

KRISTILLINEN USKONOPPI,

JONKA LUENNOISSA ESITTI
GUSTAF JOHANSSON

HELSINKI
SUOMEN LÄHETYSSEURA
1924

TURKU
KIRJAPAINO POLYTYPOS
1924

Alkulause.

Ihmisen olennossa asuu totuuden kaipaus. Pakanakunnan jaloimmat henget ovat totuutta etsineet, mutta he eivät löytäneet sitä totuutta, joka tyydyttää ihmishengen ikävän. Kun Jeesus sanoi Pilatukselle: »Sitä varten Minä olen syntynyt ja sitä varten tullut maailmaan, että todistaisin totuuden puolesta», vastasi Pilatus epäillen: »Mikä on totuus!» (Joh. 18, 37. 38). Pakanakunta oli joutunut haaksirikkoon uskon puolesta. Mutta Kristus antaa ihmiskunnalle vastauksen tuohon kysymykseen. Kristinuskon voimilla voittivat kristityt epäuskon, pakanakunnan viisaustieteen, sen uskonnolliset oppijärjestelmät ja Rooman maailmanvallan.

Se kirjakokoelma, mikä esiintyy Vanhassa ja Uudessa Testamentissa, on kristinuskon perustus. Tämä totuus sai ihmiskunnassa aikaan sen suuren kääntein, josta historia todistaa. Alkuperäinen kristinuskoko antoi ihmishengelle rauhan ja loi jumalantuntemisen, joka voitti taikauskon ja epäuskon. Tämä kristinuskoko on vieläkin ihmiskunnan ainoa pelastus. Apostoli Johannes sanoo: »Joka ei pysy Kristuksen opissa, hänellä ei ole Jumalaa; joka siinä pysyy, hänellä on sekä Isä että Poika» (2 Joh. 9).

Olemme nykyaikana viettäneet juhlia muistoksi neljä-sataa vuotta sitten tapahtuneesta uskonpuhdistuksesta. Raitis ja voimallinen oli se ylimaailmallinen henki, joka päivänvaloon saatetusta Jumalan sanasta valaisi protestanttisia kansoja. Rooman keisarivalta koetti aikanaan hävittää Raamattua, sillä siitä lähti ihmiskuntaan uudistava voima, mutta kristinuskoko voitti tämän

maailmanvallan. Paavi, joka oli olevinaan Kristuksen sijainen, kielsi kansoja lukemasta Raamattua ja poltatti pyhiä kirjoja. Kidutuksella ja polttorovioilla koettivat hänen kätyrinsä pitää tätä kieltoa voimassa. Uskonpuhdistajat asettivat Raamatun kynttiläjalkeaan, ja sen iankaikkisen elämän voima särki paavikunnan orjuuttavat siteet. Jumalan sana oli päässyt arvoonsa, ja valtava oli se innostus, minkä se herätti.

Raamattu oli uskonpuhdistajille todella Jumalan sana, mutta ratsionalismi on asettanut järjen yli uskon ja koettanut kristinuskosta poistaa sen ylimaailmallisen ytimen. Ja kielteinen kritiikki rupesi tämän ratsionalismin apumieheksi. Se paloitteli Raamatun taivaallisen elämänelämistön ja pyysi epäuskon kritiikillä saada Raamatun arvoa horjumaan. Jumalaa ja Jumalan sanaa se mielivaltaisesti arvostelelee, mutta tiedemiehelle ja tieteelle se antaa jumalallisen arvon. Laajalti se onkin saanut Raamatun arvoa kristikunnassa laskemaan, ja sentähden on tämän uskonnollinen tilanne hyvin huolestuttava. Paljon on nyt kristikunnassa niitä, jotka ovat kadottaneet vasituisen uskon ja menettäneet kristinuskon maailmankatsomuksen. Epätoivo järsii kristikunnan sydäntä. Kristus on nytkin ainoa, joka voi sanoa, mitä totuus on. Kristinuskon maailmankatsomus on ainoa, mikä voi tyydyttää ihmishenkeä.

Raamattuun tulee sentähden nykyajan teologian palata ja uskollisemmin siihen liittyä, jos se tahtoo päästä siitä hajaannuksesta, mihin se on joutunut. Eivätkä kansat voi kohota nykyisestä rappiotilastaan, ellei Jumalan sana pääse arvoonsa heidän elämässään. Turhaan etsii ihminen vakavaa jalansijaa hengelleen muualta kuin Raamatusta. Uutuuden ihailu turmelee uskonnonkin alalla nykyistä ihmispolvea. Mikä on vanhaa, se on tavallisesti halpaa; mikä on uutta, se on arvokasta. Usein syrjäytetään ne iankaikkiset totuudet, jotka kannattavat

ihmiskunnan kehitystä, ja uusia omaksutaan, vaikka ne ovat arvottomia ja turmiollisia. Uusi teologiakin on usealle miellyttävä, kun se muka on uutta. Se on kuitenkin itse asiassa vain vanhaa deismiä ja ratsionalismia.

Tieteen alalla esiintyy nykyaikana monenlaisia uskonnollisia järjestöjä, joissa vastakkaiset perusteet taistelevat keskenään. Ja lahkokunnat repivät Raamatun yksityisiä totuuksia irti niiden yhteydestä muiden totuuksien kanssa ja asettavat ne väärään valoon. Eheä ja yhtenäinen kristinuskontieto on kansallemme tarpeen. Olen koettanut esittää tätä uskonoppia semmoisessa muodossa, että oppimaton kansanlapsikin voisi siihen perehtyä. Sentähden olen, mikäli mahdollista, välttänyt tieteellisiä oppisanoja, enkä ole esittänyt Raamatun lauseita alkukielellä, vaikka ajatus usein sen kautta saisi enemmän selvyttä.

Sisällön ja muodon tulee tieteellisessä teoksessa olla sopusoinnussa keskenään, ja sydämen työtä kysyy aina uskonnollinen totuus, sillä se tahtoo panna koko ihmisen hengen toimeen. Tämä sydämen työ on monelle vastenmielinen, mutta se on totuuden tuntemiselle välttämätön. Järkeilevä ja pintapuolinen kristillisuus tahtoo saada uskonnollisille oppikirjoille kevyen muodon, jossa sydän saa jäädä toimettomaksi, mutta totuuden tuntoa ei synny ilman sydämen työtä.

Olen useamman kerran professorina luennoinut Yliopistossa uskonoppia, ja näitä luentoja olen täydentänyt. Elämäni iltapuhteella olen tahtonut kansalleni esittää kristinuskon elämän totuudet, joiden omaksumisesta kansan tulevaisuus riippuu. Apulähteenä olen paljon käyttänyt professori Joh. Tob. Beckin teosta: »Vorlesungen über Christliche Glaubenslehre», Gütersloh, 1886—1887, Herausgegeben von J. Lindenmeyer. Suokoon Jumala siunauksensa tälle uskonopille.

Helsingissä 10 päivänä tammikuuta 1924.

Gustaf Johansson.

Esikäsitteet.

§ 1.

Uskon arvo.

Usko on ihmishengen korkein toimi. Ihminen on luotu Jumalan kuvaksi (1 Moos. 1, 27), ja iankaikkisuus on istutettu hänen sydämeensä (Sal. Saarn. 3, 11). Ainoastaan uskon kautta pääsee ihminen todelliseen yhteyteen taivaan valtakunnan kanssa. Epäuskolle on iankaikkisuuden elämänpiiri suljettu. Apostoli sanoo: »Niin pysyvät nyt usko, toivo, rakkaus, nämä kolme; mutta suurin niistä on rakkaus» (1 Kor. 13, 13). Usko loppuu, kun uskova pääsee näkemään Jumalaa. Ja toivo loppuu, kun ihminen saa omaksua taivaallisen perinnön. Rakkaus ei koskaan lopu, mutta matkalla ylhäiseen Jerusalemiin on usko välittämässä toivomain saavuttamista ja Jumalan rakkauden omaksumista. Järki voi vain käsittää ajallisen olion, jolla on alkunsa ja perusteensa maailmassa. Kaikki se, mikä on ilman ajallista alkua, on järjelle käsittämätöntä. Semmoinen on taivaan valtakunnan piiri. Kun ilmestyksen totuus uskolla omaksutaan, silloin voi ajatus tuota tarkastaa, ja sen kautta syntyy uskon tieto, jossa iankaikkinen totuus tunnetaan. Kun ratsionalismi tahtoo järjellään käsittää taivaan valtakunnan totuuksia, poistaa se kristinuskosta sen vasituisen ylimaailmallisen olennon, jota se ei voi käsittää, ja sille jää vain kuori. Ratsionalismi kaivaa haudan iäisyysihmiselle.

Uskolla on juurensa ihmisolennon sisimmässä. Pysyvää rauhaa ei ihminen löydä muualla kuin Jumalassa, ja Jumalaa hän vain käsittää uskolla. Ihmisen sydämessä toimii voimakas perusvietti, joka vetää häntä ylöspäin. Jollei ihminen viljele tätä perusviettiä ja pyydä noudattaa sen vaikutteita, kulkee hänen kehityksensä harhaan. Jumalan silmät katsovat uskoa (Jer. 5, 3). Mutta »usko ei ole joka miehen» (2 Tess. 3, 2). Järjen päätelmä ei uskoa synnytä, eikä historiallinen todistelu. Ajatuksen päätelmän välttämättömyys ei tässä ratkaise, sillä usko on vapaan vakaumuksen asia, joka perustuu sisälliseen kokemukseen ja joka syntyy Jumalan Hengen vaikutuksesta. Ihminen ei voi antaa uskoa itselleen eikä muille, sillä usko on Jumalan lahja. Oikea usko on korkea voima, sillä se johdattaa ihmisen elävään yhteyteen Jumalan kanssa ja antaa totuuden tunnon. Apostoli Paavali sanoo korinttolaisille: »Koetelkaa itseänne, oletteko uskossa; tutkikaa itseänne. Ettekö tunne itseänne, että Jeesus Kristus on teissä?» (2 Kor. 13, 5). Jumala asettuu asumaan Hengellään uskovan sydämeen, ja ihminen tulee uskon kautta Jumalan lapseksi, joka elää taivaan valtakunnan piirissä ja nauttii sen rauhaa ja iloa. Valoisimmat aikakaudet ihmiskunnan historiassa ovat olleet ne, joina elävä, raitis usko hallitsi mieliä. Mitä jalointa ihmishenki on saanut aikaan, se on uskon hedelmää. Epäuskon aikakaudet ovat aina olleet hallavuosia hengen vainioilla. Suurimmatkin keksinnöt ovat epäuskon käsissä tuottaneet tuhoa. »Ilman uskoa on mahdoton olla Jumalalle otollinen» (Hebr. 11, 6).

Uskoa oli kyllä pakanakunnassakin, mutta se liikkui hämärässä. Luomakunnassa on jotakin iankaikkista, mikä vaatii ajattelevaa ihmistä uskomaan. Jumalan jälkiä näkee tutkiva ihmishenki luonnossa ja historiassa, elämässä, joka ympäröi meitä, valossa, joka elvyttää luomakuntaa, niissä ihmeellisissä voimissa, jotka luonnon

piirissä astuvat hänen eteensä, mutta rauhaa ei ihmis-
sydän lyödä yleisen ilmestyksen piirissä. Vanhassa lii-
tossa levitti Jumalan erityinen ilmestys valoa kuolon
varjon maahan, mutta Jumalan valtakunta esiintyi tässä
vain toivon esineenä. Jeesuksessa Kristuksessa ilmestyi
taivaan valtakunta, ja Hän voi tyydyttää ihmishengen
ikävän, sillä Hän antaa uskovalle jumaluuden täyten-
destä armoa ja elämää.

§ 2.

Uskon olemus.

Uskon olemuksesta sanoo Luther: »Usko on Jumalan
teko meissä, joka meidät muuttaa ja uudesti synnyttää
Jumalasta» (Joh. 1, 13), »kuolettaa vanhan Aatamin, te-
kee meidät aivan toiseksi ihmisiksi sydämen, luonnonlaa-
dun, mielen ja voiman puolesta ja tuo mukanaan Pyhän
Hengen. Oi, usko on eloisa, tehoisa, toimiva, voimakas
asia, niin ettei se voi olla aina vaikuttamatta.» Luther te-
roittaa siis uskon olennossa sen toimivaa ja uudestisyn-
nyttävää voimaa, ja hän sanoo, ettei usko voi olla toime-
tonna.

Raamattu sanoo: »Usko on toivomain varma olemas-
saolo ja näkymättömäin asiain ojennus» (Hebr. 11, 1).
Ihmisen olento ikävöi Isän kotia ylhäällä. Taivaan valta-
kunta on ihmishengen toivoma. Taivaallisia aarteita kai-
paa ihmisolento. Niin korkea on usko, että taivaallinen
hyvä sen kautta voi tulla ihmisen henkiseksi omaisuu-
deksi, ja se kohottaa hänet yli ajallisuuden. Luther sa-
noo uskon omaksuvan Kristuksen, niinkuin kultasormus
ympäröi kalliin kiven. Elävän uskon olentoon kuuluu,
että taivaallinen hyvä todella on olemassa ihmisen hen-
gessä ja että tämä on se perustus, jolla uskova liikkuu.
Tämä on uskon ulkokohtainen puoli. Ja kun toivomat
todella ovat olemassa uskovan hengen perustuksena, sil-
loin hänellä on luja luottamus siihen, mitä toivotaan. Tä-

mä on uskon itsekohtainen puoli. Nämä kaksi kohtaa kuuluvat alkukielen lauseessa yhteen. Milloin uskossa vain teroitetaan sitä kohtaa, että se on luja luottamus, himmenee uskon ylimaailmallinen perustus. Epäuskonkin piirissä on paljon lujaa luottamusta, mutta se on väärä luottamus, ja sitä kannattaa pimeyden valta. Maallismielinen ikävöi maailman katoavia iloja, ja hän voi aikanaan lujasti luottaa siihen, että maailman aarteet tulevat tyydyttämään hänen henkeään, mutta hän pettyy siinä. Iankaikkinen elämä on ihmishengen kallein tavara, ja tuo ylimaailmallinen hyvä, joka vetää ihmisen olentoa puoleensa, on uskon elämänperuste, joka synnyttää horjumattoman luottamuksen Jumalaan. Ulko-kohtainen ja itsekohtainen voima yhdistyvät uskossa, ja niiden vaikutuksesta syntyy ihmisessä pysyvä mieliala, joka liikkuu ylimaailmallisen elämän piirissä.

Mutta usko on olennoltaan myös näkymättömäin asiain ojennus. Taivaan valtakunnan piiristä painuu uskovaan vaikutteita, jotka pyhällä voimalla teroittavat niitä iankaikkisia sääntöjä, joiden alle ihmishengen tulee alistua. Raamattu vaatii ihmiseltä uskon kuuliaisuutta. Apostoli Paavali sanoo saaneensa apostolinviran, saadakseen aikaan kuuliaisuutta Kristuksen nimen kunniaksi kaikissa pakanakansoissa (Room. 1, 5). Kun uskon olentoa esitetään Hebrealaisepistolän yhdennessätoista luvussa, sanotaan, että Aabel uhraisi Jumalalle (v. 4), että Nooa Jumalan käskystä rakensi arkin (v. 7), että Aabraham oli kuuliainen ja lähti lupauksen maahan (v. 8) ja että hän oli valmis uhraamaan ainoan poikansa (v. 17). Kuuliaisuus kuuluu uskon olentoon. Jumalan Henki taivuttaa uskovan ylimaailmallisten sääntöjen alle ja opettaa häntä omassa itsessään eroittamaan hyvän ja pahan, sillä Hän nuhtelee ihmisiä synnistä ja teroittaa hänelle Jumalan tahdon pyhyiden. Usko on siveellistä luontoa, ja siinä on siveellinen voima. Missä taivaal-

linen hyvä ei ole uskon sisältönä, siellä ei ole oikeaa luotamusta; ja missä taivaan valtakunnan säännöt eivät ole ihmistä kasvattamassa, siinä ei ole elävää uskoa. Kristin-usko on kauttaaltaan siveellistä luontoa. Kristus on esikuva, jonka mukaan kristityn on muodostuminen ja jonka jälkiä hänen tulee noudattaa. Kristityn on pidettävä »uskon salaisuus puhtaassa omassatunnossa» (1 Tim. 3, 9). Johannes sanoo: »Kaikki, mikä on syntynyt Jumalasta, voittaa maailman; ja tämä on se voitto, joka voittaa maailman, meidän uskomme. Kuka on se, joka voittaa maailman, jollei se, joka uskoo, että Jeesus on Jumalan Poika» (1 Joh. 5, 4. 5).

§ 3.

Usko on sydämen asia.

Sydän on ihmishengen keskusvoima. Elämänvirta kulkee veressä sydäimestä koko ruumiiseen, ja se palajaa täältä takaisin sydämeen. Henkinenkin elämä toimii sydämessä sisäänpäin omanatuntona ja ylöspäin ajatuksena ja tahtona. Oikea usko on koko sydämen asia, eikä se synny ilman omantunnon, ajatuksen ja tahdon yhteistointa. Sydän on se pelto, johon Jumalan sana kylvetään. Omaantuntoon kääntyy Raamatussa totuuden ilmoitus. Apostoli sanoo: »Me suositamme itseämme jokaisen ihmisen omalletunnolle» (2 Kor. 4, 2). Kun langennut nainen tuotiin Jeesuksen tykö, käski Hän sen, joka oli synnitön, heittää naista ensimmäisellä kivellä, mutta syyttäjät poistuivat, kun omatunto todisti heitä syyllisiksi (Joh. 8, 9). Jeesus sanoo vertauksessaan taivaan valtakunnasta: »Jos kuka kuulee valtakunnan sanan, eikä ymmärrä, niin paholainen tulee ja tempaa pois sen, mikä hänen sydämeensä kylvettiin» (Matt. 13, 19). Ja Jaakob sanoo: »Olkaa sanan tekijöitä eikä vain sen kuulijoita, pettäen itsenne» (Jaak. 1, 22). Maria kätki kaikki nämä sa-

nat» (mitkä Jeesuksesta sanottiin) »ja tutkisteli niitä sydämessään» (Luuk. 2, 19). Sydämeen on siis sana kylvettävä. Omantunnon todistuksesta on ihmisen otettava vaari. Ajatuksellaan tulee hänen tarkastaa sanaa, ja tahdollaan tulee hänen alistua sen alle. Tunne ei kuulu sydämen peruskykyihin, sillä se on toisarvoinen ja kuuluu sielun piiriin. Milloin sille annetaan perustava asema, hämmentyy uskon käsite. Joka vain ajatuksellaan toimii uskon asioissa, hän ei käsitä niiden olentoa. Joka vain tahdollaan puuhaa uskon alalla, hän on vieras Jumalan valtakunnan hengelle. »Sydämellä uskotaan vanhurskaudeksi» (Room. 10, 10). Sydän on henkinen aarreaitta, joka kokoaa niitä vaikutteita, jotka syntyvät aistinten ja henkisten elinten kautta. Alituisen sydän toimessa, ja se kätkee hengen peltona ne siemenet, jotka sinne kylvetään, ja se kasvattaa ne, niin että aikanaan kypsyvät. Jeesus sanoo: »Hyvä ihminen tuo hyvästä varastostaan esille hyvää, ja paha ihminen tuo pahasta varastostaan esille pahaa» (Matt. 12, 35). Sentähden on ihmiselle tärkeä, että hän kokoaa sydämeen hyvää siementä, iankaikkisia aarteita. Jumala sanoi Samuelille: »Ei niin ole kuin ihminen näkee, sillä ihminen näkee sen, mikä silmäin edessä on, mutta Herra katsoo sydämeen» (1 Sam. 16, 7). Mimmoinen sydän on, semmoinen on ihminen, ja mimmoinen usko on, semmoinen on sydän.

Henkinen sydän on semmoiseksi luotu, että se on sopusoinnussa uskon olennon kanssa, ja uskolla on siinä elimellinen perustuksensa. Uskon elämä on hengen keskustointia; sentähden ei ole uskoa olemassa ilman sydämen työtä. Omassatunnossa toimii Jumalan laki oikeuden ja totuuden perusaistina ja perusviettinä. Mitä luonnon sääntö on kasville, mitä vaisto eläimelle, sitä on omatunto ihmiselle. Elävän uskon olentoon kuuluu, että sillä on Jumalan todistus itsessään. Omassatunnossa esiintyykin tämä Jumalan todistus, joka kannattaa us-

kon ylimalmällistä voimaa ja ehdottomasti yhtyy siihen, mikä hyvänä, oikeana ja totena astuu ihmisen eteen. Omassatunnossa on Jumalan kuvan ydin, ja sen vasituisena sisältönä on iankaikkinen hyvä, joka ehdottomasti velvoittaa ihmistä ja siveellisellä voimallaan vaikuttaa ajatukseen ja tahtoon. Ylimalmällisellä voimallaan vaatii omatunto ihmistä tekemään, mitä on hyvää, ja välttämään, mitä on pahaa. Tämä omantunnon ehdoton vaatimus kohottaa ihmisen yli maailman ja asettaa hänet korkeimman olennon eteen. Se toimii itsenäisesti eikä kysy ihmisen tahtoa, vaan toimii usein sitä vastaan. Ja omatunto yhdistää ihmisen teon ihmiseen, niin että hän on edesvastauksessa siitä. Jos hän tyhjiillä verukkeilla pyytää päästä vapaaksi syyllisyydestä, todistaa omatunto: tuo teko on sinun tekosi. Ja omatunto tuomitsee ihmisen tekoa ja arvosteleo sitä. Jos ihminen on jättänyt tekemättä, mitä omatunto vaatii, taikka toiminut omaatuntoa vastaan, todistaa omatunto ihmisen syylliseksi ja uhkaa rangaistuksella. Jos ihminen on ollut omalletunnolleen kuuliainen, todistaa tämä, että hän on tehnyt oikein ja että tämmöisellä teolla on palkintonsa. Lain rinnalla kulkee ilmestyksen sanassa lupaus. Viimeksimainittu kohta omantunnon toimessa on lupauksen edustaja.

Kallis on hyvän omantunnon todistus. Mutta ihminen on paljon laiminlyönyt ja paljon rikkonut. Sentähden toimii luonnollisen ihmisen omatunto etupäässä tuomitsevana. Uskon ojentava ja nuhteleva toimi, joka taivuttaa ihmistä Jumalan iankaikkisten sääntöjen alle, esiintyy tässä ylimalmällisellä voimalla. Hyvän omantunnon saa ihminen, kun hän uskolla omistaa Kristuksen lunastuksen ja häneen tulee Pyhä Henki. Omassatunnossa asuu välitön tietoisuus ihmisen siveellisestä asemasta, mutta luonnollinen ihminen ei pääse yksityisillä teoilla hyvän omantunnon rauhaan. Siihen on Kristuksen lunastuksen omaksuminen ja uudestisyntyminen tarpeen.

Omatunto ei kumminkaan tiedä välittömästi sanoa, mitä on oikein ja mitä on totta, sillä siihen on tarpeen oikea tieto, jonka ihminen ajatuksen välityksellä saa Jumalan ilmestyksestä. Mutta omatunto vaatii ehdottomasti, että ihminen tekee sen, minkä hän tietää oikeaksi, ja välttää sitä, minkä tietää vääräksi. Jos ihmisellä on väärä tieto, voi omatunto vaatia tekemään sitäkin, mikä on väärin, mutta rauhaa ei omatunto anna väärintekijälle. Ihminen on velvollinen hankkimaan itselleen oikean tiedon, ja laiminlyönti tässä kohden tuottaa syyllisyyden. Sentähden on ajatuksen toimi ihmiselle tärkeä. Jeesus nuhtelee opetuslapsiaan ajattelemattomuudesta. Hän sanoo heille: »Oi, te ymmärtämättömät ja sydämeltänne hitaat uskomaan kaikkea sitä, mitä profeetat ovat puhuneet!» (Luuk. 24, 25). Ja Paavali sanoo: »Oi, te älyttömät galatalaiset!» »Niinkö älyttömiä olette?» (Gal. 3, 1. 3). Totuuden tekeminen on ratkaiseva ihmisen siveelliseen asemaan nähden. Jeesus sanoo: »Ei jokainen, joka sanoo Minulle: 'Herra, Herra', pääse taivasten valtakuntaan, vaan se, joka tekee minun taivaallisen Isäni tahdon» (Matt. 7, 21). Ja juutalaisille Hän sanoo: »Jos te pysytte minun sanassani, niin todella olette minun opetuslapsiani, ja te tulette tuntemaan totuuden» (Joh. 8, 31. 32). Sydän on se keskusvoima, jonka piirissä usko syntyy ja kasvaa. Kun omatunto kehoittaa ajatusta tarkkaamaan totuutta ja ihminen noudattaa sitä, syntyy hänessä siveellisiä käsitteitä, ja kun ihminen omantunnon kehoituksesta tekee, mitä on hyvää ja oikeaa, syntyy siveellinen ja uskonnollinen mieliala ja luonne. Sydämellä ihminen uskoo.

§ 4.

Usko, tieto ja siveys.

Valtava on kristinuskon vaikutus ihmiskunnan historiassa ollut. Niin syvälle meneviä uudistuksia ei ole

mikään muu voima saanut ihmiskunnassa aikaan. Kristinuskon on kyllä täten tullut yleensä tunnetuksi, mutta parhaimmatkin vaikutteet eivät voi synnyttää vasituista tietoa jostakin opista, niin kauan kuin ne pysyvät ulkopuolella ihmistä. Kristinuskon tahtookin oppisanansa henkiselä voimalla synnyttää ihmisessä totuuden tunnon, joka johdattaa hänet kristinuskon olentoon. Mutta oppilaana tulee ihmisen kristinuskonkin piirissä olla. Ei kukaan voi kohta, oppilaana olematta, tuntea jonkun tieteen olentoa. Jumalan koulua tulee ihmisen kristinuskon piirissä käydä, jos todella tahtoo oppia sitä tuntemaan. Kristinuskon henkiset vaikutteet herättävät oppilaassa luottamusta, joka kehoittaa uskollisuuteen.

Filosofian puolelta on jyrkästi vastustettu tiedon halveksimista, mutta sen tulisi samoilla perusteilla myös vastustaa siveyden halveksimista. Uskonnollinen, älyllinen ja siveellinen toimi ovat sisällisessä yhteydessä keskenään, niinkuin omatunto, ajatus ja tahto ovat sydämessä elimellisesti yhdistetyt. Oikea usko tarvitsee sitä tietoa, joka toimii totuuden kuuliaisuudessa. Yksipuolinen hurskaus halveksii tietoa ja turvaa tunteisiin, jotka liikkuvat sielun piirissä ja ovat vaihtelevia. Haaveellinen usko ja tieteellisyys halveksivat omaatuntoa ja siveelistä tointa ja joutuvat sen kautta harhaan. Sydämessä ovat ajatus ja tahto elimellisessä yhteydessä omantunnon kanssa. Korkeimpana ylimaailmallisena voimana ihmisessä järjestää omatunto ajatuksen ja tahdon toimia antaen niille uskonnollisen suunnan, ja kun ihminen uskomaalla Kristukseen saa Pyhän Hengen, hallitsee Hän omassatunnossa ajatusta ja tahtoa. Silloin kehitys tulee oikeaksi. Täten pääsee ihminen totuuden tuntoon, ja tämä on niin tärkeä, että se on elämän ja siveellisen vapauden ehto. Jeesus sanoo: »Tämä on iankaikkinen elämä, että he tuntevat Sinut, joka yksin olet tosi Jumala, ja sen, jonka olet lähettänyt, Jeesuksen Kristuksen»

(Joh. 17, 3). »Jos te pysytte minun sanassani, niin todella olette minun opetuslapsiani, ja te tulette tuntemaan totuuden, ja totuus on tekevä teidät vapaiksi» (Joh. 8, 32). Koko ihmiskunnan historia todistaa, että siveellinen mädännys valloittaa kansoja, milloin uskonnollinen, älyllinen ja siveellinen toimi eroitetaan toisistaan. Luonteita tarvitsee ihmiskunta kansojen johdossa, mutta ne katoavat, milloin eivät omatunto, ajatus ja tahto toimi yhdessä. Se puolinaisuus ja hajanaisuus, mikä nykyaikana esiintyy henkisellä alalla, on seurauksena näiden eroittamisesta toisistaan. Tieteilijä luulee usein voivansa järjellään selvittää olemiston syvimmät arvoitukset, mutta hän ei useinkaan kykene antamaan minkäänlaista apua yhteiskunnan suureen hätään.

§ 5.

Aatteellinen järkeisoppi.

Emme voi vaitiololla sivuuttaa tätä järkeisoppia, sillä se on laajalti ja turmiollisesti vaikuttanut teologian kehitykseen. Bengel sanoo: »Raamatun aatteet ovat aivan toiset kuin korkeakoulujen; on pelottavaa, kuinka tieteilijät turmelevat itsensä inhimillisillä oppikäsitteillä ja eksyvät pois Raamatun aatteista. Tieto ja harjoitus Jumalan sanassa varjelevat siitä» (Barth, *Süddeutsche Originalien* 2 Heft, S. 24). Paljon on teologiassa käytetty perusteita, jotka ovat aivan vieraita kristinuskolle. Aatteellinen järkeisoppinut arveli, että se järjen todisteluilla ja päätelmillä kykenee selvittämään kaikki salaisuudet. Eräässä sen suunnan oppikirjassa luemme tällaisen väitteen: »Me etsimme edelleen täydellisesti uutta perustusta meidän valtiollisille, yhteiskunnallisille ja uskonnollisille toimillemme, kun, vapaina kaikesta auktoriteetti-uskosta ja epäoikeutetusta perimätiedosta,

toimimme käsitteen voimalla tietoisesti järjellisessä kehityksessä. Nämä ovat uudet elämän ehdot, ja joka tahtoo edelleen elää, sen täytyy alistua niiden alle.» Itsetietoisuutta on tässä paljon. Ken tahtoi elää, sen täytyi alistua tämän suunnan määritelmien alle. Käsitteen voima on kaikki uudistava. Kuitenkin se yhä edelleen on etsimässä noita uusia perusteita. Tämä järkeisoppi ei välittänyt kristinuskon korkeasta elämänjärjestyksestä, ei sen Jumala-käsitteestä, ei sen Lunastajasta, ei sen uskosta ja siveydestä. Uusi perustus oli saatava kristinuskollekin, mutta sitä ei ole löydetty. Tuulentupia rakennettiin, jotka sitten romahtivat maahan.

Kantin järkeisoppi asetti ehdottoman olemisen tieteen korkeimmaksi perusteeksi, niinkuin elealaiset muinoin. Hän vertaili järkeisoppinsa vaikutuksen siihen mullistukseen, minkä Kopernikus sai aikaan tähtitieteen alalla. Kun ei tähtien liikkeitä voitu selvittää otaksumalla, että tähdet liikkuvat katselijan ympärillä, asetti hän katselijan liikkuvaksi ja antoi tähtien pysyä paikallaan. Niin Kantkin arveli tulewansa parempiin tuloksiin, jos esineiden täytyy mukaantua meidän tietomme mukaan, eikä meidän tietomme esineiden mukaan. Aatteellisen järkeisopin uusi asema esiintyy tässä selvästi. Se oli suuri käänne filosofian alalla, mutta se vei harhaan. Puhtaan järjen arvostelussa tuli Kant siihen tulokseen, että järjen aatteilla ei ole ulkokohtaista arvoa. Käytöllinen järki vain vaatii otaksumaan Jumalaa, hyvettä ja kuolematonmuutta, mutta olion olentoa ei ihminen voi tuntea. Uskonnon piirissäkin on kaikki vain itsekohtaista otaksumista. Ei ole tällä kannalla todellista uskoakaan. Paljon teologeja on ollut Kantin perusteiden kannalla.

Hegel asetti ehdottoman muuttumisen korkeimmaksi perusteeksi, niinkuin *Herakleitos* oli tehnyt Kreikassa. Ja Hegelin kannalla ovat ajatus ja oleminen yhtä. Tieteilijän säännöllisessä ajatustoimessa esiintyvät kaikki ole-

miston salaisuudet. Jumala tulee muka itsetietoiseksi tieteilijän ajatuksessa. Kaikki Kantin rajoitukset ovat tässä kadonneet, mutta todellisuuden perustuskin on hävinnyt. Sanotaan Hegelin lausuneen, että ainoastaan yksi hänen oppilaistaan käsitti hänet, mutta tämä käsitti hänet väärin. Laajalti vaikutti kuitenkin Hegelin järkeisoppi, ja paljon teologeja oli tämänkin perusteen kannalla. Tässä suunnassa esiintyy *panteismi*, joka asettaa maailman Jumalan olennoksi ja kieltää ylimaailmallisen elämänpiirin olemassaoloa. Se on siinä kohden samalla kannalla kuin materialismi.

Kun aatteellinen järkeisoppi pani ehdottoman muuttumisen korkeimmaksi perusteeksi, pääsi sen kautta kehitysoppi hallitsevaan asemaan. Tämä tuli uudemman teologian lempikäsitteeksi ja sitä käytettiin kaikkialla. Jumala, Kristus, Pyhä Henki ja Jumalan sana tehdään kehityksen alaisiksi, vaikka ne kuuluvat iankaikkisuuden piiriin. Yhteydestään irroitettuja Raamatun lauseita käytetään mielivaltaisesti tällaisen väärän perusteen toteennäyttämiseksi. Historiallinen kehitys on täten tullut melkein yleiseksi tunnussanaksi tieteen piirissä, ja kaikki totuus olisi perustettava siihen. Mutta sitä historiallista kehitystä, mikä on ristiriidassa tämän perusteen kanssa, ei oteta huomioon. Taivaan valtakunta ei ole tämän perusteen alainen. Eikä ihmiskunnan nykyinen tilanne ensinkään puhu tämän perusteen puolesta. Ei kehitys nyt kulje henkisellä ja siveellisellä alalla ylöspäin. Ihmiskunnassa kulkee kaksi henkistä virtausta, totuuden ja valheen. Pahakin kehittyy ja kypsyi. Ei paha ole sillä puolustettavissa, että se on historiallisen kehityksen hedelmä. Väärästä perusteesta lähtee aina väärä kehitys. Yhtenäisyyttä on kyllä tässäkin kehityssarjassa, mutta kaikki sen renkaat ovat vääriä. Ajallinen elämä kehittyy ja kehityksellä on arvonsa, mutta iankaikkisuuden piirissä ei ole kehitystä. Historiallinen kehitys esiin-

tyy nykyaikana henkisenä suurvaltana, mutta se on usein tukemassa pahaa.

Järjessä on kyllä olemassa niitä perusteita, jotka kannattavat todellista elämää ihmiskunnassa, mutta ihmisen järjellinen olento on korkeampi yksityistä ajatustointia, ja tätä ajatustointia korkeampana on henkinen maailma. Ulkopuolella meitä on olemassa ulkokohtainen maailma, joka ei riipu meistä. Ja niin on ulkopuolella meitä olemassa ulkokohtainen henkinen maailma, joka on riippumaton ihmisen järjestä. Tieteen alalla sekoitetaan usein näitä piirejä ja yksilön ajatukselle annetaan arvo, mitä sillä ei ole. Järjessä on olemassa peruskäsitteitä, niinkuin »oikea», »hyvä», »tosi», joihin ajatusopilliset ja siveelliset käsitteet perustuvat, mutta yksilön järki toimii puutteellisesti ja riippuu todellisuudessa ajattelijasta, joka on synnin ja erehdyksen alainen. Sentähden eroavat ihmisten ajatussuunnitelmat niin paljon toisistaan. Ihmissessä oleva siveellinen ja henkinen kyky on henkisen toimen kautta kehitettävä, ja kehityksen tulee noudattaa niitä sääntöjä, jotka Jumala on ihmisen olennolle asettanut. Jos ajatus ja tahto lähtevät kulkemaan vääriä polkuja, turmeltuvat ne. Ajallisuuden piirissä voi tieteilijä johonkin määrään saada selvyyttä, sillä esineellä on täällä perusteensa jossain toisessa oliossa, mutta iankaikkisuuden oliolla on perusteensa itsessään; sentähden se jää järjelle käsittämättömäksi.

Jumalan ajatus luo kaikki itsestään, mutta ihmisen ajatus on voimaton. Se ei voi ruohon korttakaan luoda. Sentähden on kaiken olemisen alku ihmisjärjelle salaisuus. Se jumala, jonka järkeilijän ajatus muovailee, on vain ajatusketjun huippu, ja joka tälle antaa jumalallisen kunnian, hän on epäjumalan palvelija. Rajoituksia astuu järjen eteen ajallisuudenkin piirissä. Välttämättömyyden ja vapauden suhde on järjelle arvoitus. Aika ja paikka ovat hengen yleisiä havaintomuotoja, mutta järki ei voi

käsittää rajatonta aikaa, jolla ei olisi loppua. Eikä se voi käsittää rajoitettua aikaa, jolla on loppu. Samoin on järjelle rajaton paikallisuus käsittämätön, niinkuin rajoitetukin. Ihminen käsittää vain osittain sitä, mikä on alun ja lopun välillä. Filosofia teroittaa järjen aatteellista henkisyttä ja vapautta, mutta se unhottaa, että järki todellisuudessa on riippuva aistimaailmasta. Yksilön ajatus ei ole tehtävä yhdeksi järjen olennon kanssa. Järkeisoppia matkiva teologia erehtyi, kun se teki kristillisen tietämyksen uskonnollisen tiedon lähteeksi. Suuremman erehdyksen teki aatteellinen järkeisoppi siinä, ettei se eroittanut itsekohtaista henkeä ulkokohtaisesta henkimaailmasta. Ja saman virheen teki aatteellinen teologia, kun se sekoitti kristillisen tietämyksen ulkokohtaisen kristinuskon kanssa. Kristikunta on saanut kärsiä paljon näistä erehdyksistä.

§ 6.

Materialismi.

Materialismi on vaikuttanut tuhoisasti sivistyskansoihin, sillä se väittää koko henkimaailman olemattomaksi ja tekee ihmisen eläimen vertaiseksi. Materialismi astui aatteellisen järkeisopin sijalle ja pani aineen tieteen korkeimmaksi perusteeksi. Aatteellisen suunnan mieletön itsensä koroittaminen vei järkeisopin syvään alennustilaan. Materialismi sanoo, että luonnontieteiden keksinnöt pakottavat tieteilijää kieltämään Jumalan olemassaoloa. Mutta tämä väite ei ole oikea. Luonnontieteiden suurmiehet ovat päinvastoin tunnustaneet Jumalaa olevaksi, ja he tunnustavat senkin, että usko Jumalaan ja hänen viisauteensa on tehnyt heidän keksintönsä mahdollisiksi. Ihmiskunnan kulttuuri olisi vielä alhaisella kannalla, jolleivät uskonnolliset luonnontutkijat olisi, etsien Jumalaa ja turvaten Häneen, tehneet suuria keksin-

töjäänsä. Jumalankieltäjät eivät ole ylipäänsä mainittavampaa aikaansaaneet. *Kepler* kiitti Jumalaa siitä ilosta, minkä hän oli saanut tutkimalla hänen kättensä tekoja, ja pyysi anteeksi, jos hän oli jotakin sanonut, mikä Jumalan kunniaa himmentäisi. Tällainen mieliala vallitsee luonnontieteen suurmiehissä. Heidän valtava enemmistönsä uskoo Jumalaan ja suuri enemmistö Kristukseen, mutta toisarvoiset ovat pitäneet suurta ääntä.

Ne ihmeet, jotka ympäröivät meitä kaikkialla luonnossa, todistavat elävästä Jumalasta. Apostoli Paavali sanoo, että jumalankieltäjä ei voi sanoa itseään syyttömäksi, »sillä Jumalan näkymättömät ominaisuudet, hänen iankaikkinen voimansa ja jumalallisuutensa ovat, kun niitä hänen teoissaan tarkataan, maailman luomisesta asti nähtävinä» (Room. 1, 20).

Ihmeteltävällä kestävyydellä ovat tiedemiehet tutkineet aineen olentoa, ja varsinkin olisi sen selville saaminen materialismille tärkeä, kun se antaa aineelle Jumalan arvon, mutta salaisuutena on vielä aineen olento, ja salaisuudeksi se jää. Mitä on tuo ihmeellinen *voima*, joka kaikkialla astuu meidän eteemme? Se on Jumalan iankaikkinen voima, mutta me emme sitä käsitä. Mikä on syyn olento, joka on hallitseva peruslaki luonnontieteen piirissä? Sitä ei tieteilijä tiedä. Mikä on tuo ihmeellinen *painovoima* ja *vetovoima*, jotka hallitsevat aurinkokunnan ja tähtimaailman liikkeitä? Sitä ei tieteilijä voi sanoa. Mainio *Laplace* sanoi: »Voi panna vaikka 4000 miljoardia frangia yhtä frangia vastaan, että semmoinen järjestely, kuin kiertotähtien liikunto auringon ympäri, ei ole tilapäisesti syntynyt.» Mitä on *sähkö*? Emme sitä tiedä. Mitä on *valo*, joka elvyttää luontoa? Newton piti sitä eri aineena, mutta nyt sanotaan sen olevan eetterinheilahduksia. Eetterikin on luonnontieteen suurimpia arvoituksia. Likeisessä yhteydessä valon kanssa on *lämpö*. Sitäkin pidettiin ennen jonakuna aineena. Nyt sanotaan

sen olevan liikuntaa aineen alkeisissa osissa. Tieteilijät ovat tehneet ihmeellisiä havaintoja. Eri väreillä on eri pitkät eetteriaallot ja eri määrä heilahduksia sekunnissa. On laskettu *punaisen* värin syntyvän, kun on 430 biljoonaa heilahdusta, ja *punasinervän* värin syntyvän, kun on 790 biljoonaa heilahdusta sekunnissa. Näiden välillä ovat muut värit. Punainen valoaalto on noin seitsemäskymmenestuhannesosa millimetristä. Eetteriaaltojen eri nopeus ja eri pituus ovat sellaisessa keskinäisessä sopu- soinnussa, että ne aina voivat yhdistyä. Valoaaltoja lähtee kaikista loistavista tähdistä avaruuteen ja ne liikkuvat ristiinkin, mutta yhtyvät kumminkin. *Valkoinen* väri, joka on elämälle tarpeen, syntyy sen kautta, että eri valojen eetteriaallot yhtyvät. Jos valonsäteet joutuisivat ristiriitaan keskenään, katoaisi kaikki valo. Silmä ei näe niitä eetteriheilahduksia, jotka esiintyvät punaisen värin alapuolella ja punasinervän valon yläpuolella, mutta lämpöä syntyy näistäkin. Valonsäde voi liikkua avaruudessa vuosisatoja. Me näemme hyvin vähän valon ilmiöistä, ja ääniaaltoja, jotka liikkuvat ilmassa niinkuin valoaallot eetterissä, käsittää ihmisen korva noin 11 oktaavia. Valon ja lämmön vasituinen *olento* on kuitenkin meille tuntematon. Ja miten syntyy poikkeussääntö luonnon piirissä? Vesi on tihein ja raskain neljän asteen lämpöisenä. Siitä syystä eivät joet ja järvet Pohjolassa jäädy pohjaan asti. Jollei vesi tässä kohden poikkeaisi muista aineista, olisi elämä pohjoismaissa mahdoton. Ja valonsäde taittuu, kun se liikkuu keveämmästä aineesta tiheämpään. Sen kautta syntyy aamu- ja iltapuhteet ja paljon muita elämälle tärkeitä ilmiöitä.

Tieteilijät ovat jakaneet ainetta eri perusainesten mukaan, ja tähän asti on alkuaineita löydetty noin 80. Fysi- kan ja kemian avulla on ainetta vielä jaettu hiukkeisiin, joita sanotaan molekyyleiksi, atoomeiksi ja elektrooneiksi. Eräs etevä tiedemies sanoo kuutiosenttimetriin

mahtuvan 21 triljoonaa ilmamolekyyliä, ja hän sanoo vety-molekyylin painavan 2,² kvadriljoonanosaa grammasta. Molekyylejä on sulattamalla särjetty atomeiksi, joiden suuruus on keskimäärin laskettu olevan viidesosa millimetrin miljoonanosasta. Atoomejakin on koetettu särkeä, ja jotkut tutkijat sanovat löytäneensä elektrooneja, jotka ovat atoomien osia. Paljon on tieteen päätelmissä korjattavaa, mutta suuria keksinnöitä on tehty. Elämän huntua ei tieteilijä kumminkaan ole voinut luonnon piirissä nostaa. Todellisuus kätkee vasituisen olentonsa salaisuuteen. Se on tunnollisen luonnontutkijan tunnustus. Kristitty tuntee Jumalansa, sillä Hän asustuu Pyhän Hengen kautta uskovan sydämeen. Mutta materialisti ei tunne aineen olentoa. Mitä syvemmälle tieteilijä pääsee, sitä enemmän astuu uusia salaisuuksia hänen eteensä. Tulevaisuudessa tulee kyllä tieteilijä saamaan monta salaisuutta selville, mutta uusia ja suurempia salaisuuksia astuu yhä hänen eteensä. Materialismissä on ihmishenki joutunut haaksirikkoon, eikä sillä ole mitään tieteellistä tukea väitteilleen. Ihmeellisempänä vaan astuu Jumalan luomakunta tieteen valossa eteemme. Ajatteleva ihminen palvoo sitä kaikkiviisasta ja kaikkivaltiasta Jumalaa, joka on maailmankaikkeuden luonut.

»Taivaat ilmoittavat Jumalan kunniaa, ja avaruus julistaa hänen kättensä tekoja» (Ps. 19, 2).

Johdanto.

§ 7.

Kristillinen tieto.

Erilaiset tietopiirit eroavat toisistaan esineensä olemuksen mukaan. Niin vallitsee filosofiassa toiset säännöt kuin kaunotieteessä. Matematiikka taas eroaa luontonsa puolesta näistä. Oppilaan, joka tahtoo johonkuhun tieteeseen tutustua, täytyy alistua sen sääntöjen alle. Kristinusko ei ole tästä maailmasta. Sen tieto on ylimaailmallista luontoa; sentähden on kristillinen tieto riippuva kristinuskon erityisistä säännöistä.

Kristinusko tahtoo ennenkaikkea luoda uuden ihmisen ja uuden maailman. Jumalan kuvaksi on ihminen luotu, mutta hän on synnin kautta turmeltunut. Hänen tulee uudesti syntyä, ja Kristuksen tulee saada muoto hänessä. Jumalan lapseksi on hänen tuleminen, jonka sydämessä Pyhä Henki asuu. Mutta omatunto, jonka toimesta kristillinen tieto varsinkin riippuu, on luonnollisessa ihmisessä nukuksissa. Jollei se pääse toimimaan, jää ihminen totuuden piirin ulkopuolelle. Kristinusko kääntyy sentähden omaantuntoon ja tahtoo saada ihmistä tuntemaan itsensä. Sen ensimmäinen vaatimus on: tee parannus, muuta mielesi. Omaan itseensä tulee sen mennä, joka tahtoo kristillistä tietoa saada.

Koko luomakunnassa toimii eroittamisen sääntö. Kasvi tarvitsee ravintoa kehittyäkseen, mutta sen täytyy kuitua, jolleivät kelvottomat ainekset poistu siitä lehtien kautta. Hengen piirissä vallitsee sama sääntö, vaikkei

ihminen useinkaan ota sitä huomioon. Jollei hän parannuksessa eroita itsestään sitä, mikä on pahaa, ei pääse hyvä hänessä kehittymään. Lain kautta tulee synnintunto. Aluksi ihminen oppii tuntemaan yksityisiä syntejä. Mutta käskysanan kautta tulee synti suureksi, ja kun hän sanan tekijänä taistelee syntiä vastaan, tulee hän syvemmin tuntemaan syntisyytensä. Hänelle selvenee nuo tärkeät apostolin sanat: »Me tiedämme, että laki on hengellinen, mutta minä olen lihallinen, myyty synnin alaiseksi. Sillä minä en tunne omakseni sitä, mitä teen; sillä en toteuta sitä, mitä tahdon, vaan mitä vihaan, sitä minä teen. Mutta jos teen sitä, mitä en tahdo, niin suostun lakiin ja myönnän, että se on hyvä. Sillä minä tiedän, ettei minussa, se on lihassani, asu mitään hyvää. Tahtoa minulla kyllä on, mutta voimaa hyvän tekemiseen ei» (Room. 7, 14—16. 18). Jumala tahtoo eroittaa hyvän ja pahan, mutta pimeyden valta pyytää niitä sekoittaa. Kun ihminen nousee pahaa vastaan, tuomitsee synnin synniksi ja taistelee hyvän puolesta, tapahtuu hänessä mielenmuutos. Omatunto, ajatus ja tahto yhtyvät hänessä, niin että sisällinen ihminen syntyy. Jumala ei ole vain korkein käsite hänelle, eikä kristinuskon totuus ole vain ulkokohtainen asia, vaan Jumala on korkein henkilö, jonka edessä hän seisoo, ja hän on siveellisessä suhteessa totuuteen. Kun ihminen sydämessään rikkoo liiton synnin kanssa, on Jumala hänen puolellaan, ja Pyhä Henki vaikuttaa hänessä sanan kautta, niin että hän saa omassa itsessään kokea kristinuskon henkivoimaa. Mielenmuutos on ensimmäinen tienhaara, jossa useat lähtevät pois kristinuskon elämän tieltä. Ihminen pahenee aluksi totuuteen, kun se paljastaa hänen oikean tilansa, mutta Jumalan koulussa tulee totuus kallimmaksi kaikkea. Usea teologinen tieteilijäkään ei alistu kristinuskon perussäännön alle, vaan väittää olemattomiksi ne totuudet, joiden kanssa hän omasta syystä ei ole tullut kosketukseen.

Mielenmuutoksessa kääntyy ihminen sisäänpäin ja ylöspäin ja tulee sen kautta itsekohtaiseen kosketukseen totuuden kanssa. Oppilaana kuuntelee hän, mitä Jumalalla on sanassaan hänelle sanottavaa, ja Pyhä Henki kirkastaa sanan, niin että ihminen uskoo ja omaksuu sen. Kun hän antautuu kristinuskon totuudelle, kätkee Jumalan sanan sydämeensä ja noudattaa sitä, syntyy hänessä uskonnollinen elämä, jossa Jumalan sana tulee sydämen henkiseksi omaisuudeksi, niin että ihminen tuntee totuuden. Uskon kokemuksessa sulautuu elämän totuus sydämen kanssa yhteen ja eläviä yhtymäkohtia syntyy ihmisen ja totuuden välillä. Historiallinen tieto muuttuu asialliseksi tiedoksi, jossa ihminen ei vain tiedä, että jotakin on, vaan tietää myös, mitä se on. Ajatus liikkuu nyt totuuden olennossa, ja se muodostaa sen tiedoksi, joka on esineen olennon mukainen. Kun Jumalan Henki kirkastaa sanan, saa uskova tiedon totuuden vasituisesta olennosta. Elämän koulussa laajenee tämä kokemuksen piiri, ja uskova pyrkii syvempiin elämänsuhteisiin Jumalan kanssa, joissa uudet totuudet tulevat hänelle tunnetuiksi. Uskon kokemus pidättää totuuden oppilasta antautumasta uskonnollisten virvatulien vieteltäväksi, mutta hän noudattaa totuuden Hengen johdatusta, joka opastaa Jeesuksen oppilaan »koko totuuteen» (Joh. 16, 13). Kristitty kasvaa tiedossa, mikäli Pyhä Henki saa kirkastaa hänelle totuuden. Alussa jäävät vasituiset kristilliset totuudet hämäriksi, ja hän oppii ensiksi tuntemaan kristinuskon siveellisiä totuuksia, mutta vähitellen antavat uskonnolliset totuudet yhä syvempiä vaikutteita sydämeen, niin että hän pääsee niitäkin tuntemaan ja omaksumaan. Elimellisen kehityksen kautta kasvaa siis kristillinen tieto, ja se laajenee kokemuksen kautta yleisemmäksi tiedoksi. Totuuden sisäiset perusteet selvenevät uskovalle, ja Jumalan valtakunnan ylimaailmallinen elimistö kirkastuu, niin että yhtenäinen maailmankatsomus syntyy.

Kristus oli aluksi oppilailleen vain opettaja ja profeetta. Hän sovitti opetuksensa heidän siveelliseen tilanteeseensa, teroitti siveyslakia ja paljasti synnin olennon. Siten Hän herätti heissä ijäisyysikävän ja valmisti heitä uskolla omistamaan uskonnolliset totuudet. Pyhä Henki kirkasti heille Kristuksen, niin että he oppivat tuntemaan Häntä Jumalan Pojaksi. Kun Jeesus sanoi opetuslapsilleen: »Kenenkäs te sanotte Minun olevan?» vastasi Simon Pietari ja sanoi: »Sinä olet Kristus, elävän Jumalan Poika». Jeesus vastasi ja sanoi hänelle: »Autuas olet sinä, Simon, Joonaan poika, sillä ei liha eikä veri ole sitä sinulle ilmaissut, vaan Isäni, joka on taivaissa» (Matt. 16, 15—17). Kun Jumalan Henki kirkasti opetuslapsille Kristuksen olennon, tiesivät he, mitä eivät ennen tietäneet. On olemassa tiedon asteita, jotka ovat korkeampana yksityisen uskovan tiedon kantaa. Jos ei ihminen alistu kristinuskon sääntöjen alle, niin hän ei ole oikeutettu kieltämään sen totuuksia. Kun ihminen oppilaana kasvaa kristillisessä tiedossa, on hänen edessään aina tiedon asteita, joita hän ei vielä tunne. Sentähden hän ei voi arvostella sitä, mitä hän ei ole kokenut.

Usko ja tieto ovat siis sisäisessä yhteydessä keskenään. Usko syntyy tiedosta ja asiallinen tieto syntyy uskosta. Jeesus sanoo Isälleen: »Ne sanat, jotka Minulle annoit, olen antanut heille; ja he ovat ottaneet ne vastaan ja tietävät todella Minun lähteneen Sinun tyköäsi ja uskovat, että Sinä olet Minut lähettänyt» (Joh. 17, 8). Sen kautta että opetuslapset ottivat vastaan ne sanat, jotka Jeesus puhui, saivat he tiedon ja pääsivät uskoon. Pietari sanoo Jeesukselle: »Me uskomme ja olemme tulleet tuntemaan, että Sinä olet Jumalan Pyhä» (Joh. 6, 69). Pietari puhuu tässä siitä vasituisesta tiedosta, joka syntyy uskosta.

Kun ihminen syntyy maailmaan, on hänellä ne aistimet, jotka ovat maalliselle elämälle tarpeen. Ja kun hän syntyy uudesti, saa hän niitä aistimia, jotka ovat vasi-

tuiselle uskonelämälle tarpeen. Johannes sanoo: »Me tiedämme, että Jumalan Poika on tullut ja antanut meille ymmärryksen, tunteaksemme sen Totisen» (1 Joh. 5, 20). Ja Paavali kiittää Jeesuksen Kristuksen Jumalaa ja Isää, »joka on siunannut meitä taivaallisissa kaikella hengellillä siunauksella Kristuksessa, niinkuin Hän ennen maailman perustamista oli Hänessä valinnut meidät olemaan pyhät ja nuhteettomat Hänen edessään, rakkaudessa edeltäpäin määräten meidät lapseuteen». Ja apostoli rukoilee lukijainsa puolesta, »että meidän Herramme Jeesuksen Kristuksen Jumala, kirkkauden Isä, antaisi teille, oppiessanne Häntä tuntemaan, viisauden ja ilmestyksen Hengen ja valaisisi sydämenne silmät, jotta tietäisitte, mikä on se toivo, johon Hän on teidät kutsunut, kuinka suuri hänen perintönsä kirkkaus hänen pyhissään ja mikä hänen voimansa ylenpalttinen suuruus meitä kohtaan, jotka uskomme» (Ef. 1, 3—5; 17—19). Jumala antaa hengellisen siunauksensa sen määrän mukaan, jonka Hän on asettanut ihmiselle, ja tähän siunaukseen kuuluu myös viisauden ja ilmestyksen Henki ja sydämen silmien avaaminen, jotta uskova voi tietää, mikä kristityn toivo ja perintö on. Kristillisen tiedon perustuksena on siis viisauden ja ilmestyksen Henki, jonka kautta sydämen silmät valaistaan näkemään taivaan valtakunnan aarteita.

§ 8.

Kristillisen uskonopin perustus.

Ihmishenki janoo tietoa ja tahtoo elämän ilmiöitä tuntea. Järki eroittaa tilapäisen asian oleellisesta ja pyytää käsittää elämän yleisiä sääntöjä. Kun ajattelija näistä muodostaa yhtenäisen henkisen järjestelmän, syntyy tiede. Uskonkin alalla tahtoo ihmishenki saada yhtenäi-

sen tiedon, ja uskonopillakin on tehtävänsä muiden tieteiden rinnalla.

Vanhan Testamentin perustuksella syntyi juutalainen teologia, joka koetti tieteellisesti esittää Jumalan ilmes-tyksen sisällön, mutta se jähmettyi kaavoihin ja muodostui lakiopiksi. Juutalainen *Philo*, joka eli Aleksandriassa ja kuoli vuonna 39 jälkeen Kristuksen, sommitteli uskonnollisen järjestelmän, jossa oli aineksia Vanhasta Testamentista, essealaisten oppikäsitteistä ja kreikkalaisesta filosofiasta. Hänen teoksensa ovat vaikuttaneet usean kirkkoisän filosofiseen näkökantaan.

Kristikunnassa alkaa varhain tieteellinen toimi, joka tahtoo esittää kristinuskon maailmankatsomuksen, mutta aluksi vaikutti pakanakunnan filosofia paljon siihen. Kristinuskko on korkein totuus, joka ilmoittaa luopuneelle ihmiskunnalle Jumalan ylimaailmallisen ilmestyksen. Sen uskonoppi ei perustu järjen tietoon, joka tavoittelee totuuden tuntemista paljaalla ajatusopillisella toiminnalla, vaan se riippuu kokonaan siitä Jumalan sanasta, joka on meille Raamatussa ilmoitettu. Kristitty elää »jokaisesta sanasta, joka lähtee Jumalan suusta» (Matt. 4, 4). Kristillinen seurakunta syntyy ja elää tästä sanasta, ja sen kautta se on yhteydessä Jumalan kanssa. Jeesus pitää kiinni Jumalan sanasta. »Niin on kirjoitettu», sanoo Hän. Apostoli sanoo galatalaisille: »Vaikka me tai enkeli taivaasta julistaisimme teille evankeliumia, joka on vastoin sitä, minkä me olemme teille julistaneet, olkoon hän kirottu» (1, 8). Tällä kannalia on luterilaisen kirkon tunnustus. Luther sanoo: »Jumalan sana määrää uskonkappaleen, ei kukaan muu, ei enkelikään» (Schmalk. Uskonkapp. II, 2). Ja selvänselvänä teroitetaan Tunnustuskirjoissa Raamatun ehdotonta arvoa uskon asioissa. »Me uskomme, tunnustamme ja opetamme, että ainoa ojennus, jonka mukaan kaikki opit ja kaikki opettajat arvosteltakoot ja tuomittakoot, ei suinkaan ole mi-

kään muu kuin profeetalliset ja apostoliset sekä Vanhan että Uuden Testamentin kirjat». »Mutta muut joko isien taikka uusien opettajien kirjat, minkä nimiset tahansa, älkööt suinkaan Pyhän Raamatun veroisina pidettävä, vaan laskettakoot niin kaikki tyyni sen alaisiksi, ettei niitä muuna pidetä kuin todistajina» (Form. Conc. Johdanto). Kristus on Jumalan sanan ydin. Raamatun Kristus oli Jumalan kirkkaudessa, ennenkuin taivaat ja maa olivat. Hänessä teki Jumala maailmasuunnitelmansa, joka määrää koko maailman kehityksen. Hän on Jumalan kirkkauden heijastus ja hänen olemuksensa peruskuva. Hän on näkymättömän Jumalan kuva. Hänessä, Hänen kauttaan ja Häneen luotiin kaikki. Hän ihmistyi, sikisi Pyhästä Hengestä ja syntyi neitsyt Mariasta. Hän sovitti maailman synnit, nousi kuolleista ja meni siihen kirkkauteen, jossa Hän ennen oli. Hän tulee tuomitsemaan eläviä ja kuolleita, ja Hänessä ja Hänen kauttaan luodaan uudet taivaat ja uusi maa. Emme tunne muuta Kristusta kuin sitä, minkä Raamattu esittää, ja tämä Kristus on kristillisen uskonopin ydin.

Useat teologit ovat nykyaikana luopuneet Raamatun, uskonpuhdistajain ja Tunnustuskirjojen perusteista. Sanotaan kyllä usein, että Raamattu on korkein määrääjä uskon asioissa, mutta tavallisesti esiintyy se vain jonakuna alkuna, joka tieteilijäin toimesta tulee täydelliseksi. Useammat eivät myönnä, että Raamattu on Jumalan sana, vaan se sisältää muka vain sitä, ja usealta on Jumalan vasituinen sana kadoksissa. Adolf von Harnack, joka nyt näkyy kallistuvan marcionismiin, on sitä mielipidettä, ettei Vanha Testamentti ole Raamattuun kuuluva, ja Uudesta Testamentista on muka vain se Jumalan sana, että meillä on armollinen Jumala. Jeesus ei muka kuulu evankeliumiin. On jo ulkomailla niitä pappeja, joilla ei ole mitään Jumalan sanaa sanottavana kristilliselle seurakunnalle. Kuitenkin on Kristuksen

seurakunta syntynyt Jumalan sanasta, ja siitä se elää. Kielteinen tekstikritiikki ja väärä uskonnon kehityshistoria järkyttävät kristikunnassa uskon perustuksia ja vievät suosijoitaan pois todellisuuden piiristä. Buddha, Zoroaster ja Konfutse pääsevät arvoihin, mutta apua ei niiltä tule. Kristikunnan tilanne käy yhä huonommaksi.

Ylimaaillmallinen totuus on sitä luontoa, ettei ihmisjärki sitä käsitä. Filosofi *F. H. Jacobi* sanoi olevansa sydämen puolesta kristitty, mutta järjen puolesta pakana. *Schleiermacher* koetti kirjeessä näyttää hänelle toteen, että tuo horjuvaisuus kuuluu tietomme olentoon. Sillä hän osoitti, ettei hän uskon olentoa tuntenut, sillä ei ole usko eikä uskon tieto horjuva.

Ristiriitaiset perusteet ovat synnyttäneet paljon epäilyksiä kristikunnassa. *Apologetiikka* on ottanut tehtäväkseen näyttää todeksi kristinuskon totuudet, ja se esiintyy usein itsenäisenä tieteenä; mutta kristinuskon ylimaailmallista olentoa, ja se voittaa epäuskon omalla sisällisellä voimallaan. Milloin apologetiikka ottaa todisteensa kristinuskon ulkopuolelta, ei se voi kristinuskon olentoa selittää, sillä luonnollisella ihmisellä on toiset peruskäsitteet. Se, joka ei ole kääntynyt, ei tunne synnin turmelusta, eikä hän luule tarvitsevansa Lunastajaa. Uskovalla voi olla hyötyä apologetiikasta, mutta epäuskoa ei tämä voita.

Useat arvelevat tähän aikaan, että Herran apostoleilla oli eri uskonnollinen kantansa, ja järkeilevä tieteilijä pyytää pirstoa Raamatun Kristus-kuvaa, mutta eheä se on Raamatussa. Sen tietää kristinuskon piirissä elävä. Kristillisen uskonopin tulee esittää kristinuskon ylimaailmallisen elämänelimistön puhtaana, semmoisena kuin se on Raamatussa ilmoitettu.

Yleiskatsaus uskonopin historiaan.

§ 9.

Vanhan kirkon uskonoppi.

Aleksandriassa syntyi varhain kristittyjen kesken tie-teellinen harrastus, ja täällä toimi teologinen seminaari. Lahjakkaat opettajat koettivat muodostaa kristillistä tiedettä vastapainoksi pakanakunnan viisaustieteelle, mutta he joutuivat usein sen vaikutuksen alaisiksi. *Clemens Aleksandrialainen* (kuollut 220) kirjoitti laajan uskonopillisen teoksen. Häntä etevämpi oli *Origenes*, joka saavutti suuren maineen tiedemiehenä. Nuorena hän rohkaisi isäänsä, joka kärsi marttyyrikuoleman. Hän esittää teoksessaan »Perusteista» ensimmäisen kristillisen uskonopin. Keisarin tukemana hän perusti kristillisen koulun Kesareaan. Hänen piispansa antoi kahdessa kirkonkokouksessa tuomita hänet harhaoppiseksi. Suuren vainon aikana hän kestäväisenä kärsi julmaa kidutusta ja kuoli sen johdosta Tyrossa 254. *Athanasius* kirjoitti areiolaisia vastaan ja kuoli 373. *Gregorius Nysasta* (kuollut 394) oli etevä tiedemies ja laati laajan uskonopillisen teoksen. Evankeliumin olento on vielä näille teologeille epäselvä. Se esiintyy oikeastaan vain korkeampana lakina. Ihmisen luonto on ylipäänsä hyvä.

Kirkkaana tähtenä loistaa kirkollisella taivaalla *Aurelius Augustinus*, jonka hurskas äitinsä Monica oli varhain johtanut Kristuksen tykö. Opintoja harjoittaessaan Kartagossa hän joutui harhateille, mutta Jumala antoi äidin

rukouksille voiton, Ambrosius kastoi hänet, ja hän kuoli piispana 430. Hän on ensimmäinen kirkkoisien joukossa. Syvämielisyyttä, teräväjärkisyyttä ja selvyyttä esiintyy hänen teoksissaan. Uskonopin alalla on hän varsinakin kehittänyt tietoa kolmeyhteysopista, synnistä ja armosta. Hän vaikutti syvästi tuleviin aikakausiin. Lutherkin on oppinut häneltä paljon. Rakkaus Jumalaan on hänen teoksissaan kristillisen toimen perusvoima. Laki on aivan toinen kuin armo. Ihminen ei voi omilla voimillaan tehdä mitään hyvää, sillä hän on kokonaan turmeltunut. Jumalan armo antaa oikean rakkauden. Augustinus oli suurisuuntainen teologi, mutta hän kietoutui yksipuoliseen armonvalitsemisoppiin. *Tertullianus*, joka kuoli Kartagossa 220, on afrikalaisen koulukunnan etevin edustaja. Hän oli todellisuussuuntainen ja vastusti Aleksandrian aatteellista suuntaa. Tertullianus oli tarmokas luonne ja innokas evankeliumin puolustaja ja oli arvosteluissaan terävä. Hän kirjoitti useasta uskonopillisesta kysymyksestä ja teroitti synnin ja armon olentoa, mutta takertui montanolaisuuteen. *Johannes Damascenus* oli kahdeksannen vuosisadan etevin teologi. Hänen uskonopillinen teoksensa »Tiedon lähde» on ollut erittäin suuriarvoinen kreikkalaiselle kirkolle. Hän eli munkkina Mar Saban luostarissa, joka on muutaman penikulman päässä Jerusalemissa. Kun tarmokas keisari *Leo kolmas* tahtoi poistaa kuvat kirkoista, kirjoitti Damascenus kolme kirjoitusta kuvien puolustukseksi. Kuvien vihaajat julistivat sen johdosta hänet Konstantinopolin kirkonkokouksessa kirkonkiroukseen. Hän kuoli noin 754.

Keskiajan uskonoppi.

§ 10.

Skolastiikka.

Tuomiokirkko- ja luostarikoulut syntyivät keskiaikana siellä täällä, missä joku mainio opettaja kokoili oppilaita ympärilleen. Näistä kouluista on nimi skolastiikka muodostunut. Skolastikot ovat teologian ritareita, jotka innostuksella ja rohkeudella taistelivat tieteellisillä aseilla kirkonopin puolesta. Skolastiikka teroitti teologian itsenäisyyttä muihin tieteisiin nähden, ja se tahtoi olla kaikkien tieteiden hallitsija, mutta alistui ehdottomasti kirkonopin alle. Uskon vasituinen olento oli sille tuntematon. Kyllä se asettaa uskon uskonopin perusteeksi, mutta usko on vain kirkonopin totenapitämistä. Eikä usko pääse elämän ja tiedon vasitukseksi voimaksi, sillä se on vain puutteellinen alku, jonka ajatus kehittää tiedoksi. Raamattu ei pääse tässä opinsuunnassa arvoonsa, vaan filosofiset käsitteet määräävät niitä perimätiedollisia ja raamatullisia aineksia, joita skolastikot käyttävät. *Aristoteles* on tieteen kuningas. Häntä sanotaan pakanakunnan Johannes Kastajaksi.

Teologian alalla taistelevat läpi koko keskiajan *nominalismi* ja *realismi* keskenään. Yleiset käsitteet ovat joko olennaisia ja olemassa ennen asiaa, niinkuin *Plato* arveli; taikka ovat ne olemassa asiassa ja yhtä sen kanssa, niinkuin *Aristoteles* arveli; taikka ovat ne olemattomia, vain ajateltuja, kuten *Ksenon* arveli. *Dominikaanit* ja *fransiskaanit* edustivat etupäässä uskonopillista tiedettä.

Anselm Canterburystä (kuollut 1109) oli skolastiikan ensimmäisiä tienraivaajia. Arkkipiispana hän rohkeasti puolusti kirkon itsenäisyyttä ja joutui siitä syystä maanpakolaisuuteen. Tiedemiehenä on hän teräväjärkinen ja syvämietteinen. Hänen etevin teoksensa »Miksi Jumala ihmistyi» on paljon vaikuttanut sovinto-opin käsitykseen. *Albertus Magnus* (kuollut 1280) oli aikansa oppineimpia miehiä. Hän kirjoitti laajan uskonopillisen teoksen: »Summa theologiae». Hänen oppilaansa *Tuomas Aquinolainen*, joka äkkiä kuoli 1274, arvelun mukaan myrkytettynä, on vuosisadan lahjakkain ja terävin ajattelija. Hän oli dominikaani. Hänen etevin uskonopillinen teoksensa »Summa theologiae» on tieteellisessä suhteessa mallikelpoinen ja tärkein keskiaikana ilmestyneistä teoksista. Katolinen kirkko julisti hänet pyhimykseksi. Fransiskaanein etevin teologi on *Johannes Duns Scotus* (kuollut 1308). Hän teroitti Jumalan tahdon arvoa, mutta ei ollut kaikissa kohden kirkon kannalla. Aikakauden yksipuolista teologiaa vastustaa *Bernhard Clairveauxlainen* (kuollut 1153). Hän teroitti pyhityksen kautta saatua valistusta eikä pitänyt arvossa sitä tietoa, joka syntyy järjen toimesta. Armo ja vanhurskauttaminen uskosta olivat hänelle kalliita totuuksia, ja hän asettaa uskon yhteyden Jumalan kanssa pääasiaksi ihmiselle. *Johannes Salisburystä* (kuollut 1180) rusikoi skolastiikan hairahduksia. Eräässä uskonopillisessa teoksessaan hän syyttää tiedemiehiä siitä, että he painostavat kirjainta ja epäilevät kaikkea. He ovat aina etsimässä eivätkä koskaan tule totuuden tuntoon. He levittävät, sanoo hän, tyhjiä juttuja ja saavat aikaan uusia erehdyksiä. *Roger Baco* (kuollut 1294) oli koko keskiajan monipuolisin oppinut. Teräväjärkisenä ja rohkeana hän paljasti skolastiikan varjopuolet. Hän vaati kansalaisiaan palajamaan Raamattuun, ja hän asetti tämän korkeimmaksi hallitsijaksi tieteen piirissä. Koko silloisen tieteellisen sivistyk-

sen hän sanoo yksipuoliseksi, ja se olisi muodostettava aivan uudestaan syventymällä Raamattuun ja luontoon. Suuren osan elämästään täytyi hänen totuuden tunnistamisen takia olla vankilassa. Paavi Clemens neljäs, joka piti Bacoa suurella arvossa ja ihmetteli hänen neroaan, vapautti hänet. *Robert Sorbonnesta* (kuollut 1274), Sorbonnen tiedekunnan perustaja Parisissa, teroitti innokkaasti Raamatun tutkimista ja valitti, että silloinen teologia kulki harhapolkuja. Hän sanoo: »Useat tietävät paljon, mutta eivät tunne itseään. He etsivät Jumalaa ulkonaississa asioissa, mutta eivät ole kotonaan omassa sisimmässään.» *Bonaventura* (kuollut 1274), fransiskaani, pyytää pyhityksen kautta päästä näkemään Jumalaa tieteiden, kirkonopin ja Raamatun avulla. Hänestä sanottiin, että hän oli tosi israeliitta. Hän julistettiin pyhimykseksi.

§ 11.

Mystiikka.

Tämä suunta vastusti skolastiikan kaavamaisuutta ja teroitti uskon olentoa, mutta siltä puuttui raamatullista tietoa, ja uskon elimellinen yhteys sovintoarmon kanssa oli sille hämärä. Mestari *Eckhart* (kuollut noin 1329) oli syvämielinen ja teräväjärkinen, mutta hän joutui panteismin pauloihin. *Johannes Tauler*, dominikaani, joka kuoli 1361, oli saarnaajana ensimmäisiä, palava rakkauksessa, hurskas ja nöyrä. Kun musta kuolema teki tuhoa Strassburgissa ja paavin panna painoi kaupunkia, esiintyi hän, pannasta välittämättä, uskollisena sielunpaimenena. Hän opetti vanhurskauttamista uskosta ja teroitti kuolemista maailmasta, jotta Jumala saisi muodon ihmisessä. *Tuomas Kemppiläinen* (kuollut 1471) teroitti uskon sisällistä voimaa. Koko kristityn elämän, ajatuksen ja tahdon tulee liikkua Jumalassa. Mutta muutamassa

sa kohdassa hän liioittelee. Tähän suuntaan kuuluu myös kirjanen: »Die teutsche Theologie», jonka tekijää emme tunne. Luther julkaisi tämän kirjasen painosta ja sanoi, että se on »jalo kirjanen, jossa oikein esitetään, mitä Aatami ja Kristus on, ja kuinka Aatamin tulee meissä kuolla ja Kristuksen nousta ylös». Mystiikassa joutui itsekohtainen usko niin välittömään yhteyteen Jumalan kanssa, että uskova niin sanoaksemme hukkuu jumaluuden olentoon. Sanottiin usein, että Jumala itse tulee uskovassa ihmiseksi, niin ettei tässä enää ole mitään, mikä ei olisi Jumalaa. Tämän kautta syntyi mystiikassa panteistinen järkeileminen. Ja tämän rinnalla esiintyi usein mystiikassa omavanhurskaus, jossa ihminen luuli voivansa tehdä enemmän kuin hänelle on käsketty. Haaveellinen käsitys Jumalan rakkaudesta ja itsevanhurskas askeesi turmelivat mystiikkaa.

§ 12.

Uskonpuhdistuksen valmistajia.

Uskonelämä kuihtui keskiajan hämärässä. Useat vaativat uskonpuhdistusta. Näiden joukossa oli erittäin huomattava *John Wycliffe*, joka syntyi 1324 ja kuoli 1384. Hän kävi erään lähetystön jäsenenä Roomassa ja tuli omin silmin näkemään paavikunnan turmelusta. Palattuaan sieltä hän julkisesti kirjoitti Rooman antikristillisyyttä vastaan. Hän vaikutti paljon uskonpuhdistuksen valmistamiseen Englannissa ja teroitti sen perusteen, että Raamatun tulee ehdottomasti määrätä opinkappalet. Katolikunnan oppeja kiirastulesta, anekaupasta ja pappisvallasta hän hylkäsi, mutta hän hyväksyi opettajansa Bradwardinen ennaltamääräysopin. Oxfordin yliopisto eroitti hänet professorin virasta, ja synoodi Lontoossa julisti hänet harhaoppiseksi, mutta hänen

oppilaansa julistivat innolla ja voimalla kansalle evankeliumia. *Juhana Hus*, filosofian professori Pragissa ja sittemmin evankeliumin saarnaaja siellä, oli jo ennen julkista esiintymistään saavuttanut rauhan Jumalan sanassa ja uskossa Kristukseen. Husin oppi oli raitis, mutta hän hyväksyi ennaltamääräysopin. Hänet poltettiin harhaoppisena Kostnitsissa roviolla 1415. Rukoillen ja kiittäen Jumalaa kuoli Hus ilolla. Kirkolliskokous vaati häntä vain peruuttamista eikä ruvennut riitaisia opinkappaleita tutkimaan. Hänen nöyryytensä ja uskonvarmuutensa osoittivat, millä puolella totuus oli. *Juhana Wesseliä* (kuollut 1489) sanottiin maailman valoksi. Luther kirjoitti: »Jos olisin Wesseliä ennen lukenut, niin vastustajani luulisivat, että Luther on ottanut koko oppinsa Wesseliltä. Niin ovat meidän henkemme sopusoinnussa keskenään.» Hän on paljon kirjoittanut, mutta kerjäläismunkit koettivat hävittää hänen kirjojaan. Mahtavat ystävät suojelivat häntä vainolta. Ehtoollisopissa hän harhaili. Uskonpuhdistuksen valmistajat eivät turhaan työtä tehneet.

§ 13.

Humanismi.

Kreikkalaista ja roomalaista kirjallisuutta tunnettiin kyllä keskiaikana, mutta kun turkkilaiset valloittivat Konstantinopolin 1453, tuli bysantinilaisia oppineita joukottain Italiaan, ja tiedonhaluinen nuoriso tuli kaikista Euroopan maista tänne tutustumaan klassillisen muinaisuuden aarteisiin. Kun kirjapainotaito keksittiin 1440, painettiin klassillisen kirjallisuuden teoksia ja levitettiin länsimaihin. Niin syntyi *humanismi* yleisenä sivistys-suuntana, joka vapaantui kirkosta, ja se oli välinpitämätön, jopa vihamielinenkin varsinaiselle kristinuskolle. Humanismi teroittaa ihmisyyden arvoa, mutta eroitus kris-

tinuskon ja pakanuuden välillä oli sille epäselvä. Taistelussaan skolastiikkaa, munkkikuntia ja taikauskoa vastaan oli humanismi uskonpuhdistuksen liittolainen. Ritari *Ulrich von Hutten*, joka taisteli miekalla ja kynällä munkkikuntia ja omantunnonpakkoa vastaan, kuului humanisteihin. Hän kuoli kurjuudessa 1523. *Juhana Reuchlin* oli etevä tieteiden harrastaja, ja hän edisti varsinkin hebreankielen tuntemista. Hän joutui ankaraan riitaan dominikaanein ja inkvisitorien kanssa, mutta paavi Leo kymmenes asettui hänen puolelleen, kun hän tahtoi pelastaa rabbinein kirjoja häviöstä. Reuchlin kuoli 1522. *Desiderius Erasmus* Rotterdamista oli niitä, jotka tahtoiivat uskonpuhdistusta, mutta hän ei itse pyrkinyt uskonpuhdistajaksi, eikä hän siihen olisi pystynyt. Mainiona tiedemiehenä oli hän tieteiden kuningas, ruhtinasten suosikki ja rakasti tiedemiehen levollista elämää. Hän kirjoitti paljon ja julkaisi painosta Uuden Testamentin alkukielellä, joka oli tärkeä uskonpuhdistukselle. Hän lähti uskonpuhdistusta pakoon Baselista 1529, mutta kuoli siellä 1536, kun hän oli lähtenyt kohtaamaan oppinutta kustantajaansa. Ei hän saanut kuolinvuoteellaan Herran Ehtoollista eikä häntä haudattu katolisilla hautajaismenoilla, jonka tähden munkit sanoivat, että hän kuoli ilman valoa, ilman ristiä ja ilman Jumalaa. Humanismi ei voinut saada aikaan uskonpuhdistusta, mutta se antoi paljon tieteellistä apua uskonpuhdistajille.

Uskonpuhdistuksen aikakausi.

§ 14.

Uskonpuhdistajissa pääsevät kristinuskon perusteet oikeaan arvoonsa. Edellisellä aikakaudella oli uskon peruste kyllä tunnustettu, mutta sen olento oli hämärä, ja käytännössä se syrjäytettiin. Uskonpuhdistajat esittivät uskon olennon puhtaana. Ilmestyksen totuus oli keskiaikana himmentynyt. Se menetti itsenäisyytensä mystiikan välittömässä sisällisyydessä ja skolastiikan perimätiedollisessa ulkonaisuudessa. Uskonpuhdistajat teroittivat ilmestyksen puhtautta ja antoivat Raamatulle ulkokohtaisen itsenäisyyden. Jumalan Pyhä Henki vaikuttaa Raamatun sanassa. Kun ihminen uskossa omaksuu ilmestyksen sanan ja Pyhä Henki asettuu asumaan hänen sydämeensä, syntyy oikea kristillinen tieto ja tosi kristillinen elämä. Autuuttavan uskon vasituinen sisältö on ulkokohtainen sovinto-armo Jeesuksessa Kristuksessa. Ihminen tulee vanhurskaaksi uskomalla Kristukseen. Tämä on vasituisen kristillisen elämän välttämätön edellytys. Mutta Kristus meidän edestämme tahtoo tulla Kristukseksi meissä. Tässä on vastakohta mystiikkaan, joka sillä tapaa teroitti Kristuksen meissä, että Kristus meidän edestämme syrjäytettiin. Yksilö ei saa mielivaltaisesti selittää Jumalan sanaa, vaan sen selittäjä on Pyhä Henki, joka vaikuttaa ihmiseen ja varsinkin peljästyneeseen omaantuntoon.

Katolikunnalle oli ylipäänsä ihmisen syntisyys jotenkin tuntematon, ja humanismi ihaili ihmisen luontoa ja toimintaa. Mutta uskonpuhdistajat teroittavat ihmisen

perinpohjaista turmelusta ja hänen vanhurskauttamistaan sulasta armosta. Kun Jumala kutsuu, tulee ihmisen ottaa siitä vaari, niin että itsekohtainen kääntymys tapahtuu, jossa ihminen uskossa omaksuu Kristuksen, joten hän syntyy uudesti, ja pyhityksessä hän harrastaa elämän vanhurskautta. Uskovan kehityksen määrä on kristityn muodostuminen Kristuksen kuvan kaltaiseksi.

Martti Luther syntyi 14 päivänä marraskuuta 1483 Eislebenissä ja kuoli siellä 18 päivänä helmikuuta 1546. Monilukuisissa kirjoituksissa on hän selittänyt uskonopillisia kysymyksiä ja syvästi vaikuttanut uskonopilliseen käsitykseen, mutta yhtenäistä uskonopillista teosta hän ei ole laatinut. Siihen hänellä ei ollut aikaa. Luther esittää kristinuskon perusteet erinomaisella selvyydellä, ja sen kautta on hän ollut tienraivaajana uskonopin alallakin. *Filip Melanchthon* oli uskonpuhdistuksen tieteellinen tuki. Harvinaisen lahjakkaana saavutti hän jo nuorena suuren maineen, ja häntä sanottiin Germanian opettajaksi. Hän syntyi 16 päivänä helmikuuta 1497 ja kuoli 1560. Hän kirjoitti uskonopillisen teoksen »*Loci communes*», jossa uskonoppi ja siveysoppi ovat yhdistetyt. Se syntyi luennoista, joissa hän selitti Roomalaisepistolaa vuonna 1520, ja se ilmestyi painosta ensi kerran vuonna 1521. Melanchthonin eläessä julkaistiin siitä lähes 80 uutta painosta. Melanchthon hylkää skolastiikan kaavat ja esittää Raamatun perusteet, mutta myöhemmissä painoksissa, varsinkin vuosina 1535 ja 1543 ilmaantuneissa, tekee hän muutoksia sisältöönkin nähden. Hän peruuttaa entisen käsityksensä ehdottomasta ennaltamääräyksestä ja sanoo, että ihmisen tahto on myötävaikuttamassa hänen pelastukseensa. Melanchthon oli rauhaisa luonne ja kärsi paljon oppiriidoista. Lutherin kuoltua hän joutui johtoon ja sai ottaa vastaan vihollisten iskut. Eräässä kirjeessä hän sanoo: »Voidakseni vuodattaa surunkyyneleitäni tarvitsisin enemmän vettä kuin on koko

Elben virrassa.» Ihmisen tahtoon nähden hän asettui luterikunnan ja calvinikunnan oppeja välittävälle kannalle. *Ulrik Zwingli*, joka kaatui Coppelin taistelussa 1531, kirjoitti uskonopillisen teoksen oikeasta ja väärästä uskonosta, jossa hän teroittaa Jumalan kaikkivaltaa. Ehtoollisopissa hän kieltää Kristuksen todellisen läsnäolon, se kun hänestä vain on muistoateria. Autuuttavan uskon käsite on hänelle hämärä. Taivaassa on myös Herkules, Theseus y.m. *Juhana Calvin* (kuollut 1564) kirjoitti etevän uskonopillisen teoksen »*Institutio religionis christianae*», joka käännettiin usealle kielelle. Se on selvä ja ytimekäs. Hän oli kirjevaihdossa Melanchthonin kanssa eikä ollut häneen vaikuttamatta. Perusteissa oli hän Zwinglin kannalla, mutta hän ei hyväksynyt kaikkia hänen käsityksiään. Augustinuksen ennaltamääräysoppia hän kovensi, ja Pyhässä Ehtoollisessa saa hänen käsityksensä mukaan vain predestineerattu voiman, joka lähtee Jumalan oikealle puolelle korotetusta Kristuksesta.

§ 15.

Oikeauskoisuuden kukoistusaika.

»Uskon ojennus ja yhdistys» (Formula Concordiae) oli vähitellen rauhoittanut levottomat mielet luterikunnassa ja saanut sopua aikaan. Tieteellinen kukoistusaika alkoi, jona varsinkin uskonoppia kehitettiin. Mutta luterikunnan teologit eivät olleet uskollisia uskonpuhdistajain perusteille. Hedelmättömissä oppiriidoissa himmentyi pian uskonpuhdistajain raamatullinen kanta, ja skolastinen kaavamaisuus pääsi valtaan. Elimellinen kehitys Raamatun pohjalla katkesi, ja uskonoppi jähmettyi filosofisiin koulumuotoihin. Katkerat ovat valitukset siitä uudesta skolastiikasta, mikä oli luterikunnassa syntynyt. Bebenhausenin abbotti *Juhani Valentin Andrae*, joka kuoli 1654, moitti sitä useassa teoksessa. Teologit

olivat, sanoi hän, alituudessa riidassa keskenään. Tunnustuskirjat olivat heidän mielestään innoitetut, ja ne pantiin ratkaisemaan kaikki oppikysymykset. Melancthon antoi filosofialle liiallisen arvon. Logiikka kukoisti uskonopin alalla. *Leonhard Hutter*, professori Wittenbergissä (kuollut 1616), kirjoitti uskonopilliset teokset: »*Loci communes theologici*» ja »*Compendium*», joita paljon käytettiin. *Yrjö Calikstus* (kuollut 1656) oli professori Helmstädtissä. Hän oli paljon matkustanut, tutustunut kaikkien kirkkokuntien teologeihin ja koetti sovittaa eri oppisuuntia. *Juhani Musäus* (kuollut 1681) oli lempeäluontoinen ja vapaamielinen. Hän oli professorina Jenassa ja koetti yhdistää teologiaa ja filosofiaa. *Abraham Calovius*, professori Wittenbergissä, (kuollut 1686) oli jyrkän oikeauskoisuuden etevin edustaja. Hän liikkui koko teologian alalla ja oli aina valmis taisteluun. *Juhani Andreas Quenstedt* (kuollut 1688) oli professorina Wittenbergissä. Hän oli syväoppinen ja innokas oikeauskoisuuden edustaja. *Juhani Gerhard* (kuollut 1637) koetti vastustaa teologiassa vallitsevaa skolastiikkaa. Hän kirjoitti etevän uskonopillisen teoksen »*Loci theologici*», jota laajalti luettiin. Oppineena, teräväjärkisenä ja hurrikaana vaikutti hän paljon kirkolliseen elämään.

§ 16.

Pietismi.

Pietismi vaikutti useassa maassa ja tahtoi elähyttää oikeauskoisuuden kaavoihin jäykistynyttä luterikuntaa. Kolmekymmenvuotinen sota oli tuottanut sanomatonta rappeutumista elämäntapoihin. Yleinen mielipide oli vieraantunut kristinuskosta ja kiintynyt maallisiin harrastuksiin. Pietismi kehoitti kansaa kääntymään sisäänpäin ja valvomaan uskon elämää. Se hyväksyi Tunnustuskirjat, mutta teroitti niiden perustetta, että Raamattu yk-

sin määrää uskonkappaleita. Kun vastustus oli jyrkkä, ei se pyrkinyt tiedettä ohjaamaan, vaan liikkui enimmiten käytöllisellä alalla. *Filip Jaakko Spener* (kuollut 1705) sanoo, etteivät Tunnustuskirjat esitä täydellistä teologista järjestelmää, vaan ne ovat täydennettävät Raamatusta. Jos hän luottaa niihin, niin ei hän tee sitä sentähden, että niille annetaan niin suuri arvo, vaan sen jumalallisen totuuden tähden, minkä ne sisältävät. Jos hän tapaisi niissä semmoista, mikä olisi ristiriidassa Jumalan totuuden kanssa, niin hän ei sitä puolustaisi. Me moitimme paavilaisia siitä, että he tahtovat selittää Raamattua kirkon opin mukaan. Varjelkoon Jumala meitä, sanoi hän, asettamasta Tunnustuskirjoja Raamatun selittäjiksi ja hallitsijoiksi. Hän oli ylihovisaarnaaja Dresdenissä, mutta vakavan sielunhoitonsa tähden täytyi hänen poistua täältä, ja hän siirtyi Berliiniin. Hän oli uskollinen kirkolle, mutta katsoi välttämättömäksi, että se palajaa Raamatun elämän lähteelle. Kirjassaan »*Pia desideria*» (Hurskaita toivomuksia) ehdotti hän parannuksia oppiin ja elämään nähden. Hän piti hartaushetkiä kodissaan hurskauden elvyttämiseksi, ja laajalla kirjevaihhdollaan, joka ulottui Suomeenkin, vaikutti hän paljon uskonnollisen elämän uudistamiseen. Brandenburgin vaaliruhtinas perusti vastapainoksi Leipzigin ja Wittenbergin riidanhalluisille yliopistoille Hallen yliopiston, jossa pietismi pääsi isännyyteen. Tämä oli jonkun aikaa samassa arvossa kuin Wittenberg ja Genf olivat uskonpuhdistuksen aikana. Useat Spenerin oppilaista olivat täällä professoreina, ja he ovat myös toimineet uskonopin alalla. Pietismin vaikutus ulottuu meidän aikoihimme asti.

Uudempi aikakausi.

§ 17.

Monenlaiset suunnat ovat tänä aikana toimimassa teologian alalla. Jyrkät vastakohdat esiintyvät, ja vääriä välityksiä tehdään. Ristiriitaiset ovat perusteet uskonopin alalla. Mikäli teologeilta puuttuu raamatullinen perustus, joutuvat he tuuliajolle. Uskonoppia määräävät useimmiten ne henkiset vuolteet, jotka kulloinkin ovat vallalla. Kirkollisen elämän jähmettyessä etsivät hurskasmieliset turvansa henkisessä subjektivismissä, ja teologian alalla syntyi tunteellinen subjektivismi, joka vieraantui kristinuskosta. Kristillisen tietämyksen mukaan muodostavat useat uskonopillisen järjestelmänsä. — Toiset koettavat palauttaa teologian jollekulle entiselle kehitysasteelle. Tavallisesti pyydetään päästä uskonpuhdistuksen aikakauden kannalle. Raamatullinen suunta pysyy uskollisena Raamatun perusteille. *Bengel* koetti puhdistaa uskonoppia niistä vääristä perusteista, jotka olivat tunkeutuneet teologiaan, ja hänen oppilaansa vaikuttivat Raamatun hengessä. — Valtavin vuolle on uudempana aikana *ratsionalismi*, joka esiintyy moninlaisissa muodoissa. Tieteilijän järki tai järjettömyys on tässä suunnassa kristillisen totuuden haltija, jonka mukaan Jumalan ilmestyskin olisi arvosteltava. Kaikki, mikä ei ole sopusoinnussa tieteilijän järjen ja luonnonsääntöjen kanssa, on muka kuonana karsittava pois Raamatusta. Pyydetään laajalti luoda ajanmukainen uskonto, jossa kristinuskon alkuperäinen totuus muka esiintyisi puhdistettuna paikallisista ja tilapäisistä muo-

doista. — Ratsionalistisen perusteen rinnalla esiintyy myös *historiallinen peruste*, joka tahtoo poistaa kristinuskosta kaiken, mikä köhoaa yleistä maailmanhistoriaa korkeammalle. Siveellinen maailmanjärjestys asetetaan jumalaksi ja Kristuksesta tehdään hyveiden opettaja. Mikä on selvää ja hyödyllistä, se on muka totuus, ja terve ihmisjärki on muka kristillisen totuuden lähde. Paljon teologisia teoksia on syntynyt näiden perusteiden nojalla, mutta ne ovat enimmäkseen hukkuneet ajan virtaan.

§ 18.

Naturalismi.

Uudemman aikakauden pyrintö vapaantua kaikesta kristinuskon totuudesta esiintyi ensiksi vapaassa Englannissa. Täällä syntyi *deismi* ja *naturalismi*, jotka kielisivät kaiken ylimaailmallisen totuuden ja tahtoivat luoda luonnollisen uskonnon. *Edvard Herbert*, Cherburyn lordi, etevä valtiomies, (kuollut 1648) koetti uskonopillisessa teoksessa »Kansojen uskonnosta» Jumalan kunniaksi, kuten arveli, näyttää toteen, että luonnollinen uskonto on kaiken uskonnon ydin, eikä ihminen tarvitse muuta Jumalan ilmestystä. *M. Tindal* (kuollut 1733) sanoi kristinuskoa niin vanhaksi kuin maailmakin, ja tässä tuli muka luonnollinen uskonto ilmi, joka oli ihmiselle riittävä. *Ranskassa* vaati *Jean Jacques Rousseau* (kuollut 1778) kaikkia innoituksella palajamaan luonnon helmaan. Ihmiskunan kasvatus oli kokonaan rakennettava luonnon perusteille. *F. M. A. Voltaire* (kuollut 1778), joka oli saanut sivistyksensä eräässä jesuiittain opistossa, vihasi Kristusta ja pilkkasi kristinuskoa ja Raamattua. Kuolinvuoteellaan hän lupasi lääkäreilleen puolen omaisuudestaan, jos vielä saisi elää kuusi kuukautta. Hän kuoli epätoivossa ja haudattiin hiljaisuudessa, kun ei ku-

kaan pappi tahtonut saattaa hänen ruumistaan hautaan. *J. T. Röhr* (kuollut 1848) oli ratsionalismin ensimmäisiä johtajia Saksassa. Hän julkaisi kirjeitä ratsionalismista. *K. G. Bretschneider* (kuollut 1848) oli aluksi supranaturalisti, mutta siirtyi myöhemmin ratsionalismiin. Hän kirjoitti uskonopillisen teoksen »Uskonopin käsi-kirja» (*Handbuch der Dogmatik*), jota paljon käytettiin. *J. A. L. Wegscheider* (kuollut 1849) oli professorina Halleassa ja kirjoitti uskonopillisen teoksen, jossa hän kevytmielisyydellä kohtelee Raamattua. Pietismin henki oli Hallesta kadonnut.

§ 19.

Supranaturalismi.

Tämä suunta vastusti naturalismia ja ratsionalismia, mutta ei pysynyt vapaana aikakauden erehdyksistä. Kyllä kristinusko oli sen mielestä järkeä korkeampana, ja se antoi ilmestykselle yliluonnollisen arvon, mutta se pysyi tällä kannalla vain yksityiskohdissa. Ylipäänsä oli kristinusko senkin kannalla kokoelma järjenmukaisia tietoja, jonka kautta sen ylimaailmallinen elimistö särkyi katkonaisiin totuuksiin. Toiset olivat tässä suunnassa lähempänä kirkonoppia, toiset kauempana. Supranaturalisteihin kuului *F. V. Reinhard* (kuollut 1812), joka kirjoitti dogmatiikan luentoja (*Vorlesungen über die Dogmatik*). Hän kunnioitti Raamattua Jumalan sanana ja puolusti kirkon oppia, mutta perusteissaan hän oli supranaturalismin kannalla. Hän oli aikansa suosituin saarnaaja. *G. Chr. Knapp* (kuollut 1825) kirjoitti sisältö-rikkaan uskonopillisen teoksen (*Vorlesungen über die christliche Glaubenslehre*). Hän perusti uskonopin Raamattuun, mutta supranaturalismi vaikuttaa häneenkin, vaikka hän on lähellä kirkon oppia. Tähän suuntaan on myös luettava *G. Chr. Storr* (kuollut 1805), joka kirjoitti

etevän uskonopillisen teoksen (*Doctrina christiana*), jossa hän teroittaa Raamatun ehdotonta arvoa ja evankelisen uskon perusoppeja. Hän on perehtynyt filosofiaan ja vastustaa aikakauden yksipuolisuutta. *J. Chr. Fr. Steudel* (kuollut 1837) taistelee välitysteologiaa vastaan. Hän kirjoitti uskonopillisen teoksen (*Glaubenslehre der evangel. prot. Kirche*), joka puolustaa kirkonoppia silloista filosofista suuntaa vastaan. Varsinkin hän moittii Schleiermacheria ja Hegeliä, jotka teoksillaan turmelevat kristillisen uskon. Paljon teologeja kuuluu tähän suuntaan.

§ 20.

Spekulatiivinen (mietiskelevä) teologia.

Englannin ratsionalismista siirtyi onnenautuuden peruste Euroopan mannermaahan ja sai täällä aikaan henkisen veltostumisen. Tätä suuntaa vastaan nousi *Imm. Kant* (kuollut 1804). Hän teroitti siveyslakia ehdottomana käskijänä, joka vaatii: »Toimi järjellisenä olentona», ja onnenautuutta vastaan hän asetti hyveen. Omatunto vaatii taisteluun hyveen puolesta. Havaintomuodot: aika ja paikka, ymmärryksen yleiskäsitteet ja järjen aatteet ovat hänen kannallaan vain itsekohtaisia. Ihminen ei käsitä ulkokohtaista totuutta. Hän kirjoitti: »Uskonto paljaan järjen rajojen sisäpuolella», mutta tämän teoksen sisältö liikkuu kristinuskon ulkopuolella. Tietopuolinen järki ei voi Kantin kannalla käsittää ulkokohtaista olemistoa, mutta käytöllinen järki hallitsee maailmaa. Siinä on hyveen olento, että ihminen toimii vapaasti järjen mukaan, olematta riippuvainen aistillisista vieteistä. Kuitenkin myöntää hän ihmisessä olevan perijuurisen pahan, jota tämä ei voi voittaa. Kant tavoitteli järkeisoppia, joka muodostaisi perusteensa sopuisuuteen kirkon opin kanssa. Jumala, hyve ja kuolemat-

tomuus ovat hänestä omantunnon vaatielmia. Useat teologit käyttivät Kantin perusteita uskonopillisissa teoksissaan. *J. G. Fichte* (kuollut 1814) muunti kantilaisuuden, jonka hän aluksi hyväksyi, aatteelliseksi »tieteellisyysopiksi», jonka mukaan vain itseään asettava Minä on todellinen, mutta ei-Minällä on todellisuutta vain sen mukaan kuin se on Minän asettama. Aluksi Fichte koetti tukea ilmestyksen käsitettä siveyden perusteilla, mutta hän luopui siitä, eikä hänen järjestelmässään ollut tilaa ilmestykselle, ei Jumalalle eikä sielun kuolemattomuudelle. Kun hän syytettynä ateismista eroitettiin professorin virasta Jenassa, rupesi hän lähentelemään kristinuskoa, mutta jäi mystillisen panteismin kannalle. Itse-toiminta oman itsensä tähden on Fichtestä korkein peruste. Pahan hän käsitti hitaudeksi. Ihmisen Minä on tässä asetettu jumalaksi, kun se muka ihmiskunnan yhteisminänä historian kehityksessä osoittautuu ehdottomaksi toimintavoimaksi. Siveellinen maailmanjärjestys on Fichten jumala. *F. W. J. Schelling* (kuollut 1854) lähti Fichten idealismista ja muodosti panteistisen järjestelmän, jonka mukaan henki on luonnon elämä ja maailmansielu on jumala. Ihminen on Jumalan heijastus. Kristinuskon perustotuudet tahtovat selvittää maailmanarvoitusta. Schelling siirtyi kannasta kantaan. Teologit odottivat paljon hänestä. *G. W. F. Hegel* (kuollut 1831) johti Schellingin ajatuksia edemmäksi ja loi oppijärjestelmän, jonka mukaan ihmisen ajatus on kaiken olemiston perustus. Oleminen ja ajatus yhdistyvät käsitteessä. Kristinuskko on korkein uskonto, mutta se esiintyy kuvailun muodossa, ja filosofian tulee muodostaa se tiedoksi. Jumala pääsee muka ihmisen ajatuksessa itsetietoiseksi. Näin kohosi ihmisajatus tuulen tupihin, mutta teologit yrittivät kuitenkin muodostaa kristinuskoa näidenkin filosofisten järjestelmäin mukaan. *Karl Daub* (kuollut 1836) oli aluksi Kantin oppilas; sitten siirtyi hän Fichten

kannalle, sitten Schellingin ja lopulta Hegelin. Tällä viimeksimainitulla kannalla hän kirjoitti kristillisen uskonopin järjestelmän (*System der christlichen Dogmatik*), joka ilmestyi hänen kuolemansa jälkeen. *Filip Marheineke* (kuollut 1846) kirjoitti uskonopin, joka nojautui Schellingin perusteisiin, mutta toisessa painoksessa hän on siirtynyt Hegelin kannalle.

§ 21.

Tunneteologia.

Tämä suunta koetti vapauttaa teologiaa sen riippuvaisuudesta filosofiasta. Se osoitti uskonnolle oman alansa ihmisen tunnepiirissä. Tähän suuntaan kuuluu *G. E. Lessing* (kuollut 1781), joka paheksui sitä, että iäisyyden asia pantiin riippuvaksi järjen ulkonaisten todistusten hämähäkinverkosta ja viittasi siihen, että uskovalla on sisällinen varmuus, joka ei kärsi mitään niistä hyökkäyksistä, joita on tehty Raamattua vastaan. *Fr. H. Jacobi* (kuollut 1819) koetti myös siirtää uskonnon paljaan järjen piiristä sisäisen sieluelämän ytimeen, ja hän herätti useassa uskonnollista ikävää. *Fries* (kuollut 1843) lähti Kantin ratsionalismista, jota hän tahtoi täydentää, ja hän antoi suuren arvon tunteille. *W. M. L. de Wette* (kuollut 1849) kutsuttiin Schleiermacherin kanssa Berliinin uuteen yliopistoon, mutta lohdotuskirjeensä johdosta Kaarlo Sandin, Kotzebuen murhaajan, äidille karkoitettiin hänet Berliinistä, ja hän siirtyi Baseliin. Hän kirjoitti kristillisen uskonopin oppikirjan ja kirkollisen uskonopin. Innostuksella hän esittää Kristusta ihmiskunnan ihanteena, mutta ratsionalistinen järkeisoppi määrää sisällön, ja subjektivismi hallitsee ajatusta. Syvästi on *F. E. D. Schleiermacher* (kuollut 1834) vaikuttanut uudemman ajan teologiaan. Hän kirjoitti »Der christliche Glaube», jossa hän koettaa sovittaa järkeä ja ilmestystä,

ratsionalismia ja supranaturalismia. Tunne on muka se voima, jolla ihminen käsittää totuuden. Tällä tunteella hän ei tarkoita sielullista kykyä, vaan se on välitön tietoisuus ehdottomasta riippuvaisuudesta Jumalasta. Kristus on hänen mielestään vain perikuvallinen ihminen, jossa jumalantietoisuus asui ehdottomalla voimalla. Ja Kristus on muka lunastanut maailman sen kautta, että Hän itseltään lähtevällä elämällä pelastaa uskovan aistillisuuden ylivallasta, johon tämä on sidottu. Uskonopin tulee esittää kristillinen tietoisuus semmoisena, kuin se on olemassa kristillisessä tietämyksessä. Schleiermacher väittää, ettei uskonopilla ole mitään tekemistä filosofian kanssa, mutta hänen teoksissaan on paljon panteistista hapatusta. Hyvä on olennoita järjen olemista luonnossa. Paha on se, mikä ei vielä ole tullut hyväksi. Ihminen on luonnon korkein olento, ja hänen tulee tietoisuudellaan omaksua kaikki oleminen. Schleiermacherin Jumala ei ole Jeesuksen Kristuksen Isä, eikä Jeesus ole Jumalan Poika. Hänessä on herrnhutilaisuuden tunteeillisuutta ja Spinotsan ratsionalismia. Hänen teoksessaan on jonkunlaista uskonnollista lämpöä, mutta ulkokohtainen totuus haihtuu järkipäiseen aatteellisuuteen. Schleiermacherin uskonto on panteistinen. Professori *Thilon* etevä teos: *Die Wissenschaftlichkeit der modernen speculativen Theologie*» paljastaa sitä ristiriitaisuutta, mikä esiintyy tässä teologiassa. *A. D. Chr. Twesten* oli Schleiermacherin seuraaja Berliinissä. Hän julkaisi luentonsa evankelisluterisen kirkon uskonopista. Hän oli Schleiermacherin oppilas, mutta piti teologian erillään filosofiasta. Sitä enemmän on *J. A. Dorner*, professori Berliinissä, filosofian vaikutuksen alainen. Hänen pääteoksensa on: »Die Lehre von der Person Christi». Häntä lähellä on *Th. Alb. Liebner* (kuollut 1871). Hänen kannallaan on Kristus jumalihminen jo ennenkuin Hän tuli maailmaan. Liebner on lähtenyt Hegelin koulukunnasta.

Schleiermacheriin liittyy myös *K. Imm. Nitzsch* (kuollut 1858), joka kirjoitti kristillisen opin järjestelmän (*System der christlichen Lehre*). Siitä puuttuu yhtenäisyyttä ja selvyyttä, mutta se on esiintynyt monessa painoksessa. Nitzsch pyrkii lähemmäksi Raamattua, ja hän oli syvämielinen ajattelija, joka vaikutti laajalle. *Wilh. Beyschlag* kirjoitti, nojautuen Schleiermacheriin: »*Christologie des Neuen Testaments*», 1866, jossa hän väittää, ettei Kristus ollut Jumala ja ihminen, vaan ainoastaan ihanneihminen, jossa alkuperäinen ihminen esiintyy. *Julius Müller* kirjoitti: »*Die christliche Lehre von der Sünde*», jossa hän sanoo syntiinlankeemuksen tapahtuneen ennen maailman luomista. Muutoin on tämä teos syvämielinen ja etevä. *Dan. Schenkel*, joka on Schleiermacheriin liittynyt, kirjoitti: »*Die christliche Dogmatik*» (Kristillinen uskonoppi omantunnon kannalta), 1858, jossa hän riistää Kristukselta kaiken yliluonnollisen olennon, mutta ylistää Häntä kuitenkin maailman lunastajana. Schleiermacherin ja Hegelin koulua on *Richard Rothe'kin* (kuollut 1867) käynyt. Hänen mielestään kuuluu siveysoppi spekulatiiviseen teologiaan, jonka perustuksena on kristillinen tietoisuus, mutta uskonopin hän lukee historialliseen teologiaan kuuluvaksi, jonka perustuksena on kirkon oppi. Puhtaalla ajatuksella tahtoo Rothe luoda siveysopin kristillisestä tietoisuudesta, mutta uskonoppi on esitetävä semmoisena, kuin kirkko on sen hyväksynyt. Rothen dogmatiikka ilmestyi painosta vuonna 1870, Schenkelin toimittamana. Uskonopin ainekset esiintyvät siinä selvinä, ja ne verrataan Raamattuun, mutta hän liittää niihin järkeilevät arvostelunsa. *Franck* kirjoitti: »*System der christlichen Gewissheit*» (Kristillisen varmuuden järjestelmä), 1870/73; 2 painos 1881/82. Hän käsittää kristinuskoa sen ylimaailmallisessa olennossa, ja panee ehdoksi sen tuntemiselle henkisen kokemuksen, joka edellyttää kääntymyksen ja uudestisyntymisen. Järjen toi-

minnalla Franck luulee mahdolliseksi saavuttaa kristillistä varmuutta, vaikka siihen aina on siveellinen ja uskonnollinen kehitys tarpeen.

§ 22.

Uusi teologia.

Tässä teologiassa esiintyy filosofian peruserhdys kristillisen tietoisuuden muodossa, sillä kristillinen subjektivismi on tässä määräämässä. Filosofian alalla sekoitetaan Jumala ja maailma yhteen, mutta uudessa teologiassa sekoitetaan Kristus ja ihmiskunta, kristinuskko ja uskovon tietoisuus, Jumalan valtakunta ja kirkko. Vaarallinen on väärä kristillisyyt, joka esiintyy kristinuskon muodossa, sillä tällä tavalla luodaan antikristillinen maailmankatsomus. Filosofisten järjestelmän vaikutuksesta syntyi uusi teologia, joka on uusi painos vanhaa ratsionalismia. Monimuotoisena liikkuu tämä suunta. Yksityiset teologit säilyttävät enemmän, toiset vähemmän kristinuskosta, mutta yleisenä perusluonteena esiintyy siinä järjeilevä usko, joka turmelee vasituisen uskon. Vanha Testamentti on tämän teologian mielestä täynnä taruja. Uudessa Testamentissa on Jumalan sanaa se totuus, että Jumala on hyvä, eikä Hän voi vihata. Uskonnon alalla ei muka löydy ulkokohtaista totuutta. Kaikki, mikä ei ole sopusoinnussa meidän järkemme kanssa, on hyljättävää. Ilmestys on muka vain uskonnollisen tunteen vaikutelma. Terve järki määrää, mikä Raamatussa on ydintä, mikä kuorta. Vasituisesta maailmansovinnosta ei tämä suunta tiedä. Jeesus on muka ihminen, niinkuin mekin, vaikka Hänellä on suuret hengen'ahjat. Hänessä esiintyy ensiksi se tietoisuus, että Hän on Jumalan Poika, ja samalla tavalla ovat muka muutkin ihmiset, jotka tietävät Jumalaa isäkseen, Jumalan poikia. Synti on muka alkuperäinen oleminen, josta hyvä syntyy. Sentähden ei Jumala

sitä vihaa, eikä maailmansovinto muka ole tarpeen. Evolu-
 lutionioppi, joka turvaa ihmiskunnan voimaan eikä
 muka tarvitse Vapahtajaa, hallitsee tätä teologiaa. Pyhä
 Henki on muka vain se voima, joka liikkuu seurakun-
 nassa. Usko on se vakuutus, että Jumala on meille suo-
 pea. Sakramenttejä ei tämä suunta ylipäänsä hyväksy.
 Jumalan valtakunta ei ole tuleva maailmaa uudistamaan,
 vaan se tulee nyt yksityisten luo. Ruumiin ylösnouse-
 musta muka ei ole. Näin räikeänä esiintyy ratsionalismi
 uuden teologian johtavissa henkilöissä, ja tämä kanta
 on antikristillinen. Hegelin filosofia luuli sovittavansa
 teologian ja filosofian, mutta *David Strauss* (kuollut
 1874) paljasti uskonopissaan (*Glaubenslehre*, 1840/41)
 sitä juopaa, mikä oli olemassa näiden välillä, ja todisteli
 muka, että nykyajan tiede oli hajoittanut kaikki kristilli-
 set opit. *Ferd. Cristian Baur* (kuollut 1860), professori
 Tübingenissä, oli Schleiermacherilta oppinut terävää
 arvostelukykyä ja Hegeliltä sitä historiallista katsanto-
 tapaa, että alkeellinen ja raaka aines aina on historialli-
 sen kehityksen lähtökohta. Hän kirjoitti kristillisestä tie-
 dosta (*Die christliche Gnosis*, 1835), sovinto-opista (*Die
 christliche Lehre von der Versöhnung*, 1838) ja kolme-
 yhteydestä ja ihmistymisestä (*Die christliche Lehre von
 der Dreieinigkeit und Menschwerdung*, 1841 ss.) ja
 väitti, että Uuden Testamentin kirjat ovat myöhemmin
 syntyneet, paitsi Roomalais-, Korinttolais- ja Galatalais-
 kirjeet ja Johanneksen ilmestys. Alkuperäinen kristin-
 usko on muka vain ebionitismiä. — Uuden teologian
 vasituinen perustaja on *Alb. Ritschl*, joka ei mennyt niin
 pitkälle kieltopuoliseen suuntaan kuin jälkeläisensä. Hän
 kirjoitti vanhurskauttamisesta ja sovituksesta (*Die
 christliche Lehre von der Rechtfertigung und Versöh-
 nung*, Bd. I. 1870) ja teologiasta ja metafysiikasta, 1887.
Ad. von Harnack luennoi 1900 Berliinin yliopistossa yli-
 oppilaille kaikista tiedekunnista kristinuskon olennosta

(Das Wesen des Christenthums) ja esitti tässä selvästi uuden teologian uskonopillisen järjestelmän. Hän on myös kirjoittanut dogmihistoriallisen teoksen (Lehrbuch der Dogmengeschichte, 3 Bd.). *W. Herrmann*, joka on suunnan etevimpiä edustajia, kirjoitti uskon varmuudesta ja teologian vapaudesta (Die Gewissheit des Glaubens und die Freiheit der Theologie). *J. Gottschick* kirjoitti kirkollisen teologian kirkollisuudesta (Die Kirchlichkeit der sogenannten kirchlichen Theologie). Uusiin teologeihin on *Häringkin* luettava, vaikka hän on lähellä kirkon oppia. Hän on kirjoittanut uskonopin (Dogmatik) ja sovinto-opista (Zur Versöhnungslehre).

§ 23.

Kirkollinen teologia.

Vallankumouksen mullistukset yhdeksännentoista vuosisadan loppupuolella synnyttivät vastavaikutuksia, jotka koettivat rajoittaa kielteisen vuolteen tuhoa. Uskonnollisella alalla syntyi virtaus, joka pyrki lähemmäksi kristinuskoa. Kansojen alhaisemmissa kerroksissa kasvoi edelleen vallankumouksen henki, mutta korkeammassa säädyissä ja teologian piirissä koetettiin ylipäänsä palata entisille historiallisille kehitysasteille. Jotkut tahtoivat palata ennen vallankumousta vallitseviin historiallisiin muotoihin. Toiset koettivat uudestaan herättää eloon oikeauskoisuuden aikakautta. Toiset taas, kuten irvingiaanit, luulivat, että apu saataisiin apostolisten muotojen palauttamisella. Vanhan Testamentin säännöksiäkin ja esikuvia olisi muka osalta noudatettava. Kirkolliseen suuntaan kuuluu *Gottfr. Thomasius*, joka koetti elähyttää kirkollista oppia johtamalla sitä syvemmälle Raamattuun. Hän kirjoitti uskonopillisen teoksen Kristuksen persoonasta ja teoista (Christi Person und Werk, 1853), joka on sisältörikas; siinä liikkuu hurskas henki,

mutta usein hän sovittaa vastakkaisia aineksia. *Fr. Ad. Philippin* kirkollinen uskonoppi (Kirchliche Glaubenslehre) osoittaa oppineisuutta ja teräväjärkisyyttä, mutta hän tukee usein kirkollisia oppikäsitteitä nykyajan tietteellisillä perusteilla. *J. H. Aug. Ebrard* esittää uskonopissaan (Christliche Dogmatik) reformeeratun kirkon oppia, mutta ehdotonta ennaltamääräystä hän ei hyväksy. *H. Martensen* kirjoitti kristillisen uskonopin (Den christlige Dogmatik, 1865), joka on henkevä ja ytimekäs, mutta tieteellinen perustelu on usein pintapuolinen. Tämä uskonoppi liikkuu kirkollisen uskonkäsitteen pohjalla, mutta useat uskonnolliset käsitteet ovat epätarkat. *Aksel Fredrik Granfeltin* kristillinen uskonoppi (Kristlig Dogmatik, 3 painos 1880) riippuu paljon Martensenin perusteista. Kristillisen uskonopin tulee olla raamatullinen, mutta tämä raamatullisuus olisi oleva hengen, eikä kirjaimen. Sen ei tule perustua yksityisiin Raamatun lauseisiin, vaan tieteilijän tulee suurin piirtein kertoa apostolista ajatusjuoksua. Sen tulee olla kirkollinen ja esiintyä tieteilijän elävästä vakuutuksesta. Kristillisestä tietoisuudestaan tieteilijä tieteen sisäisellä välttämättömyydellä esittää uskon totuudet. Granfeltin uskonoppi on selvä ja ylipäänsä kirkollinen, mutta tieteellinen suunnittelu tekee haittaa Raamatun ja kirkon opille. Granfelt sanoo, että teologian tulee asettua keskeiseen asemaan kaikkiin tieteisiin nähden ja tieteellisesti esittää »uskonnon tosi olento kunkin aikakauden parhaimmassa valossa». Hän luulee voivansa tehdä sen »uhraamatta mitään kristinuskon vasituisesta sisällöstä». Uskonopin nykyinen tilanne ei anna tukea näille perusteille. *K. Fr. A. Kahnin* kirjoitti luterisen uskonopin (Lutherische Dogmatik), jonka perustukseksi hän pani kristillisen uskon. Tämä käsittää yksityisiä oppilauseita, joiden yhdyskohta on oppi vanhurskauttamisesta. Kristinuskon on Kahnin'ın kannalla joukko yksityisiä oppeja, jotka ovat

Raamatulla todistettavat, mutta Raamattu joutuu tässä holhouksen alaiseksi, ja kirkon opista hän muutamassa kohdassa poikkeaa. *Chr. K. von Hofmann'in* laaja uskonopillinen teos: »Der Schriftbeweis», 1852—1857, on sisältörikas ja osoittaa teräväjärkisyyttä, mutta siinä on rationalistisia aineksia sekoitettu kristilliseen oppiin. Kristillinen oppijärjestelmä olisi vapaasti kehitettävä siitä perusteesta, että kristitty on elämänyhteydessä Jumalan kanssa Kristuksessa. Tässä kohden olisi tieteen kasvava raamatuntunteminen hyväksi käytettävä, mutta kristilliset perusteet eivät esiinny eheinä. Hofmann teroittaa historian todellisuutta, mutta Raamatun todellisuus jää takapajulle. *Chr. E. Luthardt* kirjoitti kristillisen uskonopin (*Die christliche Glaubenslehre*, 1898). Hän on kirkon kannalla, on selvä ja kansantajuinen, mutta riippuu paljon Hofmannista. *Ludvig Lemme* kirjoitti kristillisen uskonopin (*Christliche Glaubenslehre*, osa I 1918, osa II 1919).

§ 24.

Raamatullinen teologia.

Sen valtavan suunnan rinnalla, joka pyrkii takaisin historian entisille kehitysasteille, liikkuu toinen vuolle, joka tahtoo palata takaisin kristinuskon alkuperäiseen lähteeseen, Raamattuun. Tämä suunta alkoi hiljaisuudessa toimia jo kahdeksannellatoista vuosisadalla. Raamatun kristillisuus on esikuva kaikkien vuosisatojen teologialle ja kirkkokunnille. Kirkon ja teologian tulee aina ammentaa Raamatun lähteestä täydellisempää totuutta ja elämää. Tämä pyrkiminen ei ole taantumusta, vaan se on kulkemista eteenpäin taivaallista päämäärää kohti. Se maailmankatsomus, joka arvelee yleisen historiallisen kehityksen välittömästi johdattavan rauhaan ja onneen, ei ole Raamatun, sillä Kristus tulee keskiyön aikana. Hän sortaa pimeyden ja vääryyden vallan. Paha kyp-

syy, ja vasituinen, ratkaiseva apu tulee uskon alkajan ja päättäjän ilmestymisellä. Raamattu pelastaa tyhjästä haaveilemisesta ja neuvottomasta epätoivosta. Raamatullinen suunta on Württembergistä kotoisin. *Joh. Alb. Bengel* (kuollut 1752) pysyi isien uskon kannalla. Raamattu määräsi hänen suhdettaan kirkon oppiin, vaikka kirkon oppi tavallisesti määrää teologin suhdetta Raamattuun. Hän ei ole kirjoittanut vasituista uskonoppia, mutta tieteellisillä teoksillaan on hän syvästi vaikuttanut tähänkin piiriin. Hän teroitti ensiksi teologiassa Jumalan valtakunnan aatetta. Herrnhutilaista oppia hän arvosteli kirjassaan »Abriss der Brudergemeinde», jolla vielä on arvonsa. *Magnus Friedr. Roosin* (kuollut 1804) uskonoppi (Christliche Glaubenslehre) on kirjoitettu niitä varten, jotka eivät tahdo olla moninaisten ja vierasten oppien ajeltavina. Se on lyhyt, mutta sisältää paljon raamatullista totuutta. *Friedr. Christoph Oetinger* (kuollut 1782) kirjoitti 1765 latinankielellä teologian, joka on elämän aatteesta johdettu. *Hamberger* on kääntänyt tämän saksaksi ja varustanut sen muistutuksilla (Die Theologie aus der Idee des Lebens abgeleitet, 1852). Oetinger on Bengelin oppilas, mutta hän piti myös Jaakko Böhmeä arvossa ja tunsii Svedenborgin teoksia. Hän oli syvästi Raamattuun perehtynyt ja teroitti sen todellisuutta, mutta hän sekoitti myös vieraita aineksia kristinuskoon. *Gottfr. Menken* (kuollut 1831) on useassa kirjoitelmassa terävästi ja voimalla Raamatun kannalta arvostellut aikakautensa ilmiöitä ja esittänyt yksityisiä uskonopillisia kysymyksiä. *Joh. Tob. Beck* (kuollut 1878) kirjoitti johdatuksen kristillisen opin järjestelmään (Einleitung in das System der christlichen Lehre, 2 pain. 1870) ja kristillisen oppijärjestelmän (Christliche Lehrwissenschaft, 1 osa 1841). Hänen kuo'emansa jälkeen julkaisi J. L. Lindenmeyer hänen luentonsa kristillisestä uskonopista (Vorlesungen über christliche Glaubenslehre, 1886).

Beck perustaa uskonopin välittömästi Raamattuun, ja hänen teoksensa ovat ytimekkäät ja sisältöriikkaat. Hän liikkuu pyhimässä ja tuo sieltä esille syviä totuuksia, mutta ne kysyvät sydämen työtä. Raamattuun hän tahtoo johdattaa lukijan ja tehdä hänet Kristuksen oppilaaksi. *Ernst Woerner* kirjoitti »Raamatullisen kristillisyyden perustotuudet» (*Grundwahrheiten des biblischen Christenthums*, 1873). Teos pysyy Raamatun kannalla ja esittää syviä ajatuksia, mutta se ei riittävästi kehitä niitä. *R. Kübelin* »Kristillinen oppijärjestelmä Raamatun mukaan» (*Das christliche Lehrsystem nach der heiligen Schrift*, 1873) on lämmin ja selvä, ja se liikkuu Raamatun perustuksella, mutta esittely hajaantuu liaksi ja on jonhonkin määrään pintapuolinen. Raamatun totuus ei säily puhtaana, kun hän koettaa sovittaa nykyajan tiedettä ja raamatullista totuutta. *D. A. Schlatter* on kirjoittanut Uuden Testamentin teologian (*Die Theologie des Neuen Testaments*, 1909—10). Hän esittää tämän historiallisena teoksena, joka ulkokohtaisesti esittää Kristuksen ja apostolien oppia. Toisessa teoksessa esittää Schlatter kristillistä dogmia (*Das christliche Dogma*, 1911). Schlatter on Beckin oppilas.

§ 25.

Kristinuskon on ylimaailmallista olentoa.

Kun tahdomme tieteellisesti esittää kristinuskon olentoa, tulee meidän perustaa käsityksemme kristinuskon omaan ilmestystykseen, sillä perustelut, jotka esitetään sen ulkopuolelta, eivät kelpaa todisteiksi. Bengel sanoi: »Raamatun aatteet ovat aivan toiset kuin oppineiden.» Asema on vielä sama kuin Bengelin aikana, ja tämä asema on huolestuttava, sillä hairahtuminen perusteissa turmelee perinjuurin koko järjestelmät. Kristinuskon periaatteellisin omituisuus on sen ylimaailmallinen

luonne. Kun sen synty siirretään tähän maailmaan, ja kun se tehdään uskonnollisen kehityksen tuotteeksi, tummellaan sen olento ytimessään.

Kristinusko on ehdoton uskonto. Sen mukaan ovat kaikki muut uskonnot arvosteltavat, ja kaikkien uskontojen vasituinen olento tulee siinä näkyviin. Se yleiskatsaus uskon olennosta ja kehityksestä, mikä esiintyy Hebrealaisepistolaa yhdennessätoista luvussa, käsittää kaiken uskonnon peruskäsitteet. Uskonto ei synny tunteen liikkeistä, sillä tunne kuuluu sielupiiriin, ja se on altis sekä uskonnollisille että epäuskonnollisille vaikutteille. Eikä ihmisen itsetietoisuus ole uskonnon alkuaiheena, sillä tämä ei koskaan ole olennaisen elämän perusteena. Milloin uskonto johdetaan välittömästä itsetietoisuudesta, tehdään se riippuvaksi ihmisen itsekohtaisesta toimesta. Usko kysyy aina koko ihmisen tointa.

Vanhan kirkon uskonoppineet sanoivat, että kristinuskon Jumalan kunnioittamistapa, jonka tarkoituksena on Jumalasta luopuneen ihmisen yhdistäminen Jumalan kanssa. Usko Jeesukseen Kristukseen välittää itsekohtaisesti tätä yhdistymistä, ja ulkokohtaisesti on Jumalan sana välityselimenä. Kristinuskon olento pääsee kyllä tässä esille, mutta Jumalan valtakunnan käsite ei tule näkyviin, ja ylimaailmallinen uskonelämä jää takapajulle. Vanhat ratsionalistit esittävät kristinuskon oppina, joka antaa ihmiskunnalle uusia tietoja, mutta kristinuskon olento jää heille tuntemattomaksi. Supranaturalistit myönsivät, että kristinuskon oppimääritelmissä on tietoja, joita ei järki käsitä, ja jotkut heistä käsittivät kristinuskon laitokseksi, jonka tarkoitus on ihmisten autuuttaminen, mutta hämäräksi jää heillekin kristinuskon vasituinen olento. Uudempi uskonoppi esittää kristinuskon hengeksi ja elämäksi, mutta tämä henki ja tämä elämä ei ole taivaan valtakunnan, vaan se on tämän maailman henkeä ja tämän maailman elämää.

Tosikristillisyys kuuluu syntyynsä ja elämäänsä nähdessä taivaan valtakuntaan. Tämä valtakunta oli taivaassa, ennenkuin kristillistä yhteiskuntaa oli olemassa. Se on toimimassa ylimaailmallisena elämänelimistönä, ja tämän maailmankehityksen päättyessä on se ilmentyvä kirkkaudessa. Se luotiin Kristuksen kautta ja se on olemassa Hänessä. Se tuli Hänen kauttaan henkisenä valtana maailmaan, ja se on Hänen toisessa tulemisessaan ilmestyvä Hänen kanssaan kirkkaudessa. Kristinuskon tarkoitus ei ole niin ahdas, että se vain pyytäisi yhdistää ihmistä Jumalan kanssa, vaan sen esineenä on koko olemisto, ja se tahtoo Kristuksessa yhdistää kaikki Jumalan kanssa, taivaan ja maan. Kun Ihmisen Poika ilmestyy toisessa tulemisessaan, sanoo Hän oikealla puolellaan oleville: »Tulkaa, Isäni siunatut, ja omistakaa se valtakunta, joka on ollut teille valmistettuna maailman perustamisesta asti» (Matt. 25, 34). He pääsevät silloin hallitsemaan Hänen kanssaan, kun sävyisät perivät maan (Matt. 5, 5) ja »Herra hallitsee merestä mereen ja virrasta maan ääriin asti» (Ps. 72, 8). Kristinusko ei kuulu samaan ryhmään kuin muut yleiset ilmiöt maailmassa, vaan se on vastakohtana niihin. Sen henki ja elämä ovat ristiriidassa maailman hengen ja elämän kanssa. Jeesus sanoo: »Minun valtakuntani ei ole tästä maailmasta» (Joh. 18, 36).

Kristillinen uskonoppi ei saa kätkeä sitä totuutta, että kristinuskon henki ja elämä eivät ole täältä alhaalta. Se ei ole tämän maailman henkeä eikä sen elämän huippuna, vaan se on taivaasta kotoisin. Missä kristinuskon ylimaailmallinen ja vastamaailmallinen olento syrjäytetään tahi kielletään, siellä katoaa kristillisyydestä sen ylimaailmallinen voima ja elämä. Tätä voimattomuutta pottee nykyä aikana laajalta kristinuskon perusteista luopunut kristillisyys. Apostoli sanoo: »Me saarnaamme ristiinnaulittua Kristusta, joka on juutalaisille pahennus ja

pakanoille hullutus» (1 Kor. 1, 23). Kristinuskon on yhteydessä Jumalan yleisen ilmestyksen kanssa luonnossa, historiassa ja Jumalan erityisen ilmestyksen kanssa vanhassa liitossa, mutta se on sisäisessä vastakkaisuudessa muihin uskontoihin ja varsinkin niihin, jotka polkevat sen ylimaailmallista olentoa.

Uuden ajan teologia pyyhkii tavallisesti pois tuon vastakkaisuuden, joka on olemassa kristinuskon ja maailman välillä, taikka tekee se sen sivuasiaksi. Ainoastaan kääntymyksen ja uudestisyntymisen kautta saa kristinuskon aikaan välityksen ja yhdistyksen ylimaailmallisen hengen ja maailman lapsen välillä, mutta uuden ajan välittelevät suunnat muodostavat kristinuskon olennon maailman hengen ja elämän mukaiseksi. Kristinuskon toimii kyllä sisämaailmallisena voimanakin, joka luo vanhasta maailmasta uuden ja täydellisen maailman, mutta se pysyy aina ylimaailmallisen ja vastamaailmallisen hengen taloutena, joka ei pane alttiiksi taivaallista olentoon. Kun uudempi teologia esittää kristinuskon inhimillisen tietoisuuden toimena, ajatuksena, tahtona tai tunteena, haihtuu kristinuskon ylimaailmallinen olennollisuus. Sen ennenmaailmallinen ja ylimaailmallinen todellisuus katoaa historiallisiin laitoksiin, yhdistyksiin ja toimiin. Kirkkohistoria esiintyy tällä kannalla kristinuskon vasituksena ja täydellisenä elämänä, ja ihmisen tavanmukainen uskonnollinen elämä on muka kristinuskon vasituista henkielämää. Sieluopillinen käsite on täällä kristillisen hengen perusteena ja historiallinen käsite on muka kristillisen elämän kannattaja. Mitään ylimaailmallista ei muka tällä kannalla kristinuskossa ole. Usko, armo, lunastus, Jumalan valtakunta kadottavat täten vasituksen kristillisen sisällön, mutta niitä käytetään kristillisinä käsitteinä. Antikristillisyyden hiipii tällä tapaa kristikuntaan, eivätkä useat sitä huomaa. Kristinuskon ylimaailmallinen ja vastamaailmallinen olento

haihtuu tässä suunnassa. Maailmallistuneen kristillisyyden kanssa on valtio kyllä valmis tekemään liittoa, tukeakseen vaikutusvaltaansa, mutta se on vaarallinen liitto (Ilm. 17, 3), joka tuottaa kumpaisellekin tuhoa. Kristinuskon tulee saada itse sanoa, mitä se on ja mitä se tahtoo olla. Se ei ole maailman katoavaa elämää, vaan se on »uusi luomus» (Gal. 6, 15).

§ 26.

Uskonnollinen perustus ihmisen olennessa.

Ihminen on luotu uskomaan, sillä iäisyys on istutettu hänen sydämeensä. Epäusko on ristiriidassa ihmisen henkisen olennon kanssa, sentähden se vaikuttaa hajoittavana ja turmelevana voimana.

Paavali sanoo: »Kun pakanat, joilla ei ole lakia, luonnonmukaisesti tekevät, mitä laki vaatii, niin he, vaikkei heillä ole lakia, ovat itselleen lakina ja osoittavat, että lain toiminta on kirjoitettu heidän sydämiinsä, kun heidän omatuntonsa yhdessä todistaa ja heidän ajatuksensa keskenään syyttävät tai myös puolustavat heitä» (Room. 2, 14. 15). Jumalan laki toimii ihmisen sydämessä synnynnäisenä aistina ja viettinä, joka valvoo totuutta ja oikeutta ja kehoittaa etsimään Jumalaa. Synnin laki, joka asuu lihassa, vetää ihmistä alaspäin ja orjuuttaa häntä. Paavali sanoo lain alla olevasta ihmisestä: »Niin huomaan siis itsessäni, joka tahdon hyvää tehdä, sen lain, että paha on piintynyt minuun; sillä sisällisen ihmiseni puolesta minä ilolla yhdyn Jumalan lakiin, mutta jäsenissäni minä näen toisen lain, joka sotii mieleni lakia vastaan ja vangitsee minut synnin lakiin, joka jäsenissäni on» (Room. 7, 21—23). Mielen laki toimii yhdessä vanhan liiton lain kanssa ja vastustaa synnin lakia, joka toimii jäsenissä. Tämä mielen laki on omatunto, ja se on Jumalan lakina elimöity ihmisen olentoon,

niin että pakanassakin on olemassa Jumalan todistus. Mielen laki velvoittaa ihmistä ylhäältä ja vapauttaa mielen, niin että se Jumalan avulla voi irtaantua pahasta ja parannuksessa asettua sitä vastustamaan. Tämä ei ole mahdollista ilman uskonnollista kilvoitusta, johon omatunto kehoittaa ihmistä. Se ehdoton vaatimus tekemään hyvää ja välttämään pahaa, mikä omassatunnossa esiintyy, on ylimaailmallista olentoa.

Ihmisessä on Jumalan ilmestyksen kautta olemassa sisällinen totuus, josta hän on tietoinen ja joka toimii omassatunnossa. Raamattu sanoo: »Jumalan viha ilmenee taivaasta kaikkea jumalattomuutta ja vääryyttä vastaan, mitä ihmiset harjoittavat, jotka pidättävät totuuden vääryydessä» (Room. 1, 18). Niin syvä on tämä totuuden voima ihmisessä, että hänen täytyy toimia sitä vastaan, jos tahtoo vapautua siitä. Jumalaton koettaa pahoille teoilleen luoda totuuden ja oikeuden varjon. Paavali sanoo, että pakanat ovat »vaihtaneet Jumalan totuuden valheeseen» (Room. 1, 25). Heilläkin oli omassatunnossaan Jumalan totuutta, mutta he rakastivat enemmän valhetta ja vaihtoivat totuuden siihen. Samoin on ihmisellä omassatunnossa tietoisuutta oikeudesta. Paavali sanoo pakanoista, että he, »vaikka he tuntevat Jumalan vanhurskauden säädökset ja tietävät, että ne, jotka tuommoisia tekevät, ovat kuoleman ansainneet, eivät ainoastaan tee samoin, vaan ilmoittavat mieltymyksensäkin niille, jotka noin tekevät» (Room. 1, 32). Tietoisuutta on siis pakanallakin Jumalan oikeudesta, ja hän tietää, että sen rikkoja ansaitsee kuoleman. Ihmisen olennossa on siis tietoisuutta Jumalan totuudesta ja oikeudesta, ja tämä tietoisuus on uskonnollista luontoa, sillä omatunto yhdistää sen korkeimpaan olentoon. Riippumatta meidän tahdostamme ja vastoin meidän tahtoammekin vastustaa Jumalan laki itsekästä tahtoamme ja vaatii meitä edesvastaukseen, jos rikomme omaatun-

toa vastaan. Pyhä on tämä laki. Sen noudattaminen johdattaa uskonnolliseen suhteeseen Jumalaan, sillä siveellisestä tietoisuudesta syntyy uskonnollinen tietoisuus. Ne henkiset vaikutteet, jotka tunkeutuvat omastatunnosta ajatukseen ja tahtoon, pyytävät viedä ihmistä Jumalan tuntemiseen.

Usko ei ole joukko käsitteitä tahi oppilauseita, vaan se on ylimaailmallinen todellisuus, joka aiheuttaa uskonnollisten käsitteiden synnyn. Eikä usko ole käytöllistä toimintaa, vaan usko on se henkinen perustus, josta teot lähtevät. Taivaan valtakunnan toivomat oliot ovat uskovalle yliaistillinen maailma, joka uskon kautta asuu sisäisenä olemuksena hänessä. Tämä vetää ihmistä ylöspäin. Ja iäisyyden näkymättömät oliot ovat taivuttamassa ihmistä taivaan valtakunnan sääntöjen alle. Tämä ylimaailmallinen valta ja ojentava voima on uskon kautta elimöitynyt kristityn olentoon. Sentähden on uskonnollinen perustus niin tehokas ihmisen sydämessä, ettei hän löydä rauhaa muualla kuin Jumalassa. — Synnin laki pyytää kietoa ihmistä maailman himoihin, mutta uskon korottava voima vetää häntä ylimaailmallisena hyvänä Jumalan valtakuntaan, ja sen ojentava valta taivuttaa häntä ylimaailmallisten sääntöjen alle. Sentähden ei uskovan henki ja elämä ole tämän maailman henkeä eikä sen elämää.

Raamatun sieluopissa on henkinen ja ruumiillinen toiminta yhdistetty sydämessä. Omanatuntona toimii tämä sisäänpäin ja ajatuksena ja tahtona ulospäin. Omantunnon vaikutteet muodostuvat, kun järki ajatuksena ja tahtona yhdistyy omantunnon kanssa, uskonnollisiksi perusteiksi. Ne siveelliset perussäännöt, jotka täten syntyvät, tahtovat totuutena ja oikeutena määrätä kristityn elämänviettiä. Jumalan vaikutukset omassatunnossa tulevat tällä tapaa uskovan henkiseksi omaisuudeksi.

Jumalan todistukset luonnon ja historian piirissä liittyvät omantunnon todistuksiin ja antavat järjelle vaikutteita, jotka ovat sopusoinnussa omantunnon todistusten kanssa. Ja järki oppii omantunnon ohjeista oikein arvostelemaan maailman tapauksia. Sentähden on kristityn arvostelu tässä kohden toinen kuin kristinuskon ulkopuolella olevan. Järki pyytää saada yhteyttä ajatuspiiriin, ja kun se saa sisältä ja ulkoa vaikutteita, jotka ovat sopusoinnussa keskenään, johdatetaan se jumalalliseen perusteeseen, yhteen korkeimpaan persoonaan, joka ohjaa kaikki.

Kun uudemmassa teologiassa usko usein tehdään ehdottomaksi riippuvaisuudentunteeksi, syrjäytetään uskon korottava voima, vaikka tämä Raamatussa pysyy etualalla. Langenneenakin on ihminen oleellisessa sukulaisuudessa Jumalan kanssa, ja sentähden hän on tietoinen siitä, että hänen olennossaan on jonkunlainen riippumattomuus ulkonaisesta maailmasta. Mutta ihmisen olennossa on uskonnollista riippuvaisuutta Jumalasta, sillä hän on luotu Jumalan kuvaksi. Sentähden asuu hänen hengessään se perustietoisuus, että ylimaailmallinen hyvä on hänen elämänsä määränä ja ylimaailmallinen laki hänen elämänsä sääntönä.

§ 27.

Yleinen ilmestys.

Syvä on uskonnollinen perustus ihmisen olennossa, ja tähän vaikuttaa Jumalan ilmestys luonnossa ja historiassa. Mutta synty on turmellut ihmisen ja himmentänyt hänen suhdettaan Jumalaan. Emme voi siitä syystä uskonnon olentoa oikein käsittää, elleimme ota huomioon synnin vaikutusta ihmiseen. Paavali sanoo: »Menneiden sukupolvien aikoina Jumala on sallinut kaikkien pakanain vaeltaa heidän omia teitään; ja kuitenkin Hän ei ole

ollut todistamatta itsestään, sillä Hän on tehnyt teille hyvää antaessaan teille taivaasta sateita ja hedelmällisiä aikoja ja ravitessaan sydämenne ruualla ja ilolla» (Ap. t. 14, 16. 17). Kun järki kiinnittää huomiota Jumalan hyviin tekoihin ja uskonnollinen aisti on valveilla, kehittyvät Jumalan todistukset luonnon piirissä havainnoiksi ja käsitteiksi. Luonnon ihmeet ympäröivät ihmistä ja antavat todistuksia Jumalasta. Maa vihannoi ja kasvattaa ruohoa eläinten ravinnoksi, ja vuosi vuodelta orastaa siemen ja antaa hedelmänsä ihmisten tarpeeksi. Jumala antaa taivaasta sateita ja lämpöä, ja hedelmälliset ajat tuottavat kaikille eläville sen, minkä tarvitsevat. Salaisuuksia täynnä on luonnon elämä, mutta tässä ilmenee kaikkialla Jumalan hyvyys, joka pitää huolta koko luomakunnasta. Jos ihminen tarkkaa näitä Jumalan hyviä tekoja, syntyy hänessä hengen vaikutelmia, jotka sydämessä muodostavat uskonnollisen suhteen korkeimpaan hyväntekijään. Kun järki tarkkaa ja valmistaa näitä vaikutteita sydämessä, syntyy itsekohtainen suhde korkeimpaan olentoon.

Ihmisessä asuu syyllisyyden tunto, sillä hän on usein laiminlyönyt ja rikkonut omantunnon vaatimuksia, ja tämä tietoisuus syyllisyydestä elpyy ja kasvaa, kun luonnon piirissä esiintyy turmelevia vaikutuksia, jotka herättävät pelkoa. Rutto kaataa eläviä kuolon helmaan, vesitulvat tekevät tuhoa, maanjäristykset hävittävät ja ukkonen jylisee. Nämä herättävät ihmisessä ajatuksia korkeimmasta tuomarista, joka kostaa pahan. Niin valtavat ovat nämä vaikutteet, että ihmisen täytyy mielessään toimia niitä vastaan, jos hän pyrkii niistä irti, eikä hän kuitenkaan voi kokonaan vapautua niistä. Pakana-kunnassakin nämä ilmiöt synnyttivät pelkoa jumalten kostosta, ja ne antoivat aihetta monen jumalakäsitteen syntyyn.

Jumalan iankaikkiset säännöt toimivat ihmiskunnan

historiassakin, ja ne johtavat ajattelevan mieltä Jumalaan. Paavali sanoo ateenalaisille: »Jumala antaa kaikille elämän ja hengen ja kaikki. Ja Hän on antanut koko ihmiskunnan lähteä yhdestä ainoasta ihmisestä ja pannut heidät asumaan kaiken maanpiirin päälle ja säättänyt heille heidän määrätty aikansa ja asutuksensa rajat, että he etsisivät Jumalaa, jos ehkä voisivat hapuilla Hänen luokseen ja löytää Hänet, joka ei kuitenkaan ole kaukana yhdestäkään meistä, sillä Hänessä me elämme ja liikumme ja olemme» (Ap. t. 17, 25—28). Pakanakuntakin huomasi kansojen johdossa henkisen säännöllisyyden, joka tukee hyvää ja vastustaa pahaa. Kreikkalaisten runoilijain parhaimmissa murhenäytelmissä on ihmiselämän riippuvaisuus korkeimman vallan ohjauksesta johtavana aatteena. Kansojen kohtaloita ei hallitse jäykkä, muuttumaton sääntö, vaan henkinen olento, joka valvoo hyvän kehitystä ja rajoittaa pahan. Tuntematon persoona astuu odottamatta esille ja saa aikaan suuria muutoksia kansojen oloissa. Ei ihmishenkilön voimat riitä tähän. Pieni kansa kohoaa lyhyessä ajassa, voittaa maailmanvallan ja johdattaa historian kulun uusille poluille. Kyllä pakanakansakin tiesi ja tunnusti, että voitto tuli korkeamman vallan avusta. Oikea valtiomies pitää silmällä Jumalan käsien käänteitä ja noudattaa niitä.

Kaikki ihmiset ovat yhtä sukua. Samat tunteet ja samat vietit liikkuvat ihmiskunnassa. Tämä johtaa ajatuksen yhteen Luojaan. Korkeana esiintyy se valta, joka ohjaa kansojen elämää. Paljon on kansojen asutusaloja siirretty, mutta rajoituksia on olemassa, joita ei ole voitu hävittää, sillä kansalliset eroitukset ovat riippuneet muuttumattomista perussäännöistä. Ilmestysraamatussa esiintyvät kansakunnat viimeisinä aikoina historian alkuaikoina mainituilla alueilla.

Moninainen on yleisen ilmestyksen vaikutus ihmisen sydämeen, ja se esiintyy tässäkin uskonnolliselle tietä-

mykselle korkeimmassa elämän muodossa henkilönä. Mutta Jumalan tunteminen ei synny välittömästi, vaan Jumalan todistukset tahtovat herättää Jumalan ikävöimistä, jotta ihminen etsisi sitä Jumalaa, joka siunaa hänet hyvyydellään, jotta hän saisi tyydytystä Hänessä. Ihmisen olennossa on Jumalan kuva, vaikka se on turmelunut. Sentähden Jumalan todistukset kehoittavat ihmisen henkeä etsimään Jumalaa, mutta ulkonaiset havainnot ja sisälliset kokemukset eivät välittömästi luo uskontoa. Ne eivät tahdo saada aikaan vain ajatuksen todisteita, vaan ne kohdistuvat sydämeen ja tahtovat saada koko ihmistä antautumaan Jumalalle.

Tieteelliset todistukset Jumalan olemassaolosta puukevat tämän vakuutuksen ajatusopilliseen muotoon, mutta ajatuksen päätelmät eivät synnytä todellista Jumalan tuntemista. Raamattu ei käytä näitä todistuksia näyttääkseen toteen Jumalan olemassaoloa. Yritys järjen todisteilla näyttää toteen Jumalan olemassaoloa erehtyy siinä, että Jumala silloin käsitetään vain käsitteenä, ja se edellyttää, että ihminen harkinnan tiellä pääsee Jumalaa tuntemaan. Kaikki hyvyys, vanhurskaus ja viisaus, mikä maailmassa ilmenee, on Raamatussa Jumalan olemtoa, mutta järjen todistelun kannalla asetetaan ne ulkonaisiksi esineiksi, ja Jumala ja maailma esiintyvät näissä vastakkaisina. Täten sydämen suhde haihtuu. Mutta ihminen saa yleisestä ilmestyksestä tiedon Jumalasta sydämen tarkkaamisella, näkemisellä ja huomaamisella. Yleisen ilmestyksen piirissä Jumala ei esiinny vasituksessa olennossaan henkilönä, vaan hallitsevana voimana. Jumalan vasituinen olento on maailman yläpuolella, ja tämä on salaisuus, joka ei tule ilmestyksen kautta näkyviin. »Kristus on näkymättömän Jumalan kuva» (Kol. 1, 15), mutta Jumalan näkymättömät ominaisuudet astuvat luonnossa ja historiassa näkyviin. Paavali sanoo: »Se, mikä Jumalasta on tiedettävissä, on ilmeistä heidän

keskuudessaan, sillä Jumala on sen heille ilmoittanut. Sillä Hänen näkymättömät ominaisuutensa, iankaikkinen voimansa ja jumalallisuutensa ovat, kun niitä Hänen teoissaan tarkataan, maailman luomisesta asti nähtävinä, niin etteivät voi sanoa itseään syyttömiksi» (Room. 1, 19. 20). Jumala itse on näkymätön, mutta Jumalan ominaisuudet, Hänen iankaikkinen voimansa ja jumalallisuutensa ovat maailmanelämän näkymättömänä taustana. Ainoastaan sen kautta pysyy maailma voimassa, että Jumalan iankaikkinen voima yhdistää, kannattaa ja määrää luomakunnassa olevia voimia. Kaikki luonnon elämä ja toiminta perustuu Jumalan voimaan. Kaikkialla maailman elämässä astuu eteemme järjestävä henkinen valta, joka siveellisellä voimalla hyvyytensä, vanhurskautena ja viisautena hallitsee kaikki, ja tämä on se jumalallisuus, joka on Jumalasta tiedettävä.

Jumalan tekojen tarkkaaminen luonnossa ei ole muodollista ajatustointia, vaan se on mielen siveellinen toimi, jolla ihminen henkisessä olennossaan käsittää ulkonaisesti huomattavan ilmiön. Koko elämämme liikkuu Jumalassa ja riippuu Hänestä, ja ihmisen tarkoitus on etsiä ja löytää Jumala. Pakanassa syntyi Jumalan yleisestä ilmestyksestä tietoisuus siitä, että ihminen on Jumalan sukua. Oikea itsensä tunteminen johtaa ihmistä Jumalan tuntemiseen, sillä hän on luotu Jumalan kuvaksi.

§ 28.

Uskonnon synty.

Raamatun kannalta on ihminen uskonnollinen, kun ylimaailmallinen hyvä on hänen elämänsä määränä ja kun hän taipuu näkymättömän elämänsäännön alle. Tällä perustuksella voi oikea Jumala-käsitys kehittyä ja uskonnollinen maailmankatsomus syntyä. Missä ei tätä perustusta ole, siellä ei uskonnollinen elämä pääse juurtu-

maan. Jumalan todistus omassatunnossa ei ole vielä uskontoa ihmisen henkisenä omituisuutena, sillä ihminen ei ole vielä sen kautta itsekohtaisessa suhteessa Jumalaan. Uskonnon syntymiseen on tarpeen, että järki toimii yhdessä omantunnon kanssa. Uskonnollinen kehitys käy mahdolliseksi sen kautta, että ajatus tarkkaa Jumalan todistuksia omassatunnossa ja sydän omaksuu nämä itsenäisessä toiminnassa. Ihminen on itsetoiminnan puolesta vapaa, ja hänen henkinen olentonsa kehoittaa häntä uskonnolliseen kehitykseen.

Tunneteologia panee tunteen uskonnollisen elämän perusteeksi, mutta tunne ei ole uskonnolle mitään ominaista, sillä kaikki vaikutteet, jotka ulkoa tahi sisältä tulevat sieluun, esiintyvät tunteen muodossa. Halu syntyy, kun vaikutte on sielulle mieluinen, haluttomuus, jos vaikutte on epämieluinen. Useassa uskonnollisessa suunnassa liikkuu uskonnollinen elämä etupäässä tunteen piirissä, mutta silloin tulevat halu ja haluttomuus uskonnon perusaineksiksi, ja vasituinen uskonelämä kuihtuu. Tunneteologia tarkoittaa kyllä tunteella usein järkitunnetta, mutta tämäkin on vain se henkinen vaikutelma, jonka ylimaailmallinen voima ensiksi saa aikaan ihmisen järjellisessä olennossa. Järkitunteessa ei ole uskonnollista sisältöä, eikä järki tunne itseään velvoitetuksi alistumaan tunteiden alle, jotka halun tahi haluttomuuden muodossa koskettavat sitä. Tunneteologia kyllä väittää, että tunne on tietoisuutta, mutta sitä ei voi siinä olla, sillä tunteessa ei ole eroitusta itsekohtaisen ja ulkokohtaisen välillä. Tunteessa voi olla joku epämääräinen aavistus siitä, että sen vaikutelmalla on jonkunlainen esine perustuksena, mutta tunne ei tiedä esineen luontoa, ja tuo esine voi olla olematonkin. Tuommoiselle horjuvalle perusteelle ei voi uskontoa perustaa. Sentähden vallitsee niissä suunnissa, jotka panevat tunteen hurskauden perusteeksi, epämääräisyyttä ja epävakaisuutta. Ei ole

ihminen vielä sillä uskonnollinen, että hänellä silloin tällöin on uskonnollisia tunteita, eikä silläkään, että hän järjessään on tietoinen jumalallisista perustotuuksista, sillä hän voi pysyä välinpitämättömänä näihin vaikutteihin nähden, jopa vastustaa niitä. Nykyaikana vallitsee sivistyskansoissa useimmiten joko yksipuolinen tiedon viljeleminen, jossa luonteen muodostaminen laiminlyödään, tahi yksipuolinen tunteen viljeleminen, jossa luonteen kehitys myöskin jää syrjään, ja sama yksipuolisuus esiintyy uskonnonkin alalla. Tämmöisissä yksipuolisissa suunnissa ei pääse raitis uskonnollinen elämä kehittymään. Henkilö ei ole yhteydessä ylimaailmallisten perusmääreiden kanssa, ennenkuin järki itse toimivana omaksuu ylimaailmalliset perustotuudet, niin että ihminen ajattelee järjellään ja toimii tahdollaan, niinkuin omantunnon vaikutteet vaativat. Tällä tapaa syntyy ja kehittyy oikea uskonnollinen elämä. Omatunto on ihmisessä oleva siveellinen perustietämys, joka edustaa totuuden ja oikeuden valtaa, ja sitä eivät tunteet hallitse.

Ylimaailmallinen hyvä ja sääntö toimivat ihmisen sydämessä, ja ne ilmenevät elämän aistina, joka johtaa ihmisen mielen yli ajallisuuden, ja siihen liittyy ulkoa Jumalan iankaikkisen voiman ja jumalallisuuden vaikutteet luonnon ja historian piireistä. Uskonto esiintyy ihmisen tietämyksessä siveellisenä viettinä, joka vaatii ajatusta ja tahtoa toimeen ja tekee ihmisen vastuunalaiseksi korkeamman vallan edessä. Ylimaailmallisella todellisuudella määrää uskonto ihmisen, kun se ulkoa vaikuttaa ihmiseen ja sisällisesti toimii ihmisen henkisessä olennossa. Luontaisena sääntönä on tämä ylimaailmallinen valta olemassa ihmisessä, eikä hän koskaan voi kokonaan vapaantua siitä. Jumalankieltäjäkin pelkää ylimaailmallista valtaa, joka pakottaa häntä vastustamaan sitä korkempaa olentoa, jolle hän ei tahdo antautua. Niin on uskonto ihmiselle välttämätön, että ylimaailmal-

linen perusvietti jääpi häneen väärässäkin kehityksessä muodollisena voimana.

Ihminen ei voi uskoa, ellei hän kuule Jumalan todistusta. Usko on sydämen toimi ja tila, kun omatunto jumalallisen todistuksen elimenä ja järki ajatuksen ja tahdon elimenä yhdistyvät. Paavali sanoo: »Kuinka he voivat uskoa siihen, josta eivät ole kuulleet?» (Room. 10, 14). Ja Jeesus sanoo: »Profeetoissa on kirjoitettuna: he tulevat kaikki olemaan Jumalan opettamia. Jokainen, joka on kuunnellut Isää ja oppinut Häneltä, tulee Minun tyköni» (Joh. 6, 45). Ihmisen tulee itsekohtaisesti kuulla Isältä ja oppia Häneltä. Tämä oppiminen on järkitointa, jossa hän tarkkaa Jumalan todistusta, omaksuu sen, minkä kuulee, ja valmistelee mielessään sen totuuden, minkä on Jumalalta saanut. Jumala vetää ihmistä puoleensa ja opettaa häntä. Paavali sanoo: »Me suositamme itsemme jokaisen ihmisen omalletunnolle» (2 Kor. 4, 2); »minä toivon, että tekin omissatunnoissanne meidät tunnette» (2 Kor. 5, 11). Usko syntyy sydämessä, ja se säilyy vain siten, että ihminen on uskollinen omalletunnolleen. Jeesus sanoo: »Joka on Jumalasta, hän kuulee Jumalan sanoja» (Joh. 8, 47). Uskomiseen on tarpeen, että ihminen ajatuksellaan tarkkaa ja sydämellään ymmärtää. Jeesus sanoo, etteivät juutalaiset voineet uskoa, koska Esaias on sanonut: »Jumala on soaissut heidän silmänsä ja paaduttanut heidän sydämensä, jotta he eivät näkisi silmillään ja ymmärtäisi sydämellään ja kääntyisi» (Joh. 12, 40). Kristinuskon peruslause kuuluu sentähden: »Tehkää parannus ja uskokaa evankeliumi». Vertauksissaan kylväjästä Herra vaatii kuulijoita tarkkaamaan, omaksumaan ja sydämessä säilyttämään Jumalan todistukset, niin että he ymmärtävät niitä (Matt. 13, 18. 19; Luuk. 8, 12 ss.). Jumala tahtoo istuttaa todistuksensa sydämeen, niin että se siellä itää ja juurtuu ja tekee hedelmän.

Vapauden perustus on ihmisellä omassatunnossa, joka on Korkeimman laki. Sen kautta ihminen tietää itsellään olevan voimaa määrätä itsensä ylimaailmallisten perusteiden mukaan. Omantunnon laki antaa ihmiselle vapauden, jossa välttämättömyys ja vapaus yhdistyvät. Tämä vapaus on ihmiselle kallis. Mutta omatunto tarvitsee Jumalan sanan valoa ja voimaa. Jeesus sanoo: »Jos te pysytte minun sanassani, niin olette todella minun opetuslapseni, ja te tulette tuntemaan totuuden, ja totuus on tekevä teidät vapaiksi» (Joh. 8, 31. 32). Omantunnonlaki vaikuttaa ylimaailmallisena velvoittajana ja ohentajana, ja se antaa ajatukselle ja tahdolle vapauden, niin että ihmisellä on itsemääräämiskyky. Hän voi kehittää ylimaailmallista viettiä taikka asettua sitä vastaan, sillä hänellä on valintavapaus. Ylimaailmallinen totuus ja oikeus alistuvat ihmisen vapaan itsemääräyksen alle, mutta omatunto ei jää toimeettomaksi, jos ihminen asettuu totuutta vastaan. Kapinoivaa järkeä vastaan puolustaa omatunto perusmääräystensä ja syyttää ihmisen itsekästä tointa. Paavali sanoo: »Lain toiminta on kirjoitettu heidän sydämiinsä, kun heidän omatuntonsa yhdessä todistaa ja heidän ajatuksensa keskenään syyttävät tai myös puolustavat heitä» (Room. 2, 15). Omantunnon vaikutukset toimivat huolimatta ihmisen tahdosta, mutta ihminen voi järjellään vastustaa niitä. Lopulta vaikenee tässä vastustuksessa omantunnon laki, niin että se vain silloin tällöin nuhtelee häntä. Todellinen vapaus joutuu haaksirikkoon, jos ei ihminen noudata omantunnon lakia, ja hän jääpi silloin riippuvaksi maailmasta ja luonnosta. Milloin ihmisen ajatus ja tahto toimivat ylimaailmallisten määreiden mukaan, kehittyy itsekohtainen vapaus ylimaailmalliseksi tiedoksi ja toimeksi, ja siveellinen ja uskonnollinen luonne syntyy.

Siihen määrään kuin järki on omaksunut ylimaailmal-

lisiä perusmääreitään, voi se oikein arvostella yleisen ilmestyksen ilmiöitä. Paljas ajatusopillinen toimi ei tässä riitä, vaan järjen tulee liikkua ylimaailmallisen elämän-perustuksen piirissä, ollen sen ojennettava ja toimien yhteydessä omantunnon kanssa. Jollei järki tätä tee, sekoittaa se taikauskossa ylimaailmallista ja maailmallista, taikka hylkää se epäuskossa ylimaailmallisen totuuden. Ainoastaan se järki, joka on Jumalan ilmestyksen hallittavana, voi oikein arvostella uskonnon perusluonnetta. Jos järki on ollut uskonon kristinuskon ylimaailmallisille perusmääreille, on se maailmallistunut, ja vaikka se olisi maallisen sivistyksen ja tieteen alalla korkeallekin kehittynyt, ei se voi kristinuskon totuutta arvostella, vaan se joko vetää sen alas maailmaan tahi vastustaa sitä.

Nykyinen maailma ei voi tyydyttää ihmisen henkeä, sillä tämä toivoo ytimessään iankaikkista hyvää. Tuo ikävöity hyvä on alkuna olemassa uskovassa, mutta sen määrä on tulevaisuudessa. Hebrealaisepistolassa sanotaan: »Me olemme tulleet osallisiksi Kristuksesta, kunhan vain pysymme alulla olevassa luottamuksessamme lujina loppuun asti» (3, 14). Luottamuksen alku on jo todellinen osallisuus Kristuksessa, ja tuosta alusta on pidettävä kiinni loppuun asti, jolloin Kristus täydellisesti omaksutaan. Uskossa on ylimaailmallinen hyvä olemassa todellisena perustuksena, ja sentähden saa kristitty jo täällä maistaa »tulevan maailmanajan voimia» (Hebr. 6, 5), ja hän on Kristuksen kanssa koroitettu taivaalliseen piiriin, vaikka hän vielä odottaa täydellistä lunastusta.

Kaikilla uskon asteilla esiintyy vaikuttimia ja kokemuksia elämän voimista, jotka ovat tätä maailmaa korkeammat, ja ne johdattavat uskon yli ajallisuuden rajoitusten. Näkymättömät ja iankaikkiset ovat vastakkaisia näkyväsille ja ajallisille (2 Kor. 4, 18). Näkymättömät

ovat yliaistillisia, niinkuin toivotut ovat ylimaailmallisia. Usko liikkuu ajallisuutta ja paikallisuutta korkeammalla, mutta näkymättömänä iankaikkisuus ei ole ulkopuolella tätä maailmaa, niinkuin se ei toivottuna ole ulkopuolella aikaa, sillä se on olemassa näkymättömänä perustuksena aistillisissa ilmiöissä. Tuo näkymättömän ja iankaikkisen olemassaolo aistimaailmassa kannattaa uskoa ja sen kehitystä. Ylimailmallinen hyvä on pyhä valta, joka teroittaa uskovalle korkeimpia sääntöjä ja eroittaa hyvän ja pahan. Se paljastaa valona synnin, nuhtelee ihmistä siitä ja kasvattaa uskoa, niinkuin Kristuksen armokin on kasvattava ja kurittava voima (Tiit. 2, 11. 12).

§ 29.

Alku-uskonto.

Kaikilla kansoilla on ollut jonkinlainen uskonto. Eskimolaiset Jäämeren rannoilla ja neekerit Afrikan sisämaissa ovat palvelleet korkeampaa olentoa. Heidän esisänsä ovat jättäneet heille jonkunlaisen uskonnollisen tiedon perintönä. Uskonnonhistoria esittää niitä yleisiä piirteitä, jotka esiintyvät kaikissa uskonnoissa. Kun kehityksen peruste Hegelin kautta pääsi vallalle tieteen piirissä, piti hengenkin alalla kaiken kehittyä raa'asta alusta täydellisemmäksi. Väitetään sentähden, että pakanauskonnot ovat alhaisesta alkumuodosta vähitellen muodostuneet semmoisiksi, kuin ne nykyaikana ovat. Mutta tosiasia on, että pakanauskonnot ovat muinaisina aikoina olleet korkeammalla kannalla kuin nyt. Pimeät henkivallat pyytävät hävittää uskonnon, ja synnin valta vaikuttaa häiritsevästi ihmisen jumalasuhteeseen. Kuitenkin on kaikissa kansoissa säilynyt jonkinlainen uskonnollinen elämä. Paavali sanoo pakanoista: »Se, mikä Jumalasta on tiedettävissä, on ilmeistä heidän keskuu-

nessaan; sillä Jumala on sen heille ilmoittanut» (Room. 1, 19). Ihminen ei voi päästä kokonaan vapaaksi uskonnollisista vaikutteista.

Ihmiskunnan alkuaikoina syntyi historiallisella pohjalla alku-uskonto, joka on kaikkien pakanauskontojen juurena. Ihminen on luotu Jumalan kuvaksi, ja tähän liittyivät välittömät Jumalan ilmestykset. Ihmisolennon sukulaisuus Jumalan kanssa ja Jumalan välitön elämän-yhteys ihmisen kanssa virittivät tässä uskonnollisen elämän, joka kehittyi Jumalan ilmestyksen kautta. Kun ihmiset alkuaikoina elivät kahdeksan ja yhdeksänkin vuosisataa ja hurskaat kertoivat monelle sukupolvelle Jumalan tekoja ja puheita, joita itse olivat nähneet ja kuulleet, syntyi ihmiskunnassa, joka ei vielä ollut hajaantunut heimoihin ja kansakuntiin, alku-uskonto, jossa varma perimätieto kannatti yhteisiä uskonnollisia toimia ja menoja. Tämän kautta pantiin ihmiskunnan uskonnolliselle kehitykselle perustus, jota ei synnin kasvava valta voinut kokonaan hävittää. Pimeimpinäkin aikoina säilyi jonkunlaisia uskonnollisia velvollisuuksia, vaikka uskonnollinen tieto surkastui. Ulkonaisen sivistyksen alalla on kehitys kansoissa liikkunut alhaisemmalta kannalta korkeammalle, mutta se käsitys on vanhojen kansojen tietämyksessä yleinen ja siitä on varmoja historiallisia todisteitakin, että siveellinen ja uskonnollinen kehitys on alkutilasta, jolloin uskonnollinen tieto oli puhtaampi, laskenut alaspäin. Tämä alku-uskonto ei olisi kestänyt epäuskon hyökkäyksiä, ellei ihmisen olennossa olisi uskonnollista perustusta ja ellei Jumalan ilmestys olisi vaikuttanut tähän. Rukous on pakanakunnassa yleinen ja uhri. Välistä on paastoaminen tärkeä uskonnollinen harjoitus. Korkeampi valta on valvomassa vanhurskautta ja kostamassa vääryyttä. Ja useassa kansassa on tietoisuutta elämästä kuoleman jälkeen.

Kun ihminen lankesi syntiin, antoi Jumala käskyn,

joka toi ilmi Jumalan vanhurskauden, mutta myös ilmoitti Hänen armahtavaa hyvyttään. Jumala sanoi vaimolle, että tämä oli kivulla synnyttävä lapsia ja että hänen tahtonsa tuli olla miehelle alamainen. Ja miehelle Hän sanoi, että maa oli oleva kirottu hänen tähtensä ja hän on vaivalla elättävä itsensä siitä. Käärmeelle Hän sanoi panevansa vainon käärmeen ja vaimon välille ja käärmeen siemenen ja vaimon siemenen välille, ja tämä on rikki polkeva käärmeen pään (1 Moos. 3, 14—17). Rangaistus kohtaa rikkojaa ja ihmiskuntaa, mutta lupaus virittää toivoa. Synnin tuomion keskellä valmistaa Jumala rakkaudella pelastuksen. Jumalan vanhurskaus pysyy erillään ihmisten vääryydestä, niin että Hän on vanhurskas silloinkin, kun Hän armahtaa. Tuomio ja armo vaikuttavat yhdessä ja tukevat ja rajoittavat toisiaan. Apostoli huudahtaa: »Oi sitä Jumalan rikkauden ja viisauden ja tiedon syvyyttä! Kuinka tutkimattomat ovat hänen tuomionsa ja käsittämättömät hänen tiensä!» (Room. 11, 33).

Langenneet enkelit, jotka tietoisesti luopuivat Jumalasta, työnnettiin pimeyteen, mutta ihmisille, jotka perkeleen kiusauksesta lankesivat, ilmestyy Jumala ja on yhteydessä heidän kanssaan. Jumalan tuomiot käyvät synnin yli, mutta Hän vetää rakkaudella harhailevia puoleensa ja kasvattaa niitä uskonnollisia voimia, jotka ihmisen olennessa ovat säilyneet. Syntikin kehittyä, mutta Jumala määrää sille rajan, niin ettei se voi uskoa hävittää. Eikä Jumala pakota pahaa kätkeytymään, vaan se voi esiintyä ihmisen elämässä, mutta se saa aikanaan rangaistuksen, jos ei ihminen käänny Jumalan puoleen.

Kaikki uskonnollinen kehitys liikkuu uskon perustuksella. Uskossa on olemassa ylimaailmallinen hyvä, joka korottaa ihmisen yli maailman, ja näkymätön elämänpiiri on ojentamassa uskovaa. Sentähden saivat vanhat uskon

kautta Jumalalta todistuksen (Hebr. 11, 2) ja tulivat uskon todistajiksi. Ihminen ei pääse tuntemaan Jumalaa, ellei hän tunne ylimaailmallista elämänpiiriä henkensä sisällisenä perustuksena, määränä ja sääntönä. Kun järki kysyy, mistä maailman muutokset syntyvät, tietää uskova perustietämyksensä kautta, että maailmankaudet ovat rakennetut Jumalan sanalla. Korkeimman olennon ajatus ja tahto ovat toimineet maailmankaikkeuden muodostamisessa. »Se, mikä nähdään, ei ole syntynyt näkyväisestä» (Hebr. 11, 3). Ne voimat, jotka astuvat eteemme maailmassa, eivät ole luoneet sitä, mitä nähdään, vaan tämä on syntynyt ylimaailmallisen Luojan sanasta.

Tässä on raja uskon ja epäuskon välillä. Uskovan järki ei voi hyväksyä sitä, että maailman olemuksen peruste asetetaan tämän maailman ilmestyspiiriin, sillä sen kannalta on se päätelmä järjetön, joka arvelee maailman olemassaolon lähtevän ajallisuuden voimista. Mutta epäuskon järki väittää, että maailman elämä ja kehitys lähtevät maailmallisista voimista. Tässä perusteessa eroaa oikea usko väärästä. Uskovan järki ei voi myöntää sitä käsitystä järjelliseksi, että maailmankaikkeus olisi oma luojaansa, sillä tämä on ajallisesti ja paikallisesti rajoitettu, mutta epäuskon järki sanoo tämän järjelliseksi. Uskon ylimaailmallinen perusaines pakottaa uskovan asettamaan elämän korkeimman perusteen ja määrän ylimaailmalliseen piiriin.

Uskolla on kasvattava voima, joka muodostaa elämän totuuden mukaan. Kun uskova on tietoinen siitä, että maailma kokonaan riippuu Jumalasta, tuntee hän itsensä velvoitetuksi osoittamaan kiitollisuuttaan Jumalalle. Hän antaa Jumalalle uhria siitä hyvästä, minkä Jumala on hänelle antanut. Se totuus, että ihminen kokonaan riippuu Jumalasta, velvoittaa uskovaa elämässä tunnustamaan tätä. Jumalantunto, joka ei mitään uhria anna, on kuollut. Alkuaikana esiintyy uskon harjoitus luonnon

piirissä. »Uskon kautta uhrasi Aabel Jumalalle paremman uhrin kuin Kain, ja sen kautta sai hän todistuksen, että oli vanhurskas» (Hebr. 11, 4). Uskon vanhurskaudessa elävä saa omassatunnossa todistuksen, kun hän tekee Jumalan tahdon. Kristinuskossa antaa ihminen itsensä uskossa Jeesukselle Kristukselle ja saa Jumalalta sen todistuksen, että hän on vanhurskas. Jumalanpelko ja jumalanpalvelus esiintyvät jo alku-uskonnossa oikean uskon ja siveyden perusluonteena. Aabel on tämän kannan edustajana.

Kain murhaa veljensä, ja Jumala sanoo hänelle: »Mitä olet tehnyt? Veljesi veren ääni huutaa Minulle maasta. Ja nyt kirottu ole sinä maan päällä, joka avasi suunsa ottamaan veljesi veren sinun kädestäsi» (1 Moos. 4, 10. 11). Kainin jälkeläiset etsivät elämän onnea maallisissa nautinnoissa. He liikkuiivat yhteiskunnallisissa ja maallisissa toimissa, mutta ne rappeutuivat. Lemek, seitsemäs Kainin jälkeläisistä, kerskaa siitä, että hän kostaa seitsemän ja seitsemänkymmenkertaisesti (1 Moos. 4, 24). Valtiaita syntyy ja valtaa ihaillaan. Mutta Aadamille syntyy Kainin sijalle Seet, josta lähtee vanhurskaita jälkeläisiä. Henok, seitsemäs Aadamin jälkeläisistä, eli Jumalan yhteydessä, eikä »häntä enää ollut, sillä Jumala otti hänet pois» (1 Moos. 5, 24). Henok ennustaa ja sanoo: »Katso, Herra on tuleva tuhannen tuhansine pyhineen tuomitsemaan kaikkia ja rankaisemaan kaikkia jumalattomia kaikista heidän jumalattomista teoistaan, joita he ovat jumalattomuudessaan tehneet, ja kaikista julkeista sanoista, joita nuo jumalattomat syntiset ovat Häntä vastaan puhuneet» (Juud. 14. 15). Vakavana kaiku jo tähän aikaan todistus Jumalan vanhurskaudesta. Henokissa esiintyy usko hurskaana mielialana. Hän etsi Jumalan mielisuosiota ja oli otollinen Hänelle. Usko pyytää sydämen luottamuksella yhteyttä Jumalan kanssa.

Ihmiskunnalle koitti nyt kuolemattomuuden toivo. Us-

kossa ihminen tietää, ettei elämän alku ole näkyvässä maailmassa, ja hän tietää myös, ettei uskovan elämä pääty siihen. Jumala otti pois Henokin, »sillä ennen poistottamistaan oli hän saanut todistuksen, että oli Jumalalle otollinen» (Hebr. 11, 5). Kuolemattomuuden toivo ei ole vain aate, vaan se syntyy uskovan sisällisestä elämästä Jumalan kanssa.

»Ilman uskoa on mahdoton olla otollinen; sillä Jumalan tykö menevän täytyy uskoa, että Jumala on ja että Hän palkitsee ne, jotka Häntä etsivät» (Hebr. 11, 6). Luottamuksella uskova antautuu Jumalalle, jonka olemassaolo on hänelle varma, ja joka antaa uskovalle ylimaailmallista hyvää. Jumala on tässä astunut suhteeseen ihmisen kanssa, ja Hän palkitsee ne, jotka Häntä etsivät, ja rankaisee niitä, jotka rikkovat hänen tahtoaan. Henok on tämän uskonnollisen mielialan edustaja.

Mutta synnin valta kasvoi ihmiskunnassa. Kun Lemekille, Seetin jälkeläiselle, syntyi poika, kutsui hän hänet Nooaksi ja sanoi: »Tämä on lohduttava meitä töissäimme ja kättemme vaivoissa sen maan tähden, jonka Herra on kironnut» (1 Moos. 5, 29). Lemek tunsu sen vaivan, mikä painoi ihmiskuntaa, ja toivoi siitä pelastusta. Nooa »oli vanhurskauden saarnaaja» (2 Piet. 2, 5). Kun Jumala näki ihmisen pahuuden suureksi maan päällä ja kaiken hänen sydämensä aivoituksen ja ajatuksen olevan aina vaan pahan (1 Moos. 6, 5), katui Hän tehneensä ihmisen ja päätti hukuttaa vedenpaisumuksen kautta kaiken elävän maan päällä. »Mutta Nooa sai armon Herran edessä.» Nooa oli aika'aistensa keskuudessa hurskas ja nuhteeton mies ja eli jumalisesti (1 Moos. 6, 8. 9). Ja Jumala sanoi Nooalle: »Kaiken lihan loppu on Minun eteeni tullut, sillä maa on heidän tähtensä täynnä väkivaltaa; ja katso, Minä hukutan heidät maan kanssa» (1 Moos. 6, 13). Ja Jumala käski Nooan tehdä arkin ja mennä sinne perheineen ja saattamaan sinne kaikki-

naiset eläimet. Vedenpaisumus tuli, ja kaikki liha hukkui maan päällä. »Ainoastaan Nooa jäi ja ne, jotka olivat hänen kanssaan arkissa» (1 Moos. 7, 23. Kun Jumalan suhde maailmaan oli rikkoontunut, tuli Jumalan tuomio ihmiskunnan ja luomakunnan yli. Mutta Jumala teki liiton Nooan ja koko luonnon kanssa, ja tämän turvissa alkoi uusi järjestys. Synnin turmio-oli paljastunut, mutta Jumalan uskollisuus ja hyvyys tarjoavat siunausta ja toivoa synnin turmelemalle ihmiskunnalle. »Jumala siunasi Nooan ja hänen poikansa ja sanoi heille: 'Olkaa hedelmälliset, lisääntykää ja täyttäkää maa. Ja teitä peljätäkööt ja hämmästykööt kaikki eläimet maan päällä, kaikki linnut taivaan alla, kaikki, jotka maassa matelevat, ja kaikki kalat meressä; ne ovat teidän haltuunne annetut. Kaikki, jotka liikkuvat ja elävät, olkoot teille ravinnoksi; niinkuin olen antanut teille viheriäiset ruohot, niin annan teille tämänkin kaiken'» (1 Moos. 9, 1—3). Jumala panee nyt eläimet pelkäämään ihmistä, jonka tulee niitä hallita. Mutta lihaa, jossa veri on, ei ihminen saa syödä, sillä sielu on veressä. Eläimen veri on sielun kannattaja, ja ihmisen sielu on veressä. Sillä on erityinen arvo sen kautta, että ihminen on Jumalan kuvaksi luotu. »Joka ihmisen veren vuodattaa, hänen verensä on ihmisen kautta vuodatettava, sillä Jumala on tehnyt ihmisen kuvakseen» (1 Moos. 9, 6). Eläimeltäkin vaatii Jumala ihmisen veren. Jumala tuomitsee Hänestä luopuneen sukupolven. Kun Jumala teki liiton Nooan kanssa, pani Hän kaarensa pilviin olemaan liiton merkkinä Jumalan ja maan välillä. Se oli todistuksena siitä, ettei vedenpaisumusta enää ollut tuleva. Nooa uskoi Jumalan ilmes-tyksen ja rakensi »pyhässä pelossa arkin huonekuntansa pelastukseksi; ja sillä että hän uskoi tuomitsi hän maailman, ja hänestä tuli sen vanhurskauden perillinen, joka tulee uskosta» (Hebr. 11, 7). Nooassa esiintyy elämän viisaus, joka luottaa ja toivoo Jumalaan ja pitää kanssa-käymistä Hänen kanssaan.

Jumalan kasvatuksen alla muodostui alku-uskonto, jossa uskonnon perustotuudet esiintyvät idussaan. Se kehittyy uskon luottamukseksi, joka elää yhteydessä Jumalan kanssa, tunnustaa Jumalan siveellistä maailmanjärjestystä ja noudattaa sitä. Tämä usko taistelee pahaa vastaan ja oppii elämän viisautta. Kuolemattomuuden toivo virvoittaa ja vahvistaa uskovaa. Tämä uskonto on Jumalan alkuperäisen ilmestyksen kautta syntynyt uskosta. Se ei esiinny valmiina oppijärjestelmänä, vaan kasvaa vähitellen. Aabel edustaa hurskautta, joka elää uskon kuuliaisuudessa, palvelee kiitollisena Jumalaa ja noudattaa vanhurskautta. Henok elää uskonyhteydessä Jumalan kanssa, on Hänelle otollinen ja saavuttaa kuolemattomuuden. Nooa kieltää viisaana maailman, todistaa Jumalan vanhurskaudesta, tulee uskon vanhurskauden perilliseksi ja pelastetaan maailman turmiosta. Tämä usko oli hurskaiden perheiden uskontona. Seetin aikana ruvettiin saarnaamaan Herran nimessä (1 Moos. 4, 26). Tämä alku-uskonto leveni Nooan jälkeläisten kautta koko maailmaan. Melkisedek oli korkeimman Jumalan pappi, joka siunasi Aabrahamin. Plato ja Aristoteles kertovat vanhoista taruista, joiden mukaan Jumala oli luonut maailman. Pakanakunnan uskonnoissa esiintyy kaikkialla jätteitä tästä alku-uskonosta.

§ 30.

Epäusko.

Iankaikkiset säännöt hallitsevat ihmiskunnan elämää, ja nämä kannattavat uskoa. Uskonyhteydessä Jumalan kanssa saavuttaa ihminen määränsä. Jos hän kääntyy pois Jumalasta, vieraantuu hän ylimaailmallisesta elämästä ja tulee olentonsa puolesta yhä tyhjemmäksi. Akaanana hänet aikanaan heitetään ulos Jumalan riihestä. Ju-

malan maailmansuunnitelma on epäuskoa vastaan. Vaapaana toimena ei epäusko esiinny, ennenkuin uskon totuus on jollain tapaa ihmiseen vaikuttanut. Jumalan ilmestys ympäröi ihmistä kaikkialla ja kehoittaa häntä tarkkaamaan ja noudattamaan totuutta, mutta jollei hän tätä tee, tylsistyy hänen mielensä. Epäuskon valta on kasvanut suureksi meidän aikanamme. Omantunnon viljelys on syrjäytetty sivistyskansoissa. Viimeinen suuri maailmansota osoitti, ettei omallatunnolla ole puhevuo-roa suurvaltojen valtiollisissa toimissa. Jumalan todistukset historiassa ovat koko ihmiskunnan nähtävinä, mutta sivistyskansat eivät tahdo ottaa niistä vaaria. Ja Jumalan ilmestystä luonnossakin poljetaan. Sanotaan yleiseen, että luonnontieteen tulokset tekevät uskomisen Jumalaan mahdottomaksi. Se on perätön tuo väite, ja se oudostuttaa, sillä luonnontieteen suurmiehet todistavat tuon väitteen vääräksi. Kuitenkin levitetään sitä laajalti kansaan. On syytä tässä viitata muutamien luonnontieteen suurmiesten todistuksiin, kun ne hyvin selvittävät todellisen aseman. *Carl von Linné*, joka kuoli 1778, suuri luonnontutkija Ruotsissa, käytti mielilauseenaan: »Elä vanhurskaasti, Jumala on läsnä.» »Nemesis«-kirjansa viimeisellä lehdellä hän sanoo: »Kiitos Sinulle, suuri, kaikkivaltias Jumala, kaikesta hyvästä, minkä olet tehnyt minulle maailmassa.» Suuri luonnontutkija *Juhani Kepler*, joka kuoli 1630, sanoo pääteoksensa, »Maailmansointuisuus», lopussa: »Suuri on meidän Jumalamme ja suuri Hänen valtansa, eikä Hänen viisaudellaan ole loppua. Kiittäkää Häntä aurinko, kuu ja kiertotähdet, millä kielellä kiitoksenne kaikuneeka. Kiittäkää Häntä, te taivaalliset sointuisuudet ja tekin, jotka todistatte ja vahvistatte Hänen ilmoitettuja totuuksiaan. Ja sinä, minun sieluni, veisaa aina Herran kiitosta! Hänestä, Hänen kauttaan ja Häneen ovat kaikki oliot, näkyväiset ja näkymättömät. Hänelle yksin olkoon kunnia ja kiitos

iankaikkisesta iankaikkiseen!» *Nicolaus Kopernikus*, joka kuoli 1543, käski panna haudalleen kirjoituksen: »Herra, en tahdo pyytää Paavalin tavoin armoa, enkä etsi Pietarin tavoin anteeksiantoa, vaan niinkuin pelastit ryövärin ristin puulla, niin pelasta minutkin.» *Tyko Brahe*, joka kuoli 1601, kirjoittaa isänsä kuoltua: »Iankaikkinen Jumala olkoon hänen sielulleen armollinen, niinkuin Hän onkin, ja antakoon meille kaikille onnellisen ja autuaallisen pääsyn tästä suruisasta elämästä Poikansa, Vapahtajamme, tähden.» *Isak Newton*, kuollut 1720, kirjoitti selityksen Danielin ennustuskirjaan ja monta uskonnollista tutkistelmaa. Hän sanoo: »Meillä on Mooses, profeetat ja apostolit ja Jeesuksen oma sana. Jollemme usko niitä, olemme yhtä vähän ilman syytä kuin juutalaiset aikanaan.» Hän ei maininnut Jumalan nimeä päätään paljastamatta. *Blaise Pascal*, kuollut 1662, oli mainio matemaatikko ja teologi. Hänen »Ajatuksensa uskonnosta» todistavat hänen uskonnollisesta mielialastaan ja syvämielteisyydestään. Mainio *Leonh. Euler*, kuollut 1783, sanoo: »Millä oikeudella vaativat vapaa-ajattelijat, että Pyhä Raamattu kohta hyljätään muutamien vaikeuksien tähden vaikka nämä eivät ole likimainkaan niin painavat kuin ne, jotka tehdään geometriaa vastaan.» »On siis tunnustettu totuus, että Kristus nousi kuolleista.» »Me voimme varmimmalla luottamuksella uskoa kaikki ne lupaukset, jotka evankeliumissa annetaan sekä tätä elämää että tulevaa varten.» Valon tutkija *Chr. Huyghens*, kuollut 1695, sanoo: »Ihminen voi vain syvimmällä nöyryydellä katsoa ylös Jumalan puoleen, joka on kaikkien näiden suurten maailmojen Luoja.» Suuri tähtitieteilijä *U. J. J. Leverrier*, kuollut 1877, päätti elämänsä viime hetkinä suuren teoksensa auringon ja kiertotähtien liikkeistä sanoilla: »Herra, nyt Sinä lasket palvelijasi rauhaan menemään!» *J. H. von Mädler*, kuollut 1874, mainio tähtitieteilijä, sanoo: »Oikea luonontutkija ei voi olla

jumalankieltäjä. Niiden, jotka voivat niin syvälle, kuin me luonnontutkijat, katsella Jumalan työpajaan, täytyy nöyryydellä notkistaa polvensa pyhän Jumalan eteen.» *J. F. W. Herschel*, kuollut 1871, sanoo: »Ei voi mitään olla enemmän perätöntä, kuin se syytös, minkä hyvää-tarkoittavat, mutta vähä-älyiset henkilöt tekevät luonnontieteentutkijoita vastaan, että tuo tutkinto antaisi aiheutta epäilemään sielun kuolemattomuutta ja ilmoitettua uskontoa.» *Jul. Rob. von Mayer*, kuollut 1878, yksi tieteen ruhtinoista, päätti puheensa Insbruckin luonnontutkijain kokouksessa sanoilla: »Koko täydestä sydämeistäni sanon minä: oikean filosofian tulee olla valmistava tiede kristilliselle uskonnolle, eikä se voi olla muuta.» *Sir William Thomson*, kuollut 1907, joka kirjoitti 300 teosta ja on tehnyt monta tärkeää keksintöä lämmön ja sähkön alalla, esiintyi Lontoossa 79 vuoden vanhana uskon puolustajana. *J. C. Maxwell*, kuollut 1879, Englannin etevimpiä luonnontutkijoita, piti joka ehtoo kotihartautta, kävi joka sunnuntai kirkossa ja kerran kuukaudessa ehtoollisella. Professori *Michael Faraday*, kuollut 1867, joka usealla alalla teki loistavia keksintöjä, kiitti Jumalaa kaikesta, eikä hän myöntänyt ristiriitaa olevan uskon ja tiedon välillä. Vapaaherra *Justus von Liebig*, kuollut 1873, sanoo eräässä julkisessa esitelmässä 1856: »Eivät todelliset luonnontutkijat esitä materialistisia käsityksiä tutkimuksen tuloksina, vaan ne ovat aivan toista lajia ihmisiä kuin todella oppineet, jotka käyttävät tässä suhteessa väärin tiedettä. Ne ovat vain diletanttteja, jotka ovat kävelyllä luonnontieteen takamaiden rajoilla, jotka uhmailen sanovat itsensä oikeutetuiksi antamaan tällaisia tietoja tietämättömälle ja herkkäuskoiselle kansalle.» Mainio *M. E. Chevreyl*, kuollut 1889, sanoo usein kysyneensä itseltään, eikö olisi, kun niin usein kuulee sanottavan että tiede johdattaa materialismiin, velvollisuus panna vastalause semmoista väärää käsitystä vastaan.

Louis Pasteur, kuollut 1895, sanoo: »Kaikki minun opiskeluni ja tutkintoni ovat tähän asti johdattaneet minua niin pitkälle, että minulla on likimain bretagnelaisen talonpojan usko, mutta en epäile, että minä, jos olisin opiskellut ja lukenut enemmän, olisin päässyt niin vahvaan uskoon, kuin bretagnelainen talonpojan vaimo.» Pasteur oli uskova (C. O. Dalin: *Inför de stora världsproblemen*). On satoja luonnontieteiden suurmiehiä, jotka ovat uskoneet elävään Jumalaan, ja niiden luku on hyvin pieni, jotka kieltävät Hänet.

Tämmöinen on se sävel, joka liikkuu luonnontieteen suurmiesten todistuksissa eri aloilta. Ja apostoli sanoo pakanoista, etteivät he voi sanoa itseään syyttömiksi, sentähden että he, vaikka ovat tunteneet Jumalan, eivät ole Häntä Jumalana kunnioittaneet eivätkä kiittäneet (Room. 1, 20. 21). Pakanoissakin on ollut Jumalan tunteamista, jolle he eivät olleet uskollisia. Hebrealaisepistola puhuu pahasta, epäuskoisesta sydäimestä, »joka luopuu elävästä Jumalasta» (3, 12). Ylimailmallinen elämänpiiri on jollain tapaa ollut ihmisen tietämyksessä, ennenkuin vasituinen epäusko syntyy, joka kieltää ja vastustaa uskoa. Lasta, joka ei vielä uskonnollisia perusteita tajua, ei voida epäuskosta nuhdella. Apostoli puhuu semmoista, jotka ovat ensimmäisen uskon hyljänneet (1 Tim. 5, 12). Usko ja epäusko jakavat ihmiskunnan kahteen vastakkaiseen ryhmään, joiden välillä ei ole sisällistä yhteyttä. Kummassakin piirissä on eri asteita, joiden vaiheella ihminen voi horjua, mutta kehitys vie hänet eteenpäin, niin että hän lopulta joutuu jommankumman valtaan.

Epäuskon peruste ei ole järjessä, sillä ajatus ja tahto ovat elimellisessä yhteydessä omantunnon kanssa, vaan uskoa vastustava peruste on synti, joka asuu lihassa. Aistillisuus ei semmoisenaan vastusta uskoa, sillä uskokin tarvitsee aistielimistöä, voidakseen ottaa huomionsa

Jumalan todistuksia luomakunnassa, mutta synti asuu aistillisuuden piirissä ja käyttää sitä elimenään. Luopuneesta ihmisestä sanoo Jumala, että »hän on erhetyksissään liha» (1 Moos. 6, 3). Korkeampi sieluelämä joutui syntiinlankeemuksen kautta alhaisemman aistipiirin valtaan. Tunne- ja viettielämä kääntyi sen kautta pois ylimaailmallisesta piiristä, ja synnin laki rupesi sitä hallitsemaan. Ihmisen luopuminen Jumalasta ei ollut mikään välttämättömyys, kun ei järjessä ollut mitään uskon totuudelle vastakkaista ja kun ei ihmisen aistillisuudessaakaan alkuaan ollut mitään, joka olisi Jumalan tahtoa vastustanut. Mutta kun ihminen kiusauksessa lankesi, joutuivat ajatus ja tahto synnin vaikutuksen alaisiksi, ja paha pääsi asumaan aisti lisuuteen. Apostoli sanoo itsestään, kun hän oli lain alla: »Minä tiedän, ettei minussa, se on lihassani, asu mitään hyvää. Tahtoa minulla kyllä on, mutta voimaa hyvän toteuttamiseen ei; sillä hyvää, jota tahdon, minä en tee, vaan pahaa, jota en tahdo, sitä harjoitan. Jos siis teen sitä, mitä en tahdo, niin sitä en enää pane toimeen minä, vaan synti, joka minussa asuu» (Room. 7, 18—20).

Vasituseksi syyllisyydeksi tulee synti silloin, kun sisällinen ihminen yhdistyy siihen. Jaakob sanoo: »Jokaista kiusaa hänen oma himonsa, joka häntä vetää ja houkuttelee; kun sitten himo on tullut raskaaksi, synnyttää se synnin, mutta kun synti on täysin kehittynyt, synnyttää se kuoleman» (1, 14. 15). Niinkuin omatunto välittömästi vaikuttaa ajatukseen ja tahtoon, niin synnin lakikin vaikuttaa yllyttävänä niihin, sillä aistillisuuden ja hengen välillä on olemassa elimellinen yhteys. Sentähden on »ihmisen sydämen ajatus paha» (1 Moos. 8, 21). Ihminen on kahden vastakkaisen perusteen välillä. Jos hän noudattaa uskonnollista viettiä, täytyy hänen taistella niitä yllykkeitä vastaan, jotka alhaaltapäin vetävät häntä puoleensa. Jos hän kääntyy alaspän, täytyy hänen vas-

tustaa ylimaailmallista viettiä. Kun ihminen on uskollinen omalletunnolleen, voi hän omaksua Jumalan todistuksen ja tehdä Jumalan tahdon sisällisen ihmisen säännöksi, mutta hänellä ei ole itsessään voimaa hyvän toteuttamiseen. Siihen on Jumalan armo Jeesuksessa Kristuksessa tarpeen. Kaksi voimaa taistelee siis ihmisen omassa olenossa: mielen laki ja synnin laki, ja jälkimäinen on väkevämpi. Ilman itsetietoista toimintaa ja taistelua ei ihminen pääse vapauteen. Jos hän uskossa etsii elämän voimaa Jeesuksessa Kristuksessa, pääsee hän voitolle ja vapaantuu. Jos hän antautuu uskolle vastakkaiseen suuntaan, on hänen vastustettava Jumalan elämänperustetta ja painettava alas omantunnonlakia, ja hän joutuu täten orjuuteen.

Uskottomuus Jumalan totuudelle on epäuskon kehityksen peruste. Kun ihminen ei ota vastaan rakkautta totuuteen, jotta hän pelastuisi, pääsee vääryyden viettelys, joka toimii valheen kaikin voimin (2 Tess. 2, 9, 10), valtaan. Ja kun ihminen pidättää totuuden vääryydessä (Room. 1, 18), alkaa eksytyksen voima hurmata häntä. Kun hän ei usko Jumalan totuutta, uskoo hän valheen, sillä ihminen ei voi olla mitään uskomatta. Jos ei Jumalan totuus pääse sulautumaan uskossa ihmisen kanssa (Hebr. 4, 2), paatuu hän synnin pettämänä (Hebr. 3, 13) ja joutuu epäuskon ja taikauskon valtaan.

Väärä kehitys alkaa silloin myös siveellisellä alalla, sillä ihminen ei voi rajoittaa epäuskon valtaa aatteelliseen piiriin, koska vääryys aina liittyy valheeseen. Kun ajatus rupeaa väärin arvostelemaan Jumalan oikeutta, mieltyy ihminen vääryyteen (2 Tess. 2, 12). Hän pitää valheen totuutena ja oikeuden vääryytenä, ja kun järki on vieraantunut totuuden ja oikeuden perusteista, joutuu se synnin eksyttävään valtaan, ja väärä peruste hallitsee sitä. Sisällisestä täytymyksestä pakotetaan järki silloin päätelmiin, joita ihminen ei aluksi tarkoittanut. Uskon

kehitys esiintyy ylimaailmallisena korottamisena ja itsensä nöyryyttämisenä, mutta epäusko esiintyy kehityessään itsensä korottamisena ja mielen alentumisena maailman turhuuteen. Epäusko on aina kielteisessä suhteessa Jumalan ilmestykseen, eikä se pääse kotiutumaan totuuden piiriin. Kun ihminen luopuu Jumalasta, menettää hänen henkensä ylimaailmallisen ytimensä ja vaeltaa mielen turhuudessa (Ef. 4, 17). Jeesus sanoo varottaen opetuslapsilleen: »Oi, te ymmärtämättömät ja sydämeltänne hitaat uskomaan kaikkea sitä, mitä profeetat ovat puhuneet!» (Luuk. 24, 25). Ihmisen tulee hengen alalla luopua hitaudesta, sillä jos hän pysyy hitaana, tylsistyy omatunto, ja hän voi lopulta paatua synnin petoksen kautta (Hebr. 3, 13). Tämän maailman jumala sokaisee mielen, niin ettei Kristuksen evankeliumin valo loista ihmiselle (2 Kor. 4, 4).

Epäuskon alla elävä joutuu pois todellisen elämän piiristä, sillä maailmallinen varjoelämä valloittaa hänen mielensä, ja hänen järkensä pakenee niitä yksityisiä totuuden säteitä, jotka tunkeutuvat esille ylimaailmallisesta valosta. Luonnon ja historian pinnalta kokoaan hän ravintoa hengelleen, mutta tämä näkee nälkää ja kuihtuu ajallisuuden katoavissa iloissa, jotka jättävät jälkeensä tyhjyyttä. Muodollisesti hän pyytää tyydyttää uskonnollista viettiään sillä, että hän antaa tyhjille ajatuskuvilleen henkisen ja uskonnollisen muodon, mutta tästä ei lähde elämän voimaa. Heikko usko eroaa epäuskosta siinä, että se pitää kiinni ylimaailmallisesta totuudesta, kun epäusko sitä vastoin työntää sen pois tyköään. Heikon uskon hairahdukset ovat poikkeuksia elämän perusteesta, mutta epäuskoinen on ajatuksellaan ja taidollaan vieras ylimaailmalliselle elämäpiirille, vaikka hänkin voi tuntea yksityisiä totuuksia. Perinpohjainen kääntymys on tarpeen epäuskon järkitoimelle, ennen-

kuin se voi palata oikeaan toimintaan. Yksityiset korjaukset eivät riitä.

Ensimmäisellä asteella on epäuskoinen tietämätön Jumalan totuudesta (Ef. 4, 18), sillä ylimaailmallinen elämänpiiri on hänelle vieras. Uskova tarkkaa Jumalan todistuksia ajatuksella ja kätkee ne sydämeen, ja hän pääsee sen kautta käsittämään totuuden, mutta kun epäuskoinen ei tarkkaa näitä todistuksia eikä kätke niitä, pimenee järki, ja sydän tulee ymmärtämättömäksi (Room. 1, 21). Turha ajatustoimi vie ihmisen harhaan. Maailmallisella alalla voi hän kyllä olla viisas, mutta ylimaailmallisessa piirissä on hän tyhmä. Jeesus sanoo: »Minä ylistän Sinua, Isä, taivaan ja maan Herra, että olet salannut tämän viisailta ja ymmärtäväisiltä ja ilmaissut sen lapsenmielisille» (Matt. 11, 25). Jos ihminen ei ryhdy vakavaan ajatustoimeen ylimaailmallisen elämänpiirin alalla, katoaa sydämeltä vähitellen kyky käsittää Jumalan totuus, ja hän orjistuu synnin vallan alle. Ihmisellä on kyllä tällä asteella vielä tietoisuutta Jumalasta, mutta Jumala-käsite maailmallistuu, ja hän tekee Jumalan luodun olennon kaltaiseksi, jonka muodossa hän palvelee Jumalaa. Tällä tietämättömyyden kannalla on uskonnon sisältönä epäjumala. Apostoli sanoo: »He ovat katoamattoman Jumalan kirkkauden muuttaneet katoavaisen ihmisen ja lintujen ja nelijalkaisten ja matelevien kuvan kaltaiseksi» (Room. 1, 23). Kun ihmiset eivät ole »Jumalaa kunnioittaneet eivätkä kiittäneet, ovat he käyneet ajatuksiltaan turhanpäiväisiksi ja heidän ymmärtämätön sydämensä on pimentynyt. Kehuessaan viisaita olevansa ovat he tyhmistyneet» (Room. 1, 21. 22). Kun ihminen polkee Jumalan kunnian, joutuu hän himojensa valtaan ja tallaa oman kunniansa maahan. Itsensä korottaminen vie syvään itsensä alentamiseen.

Epäuskon toisella asteella astuu valhejumala elävän Jumalan sijalle. Ensimmäisellä asteella palveli ihminen Ju-

malaa luodun olennon tai katoavan esineen muodossa, mutta nyt nämä luodut olennot saavat Jumalan arvon. Apostoli sanoo: »Pakanat ovat vaihtaneet Jumalan totuuden valheeseen ja kunnioittaneet ja palvelleet luotua, sivuuttaen Luojan, joka on ylistetty iankaikkisesti, amen» (Room. 1, 25). Ne turhat kuvaukset, jotka olivat ennen kätkemässä totuuden, tulevat nyt tosiksi ja muuttuvat jumaliksi, joita ihminen kunnioittaa ja palvoo. Sydän tulee kykenemättömäksi käsittämään totuuden, ja epäusko muuttuu taikauskoksi ja valheuskoksi. Jumala on »lähettänyt heille voimallisen eksytyksen, niin että uskovat valheeseen» (2 Tess. 2, 11). Jumala katoaa nyt yhä enemmän ihmisen tietämyksestä, ja viha syntyy hänessä kaikkeen jumalalliseen. Ihminen tulee vihan lapseksi (Ef. 2, 3). Jumalan ilmestys ei enää pääse vaikuttamaan tylsistyneeseen mieleen. Ihminen luulee itsensä vapaaksi, mutta hän on orja, kuollut rikoksissa ja synneissä (Ef. 2, 1).

Ihminen arvelee usein, että on yhdentekevää, mihin suhteeseen hän asettuu Jumalaan ja Jumalan ilmestykseen nähden, mutta se on erehdys, sillä tämä asia on kaikkein tärkein, ja siitä riippuu ajallinen ja iankaikkinen onni tahi onnettomuus. Kun ihminen ei ota vaaria Jumalan todistuksista, vaan polkee Jumalan kunnian, ottaa Jumala pois suojelevan kätensä ja jättää hänet valheen ja vääryyden valtaan. Ensimmäisellä epäuskon asteella olevasta sanoo apostoli: »Sentähden Jumala on heidät hyljännyt heidän sydämensä himoissa saastaisuuteen» (Room. 1, 24). Toisella asteella olevasta sanoo hän: »Sentähden Jumala on hyljännyt heidät häpeällisten intohimojen valtaan» (Room. 1, 26). Ja kun epäuskoiset kolmannella asteella eivät huolineet pitää Jumalaa tietoisuudessaan, »niin Jumala hylkäsi heidät turmeltuneen mielen valtaan, tekemään sitä, mikä ei sovi; he ovat täynnänsä kaikkea vääryyttä, pahuutta, ahneutta, häi-

jiyyttä, täynnä kateutta, murhaa, riitaa, petosta, pahan-
ilkisyyttä.» »Vaikka tuntevat Jumalan vanhurskauden
säädökset ja tietävät, että ne, jotka tuommoisia tekevät,
ovat kuoleman ansainneet, eivät ainoastaan tee samoin,
vaan ilmaisevat mieltymyksensäkin niille, jotka noin te-
kevät» (Room. 1, 28. 29. 32). Epäusko kypsyy Jumalan
tuomion alla. Ihminen kadottaa kyvyn tuntea ylimaail-
mallista totuutta; hän menettää tahdonkin siihen, ja hän
mieltyy niihin, jotka tekevät pahaa. Pakanakunnan ja
kristikunnan historia on kammottavana todistuksena
tuosta epäuskon kehityksestä. Jumalan vanhurskaat
säännöt ovat aina toimimassa.

Uskon kehityksessä kasvaa tieto, ja tahto lujenee. Ih-
minen oppii uskomaan Jumalaan ja luottamaan Häneen.
Mutta epäuskon kehityksessä vieraantuu ihminen yhä
enemmän Jumalasta ja joutuu lopulta kokonaan synnin
valtaan. Maailmaa jumaloidaan epäuskon piirissä, ja sen
voimaa ja loistetta kuvataan katoamattomaksi, mutta se
pysyy kuitenkin semmoisena, kuin se todellisuudessa on.
Ihmishengen heikot voimat, luonnon ja historian tapah-
tumat puetaan hurmaavaan muotoon, ja sydän palvoo
luonnon ja ihmisneron alttarilla luotuja olentoja ja esi-
neitä, mutta tämä palvominen painaa ihmisen yhä sy-
vemmälle katoavaisuuden orjuuteen. Sydän väsyä tä-
hänkin, sillä tyhjät ihanteet haihtuvat aikanaan, ja ih-
misten toimet kadottavat vähitellen salaperäisen hur-
mauksensa. Ihminen joutuu lopulta takaisin siihen arki-
päiväiseen todellisuuteen, jonka hän valheellisesti kau-
nisteli, ja josta epäusko on poistanut kaiken ylimaailmal-
lisen ytimen. Kun tämä todellisuus astuu selvänä esiin,
häpeää ihminen entistä hurmahenkisyyttään ja hylkää
koko uskonnon. Epäuskoinen joutuu siten kokonaan hen-
kisesti tyhjäksi, ja hän uskoo valheen. Usko on muuttu-
nut nihilismiksi. Ja kun ihminen on kadottanut kaiken
uskonnollisen mielialan, joutuu hän siveelliseen vararik-
koon ja sortuu kaikenlaisten syntien valtaan.

Usko osoittaa voimansa epäuskonkin alalla siten, että epäuskossakin esiintyy jonkinlaisia uskonnollisia muotoja ja yksityisiä totuuden vastavaikutuksia, kunnes se kypsyneenä työntää tyköään kaiken uskonnon ja siveyden. Epäuskon palvomisen esineenä ei ole ylimaailmallinen Jumala, vaan luonto, historia ja ihmiselämä. Rukoukselta puuttuu epäuskon kannalla todellista sisältöä, ja se muodostuu tyhjäksi puhelemiseksi. Jeesus sanoo vuorisaarnassa: »Kun rukoitte, niin älkää tyhjiä hokeko niinkuin pakanat, jotka luulevat, että heitä heidän monisanaisuutensa tähden kuullaan» (Matt. 6, 7). Kun epäuskoinen rukoo jotakin, tarkoittaa hän tavallisesti himonsa tyydyttämistä. Jaakob sanoo: »Te anotte, ettekä saa, sentähden että anotte kelvottomasti, kuluttaaksenne sen himoissanne» (Jaak. 4, 3). Uhria ei epäuskoinen tuo Jumalalle, johon hän ei usko, vaan epäjumalille, jotka vaan ovat olemassa ihmisen mielikuvituksessa. Apostoli sanoo pakanoista: »Mitä pakanat uhraavat, sen he uhraavat pahoille hengille» (1 Kor. 10, 20). Siinä toimessa on väärä sisältö. Jumalan palvelukselta katoaa epäuskon kannalla kaikki todellisuus, mutta ihminen on kuitenkin sidottu uskonnollisiin muotoihin.

Epäuskon kannalla olevalla on vielä alkuasteilla muodollinen tietoisuus ilmestyksestä, mutta se on olentonsa puolesta taruoppia. Kun ylimaailmallinen todellisuus on epäuskolta kadonnut, mutta uskonnollisia muistoja ja muodollisia tietoja on olemassa, koettaa epäuskoinen panna kadonneen todellisuuden sijalle luonnon ja historian piiristä koottuja ihanteita ja aatteita. Ilmestys on tällä kannalla seos luonnollisia ja historiallisia tosiasioita, jotka puetaan ihanteelliseen muotoon. Tämä jumalais-tarun kanta, joka esiintyy epäuskon ja taikauskon piirissä, on koko olentonsa puolesta perinpohjaisessa ristiriidassa Raamatun uskon kanssa, ja Raamatussa se julki hyljätään. Paavali käskee Timoteusta kehoittamaan

eräitä, etteivät puuttuisi taruihin (1 Tim. 1, 4). Ja hän sanoo ajan tulevan, jolloin eivät kärsi tervettä oppia, vaan kääntyvät taruihin (1 Tim. 4, 7). Apostoli Pietari sanoo: »Me emme seuranneet viekkaasti sommiteltuja taruja» (2 Piet. 1, 16). Raittiin uskon ja taruopin välillä on selvä vastakkaisuus. Kun teologi ja teologia esittää Raamatun kertomuksia taruina, ovat ne siirtyneet Raamatun ulkopuolelle. Jumalallinen todellisuus ei ole paljas aate, ei se ole vain luontoa ja historiaa, vaan se on olemassa maailmasta eroitettuna ylimaailmallisena elämän-elimistönä, joka toimii ja kehittyy vastakkaisuudessa maailmaan. Taruopissa sekoitetaan jumalallinen totuus luonnon, historian ja ihmiselämän kanssa. Mutta Jumala on pyhä, ja Hän esiintyy aina vastakkaisuudessa syntiin ja maailmaan. Jumala on maailmassakin, mutta pyhänä Hän ei ole maailmasta, eikä Hän ole maailman kaltainen. Jumala kostaa aina pahan, ja Hän pelastaa pahasta sen, joka taistelee sitä vastaan. Usko ei sekoita pyhää ja maailmallista, niinkuin taruoppi tekee.

Selvä, mutta usein hieno on se raja, joka kaikkina aikoina eroittaa uskon ja epäuskon toisistaan. Usko omaksuu jumalallisen totuuden, mutta epäusko kätkee totuuden ihanteelliseen vaippaan. Mitä epäusko rakentaa, sen itsekkyyys hajoittaa. Usko yhdistää siveellisellä voimalla Jumalan ja ihmisen, mutta epäusko sekoittaa ne kevytmielisesti yhteen. Epäusko ei voi muodostaa seurakuntaelämää, ellei se säilytä uskonnollisia muotoja. Itsekkyyden vapausviehäke vaikuttaa jonakuna yhdistyssiteenä, mutta se ei kykene uskonnollista yhdyskuntaa muodostamaan. Loiskasvina epäusko sentähden liittyy muihin elimistöihin ja pyytää käyttää niitä hyväkseen. Puolueina ne ovat olemassa, mutta ne ovat aina rikkinäisiä.

Pakanakunnan piirissä on totuuden jätteitä, mutta synnin valta on niin suuri, ettei todellista uskonelämää

pääse täällä syntymään. Järkeisopin piirissä esiintyy totuuden säteitä, mutta tämä kääntyi usein uskonnon olentoakin vastaan, vaikka se ylipäänsä vastusti väärää uskoa. Uusplatonismi tahtoi koota, mitä oli parasta kaikista uskonnoista, filosofiasta ja teosofiasta, ja se koetti sovitella uskoa ja tietoa, mutta se ei vapautunut taikauskon kahleista. Panteismi jumaloi maailmaa, mutta se ei pääse kohoamaan teistiseen maailmankäsitykseen. Hellaan uskonto ihaili iloa ja peitti siveellisen kurjuuden kauneuden vaippaan, mutta se ei voinut luoda elävää suhdetta Jumalaan. Rooman uskonto palvoi miehuutta, taitoa ja hyveitä; mutta siveellistä, vakavaa mielialaa se ei voinut luoda, ja itsekkyyks sitä hallitsi. Itämaiset uskonnot tahtovat saada aikaan taistelua pahaa vastaan, mutta pahan käsite liikkuu täällä luonnon piirissä, niin ettei vasituista siveellistä kilvoitusta voi syntyä. Jaloja henkilöitä esiintyy silloin tällöin, taitavia lainlaatijoita ja uskonnonperustajia, jotka esittävät yksityisiä ylimaailmallisia totuuksia, mutta he eivät voineet totuuden piirissä luoda minkäänlaista elimellistä kokonaisuutta, eivätkä he voineet itsekään vapaantua aikakautensa turmeluksesta ja epäjumalanpalveluksesta. Pakanakunta ei saanut aikaan uskovaa yhteiskuntaa, jolla olisi ollut järjellinen jumalanpalvelus. Maailmanmuodostajia heillä välistä oli, mutta maailmanluoja on heille tuntematon. Pahan ja hyvän käsitteet olivat heille hämärät, ja syntiä he eivät tunteet. Yksityiset korkeat ajatukset eivät muodostu selviksi käsitteiksi. Pytagoras ja Plato kyllä esittävät pelastusihanteita, mutta nämä eivät ole siveellistä ja henkistä luontoa, vaan ne kuuluvat luonnon ja yhteiskunnan piiriin. Ylimailmallinen elämä on heille tuntematon, ja pelastusta synnistä he eivät ajattele. Ne ylevät ajatukset, jotka pakanakunnassa esiintyvät, eivät kestä tarkempaa tutkimista. Mitä lähemmältä niitä katsellaan, sitä enemmän katoaa niiltä viehätysvoima, ja kun niitä arvostel-

laan yhteydessä niiden perusteiden kanssa, jotka hallitsevat koko ajatusjärjestelmää, joutuvat ne aivan toiseen valoon.

Korkea on kristinuskon olento. Apostoli rukoilee, että Jumala antaisi efesolaisten »oppia tuntemaan Kristuksen rakkauden, joka on kaikkea tietoa ylempänä, jotta tulisivat täyteen Jumalan kaikkea täyteyttä» (Ef. 3, 19). Usko johdattaa korkeimpaan yhteyteen Jumalan kanssa. Ja uskova pääsee »tuntemaan Jumalan salaisuuden, Kristuksen, jossa kaikki viisauden ja tiedon aarteet ovat kätkeytyinä» (Kol. 2, 2. 3). Apostoli varoittaa kolossilaisia: »Katsokaa, ettei kukaan saa teitä saaliikseen järkeisopilla ja tyhjällä petoksella» (2, 8). »Älköön teiltä riistäkö voittopalkintoanne kukaan, joka on mieltynyt nöyryyteen ja enkelien palvelukseen ja pöyhkeilee näyistään ja on lihallisen mielensä turhaan paisuttama» (Kol. 2, 18). Vääristä opintuulista, järkeisopista ja teosoifiasta varoittaa apostoli, »jottemme enää olisi alaikäisiä, joita keikutellaan ja viskellään kaikissa opintuulissa ja ihmisten arpapelissä ja meitä eksyttämään suunniteltujen vehkeiden kavaluudessa» (Ef. 4, 14). Ja oppilaalleen kirjoittaa Paavali: »Oi Timoteus, talleta, mikä sinulle on uskottu, ja vältä tuon, tiedon nimellä kulkevan, valhetiedon epäpyhiä ja tyhjiä puheita ja vastaväitteitä» (1 Tim. 6, 20). Aivan niinkuin vartavasten meidän aikalaisillemme ovat nämä apostolin varoitukset kirjoitetut, ja meidän tulee ottaa niistä vaari. Tiede on suuresta arvosta kristikunnalle, mutta valhetiedekin, joka tuo epäpyhiä ja tyhjiä puheita ja vastaväitteitä esille, pukeutuu oikean tieteen vaippaan, ja useat sitä palvovat. Sen kautta on paljon epäuskoa levinnyt kristikuntaan, ja se on tuottanut paljon tuhoa tälle sukupolvelle. Tuulentupia on paljon rakenneltu valhetieteen pettävälle perustukselle. Ilman Jumalan ilmestystä ei voi sitä uskovaa seurakuntaa syntyä, jonka perustuksena on Jumalan to-

tuus, ja jonka kehitys pyhänä historiana kulkee Jumalan Hengen ohjaamana kautta aikojen täydellisyyden määrään.

§ 31.

Erityinen ilmestys.

Pakanakunnan uskonnot olivat niin rappeutuneet, että uskonnon kehitys kävi mahdottomaksi. Mutta Jumala pani rakkaudessaan uskon uudistuksen alkuun, kun Hän valitsi Aabrahamin ja hänen jälkeläisistään kasvatti kansan, jonka valtiolliset ja uskonnolliset olot perustuivat Jumalan antamiin sääntöihin ja jonka keskuudessa profeetat ilmoittivat Jumalan käskyjä ja lupauksia. Tämän kautta elpyi alkuperäinen usko ja ilmestyksen aate kirkastui, ja tämä erityinen ilmestys osottautui oikeaksi sen kautta, että se oli sisällisessä yhteydessä yleisen ilmestyksen kanssa, ja että se samalla oli uudistava ja täydentävä uskonnonmuodostus.

Pakanakunnassa sortui omantunnon toimi ja sentähden haihtui täällä tietoisuus vasituisesta Jumalan ilmentyksestä. Ylimailmalliset vaikutteet ihmishenkeen muodostuvat hämäräksi monijumalaisuudeksi, ja Jumalan ilmestys esiintyy jumalten ilmauksina, jotka pukeutuvat tarujen muotoon. Pakanakunnalla ei ole tietoa semmoisesta ilmentyksestä, joka on yleistä ilmentystä korkeammalla. Eikä kristinuskon ulkopuolella ole tätä tietoisuutta muualla kuin Israelin kansassa ja sen pyhissä kirjoissa. Ja tämä ei esiinny Israelissa vain yksityisajatukseksi muutamissa hurskaissa henkilöissä, vaan se on koko kansan henkisenä omaisuutena ja perusaineksena sen kehityksessä. Israelin pyhät kirjat tunnustavat tämän ilmentyksen Jumalan lahjaksi, joka on kansan kallein aarre.

Useat kirkkoisät kirjoittivat erityisen ilmentyksen tar-

peellisuudesta, mutta varsinkin *Augustinus* sanoi tämän välttämättömäksi. Hän eroitti luonnollisen ilmestyksen yliluonnollisesta. *Keskiaikana* jäi ilmestyksen käsite hämäräksi *Tuomas Aquinolainen* eroitti ne opit, jotka olivat järkeä korkeampia, niistä opeista, joita järki voi käsittää. *Anselm Canterburystä* sanoi, että ihmisen tulee uudesti syntyä, ennenkuin hän uskonoppia käsittää. *Mystikot* opettivat, että järkitoimen tulee lähteä uskosta, mutta tämä oli Jumalan välitön ilmestys ihmisessä.

Luteriset uskonpuhdistajat olivat Augustinuksen kannalla. Luther sanoo, että järjen tulee vallita maallisissa asioissa, mutta hengellisissä se on sokea. Ja samaa mieltä olivat luterilaiset teologit. Ihminen tarvitsee Jumalan ilmestyksen valoa, ennenkuin hän voi saada oikeaa tietoa. *Deismi* ei pitänyt ilmistystä tarpeellisena, vaan arveli, että järki voi itsestään saada tietoa kaikista kristinuskon totuuksista. *Vanha ratsionalismi* pani selvyyden totuuden tunnukseksi, eikä se hyväksynyt muita uskonnollisia totuuksia kuin niitä, jotka terve ihmisjärki voi käsittää. *Supranaturalismi* myönsi, että uskonnon totuus on järkeä korkeampi, mutta se ei perusta ilmestyksen jumalallista totuutta Pyhän Hengen sisälliseen todistukseen. *Filosofinen ratsionalismi* hylkää erityisen ilmestyksen. *Schleiermacher* sanoo ilmestyksen olevan alkuperäisen, todellisen toimen, mutta hän ei voi johtaa sitä Jumalan välittömästä vaikutuksesta. *Välitysteologia* on himmentänyt ilmistyskäsitteen, kun se väittää, että Jumala on siihen määrään mukautunut ihmisten kehitystasteiden mukaan, että Hän on vääriäkin ilmoituksia antanut. Raamatun ilmestys olisi luotettava vain kristinuskon päätotuuksiin nähden. *Uusi teologia* on kielteisellä arvostelullaan laajalta järkyttänyt Raamatun arvoa ja selittänyt taruksi sen, mikä sitä ei miellytä.

Jumalan totuus on ehdoton. Se ei semmoisenaan muutu eikä kehity, sillä se on, mitä se on; se on ennen kaikkea ja

yli kaiken. Mutta kun Jumala loi maailman, rajoitti Hän itsensä, niin että Hän olennollaan toimii maailmassa ja maailman kautta, mutta Hän ei muutu maailman kaltaiseksi eikä tule yhtäiseksi sen kanssa, sillä Hän »on yli kaikkien ja kaikkien kautta ja kaikissa» (Ef. 4, 6). Jumalan ilmestys alistuu kehityksen alaiseksi ja antautuu ajallisuuden ja paikallisuuden rajoituksiin.

Jumalan toimesta alkaa erityinen ilmestys, sillä maailmassa ei ole sitä olentoa, joka voisi panna uutta kehitystä alkuun ja antaa ylimaailmallista elämää. Erityisen ilmestyksen kehitys riippuu kokonaan Jumalasta. Jumala antaa ja ihminen ottaa vastaan. Vapaus ja välttämättömyys yhdistyvät tässä. Jumalan armo ja voima astuvat ilmestyksessä yhteyteen maailman kanssa, mutta ne voivat vain vähitellen antaa sisältöään ihmisille omistettavaksi. Kun Jumalan voima yhdistyy ihmistoimen kanssa, määräävät siveelliset säännöt ilmestyksen kehityksen. Koska ilmestys on Jumalan toiminta ihmisvapauden piirissä, voi se siveellisistä syistä myös vetäytyä taaksepäin. Sen voima vähenee ja sen muoto muuttuu, kun synti kasvaa ja luopumus syvenee. Ja lopulta se esiintyy vain yksityisissä totuuden vastavaikutuksissa. Apostoli sanoo sentähden: »Menneiden sukupolvien aikana Jumala on sallinut kaikkien pakanain vaeltaa heidän omia teitään» (Ap. t. 14, 16). Hän ottaa Henkensä pois ja kätkee kasvonsa. Jumalan olennon vastavaikutus pahaan nähden toimii taantuvana ilmestyksenä. Apostoli sanoo, ettei hän häpeä evankeliumia, sillä siinä Jumalan vanhurskaus ilmenee uskosta uskoon, mutta hän lisää siihen: »Sillä Jumalan viha ilmenee taivaasta kohdatakseen kaikkea jumalattomuutta ja vääryyttä» (Room. 1, 16. 17. 18). Jumlan kurittava vanhurskaus esiintyy vihan ilmestyksenä.

Ilmestys alottaa uuden kehityksen eteenpäin rakkauten perustuksella, vaikka ihmiskunta on synnin valtaan

sortunut. Armon ilmestyksessä esiintyy uusi siveellinen perussääntö, joka on mahdollinen sentähden, että rakkaus ja viha ovat yhdistyneet Jumalassa, joka on olemoltaan pyhä. Tämä eteenpäin kulkeva ilmestys on elimellisessä yhteydessä yleisen ilmestyksen kanssa, ja se muodostuu ihmisten siveellisen tilanteen mukaan. Mutta armon peruste on aina riippuvainen vanhurskauden perusteesta. Vihan ilmestys ei kuitenkaan voi suorastaan muuttua armon ilmestykseksi, mutta se voi valmistaa sitä. Maailmansovinnossa yhdistyvät Jumalan armo ja Jumalan viha korkeampaan vanhurskausperusteeseen, sillä Jumalan armo ei ole kristinuskossa vain anteeksi-antavana, vaan myös pyhittävänä voimana.

Ylimaailmalliset todistukset esiintyvät erityisessä ilmestyksessä voimallisemmin, ja uskon koroittava ja taivuttava voima vaikuttaa uudistavana, sillä uudet elämän ainekset tunkeutuvat täällä ihmishenkeen. Ilmestyksen sisältö esiintyy sen kautta täydellisempänä, ja taivaallisen elämän voima tulee ylimaailmallisesta piiristä uskovaan, niin että hän pääsee kohoamaan yli sen piirin, mikä omassatunnossa, järjessä, luonnossa ja historiassa tulee esille. Ilmestys kehittyy sisältäpäin, niin että se elimellisesti liittyy yleiseen ilmestykseen. Ylimaailmallisen elämän todistus osoittautuu sentähden uskovalle ehdottomana totuutena ja oikeutena.

Kun erityinen ilmestys Aabrahamin aikana alkaa toimia, on synty jo kehittynyt historialliseksi vallaksi, ja vain hajanaisia vastavaikutuksia tulee uskon piiristä näkyviin. Epäusko ja taikausko ovat pakanakuinassa kehittyneet järjestöiksi, jotka hallitsevat kansojen elämää. Sentähden erityinen ilmestys ei vain yleiseen vastusta syntiä, vaan Jumalan armo tekee sen, minkä ihmisen olisi tullut ilmestyksen avulla tehdä, mutta jota hän ei synnin turmelemana enää voinut saada aikaan. Erityinen ilmestys esittää uskonnolliset totuudet peruskäsitteinä, perus-

sääntöinä ja elämän perikuvina. Opin ja elämän alalla se muodostaa oloperäisen uskonnon, joka ohjaa ihmisen harhailevaa järkitointia ylimaailmalliseen totuuteen. Vanhan liiton pyhät kirjat esittävät historiallisen uskonnon, joka on vastakohtana pakanakunnan uskonnoille. Ilmestys esiintyy nyt liittona, jossa Jumala antautuu uuteen elämänyhdistykseen Israelin kansan kanssa. Tämä liitto järjestää ihmisen sisällisen elämän, jumalanpalveluseliimistön ja valtioelimistön.

Israelin erikoinen asema ei tarkoittanut kansan itsestä sulkeutumista itseensä, vaan se tahtoi valmistaa korkeampaa ilmistystä, joka käsittää koko maailman, ja jonka ytimenä on se Messias, joka johdattaa maailmankehityksen määräänsä. Erityinen ilmistys yhdistää sentähden itsessään erikoisuuden, jolla on rajoitettu tarkoitutus, ja edelleen kulkevan kehityksen, joka valmistaa tulevaisuuden. Aabrahamille sanoi Jumala: »Sinussa siunataan kaikki sukukunnat maan päällä» (1 Moos. 12, 3). Juutalaiset eivät kiinnittäneet huomiota tähän ilmistyksen yleiseen tarkoitukseen, vaan tahtoivat itsekkäästi eroitautua muista kansoista. Kristinuskoo ottaa kaikki kansat piiriinsä, mutta se tahtoo eroittaa ne synnin turmeluksesta, voidakseen kehityksen päättyessä rakentaa Jumalan valtakunnan uuden maan päälle. Erityisen ilmistyksen täytyi eroittaa Israel maailmasta, mutta uskon alalla se johdattaa sitä eteenpäin.

Uskossa on ojentava kohta, joka näkymättömänä voimana toimii ihmisessä. Tämä esiintyy erityisessä ilmistyksessä varsinaisena lakina, joka vastustaa maailmassa vallitsevaa syntiä. Aabrahamin tuli lähteä kodistaan ja kotimaastaan, jossa epäjumalanpalvelus hallitsi, ja Israelin kansa eritettiin lupauksen maassa koko muusta maailmasta. Pyhä maa oli eristetty, ja laki erotti kansan muista kansoista. Tämän eristämisen tarkoituksena oli »papillisen valtakunnan ja pyhän kansan» (2 Moos. 19, 6)

luominen, joka oli välittävä korkeamman ilmestyksen ihmiskunnalle. Papillinen valtakunta on maailmasta eroitettu, Jumalan hallitsema yhdyskunta, jolla on uskonnollinen tehtävä muihin kansoihin nähden. Paljon kansoja menee päivien lopulla, ennustuksen mukaan, Herran vuoralle ja Jaakobin Jumalan huoneeseen saamaan tietoa Herran teistä. »Siionista on laki lähtevä ja Herran sana Jerusalemissa» (Miika 4, 12).

Jumala on yleisen ilmestyksen alalla läsnä omassatunnossa, luonnossa ja historiassa, mutta tämä läsnäolo muodostuu erityisessä ilmentyksessä kansan liitoksi Jumalan kanssa, jonka keskuksena on liitonmaja. Tässä asuu Jumala kansansa keskuudessa. Jumala sanoi Israelin lapsille Mooseksen kautta: »Heidän tulee tehdä Minulle pyhäkkö, asuakseni heidän keskellään. Teidän tulee tehdä maja ja sen kalusto aivan sen muodon mukaan, jonka Minä teille osoitan» (2 Moos. 25, 8. 9). »Siellä Minä ilmoitan itseni Israelin lapsille.» »Ja Minä asun Israelin lasten keskellä ja olen heidän Jumalansa» (2 Moos. 29, 43. 45). Liiton lakitodistus esiintyi oppisanana, joka aina seitsemän vuoden perästä oli lehtimajan juhlena luettava koko Israelin kansalle (5 Moos. 31, 10. 11). Jumalanpalvelus toimitettiin pappien kautta pyhinä aikoina. Ja valtiollisesti esiintyi tämä liitto valtiosäännössä, joka määräsi yhteiskuntajärjestyksen, oikeusjärjestyksen ja hallitusjärjestyksen. Vanha liitto eristi täten kansan maailmasta ja yhdisti sen Jumalan kanssa.

Tämän maailmasta eroittamisen rinnalla toimii vanhan liiton laissa uskoa kehittävä ja rakentava aines, joka korottaa ihmisen nykyisyydestä tulevaisuuteen. Tämä kehittävä aines perustuu uskon korottavaan voimaan, joka toivona sisältää ylimaailmallisen hyvän. Epäuskon toivottomuutta ja taikauskon tyhjiä toiveita vastaan kehittää erityinen ilmentys uskon toivomat. Nämä esiintyvät nimenomaisina Jumalan lupauksina, jotka kehittä-

vät tulevaisuuden toiveita. Laki esittää uskon kurittavaa kohtaa, mutta profeetat esittävät sen korottavaa kohtaa. Nämä toimivat yhdessä. Jumala sanoo herättävänsä profeetan, Mooseksen kaltaisen, jonka suuhun Hän on paneva sanansa (5 Moos. 18, 18). Mooseskin on profeetta, ja profeetat ovat myös lain edustajia, jotka pyytävät parantaa ja uudistaa kansan elämää. Jumala sanoo päivien tulevan, jolloin Hän tekee uuden liiton Israelin lasten kanssa ja antaa lakinsa heidän sydämeensä ja kirjoittaa sen heidän mieleensä (Jer. 31, 31. 33). Profeetat esittävät Messiaan, jossa erityisen ilmestyksen eri ainekset keskittyvät, niin että Hän on uuden liiton perustaja. Ilmestys vastustaa lain kurilla syntiä ja tuomitsee sen, mutta se kohottaa lupauksella ihmisen mielen ja antaa toivoa ja iloa tulevassa Messiaassa. Erityisellä ilmestyksellä oli korkea tehtävä, sillä se oli perustuksena uuden liiton ilmestykselle, ja se antoi tiedon Jumalasta. Tällä perustuksella syntyy nöyrä alistuminen Jumalan lain alle ja korottava luottamus Jumalan lupaukseen. Tämän kautta vanha liitto synnytti syvän tietoisuuden ihmisen syntisyydestä ja elävän kilvoituksen siveellisen puhtauden puolesta. Psalmit osoittavat, kuinka tämä ilmestys sai aikaan vilpittöntä hurskautta.

Mutta epäuskon peruste oli tälläkin alalla vaikuttamassa, ja se pääsi vähitellen voitolle. Se hajoitti uskon perustuksen ja synnytti epäuskoa ja taikauskoa. Ilmestys yhdisti lain ja lupauksen, mutta juutalaisuus eroitti ne ja asetti lupauksen täyttämisen ensi sijalle ja kuuliaisuuden liiton laille toiselle. Jumala oli muka velvollinen täyttämään lupauksensa, vaikka ihminen ei välitä Jumalan laista. Jumala oli liittoa tehdessään sanonut: »Jos te nyt minun ääneni kuulette ja pidätte minun liittoni, niin te olette Minulle kallis omaisuus» (2 Moos. 19, 5). Kuuliaisuus Jumalan tahdolle oli edellytyksenä, mutta lupaus käytettiin kansallisen ylpeyden turvaksi, vaikka

siveellinen rappeutuminen kasvoi. Uskova odottaa luvattua hyvää Jumalan armon lahjana, mutta juutalainen tahtoo anastaa tätä hyvää ansaittuna palkkana. Laki kadottaa siten aina enemmän ytimeistään, kun kirjaimellinen orjamaisuus hallitsee sen tulkintaa, ja jumalanpalvelus muodostuu itsevanhurskaaksi ulkokullaisuudeksi. Täten syntyy ulkonainen lainmukaisuus, jonka rinnalla vallitsee sisällinen laittomuus. Juutalaisella oli laista tiedon ja totuuden ulkonainen muoto, mutta hän luuli olevansa kykenevä taluttamaan sokeita. Hän kerskasi laista, mutta häväisi lainrikkomisella Jumalaa (Room. 2, 23). Pitkän kehityksen jälkeen oli historiallinen todellisuus erityisen ilmestyksen alalla ylipäänsä sama kuin yleisen.

Epäuskon ja taikauskon kehitys vastustaa uskon kehitystä. Kysymykseen: Olemmeko paremmassa asemassa? vastaa Paavali juutalaisten puolesta: »Emme ollenkaan» (Room. 3, 9). Semmoinen on asianlaita, mutta kaikissa historian vaiheissa säilyi kuitenkin kansassa yksijumalaisuus, ja siveellinen tietoisuus lain arvosta pysyi vireillä. Tämän ilmestyksen kautta on korkein aate messiaanisesta henkilöstä ja Jumalan valtakunnasta pysynyt elossa, vaikka sitä on väärin käsitetty. Ainoastaan Jumalan ilmestyksen ja kasvatuksen kautta kävi tämä mahdolliseksi. Ilmestys on ollut taistelussa kasvavan synnin, epäuskon ja taikauskon kanssa, ja se on kuitenkin voinut suorittaa tehtävänsä, vaikka se ei voinut lain muotoihin vuodattaa eläväksi tekevää henkeä ja tyydyttää ihmisen uskonnollista ikävää. Tämä puute oli elvyttämässä toivon odotusta, jonka tyydyttämiseksi uusi ilmestys oli tarpeen. Lain ja lupauksen vaikutuksen alla kasvoi ihmiskunnan kurjuus, mutta Jumalan pelastuksen tarpeellisuus tuli sen kautta selvemmäksi. Täten se oli valmistamassa korkeampaa liittoa. Tähän tarkoitukseen eivät yleisen ilmestyksen todistuselimet

riittäneet, vaan se muodosti erityisiä todistuselimiä erityisiä tarkoituksia varten: ihmeen ja ennustuksen.

§ 32.

Ihme.

Yleisen ilmestyksen kehittäminen on erityisen ilmestyksen tarkoitus. Sentähden esiintyvät tässä ylimaalliset vaikutukset suuremmalla selvyydellä omassatunnossa, luonnossa ja historiassa. Uudet taivaalliset voimat astuvat esiin ihmeissä, ja omantunnontodistus kehittyy innoitukseksi. Ihme on toiminnan piirissä, mitä innoitus on tiedon. Henkilöt, jotka Jumala on kasvattanut ja joiden toimesta vasituinen oppisana syntyy, välittävät nyt ilmestyksen todistuksia.

Erityisessä ilmestyksessä keskittyy Jumalan vaikutus erityiseen paikkaan ja määrättyyn aikaan. Maailmanlunastus ja maailmanuudistus ovat ilmestyksen tarkoituksena, ja ne ovat myös ihmeen vasituksena määränä. Sentähden kuuluvat ihmeet ilmestyksen luoviin aikakausiin, ja ne taantuvat tavallisina kehitysaikoina. Ihmeet eivät ole tilapäisiä ilmauksia, vaan niillä on tärkeä tehtävä ihmiskunnan kehityksessä. Niistä ajoista, joina ihmeet esiintyvät, lähtee uusia kehitysvoimia, ja niiden määränä on se uusi maailma, jossa kirkastunut ihmiskunta asuu, ja jossa luomakuntakin on kirkkaudesta osallinen.

Ihme ilmenee valtavana luonnonvoimana, jota ihminen ihmettelee. Siitä on sen nimi syntynyt. Ihmeen ilmaus on henkistä luontoa ja siinä astuu aina eteemme korkeampi tarkoituksenperäisyys, joka herättää ihmistä ajattelemaan ylimaallisia elämänperusteita. Se tahtoo järkyttää itsekästä välinpitämättömyyttä, johdattaa ihmistä tarkkaamaan korkeampaa elämän järjestystä ja tunnustamaan kaikkiviisasta Jumalaa. Ihmeellä on uskonnollinen luonne.

Tavallinen maailmanjärjestyskin kehoittaa ihmistä etsimään Jumalaa, sillä jokainen, joka tarkkaa omantunnon todisteita, tuntee elämänsä vaiheissa korkeimman vallan johtoa, ja hän huomaa ylimaailmallisen elämäpiirin vaikutuksia kaikissa luomakunnan ilmiöissä. Sentähden on tunnollisen ihmisen suhde maailmaan uskonnollinen. Ihmisen omassatunnossa on olemassa välitön tietoisuus ylimaailmallisesta elämäpiiristä, ja hän uskoo sentähden, että Jumala on kaikkialla toimimassa ja että Hän hallitsee maailman kehitystä. Jos ei ihminen tarkkaa ylimaailmallisen elämän vaikutuksia omassa olennossaan, niin hän ei huomaa niitä maailmassakaan. Nykyinen sukupolvi kokooa niin paljon omia, tyhjiä mietiskelyjä Jumalan ja ihmisen välille, että välitön suhde Jumalaan usein haihtuu. Mutta kun omatunto on valveilla ja hengen suunta on kääntynyt Jumalaan, kunnioittaa ihminen kaikissa luomakunnan ilmiöissä Jumalan läsnäoloa ja tointa. Sisin olentomme on tätä tukemassa. sillä Jumalasta olemme lähteneet ja Jumalassa on määrämme. Jos ei ihminen tahdo tunnustaa tätä suhdetta Jumalaan, katoaa häneltä jumalallinen todellisuus maailmasta. Kun ihme Raamatusta astuu tällaisen ihmisen eteen, niin hän kieltää sen taikka selittää sen vääristelemällä tosiasian. Aikana, jona omatunto ylipäänsä on nukuksissa ja järki on tietävinään kaikki, työnnetään ihmeet mahdottomina syrjään, ja tyhjät arvelut pannaan tosiasiain sijalle. Mutta tieteilijäin olettamukset ovat aina ristiriidassa keskenään. Siinä on epäuskon peruserhdys, ettei se tahdo ottaa huomionsa Jumalan vaikutuksia säännöllisessä luonnon ja historian järjestyksessä. Ihmeet tahtovat oudon ilmenemysmuodon kautta saada aikaan, että ihminen oppii käsittämään Jumalan läsnäoloa ja vaikutusta säännöllisessä maailmankehityksessä. Maailmaa korkeampi olento toimii omassatunnossa, luonnossa ja historiassa, ja tämä olento on Jumala.

Luonnonvoimat ja luonnonsäännöt eivät voi itsenäisesti toimia ilman Jumalaa, sillä Hän vaikuttaa kaikki kaikissa (1 Kor. 12, 6), ja Hän »tekee kaikki oman tahonsa päättämän mukaan» (Ef. 1, 11). Jumalan »iankaikkinen voima ja jumalallisuus» ovat hänen teoissaan nähtävinä (Room. 1, 20). Jumala on todellisuudessa maailman sisällinen peruste, joka toimii korkeimpana järjestävänä voimana kaikilla elämän asteilla.

Mutta tämä jumalallinen järjestysperuste, joka hallitsee luomakuntaa, on vapaa. Kehityksen eri asteilla se joko lisää voimaansa tahi vähentää sen, laajentaa sen yleiseksi taikka keskittää sen erityiseen aikaan ja paikkaan. Vuosittain uudistaa tämä Jumalan iankaikkinen voima luonnon. Jumala loi kaikki, ja Hän luo vielä vanhan piirissä uutta. Luonto on täynnä salaisuuksia, ja suuret luonnontutkijat ovat ylistäneet Jumalan kaikkiviisautta ja kaikkivoimaa, mutta itseään koroittava ihmishenki ei tahdo nykyaikana Jumalan ihmeitä tunnustaa. Luonnossa on yksityisiä olentoja ja esineitä, mutta niillä ei ole itsessään olemassaolon voimaa, eivätkä ne yhdistettyinä muodosta mitään korkeampaa itsenäistä olentoa. Ihminen sanoo sen Jumalan vaikutuksen, joka keskitettynä aikaan ja paikkaan nähden esiintyy suuremmalla voimalla, ihmeeksi. Kun ilmestys alkaa uuden kehityksen eteenpäin, astuu Jumalan sisämaailmallinen toimi kätköstään ja luo uutta. Kun ei siveellisen ja luonnollisen pahan kasvaessa täydellisempi järjestys voi syntyä, valmistaa Jumala uuden kehityksen siten, että ilmestys suuremmalla voimalla vaikuttaa siinä piirissä, missä se aikoo saada uudistusta aikaan. Sentähden ihmeet eivät vain tahdo elvyttää ihmisen tietoisuutta Jumalasta, vaan ne ovat varsinaisia ilmestyksen järjestysvälimiä maailmassa. Jumala astuu ihmeissä lähemmäksi maailmaa ja vuodattaa uusia voimia luontoon.

Luonnon elämässä tulee meidän ottaa huomioon eroi-

tus syntymisen ja kehityksen välillä. Synnyinaika eroaa luonnossakin tavallisesta kehityksestä. Puun siemen on yksinkertainen, eikä siinä ole minkäänlaisia elimiä, mutta se itää ja kasvaa luonnon sääntöjen mukaan. Kun kananpoika munassa elää ja kasvaa, tapahtuu tämä muiden sääntöjen mukaan kuin linnun säännöllisen elämän. Ei tässäkään ole aluksi minkäänlaisia elimiä. On vaan munassa ruskuainen ja valkuainen, mutta kehitys kulkee eteenpäin, ja oleelliset luonnon säännöt eivät ole sortuneet. Emme saa olettaa, että ne säännöt, jotka esiintyvät olemassa olevassa elämässä, ovat syntyvän elämän sääntöjä. Ilmestyksen ihmeissä täytyy olla jotakin tavallisen kokemuksen mielestä poikkeavaa, sillä ne kuuluvat uuden elämän syntyyn, eikä niitä voi arvostella tavallisen elämän sääntöjen mukaan.

Meidän tulee myös ottaa huomioon eroitus luonnon ilmausmuodon ja sen olennon välillä. Samat elämänvoimat ovat kumpaisessakin toimessa, mutta ne toimivat ihmeessä keskitettyinä. Täysikasvaneessa eläimessä toimii elämänvoima ajallisesti ja paikallisesti eroitettuna erityisissä elimissä, mutta synnyinaikana on elämä keskitetty, niin ettei se vielä ole elimiin sidottu. Ilmestyksen ihmeissä toimii Jumalan vaikutus keskitetyllä voimalla. Ajallisen ja paikallisen välityksen pitkälistä kulkua ei tänä synnyinaikana tarvita. Väite, että ihmeet ovat siitä syystä mahdottomat, ettei niitä aina tapahdu, osoittaa tietämättömyyttä ihmeiden olennosta. Luonnon piirissä on eroitus suuri syntyvän ja olemassa olevan elämän säännöissä, mutta tämä eroitus on hengen piirissä vielä suurempi. Ihme ei kumoa oleellisia luonnonsääntöjä, vaikka elämä ei liiku yksityisissä elimissä rinnakkaisuuden ja peräkkäisyyden muodoissa. Alkuperäisessä luonnonsäännössä näkee uskova Jumalan luovaa voimaa.

Kaikkina aikoina on epäusko kieltänyt Raamatun ihmeet. Kun Kristus paransi sairaita ja herätti kuolleita,

huomasi jokainen, että tämä ei tapahtunut luonnollisten kehityssääntöjen mukaan. Raamatun ihmeitä on koetettu selittää luonnollisiksi tapauksiksi, mutta nuo yritykset eivät ole onnistuneet. Epäuskon kannalla olevan täytyy joko kieltää ne taikka väittää, että ne ovat taruja. Se erinomainen voima, joka ihmeessä esiintyy, ei kuitenkaan vielä osoita sen jumalallista syntyä. Ihme vetoaa ihmisen siveelliseen arvosteluun ja hänen ylimaailmalliseen tietämykseensä. Sen tunteminen edellyttää uskonnollista totuuden aistia ja tietoisuutta Jumalan ilmestyksestä. Sentähden Jumalan ihme esiintyy yhdessä ilmestyksen oppisanan kanssa, joka herättää ihmisen uskonnollista aistia. Yleiset luonnon ihmeet ovat yhteydessä Jumalan yleisen ilmestyksen kanssa omassatunnossa. Paljas ajatustoimi ei huomaa niissä Jumalan ihmettä, vaan ihmisen täytyy tarkata omantunnon sisällisiä todistuksia, jos hän tahtoo ihmettä käsittää. Niin esiintyvät myös erityisen ilmestyksen ihmeet yhteydessä ilmestyksen oppisanan kanssa, joissa Jumala ilmoittaa ylimaailmallista totuutta. Ihmisen täytyy ottaa huomionsa se totuus, minkä Jumala ilmoittaa, ja yhdistää ihme ja oppisana, niin että hän tuntee molemmissa saman hengen vaikutuksen.

Uskonnollinen tieto on sentähden tarpeen eroittamaan Jumalan ihmeet vääristä, sillä perkeleen ihmeen rinnalla liikkuu lumoava henkitoimi. Perkele vaikuttaa maailmassa, mutta Jumalan järjestävä voima hallitsee täälläkin kaikkea. Jumalan vanhurskaus sallii pahallekin kehityksen. Pimeyden valtakunta saa kasvaa omituisessa vaikutuspiirissään, mutta Jumala rajoittaa sen valtaa, ja sen täytyy kypsyä tuomioon. Perkeleen ihmeet esiintyvät voimalla, joka on ihmisvoimaa korkeampi, ja niissä tulee ilmi Jumalasta luopuneen hengen itsekäs toimi, joka eroittaa ihmisen Jumalasta. Jumalan ihmeet ovat rakkauden tekoja, jotka luovat uuden, syvemmän yhdis-

tyksen Jumalan kanssa. Viimeisinä aikoina pimeyden henkimaailma koettaa monenlaisilla ihmeillä ja suurilla voimateoilla vietellä ihmisiä. Tämän kautta syntyy kaikenlaisia harhaoppeja, jotka lumoavat taitamattomia. Joka ei ota huomioonsa Jumalan sanan ilmoituksia, vaan tarkkaa ainoastaan ulkonaista voimaa, hän pettyy. Sentähden Kristus ei ihmehalua hyväksy, vaan sanoo, että ihmeet ovat tunnettavat siitä, jos ihmeen tekijät tekevät Jumalan tahtoa tahi eivät tee. Omassatunnossa ja ilmestyksen sanassa on se pyhä sääntö, joka opettaa meitä eroittamaan Jumalan ihmettä väärästä. Kun omantunnon viljelys laiminlyödään, katoaa ihmiseltä kyky eroittaa ihmeitä. Jumalan ihmeessä ilmestyy sama pyhä korottava voima kuin omassatunnossa, ja se on sopusoinnussa sen Hengen ja sanan kanssa, mikä ilmestyksessä esiintyy.

Ihmeellinen voima ei vielä riitä todistamaan, että ihminen on Jumalan lähettiläs. Milloin opissa ja elämässä on oleellinen vastakohta olemassa omantunnon perustuuksiin ja Jumalan sääntöihin nähden, siinä ei mikään ihmeteko anna ihmiselle Jumalan lähettilään arvoa. Kaikki oikeutus raukeaa, jos erehdyksiä opissa ja säännöttömyyksiä elämässä ilmestyy. Jumala sanoo: »Jos profeetta tai unennäkijä nousee teidän keskellänne ja antaa teille merkin eli ihmeen, ja se merkki eli ihme tapahtuu, josta hän puhui sinulle sanoen: käykäämme ja noudattakaamme vieraita jumalia, joita sinä et tunne, ja palvelkaamme niitä, niin älä kuule sen profeetan tai unennäkijän sanoja, sillä Herra, teidän Jumalanne, koettelee teitä, tietääksensä, rakastatteko te Herraa, teidän Jumalanne, kaikesta sydämestänne ja kaikesta sielustanne» (5 Moos. 13, 1—3). Kristus varoittaa sentähden usein vääristä profeetoista: »Vääriä kristuksia ja vääriä profeettoja nousee, ja he tekevät suuria tunnustekoja ja ihmeitä, niin että eksyttävät, jos mahdollista, valitutkin.

Katso, Minä olen edeltäpäin sanonut sen teille» (Matt. 24, 24. 25). »Kavahtakaa vääriä profeettoja, jotka tulevat luoksenne lammasten vaatteissa, mutta sisältä ovat raatelevia susia» (Matt. 7, 15).

Väärät ihmeet eivät luo uutta, vaan ne jäljittelevät Jumalan ilmeitä. Mutta niillä on suuri lumousvoima, kun ne pukeutuvat Jumalan ihmeiden ulkomuotoon. Joka ei kaikesta sydäimestä rakasta totuutta, joutuu pettäjien paulaan. Valeihmeet ovat nekin välimiä Jumalan kädessä eroittamaan nisut ohdakkeista. Jumala ei niitä vaikuta eikä Hän niitä kannata, vaan Hän sallii niiden esiintymistä ihmisten kevytmielisyyden ja synnin takia. Ne saavat aikaan sen, että uskolliset eroavat vilpillisistä. Raamatun ihmeet ovat sopusoinnussa Raamatun opin kanssa ja ne muodostavat järjestelmän, joka kehittyy ilmestyksen kanssa.

§ 33.

Ennustus.

On olemassa luonnollinen ennustustaito, joka voi siitä säännöllisyydestä, mikä vallitsee luomakunnassa, johonkin määrään aavistaa tulevia tapauksia. Kun ihminen tuntee Jumalan säätämää järjestystä maailmassa, voi hän sen perustuksella tietää jotakin tulevaisuudesta. Nykyisyys muodostuu Jumalan siveellisen maailmanjärjestyksen perustuksella menneisyydestä, ja se vaikuttaa tulevaisuuteen. Syvemmän kokemuksen kautta voi tämä yhteys menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden välillä johonkin määrään kirkastua ihmiselle, mutta tämä tieto liikkuu vain nykyisen maailmanjärjestyksen piirissä, ja se on rajoitettu niihin siveellisiin sääntöihin, jotka hallitsevat historian kehitystä. Ne uudet Jumalan toimet, jotka taivaan valtakunnan kehittyessä ihmiskunnassa määräävät maailmankulkua, ovat tälle ennustus-

taidolle aivan vieraita, sillä nämä voivat vain erityisen ilmestyksen kautta tulla ihmiskunnalle tunnetuiksi. Jumalan yleinen todistus luonnossa keskittyy erityisen ilmestyksen piirissä ihmeeksi, ja Jumalan todistus historiassa keskittyy sanan kautta ennustukseksi.

Ihmiset esiintyvät historiassa toimivina, mutta he eivät luo historiaa. Ei suurimmankaan neron kehitys ole semmoinen, kuin hän tahtois sen olevan. Ja kansojen kehitystä ohjaavat semmoiset asianhaarat, jotka eivät riipu ihmisten tahdosta. Ihmisen ja kansan toiminnan piirissä on voimia vaikuttamassa, joiden mukaan heidän täytyy mukaantua, jos tahtovat menestystä. Ihmisen ympärillä liikkuu korkeampi toiminta, joka on hänestä riippumaton, ja joka määrää hänen tekonsa seuraukset. Ei käy niinkuin ihminen itse tahtoo, eikä niinkuin muut ihmiset tahtovat, vaan kaikki riippuu korkeammasta valasta, jota ihminen ei hallitse. Psalmista sanoo: »Herra särkee pakanain neuvot, Hän kumooa kansojen aikomukset» (Ps. 33, 10).

Historiassa ja yksityisen ihmisen elämässä esiintyy yhdeltä puolen luonnonjärjestys ja toiselta liikkuva toiminta, joiden välillä on yhteyttä. Olemistossa on perussääntöjä, jotka ohjaavat ihmisen toimintaa, ja näitä korkeampana on voimia, joista kaikki toiminta lopulta riippuu. On olemassa korkein valta, joka toimii tarkoituksenmukaisesti, ja ihminen saa siveellisen arvon, kun hän noudattaa sen määräämiä elämänsääntöjä. Ei sattumus hallitse historiaa eikä luonnon välttämättömyys, vaan henkivalta, joka yhdistää luonnon ja historian. Siveellinen maailmanjärjestys ympäröi ihmistä, ja hän tuntee tämän henkivallan historiassa jumalalliseksi, kun hän tarkkaa ylimaailmallista perustietämystään. Jumala on olemassa järjestävänä perusvoimana maailmassa, ja Hän on vaikuttamassa siveellisenä voimana ihmiselämässä ja historiassa. Historia ei ole eroitettu luonnon

elämästä, vaan molemmissa esiintyy Jumalan ohjaava voima. Luonnon piirissä on henkisyys sidottu ruumiillisuuteen, ja se esiintyy täällä luonnon lakina ja eläimissä vaistona, mutta historiallisen kehityksen määrä on muodostaa ruumiillisuuteen henkisyyttä. Kun luonto ja henki ovat yhdistyneitä, pysyy alkuperäinen säännöllisyys voimassa. Alkuperäinen järjellisyys luonnossa ja historiassa on välttämättömänä edellyttämystenä siveellisyydelle ja henkisellet itsenäisyydelle. Kun ihminen on vapaa, voi hän asettaa itsekkään järjen mielivallan alkuperäistä säännöllisyyttä vastaan, mutta silloin joutuu hän ristiriitaan Jumalan säännön kanssa, ja tämä kääntyy häntä vastaan ja sortaa hänet. Historiallinen kehitys on välttämättömyydessään ja vapaudessaan Jumalan järjestävän voiman määrättävä.

Edeltätietäminen luonnon ja historian piirissä edellyttää, että ihminen tuntee ilmiöiden sisällisen olennon. Luonnon piirissä on edeltätietäminen mahdollinen vain luonnon henkeä tuntevalle. Ja mikäli ihminen tuntee jumalallisen perusteen omassatunnossaan ja sen hallitseman järjen toimessa, sikäli voi hän tuntea Jumalan maailmanjärjestystä ja siihen perustuvaa historiallista kehitystä. Mutta synnin himmentämänä ei järjen toimi pääse yleisempiä totuuksia korkeammalle. Meidän edeltätietämisemme tavallisesta maailmankulusta on sentähden epämääräinen ja katkonainen. Ainoastaan erityisen ilmestyksen kautta voi ihminen saada yhtenäistä tietoa yleisestä maailmanjärjestyksestä luonnon ja historian piirissä. Kun erityinen ilmentys luo oppielimistön, voi ihminen sen kautta tuntea jumalallista maailmanjärjestystä. Missä ilmentys ei vielä ole oppina olemassa, siinä ilmestyksen Henki luo korkeamman tiedon innoituksen kautta, ja tämä on ennustus vasituksessa mielessä. Tämän Hengen ilmestyksen kautta syntyy se edeltätietäminen, jota ihminen ei voi yleisestä maailmanjärjestyksestä

saada. Raamatussa esiintyy myös tilapäisiä ennustuksia, joiden kautta profeetat osoittautuvat hengen miehiksi. Ihmisen silmä kiintyy tilapäisiin tapahtumiin, mutta hän ei niistä eroita ydintä, ja tämän kautta jääpi hänen mieleensä vain se, mikä on katoavaa. Mutta ennustajan silmä kiintyy oleelliseen ja pysyvään. Jumalan valtakunnan piirissä astuvat uudet ylimaailmalliset totuudet ennustajan tietämykseen, ja nämä muodostuvat elimellisesti henkisessä kehityksessä. Tilapäinen ilmiö jää syrjään. Missä Jumalan järjestävä voima luo uusia alkeita korkeampaa kehitystä varten, siinä vaikuttavat uudet voimat historian kehitykseen, joka tämän kautta saa uudet suuntaviivat. Näillä uusilla kehitysasteilla ei yleinen siveellinen maailmanjärjestys ole sortunut, vaikka ilmenemismuoto poikkeaa tavallisesta; se esiintyy vaan täydellisempänä ja voimakkaampana. Yleinen maailmanjärjestys muodostuu tämän kautta Jumalan valtakuntajärjestykseksi. Kun tässä korkeammat Hengen voimat painuvat yleiseen maailmanjärjestykseen, on ihmisen mahdotonta historian tavallisista tapauksista tehdä päätelmiä Jumalan valtakunnan kehityksen tulevaisuudesta. Jumalan valtakunnan kehityksen edeltätietäminen on vain sen kautta mahdollinen, että Jumalan valtakunnan Henki liikkuu ihmisen hengessä.

Ennustuksen olento ei siis ole vain tulevien asioiden edeltäsanomista. Ennustuksen kautta ilmestys järjestyy ja tulee historialliseksi hengen piirissä. Jumalan ilmes-tyksen Henki antaa ennustuksessa todistuksia itsestään ihmisen hengessä. Profeetta on Jumalan suu, joka lausuu julki Jumalan sanoja. Jumala sanoo Aabrahamista, että hän on profeetta (1 Moos. 20, 7). Patriarkat ovat Jumalan profeettoja (Ps. 105, 15), sillä he saavat Jumalan ilmes-tyksiä ja todistavat niistä. Ennustuksen sisältönä ovat uudet ilmestyksen määreet ja totuudet, jotka eivät lähde yleisestä maailmanjärjestyksestä, vaan ovat korkeam-

man maailmanjärjestyksen elimiä. Yleisillä totuuksilla alottaa ennustus uuden kehityksen ja luo aikojen ku-
luessa yhä selvempiä määreitä, kunnes se yhdistää yksi-
tyismääreet kokonaiseksi elimistöksi. Elämän piirissä on
siemenessä jo tuleva kehitys sisältynyt, ja ennustuskin
antaa määreensä siten, että myöhempi historiallinen ke-
hitys on siinä edeltämuodostettu. Tämmöisen ennustuk-
sen voi vain Jumalan Henki antaa. Ennustajan silmien
eteen ei kaukainen tulevaisuus esiinny yksityiskohdissa,
vaan Jumalan ilmestyksen tosiasioissa, henkilöissä ja
lauseissa ovat tulevan kehityksen peruspiirteet jo edeltä-
viitatut. Siemenessä on kasvin tulevan kehityksen oleel-
liset peruspiirteet edeltävalmistetut, ja niiden yksityiset
muodot esiintyvät kasvin vähitellen kasvaessa. Messias-
kuvalle syntyy uusia piirteitä historiallisissa tapauksissa
ja henkilöissä. Yksi perusmuoto kulkee läpi kehityksen
siemenestä kukkaan asti kaikissa kehityksen asteissa.
Ennustus kirkastaa niitä peruspiirteitä, jotka esiintyvät
olemassa olevissa ilmestyksen perusmuodoissa, ja nämä
uusiintuvat kaikkina aikoina ja kaikilla kehitysasteilla.
Ennustus ei käytä maailman tavallisia esitysmuotoja,
vaan se puhuu luonnon ja omantunnon kieltä ja pysyy
yhteydessä yleisen ilmestyksen kanssa. Profeetta ei
katso tulevaisuudesta nykyisyyteen, vaan nykyisyyden
perusmuodoista tulevaisuuteen. Profeetallisen havain-
non synnyinpaikka on nykyisyys, ja sentähden on ennus-
tuksella aikakautensa leima. Aikansa henkisestä keskuk-
sesta näkee profeetta tulevaisuuden, joka kehkeytyy ny-
kyisyyden kapaloista. Ilmestys ei jätä niitä perusmuo-
toja, joita se on luonut, vaan kehittää ne elimellisesti.

Ilmestys kehittyy niissä perusmuodoissa, jotka ovat
historiassa esiintyneet, mutta se ei ole näihin rajoitettu,
vaan se tuo esiin uusia totuuksia, jotka Jumalan Henki
kirkastaa profeetan hengessä. Nämä uudet ainekset ovat
yhteydessä edelläolevan ja jälestätulevan ennustuksen

kanssa. Jumalan sana on henki ja elämä. Kun Jumala ennustuksessa antaa uusia totuuksia, antaa Jumalan Henki niissä uusia elämän voimia, jotka määräävät historian ja luonnon ja muodostavat tulevaisuuden. Tämöisten ennustusten kautta annetaan uusia Hengen lahjoja, ja Jumalan valtakunnan vaikutus ja tuleminen järjestyy oleellisiin ilmestysmuotoihin.

Ennustus toteutuu, kun sen sisältö kehittyä ja esikuva muodostuu selvemmin elämässä ja historiassa. Alkuperäinen totuus uudistuu uusilla asteilla, kunnes yksityiset piirteet yhdistyvät yleiskäsitteeseen, jossa kaikki yksityispiirteet pääsevät määräänsä. Ennustus täydellistyy Kristuksessa, ja Hänestä se kulkee eteenpäin loppuun asti, jolloin ilmestys kaikin puolin on saavuttanut korkeimman määränsä.

Mutta ilmestyksen toteutumisesta on sen sovelluttaminen eroitettava. Ei ilmestys toteudu vasituksessa mielessä joka kohdassa, missä joku tapaus soveltuu ennustuksen aatteeseen, vaan ennustus toteutuu ilmestyksen historiallisessa kehityksessä siinä todellisuudessa, joka vastaa ennustuksen tarkoitusta. Ei ole tämä toteutuminen etsittävä yleisessä maailmankehityksessä, vaikka täällä voi yhtäläisiä piirteitä ilmestyä. Ilmestyksen kehittyessä astuvat samat piirteet esille eri henkilöissä ja tapauksissa, niin että ennustus voi siinä mielessä toteutua useastikin, mutta ne ilmiöt, joita pidetään ennustuksen toteutumisena, kuuluvat ennustetun elämäntieteen sisälliseen olentoon ja ovat renkaita kehityksen sisällisessä järjestyksessä. Kristikunnan nykyisellä kehityskannalla ei mikään ennustus toteudu, vaikka tarkkaaja voi tehdä monta vertausta ja sovittelua, sillä ilmestystoimi ei nyt kulje eteenpäin, vaan ihmisten tulee nyt omaksua ilmestyksen totuudet, ja Jumalan tuomioita käy nyt synnin yli. Kun uusi ilmestystoimi alkaa, silloin on meillä vasituinen ennustuksen täyttämys. On tärkeä, että

tuntemme ennustuksen perussuhteen, sillä se on juurena kaikkiin muihin suhteisiin. Jos tahdomme päästä selville ennustuksen sisällisestä ytimestä, on meidän tunteminen ilmestyksen Henki ja sen kehityksen sisällinen yhteys.

Ennustuksen luonne ja sen luotettavuisuus astuu esiin siinä, että sen määreet ovat sopusoinnussa omantunnon todistuksen, siveellisen maailmanjärjestyksen ja olemassa olevan ilmestyksen Hengen ja määreiden kanssa. Ilmestys laajentaa uskon näköpiiriä ja rikastuttaa sen uusilla määreillä. Jumalan valtakunnan esittäminen ihmiskunnalle ja sen muodostuminen ihmisissä on ennustuksen sisällinen tarkoitus. Tämä valtakunta esiintyy kautta kaikkien aikojen edeltämäärättynä, ja sen siunaus on aivottu koko ihmiskunnalle. Ennustus tahtoo kasvattaa ja hoitaa uskoa Jumalan armoon ja totuuteen, antaa uusia valon säteitä ihmisille ja valmistaa heitä olemaan valmiina Kristuksen ilmestyessä. Ennustus tahtoo valmistaa ihmisiä aikanaan omaamaan sitä Jumalan valtakunnan armoa, mikä on tulemassa, ja se tahtoo kirkastaa henkisen yhteyden nykyisyyden, menneisyyden ja tulevaisuuden välillä. Iankaikkisuuden henkielämä on ennustuksen kautta varjeltava siitä painostuksesta, minä häälyväinen ajan henki saa aikaan.

§ 34.

Täydellinen ilmestys. Kristinuskko.

Yleisen ja erityisen ilmestyksen kasvatus synnytti ihmiskunnassa tietoisuuden sen voimattomuudesta. Israelissa kehitti Jumalan laki synnintuntoa, ja Jumalan lupaus viritti toivoa, mutta synnin valta kasvoi, ja uskonelämä jähmettyi kaavoihin. Yksityisissä henkilöissä toimi uskonnollinen elämänvoima, mutta maailmanperuste pääsi kansassa voitolle. Ihmisen syvä voimatto-

muus tuli kaikkialla näkyviin, ja hänen turvaaminen omaan voimaansa murtui. Tähän oli pitkä kokemus tarpeen, sillä ihmissydän pyytää viimeiseen asti turvata itseensä. Vuosituhansia pakanakunta käytti henkisiä ja ruumillisia voimiaan vapaana lain pakosta, mutta se luisui yhä alaspäin ja sortui epäsiveyteen. Lahjakkaimmakaan kansat eivät voineet synnin vallasta vapaantua, ja Israelkin oli kykenemätön määräänsä saavuttamaan korkeimman lakielimistön avulla. Ihmiskunta ei voinut toteuttaa tehtävänsä ei yksityisen kansan piirissä eikä kaikkien kansojen yhteisvoimin. Pitkä historian kokemus todisti, että ihmisluonnolta puuttuu voimaa ylimaailmalliseen elämään nähden. Syvempi yhteys jumalallisen ja inhimillisen olennon kesken oli tarpeen kuin se, mikä oli vanhan liiton Jumalan palvelijoissa esiintynyt. Sentähden antoi Jumala armossaan ihmiskunnalle täydellisen ilmestyksen. Ylimaailmallinen elämänvietti on kyllä olemassa, mutta synty on vienyt sen tointa harhaan taikka johtanut sen epäuskoon, niin että ihminen on kuollut rikoksissa ja synneissä (Ef. 2, 1). Perinjuurinen apu oli siis saatava turmeltuneelle ihmiskunnalle, ja sen antoi Jumala. Semmoinen yhdistys Jumalan kanssa oli ihmiselle tarpeen, että jumalallinen elämä pääsi todelliseksi ihmishenkilössä, niin että Jumala tuli kaikkea määrääväksi voimaksi ihmiseen. Kun Jumalan eläväksi tekevä Henki asettui asumaan ihmiseen, pääsi korkein elämänperuste muodostamaan uutta ylimaailmallista elämää ihmisessä. Tämä täydellinen ilmestys on elimellinen tulos ilmestyksen käsitteestä, sillä ihmiskunnan perusmääre on Jumalassa. Mutta Jumalan toimi on tässä kohden vapaa armon toimi. Ihminen on ollut uskoton Jumalalle, mutta Jumala pysyy uskollisena ihmiselle. Hän auttaa ihmiskuntaa, vaikka tämä on tullut vihamieliseksi Hänelle.

Kristinuskossa ilmestys täydellisentyy. Se esiintyy

tässä eläväksi tekevän Hengen elämänelimistönä. Yli-maailmallinen elämä ilmestyy oloaineena ja voimana Jeesuksessa Kristuksessa. Uuden peruskuvan on ensiksi esiinnyttävä yksilöisessä perusteessa, ennenkuin se voi monistua. Kristinusko keskittää koko ilmestyksen täyteyden yhteen välimieheen, Jeesukseen Kristukseen, joka on Jumalan elämänelimistön välittävä keskus. Kristuksessa asuu Jumalan Henki ja elämä, sillä Hänessä on jumaluuden täyteys. Kun Kristus saa muodon ihmisessä, astuu jumalallinen elämä vasituisessa olennessaan ihmiseen, niin että hän syntyy Jumalasta ja tulee Jumalan lapseksi. Kun ihminen muodostuu Kristuksen kuvan kaltaiseksi, kehittyy hänen elämänsä Jumalassa, niin että hän tulee osalliseksi Jumalan luonnosta. Senthden sanoo apostoli: »Ette siis enää ole vieraita ettekä muukalaisia, vaan te olette yksiä kansalaisia kuin pyhät ja Jumalan perhettä, apostolein ja profeettain perustukselle rakennettuja, itse Kristuksen Jeesuksen ollessa kulmakivenä, jossa koko rakennus liittyy yhteen ja kasvaa pyhäksi temppeliksi Herrassa, ja Hänessä tekin muiden kanssa rakennutte Jumalan asumukseksi Hengessä» (Ef. 2, 19—22). Tätä Jumalan temppeliä rakennetaan Hengessä, ja se valmistuu päivien lopussa. Tämä temppelirakennus on ihmiskunnan tärkein toimi. Elävinä kivinä tulee kristittyjen rakentua siihen. Mutta sen perustus on Kristus, ja Hän on sen kulmakivi. Missä Kristuksen jumaluus kielletään, missä Hän ei ole »näkymättömän Jumalan kuva», »hänen kirkkautensa säteily ja hänen olemuksensa perikuva», siellä ei voida Jumalan temppeliä rakentaa. Järkeisusko hajoittaa ihmiskunnan perustehtävän. Synnin kautta on ihminen vieraantunut Jumalasta, mutta Kristuksessa yhdistyy hän Jumalan kanssa, sillä Kristus on jumalihminen, ja Hänessä rakentuu Jumalan temppeli.

Kristuksen historiallinen asema perustuu siihen ase-

maan, joka Hänellä oli luomakuntaan, ennenkuin mitään ilmestystä olikaan. Ei voi ihminen eikä enkeli ryhtyä välittäjäksi, vaan Jumala rakentaa itse yhteyden sillä, että Hän ihmistyy. Se Sana, joka oli alussa Jumalan tykönä, astuu elimelliseen yhdistykseen inhimillisen sieluruumiillisuuden kanssa ja tulee lihaksi, ja tämä Sana on Jumalan elimöivä perussana, joka alkuperäisesti on Jumalan Hengen ja elämän välittäjä. »Hän on näkymättömän Jumalan kuva, esikoinen, ennen kaikkea luomakuntaa, sillä Hänessä luotiin kaikki, mikä on taivaissa ja maan päällä» (Kol. 1, 15. 16). Kaikki Jumalan ilmestysmuodot ovat Kristuksen välittämät. Sentähden esiintyy ilmestyksen täydennysaste Kristuksessa inhimillisen henkilön elämänmuodossa. Välimiehenä Kristus itsenäisesti käyttää kaikkia ilmestysvälimiä, ja Hän on ihmistyneenä Jumalan henkielämän ilmestyselin. Hänessä on uusi elimöivä peruste syntynyt uudelle ihmisperikuvalle, jossa Jumala ja ihminen todellisesti yhdistyvät. Kun Kristus siveellisessä toiminnassa vapaasti kehittää jumalallisen henkielämän lihassa, saavuttaa Hän omassa henkilössään vallan ulkonaisen maailman yli, sillä Jumalan Henki on elimöivä voimaperuste, joka määrää ulkonaisen maailman. Jeesus Kristus muodosti jumalallisen henkielämän elimellisessä yhteydessä maailman kanssa, ja Hän voi Jumalan Hengen luovalla voimalla elimöidä uuden ylimaailmallisen elämänjärjestön, jolla on omat elimensä. Tällä järjestöllä on sana, jossa Jumalan henkielämä ulkonaisesti elimöityy, ja sakramentit, joissa alkeinen luonto henkisesti elimöityy. Ja seurakunnassa esiintyy ylimaailmallinen henkielämä historiallisesti elimöitynä.

Tämä Kristuksessa keskitetty uusi elämänjärjestö on alituisessa elimöivässä toimessa, ja se luo uuden ihmisen, uuden historian ja uuden maailman. Uusi elämänperikuva, joka on Kristuksessa syntynyt, monistuu ih-

miselämässä uuden syntymisen kautta, yhteiskunnassa seurakunnan kautta ja lopulta luonnossa uuden luomakunnan kautta. Luonto on sisäisessä yhteydessä ihmiselämän kanssa. Kun ihmiskunta joutui rappiolle, turmeltui luontokin. Kun seurakunta yhdistyy taivaasta tulevan Kristuksen kanssa ja uusi henkielämä pääsee voitolle, vapautuu luomakuntakin »turmeltuneisuuden orjuudesta Jumalan lasten kirkkauden vapauteen» (Room. 8, 21). Täydellisen ilmestyksen määrä on uusi maailmanelämä. Kun uudestisyntyneessä ihmiskunnassa jumalallinen luonnonyhteys syntyy, muodostuu Jumalan henkielämä uuden maailman yleiseksi elämänluonteeksi. Mutta ne ainekset luonnossa ja ihmiskunnassa, jotka eivät tahdo uudistua, työnnetään pois tästä elämänelämästä. Maailmanuudistuksessa liittyy loppu alkuun. Synti rikkoi ihmiskunnan välit Jumalan kanssa, mutta kristinusko luo uuden yhdistyksen, jossa Jumala on kaikki kaikissa. Täydellinen ilmestys kehittää kaikki omasta olennostaan, sillä Kristuksen elämänsisältö muodostaa tämän kehityksen samoissa perusmuodoissa. Hän on alkaja ja päättävä.

Kristuksessa on Jumalan ääni, joka vanhassa liitossa esiintyi oppisanana, ilmestynyt korkeimpana Jumalan sanana. Jumalan kasvot, jotka vanhan liiton ilmestyksessä esiintyivät näyssä ja ilmiöissä, ilmestyvät nyt ihmistyneessä Kristuksessa. Jumalan ylimaailmallinen elämä ilmestyy Hänessä, ja se asustuu ihmiseen ja maailmaan. Jumala ottaa Isänä, Poikana ja Henkenä asuntonsa ihmisessä. Jumalan kuva uudistuu ihmisessä, ja siten täydellisentää kristinusko alkuperäisen ilmestyksen. Uudestisyntymisen kautta luodaan ihmisestä uusi luomus, joka on Jumalan temppeli. Uudessa liitossa asustuu Jumalan Henki ja elämä ihmiseen, niin että Hän hengellistää mielen, puhdistaa omantunnon ja tekee sen Pyhän Hengen asuinsijaksi. Kun ihmisen ruumiillisuuskin

muodostuu hengen elimeksi, tulee hän henkiseksi olen-
noksi, jossa Jumalan kirkkaus asuu. Kristityn tulee uudis-
tua aina mielen henkeä myöten ja »pukeutua uuteen ihmi-
seen, joka Jumalan mukaan on luotu» (Ef. 4, 23. 24). Kris-
tuksessa on taivaan valtakunta ruumiillistuneena, ja
Hän antaa uskovalle Hengen voimalla elämänsä. Laki
tulee armon kautta eläväksi tekevän Hengen laiksi, ja lu-
paus pääsee täyttämykseen. Kun Henki on tullut usko-
van elämänperusteeksi, täytetään lain vanhurskaus hä-
nessä. Henki antaa uskovalle iankaikkisen elämän voi-
mia ja lahjoja.

Jumala kutsuu sanallaan kaikista kansoista ja kaikkii-
nä aikoina jäseniä armonsa talouden osallisuuteen, ja
Henki vaikuttaa yksityisten ihmisten ja koko luomakun-
nan uudistukseen. Niin toimii kristinusko historian kes-
kuksessa, ja se esiintyy uskona, jossa ylimaailmallinen
elämä armona ja totuutena toteutuu näkyväisessä
maailmassa. Tulevaisuus on jo olemassa Kristuksessa,
ja se astuu Hengen voimalla ihmisen, historian ja luon-
non nykyiseen elämään. Kristinusko ei ole vain oppia,
vaan evankeliumin sana välittää jumalallisen olennon ja
elimöivän Jumalan Hengen ilmoituksen. Kristinusko on
ilmestys, joka Jumalan voimana Kristuksessa muodos-
taa uuden ihmisen ja uuden maailman. Ainoastaan evan-
keliumin kautta pääsee kristinusko ihmisen sydämeen
ja tulee uuden ylimaailmallisen elämän perusteeksi, ja
kristillinen elämä saa aikaan Jumalan luonnon osallisuu-
den ihmisessä. Sentähden sanoo apostoli, että Jumala
»on lahjoittanut meille kalliit ja mitä suurimmat lupauk-
set jotta niiden kautta tulisitte jumalallisesta luonnosta
osallisiksi» (2 Piet. 1, 4). Kristinusko on uuden ylimaail-
mallisen elämänjärjestön todellinen ilmestys maail-
massa: kristinusko on totuus ehdottomassa mielessä.

Kristinuskon olento ei ole selitettävissä luonnosta, his-
toriasta tai ihmiskunnan järjestä, sillä kristinusko on yli-

maailmallista olentoa, jonka Jumalan voima on luonut. Sentähden tahtoo kristinuskko temmata ihmisen tottu-
muksen välinpitämättömyydestä ja kääntää hänen hu-
mionsa uskonnollisiin peruskysymyksiin. Ihmisen mieli
kiintyy täten vaikutuksiin, joiden selville saaminen ke-
hoittaa häntä syventymään uskonnollisiin perusmäärei-
siin omassatunnossa ja sydämessä. Jos ihminen vain
järjellä tarkkaa kristinuskon ulkonaista ilmauksia, lähtee
hän harhapoluille, joilla ei peruskysymys koskaan sel-
vene; sillä hän riistää jumalalliselta totuudelta sen eh-
dottoman luonteen ja asettaa sen maailmallisten ilmiöi-
den rinnalle. Kristinuskon ulkonaista ilmausta ei saa
eroittaa sen sisällisestä olennosta. Kristinuskon ulkonai-
set ilmiöt eivät sentähden ole käytettävät todisteina
kristinuskon puolustamiseksi tai vastustamiseksi. Kris-
tus viittaa kyllä tekoihinsa, mutta Hän teroittaa, että ne
ovat Isän tekoja. Kristus tahtoo ulkonaisten tekojen
kautta johdattaa ihmisiä sisällisesti tuntemaan totuutta.
Eivät erinomaiset ulkonaiset ilmaukset eivätkä järjen
muodolliset perustelut ratkaise uskon asioissa, vaan to-
tuus käsitetään jumalallisten perusmääreiden piirissä,
kun niitä tutkitaan omantunnon valossa. Sisään päin joh-
dattaa kristinuskko ihmistä ja vaatii kääntymystä. Se ei
päästä tieteellisiä ja historiallisia todisteluja ratkaise-
maan ylimaailmallista totuutta, sillä ihmisjärki ei voi il-
man valoa ylhäältä arvostella kristinuskon totuutta.
Omantunnon todistukseen vetoaa kristinuskko (2 Kor.
4, 2), ja siitä riippuu uskon synty ja säilyminen (1 Tim.
1, 19).

Missä siveellinen mieli on toimessa, siellä nöyryyttää
omantunnon todistus ihmistä ja taivuttaa hänet Jumalan
eteen. Toiselta puolen kristinuskko synnyttää ylimaail-
mallista ikävää ja kehoittaa ihmistä etsimään Jumalaa
(Matt. luvut 5—7). Sitä vaatii kristinuskko, että ihminen
menee itseensä ja kuuntelee omantunnon ääntä. Joka

antaa omantunnon todistukselle arvonsa, hän pääsee oppilasuskoon, joka johdattaa uskollista korkeampaan totuudentuntoon. Joka ei ole totuuden vaatimukselle kuuliainen, hän joutuu epäuskoon.

Jeesuksessa Kristuksessa astuvat ihmisolennon korkeimmat piirteet näkyviin täydellisessä sopusoinnussa. Ei missään muualla ole ihmiskunnan piirissä niin korkeaa ja täydellistä luonnetta esiintynyt. Toiminta ja kärsivällisyys, jumalallinen voima ja ihmeellinen pidättävyisyys, rakkaus ja totuus, vanhurskaus ja laupeus ovat sopusointuisesti Kristuksessa yhdistetyt. Hän esiintyy todellisena ihmisenä, joka elää maallisten elämänsääntöjen alaisena, mutta jumalalliset ominaisuudet tulevat kaikissa hänen toimissaan esille. Hän isoo ja janoo, syö ja juo, itkee ja vihastuu, mutta kaikki pysyy siveellisessä tasapainossa. Hän palvelee ihmisiä, mutta Hän on aina kuuliainen Isän tahdolle, eikä Hän tee mitään muuta, kuin minkä Isä tahtoo. Hän panee toimeen maailmanuudistuksen, mutta Hän ei kysy neuvoa kirkollisilta eikä valtiollisilta suurmiehiltä, vaan Hän liikkuu etupäässä alhaisten piirissä ja on aina vähimmässä uskollinen. Hän pyytää voittoa ihmisiä Jumalan valtakunnalle, mutta aikakauden valtasuunnitelmiin Hän ei liity. Halvimmassakin syntisessä Hän pyytää virittää taivaan valoa. Hän välttää loistetta, ja ulkokullaisuutta Hän nuhtelee. Kristus on ihmisten ystävä ja Jumalan palvelija. Rakkaus, totuus ja oikeus ovat Hänessä sopusoinnussa keskenään. Kaikki hyveet ovat Hänessä yhdistyneet, niin että ihminen aina löytää Hänessä jotakin, joka vetää puoleensa, ja se kehoittaa ihmistä omaksumaan, mitä häneltä puuttuu. Kun uskova tavoittelee tätä esikuvaa, muodostuu hän Kristuksen kuvan kaltaiseksi.

Jeesuksen opetuksissa ja teoissa esiintyy peruspiirteinä Jumalan kirkastaminen ja rakkaus ihmisiin. Ei Hän

pyydä suosiota itselleen, vaan Isän tahdon tekeminen on hänen ruokansa. Hän kurittaa vallatonta maailman-kieltä ja paljastaa sydämen kovuuden ja ylpeyden. Taitamatonta uskonnollista kiivautta Hän ei hyväksy, mutta rakkaudella Hän kohtelee heikkoa uskoa. Jeesuksessa esiintyy Jumalan Poika orjan muodossa, mutta Hänessä on korkein henkivoima. Eivät apostolitkaan täysin tätä Kristus-kuvaa eläissään käsittäneet, eikä ihmishenki vieläkään voi sitä oikein ymmärtää. Järkeis-usko esittää voiman ja vapauden piirteet Kristus-kuvassa, mutta poistaa siitä nöyryyden ja kuuliaisuuden Jumalan sanalle. Pietismi teroittaa Kristuksen luonteessa nöyryyttä ja kärsivällisyyttä. Ihmeellinen alkuperäisyys ja omaperäisyys esiintyy Kristuksen luonteessa. Kristuksessa esiintyy semmoinen luonnekuva, jonka vain Jumalan Henki voi luoda.

Kristuksen luonnekuva on apostoleissa muodostanut luonteita, joissa piirteitä kuvastuu hänen kuvastaan. Heissä esiintyvät toimintavoima ja kärsivällisyys, ylevämielisyys ja nöyryys, lapsellinen luottamus Jumalaan ja nöyrä jumalanpelko. Näiden rinnalla esiintyy piirteitä, jotka ovat vanhaan luontoon kuuluvia, mutta apostolit tietävät olevansa niissä kaukana Mestaristaan. Niitä on paljon kaikkina aikoina, jotka ovat Jeesuksen Kristuksen voimasta kääntyneet ja voittaneet. Ei mikään muu valta voinut heitä vapauttaa synnin ja maailman orjuudesta kuin Kristuksen Henki ja armo.

Kristillinen seurakunta muodostuu näistä uudestisyntyneistä, jotka ovat hengen ja mielen puolesta yhdistyneet Kristuksen kanssa ja keskenään. Kristuksen seurakunnassa on jalosukuisia ja paljon niitä, jotka ovat yhteiskunnan alhaisimmalla sivistysasteella. Niinkuin Kristus omassa olennossaan voittaa vastakohtat, niin hänen Henkensä ja sanansa voittavat vastakohtat uskovissa. Mitä enemmän ihminen vieraantuu Kristuksesta,

sitä suuremmiksi tulevat vastakohdat. Mitä uskollisemmin ihmiskunta palajaa Kristuksen sanaan ja Henkeen, sitä valoisammaksi tulee aikakausi. Ihmiskunnan historia todistaa kristinuskon ylivoimasta, sillä kristilliset kansat ovat olleet paljon korkeammalla kuin pakanakansat, vaikka uskonnollinen elämä on heissä ollut heikkoa.

Näissä ilmiöissä vaikuttaa uskonnollinen peruste, joka tunkee tunnollisen ihmisen sydämeen. Kristinuskko herätti Kristuksen aikalaisissa kaiken jumalattoman mielen vastustuksen, mutta se elähyttää kaikkialla siveellis-uskonnollista elämää ja kehittää sitä. Tämän vaikuttaa se ylimaailmallinen elämä, mikä on Jeesuksessa Kristuksessa ilmestynyt. Kaikki totuus ja oikeus maailmassa on jumalallista syntyperää, ja kaikki siveellis-uskonnollinen kehitys perustuu siihen, että ylimaailmallinen elämä astuu uudella voimalla maailmaan. Paljas ajatusopillinen arvostelu ei ole kristinuskolle mistään arvosta, sillä se kysyy siveellistä sydämen vakuutusta. Uskoa tahtoo kristinuskko ihmisessä herättää, ja siihen se painaa jumalallisen todistuksen. Siveellis-uskonnollista elämänkehitystä se tahtoo saada aikaan, jossa ihminen uskolla omaksuu Jeesuksen Kristuksen. Ja kehittyvässä uskonelämässä muodostuu ihminen yhä enemmän Kristuksen kuvan kaltaiseksi. Milloin ihminen ei ole Kristuksessa, tuntee hän inhimillisen heikkoutensa, eikä hän kykene voittamaan maailmaa. Mutta kun hän on Kristuksessa, toimii ylhäisempi elämänperuste hänessä taivaallisena voimana. Kristuksessa ollen tuntee hän elämän voiman, kun hän sitä ennen oli kuollut. Kristinuskon omituisen olennon määreet ovat eläviä todellisuuksia. Jumalan Henki muodostaa kristityn koko ajatustavan toiseksi, kuin maailman ajatustapa on. Mitä ihminen ennen rakasti, se voi nyt hänelle olla vihan esineenä. Mikä ennen esiintyi viisautena, voi nyt olla taitamattomuutta. Kristinuskon todistus itsestään on Hengen ja voiman osoitus.

§ 35.

Pyhä raamattu.

Kristikunta perustaa uskonnollisen elämänsä Kristukseen ja pyhiin kirjoihinsa. Jumalan ilmestys esiintyy näissä kirjoissa yhtenäisenä historiana ja oppina maailman alusta uuteen maailmanluomiseen asti. Jumala katsoi armossa syntiinlangenneen ihmiskunnan avuttomuutta ja antoi sille Raamatussa puhtaan ja oikean tiedon siitä totuudesta, joka auttaa ihmistä iankaikkiseen elämään. Pakanakunnassa oli uskonnollinen tilanne kaikin puolin turmeltunut. Ja Jumalan kansassakin oli uskonnollinen elämä sortunut. Apu oli ylhäältä tarpeen. Jumala antoi ihmiskunnalle Vapahtajan ja ilmestyksen sanan. Raamattu ei ole asetettava järjen ja ihmisviisauden tuomioistuimen eteen, sillä sielullinen ihminen ei sitä ymmärrä. Tämä pyhä kirja on Jumalan Hengen tekemä. Jeesus ja apostolit käyttivät Vanhaa Testamenttia semmoisena, kuin se meillä nyt on, Jumalan sanana. Herra sanoo: »Älkää luulko, että Minä tulín lakia ja profeettoja kumoamaan; en ole tullut kumoamaan, vaan täyttämään» (Matt. 5, 17); »kaikki pitää käymän toteen, mikä Minusta on kirjoitettu Mooseksen laissa ja profeetoissa ja psalmeissa» (Luuk. 24, 44). Ja apostoli Paavali sanoo: »En puhu mitään muuta, kuin minkä profeetat ja Mooses ovat sanoneet tapahtuvaksi» (Ap. t. 26, 22). Jumalan sanana on Raamatulla ehdoton arvo.

Vanhan Testamentin kirjat olivat kootut ja yhdistetyt noin puolentoista vuosisataa ennen Kristuksen syntymää, ja ne jaettiin lakiin, profeettoihin ja hagiograafeihin. Apostolein kirjeet, niinkuin Philo ja Josephuskin, todistavat, että tämä kirjakokoelma oli Kristuksen aikana kokonaisena olemassa. Kun apostolit puhuvat Raamatusta, tarkoittavat he Vanhaa Testamenttia, koska evankeliumit ja apostolein kirjeet eivät vielä silloin olleet koot-

tuina. Kartagon kokouksessa vuonna 397 vahvistettiin vanhan ja uuden liiton kirjakokoelma, ja silloin otettiin apokryfitkin tähän, vaikka niille ei annettu täyttä arvoa. Mutta muutamista kirjoista oli vielä epäilyksiä. Vasta Tridentin kirkolliskokouksessa vuonna 1545 ratkaisi katolinen kirkko lopullisesti kysymyksen kanonisista kirjoista. Muutamista kirjoista oli vielä Lutherin aikana luterinen kirkko epävarma. Alkuperäinen kristikunta sanoi Vanhaa Testamenttia »pyhäiksi kirjoiksi» (Room. 1, 2), »kirjaksi» (Joh. 2, 22), »kirjoituksiksi» (Matt. 21, 42). Saman nimen antoivat kristityt uuden liiton pyhille kirjoille. Chrysostomuksen ajoilta on nimitys »Raamattu» yleinen.

Siitä riippuu kokonaan kristikunnan kehitys, että Jumalan sana saa oikean arvonsa. Keskiaikana oli Raamattu kansalle tuntematon. Katolikunta asetti perimätiedon Jumalan sanan rinnalle, ja paavi kielsi Raamatun lukemisen kansalta. Luther tutustui Raamattuun luostarin kammiossa. Katolikunnan uskonnollinen tilanne olikin tähän aikaan huono. Historiallinen usko oli astunut vasituisen uskon sijalle. Uskonpuhdistus antoi kristikansalle jälleen Raamatun, ja Luther teroitti Jumalan sanan ehdotonta arvoa. Vapaina tulee meidän olla kaikesta, mutta ei Raamatusta, sanoo hän. Kun hän toimitti uuden raamatunkäännöksen, täytyi hänen ratkaista, mitkä kirjat olivat kanonisina Raamattuun otettavat. Jumalan sana on Jumalan valtakunnan siemen. Ilman sitä ei taivaan valtakunnan elämää maailmassa synny. Siemenessä on oloaine ja voima. Jumalan sanassa on Kristus oloaineena ja Pyhä Henki on sen voimana. Jeesus sanoo: »Ne sanat, jotka olen puhunut teille, ovat Henkeä ja ovat elämää» (Joh. 6, 63). Ihmisen sydämeen on tämä sana kylvettävä. Jumala on puhunut meille sanassaan. Jollei Jumala olisi puhunut meille, niin meillä ei olisi iankaikkisen elämän sanaa. Evankeliumin

saarna julistaa tämän sanan ihmiskunnalle. Kaunopuheliaisuus ei tällä alalla mitään voi. Paavali sanoo, ettei hänen puheensa ja saarnansa »ollut kiehtovissa inhimillisen viisauden sanoissa, vaan Hengen ja voiman osoituksessa», jottei kuulijain usko »perustuisi ihmisten viisau-teen, vaan Jumalan voimaan» (1 Kor. 2, 4. 5). Jumalan sa- nasta saa kristikunta Henkeä ja voimaa. Kun järkeis- usko polkee innoituksen ja tekee Jumalan sanan ihmis- sanaksi, riistää se oppilailtaan elämän voiman. Laajalta liikkuu tämän takia kristikunnassa historiallinen usko, joka on voimaton elämää luomaan. Kristikunta oli kyllä Jumalan Hengen ja elämän luomana olemassa, ennen- kuin uuden liiton pyhät kirjat esiintyivät, mutta se perus- tui silloin vanhan liiton pyhään sanaan. Ja historiallisena uskontokuntana on sillä alusta asti ollut Pyhä Raamattu elämän lähteenä. Kristus rakensi oppinsa ja tekonsa Vanhan Testamentin pyhien kirjojen perustukselle, ja apostolit perustivat ensimmäisen seurakunnan näihin (Ap. t. 2, 16 ss.). Kristittyjen uskonnollinen elämä juurtui alusta asti vanhan liiton kirjoihin, ja uudet pyhät kirjat liittyivät välittömästi näihin.

Teologia tutkii historiallisia kysymyksiä Raamatun alalla. Minä aikana on yksityinen kirja syntynyt? Kuka on sen kirjoittanut? Onko teksti säilynyt puhtaana? Kuinka on kaanoni syntynyt? Vanha protestanttinen teologia on antanut tieteen vapaasti tutkia näitä histo- riallisia kysymyksiä, ja sen todistuksille on se antanut arvonsa, mutta vasituista uskoa Raamattuun ei tämä tie- teellinen toiminta voi luoda. Protestanttinen uskonoppi eroittaa selvästi inhimillisen uskon jumalallisesta us- kosta. Tieteellinen tutkimus voi saada aikaan historial- lista uskoa, mutta autuuttavaa uskoa se ei voi luoda. Tä- mä protestanttinen teologia ei tehnyt vasituista uskoa Raamatun jumalalliseen arvoon riippuvaksi historialli- sista todisteluista, jotka vaihtelevat tieteellisten suuntien

mukaan. Että Raamattu on Jumalan sanaa, sitä ei tiede voi näyttää toteen, sillä tämä riippuu Jumalan Hengen todistuksesta. Historiallisen tiedon piiri on toinen kuin vasituisen uskon. Jyrkästi ja varmasti lausuvat useat protestanttiset teologit tämän. Nimellinen oikeaperäisyys ei ole sama kuin Jumalan Hengen todistama. Kristuksen aikalaiset Israelissa kuulivat Herran puheita ja näkivät Hänen tekojaan, mutta useimmat eivät kuitenkaan uskoneet Häneen. He eivät sitä epäilleet, että Hän puhui ja teki, minkä kuulivat ja näkivät, mutta sitä he eivät uskoneet, että Jeesus puhui Jumalan sanaa ja teki Jumalan tekoja. Siihen historialliseen vakuutukseen, mikä näillä aikalaisilla ylipäänsä oli Jeesuksen puheista ja teoista, vie historiallinen tutkimus ja todistelu Raamatun kirjoittajista ja kirjoista. Tällä työllä on historiallinen arvonsa, mutta jumalallinen usko riippuu korkeammista voimista. Ihminen voi nähdä apostolin kirjoittavan epistolan, niin että hänellä on täydellinen vakuutus siitä, että tämä on kirjoittanut epistolan, mutta hän ei vielä silti usko, että tämä epistola on Jumalan sanaa. Voipa ihminen olla vakuutettu siitä, että Raamattu on Jumalan sanaa, ja hän voi tätä tieteellisesti esittää muille, ja kuitenkin voi häneltä puuttua elävän uskon vakuutus. Omalla voimallaan ja Hengellään täytyy Jumalan sanan päästä ihmisen sydämeen todistamaan. Silloin syntyy vasituinen usko Raamatun jumalallisuuteen.

Autuuttava usko ei ole mikään käsitys, joka perustuu ajatusopilliseen tai historialliseen todisteluun, vaan se on uskonnollista elämää, joka on Jumalan Hengen ja voiman määrättävä. Jumalan totuus tahtoo osoittautua oikeaksi vain oman Henkensä voiman kautta. Se väite, että Raamatun jumalallinen arvo olisi osoitettava oikeaksi historiallisen todistelun kautta, on suorassa ristiriidassa sen kanssa, mitä Raamattu itse sanoo uskon glennosta ja kristillisen totuuden todistamisesta. Luon-

nollinen ihminen ei voi jumalallista totuutta käsittää. Jumalallinen usko määrää historiallisen uskon, mutta tämä ei voi ensinmainittua määrätä. Ilmestys ei ole käsitettävä ihmisjärjen ulkonaiseksi esineeksi, sillä tämän todistajalla tulee olla Pyhä Henki, ennenkuin hän voi Jumalan totuutta tuntea. Totena pysyy tieteeseenkin nähden apostolin sana: »Luonnollinen ihminen ei ota vastaan sitä, mikä Jumalan Hengen on; sillä se on hänelle hullutusta, eikä hän voi sitä ymmärtää, koska se on arvosteltava hengellisesti» (1 Kor. 2, 14). Johannes kehoittaa kristityitä koettelemaan henkiä, eikä uskomaan jokaista henkeä (1 Joh. 4, 1). Ja Paavali sanoo: »Vaikka me tai enkeli taivaasta julistaisimme teille evankeliumia, joka on vastoin sitä, minkä me olemme teille julistaneet, olkoon hän kirottu» (Gal. 1, 8). Jumalallinen ja historiallinen usko ovat kuitenkin sisimmässä yhteydessä keskenään. Jumala on Kristuksessa ihmistynyt, ja Jumalan sanassa on Jumalan Henki olemassa. Totuus osoittautuu totuudeksi omalla sisällisellä voimallaan. Vaikka samarialaiset eivät hyväksyneet muita kuin Mooseksen kirjoja ja vaikka pakanat halveksivat vanhan liiton kirjoja, perustivat apostolit oppinsa vanhan liiton kirjoihin, eivätkä he ruvenneet todistamaan näiden jumalallista arvoa. Nyt tahdotaan, että tämäkin olisi tieteellisesti todistettava, ja Hengen puutetta korvataan tieteellisellä todistelulla, mutta totuus ei tarvitse meidän todistujamme, vaan me tarvitsemme totuuden todistusta. Jumalan sana ei pyydä todistusta ihmisiltä, niinkuin ei Kristuskaan sitä pyytänyt. Isän todistukseen Kristus vetoaa. Hän sanoo: »Minä olen se, joka todistan itsestäni, ja Minusta todistaa myös Isä, joka Minut lähetti» (Joh. 8, 18). Apostolin kirjoitettu sana saa arvonsa Hengestä, ei nimestä. Apostolinen hengen voima antaa todistuksen sanalle, ja Paavali perustaa apostolisen virkansa arvoa siihen voimaan, jonka Jumala antoi hänelle, kun hän toi-

mi pakanain keskuudessa (Gal. 2, 8). Vertaillaessaan epistolassaan korinttolaisille itseänsä muihin ja esittäessään kokemuksensa ja toimensa, puolustaakseen itseään väärää syytöksiä vastaan, sanoo hän joutuneensa houkaksi (2 Kor. 12, 11), ja hän palajaa kirjeessään jälleen niihin voimatekoihin, jotka olivat korinttolaisille tunnetut: »Onhan ne teot, joista apostoli tunnetaan, teidän keskuudessaan tehty kaikella kestävyydellä tunnuksin ja ihmeillä ja voimatein» (2 Kor. 12, 12). Ei siis historiallinen muistotieto eikä tieteellinen todistelu ratkaise, kun on kysymys Jumalan sanasta, vaan Pyhän Hengen todistus on tässä tarpeen. Onko kirjoituksella apostolisen hengen tai Jumalan Hengen leima vai eikö, siitä riippuu sen kannon arvo. Ja kun jollakin kirjalla on tämä leima, silloin on myös varma, että kirjan tekijän nimi on oikea. On kokonaan Raamatun perusteita vastaan, kun tahdotaan perustaa sen kirjoitusten jumalallista arvoa ulkonaisiin historiallisiin perusteisiin tahi tieteellisiin todisteluihin.

Kun Raamattu on Jumalan totuutena selvennyt ihmiselle, silloin tämä myös uskoo, mitä se todistaa innoituksesta. Ja vaikka tämä innoitus usein voi olla uskovalle hämärä ja vaikka tässä kohden vaikeuksia voi esiintyä, niin se ei himmennä totuuden arvoa. Se, minkä Raamattu sanoo ilmestykseksi, osoittautuu uskovassa Hengen todistuksen kautta totuudeksi. Innoitus osoittaa tarkemmin, kuinka Jumalan sana syntyy, mutta sen käsite on Raamatusta määrättävä. Vanha kirkollinen teologia määräsi ensiksi innoituksen käsitteen ja pani siihen kaikki, mitä sen mielestä oli Raamatun jumalallisuuden puolustamiseksi tarpeen. Mutta Pyhän Hengen todistus on innoituksen ainoa peruste, ja tämä todistus yksin selvittää innoituksen olennon. Puhdasuskoisuus pani innoituksen käsitteeseen enemmän, kuin se taisi todeksi näyttää, ja järkeysuskoisuus supisti innoituskäsitteen niin ahtaaksi, että se soveltui sen käsitykseen Raamatusta. Kun

uuden teologian kannalla innoitus vain on kirjailijan uskonnollinen innostus, haihtuu Raamatun jumalallinen arvo tyhjäksi. Mutta ihminen joutuu ihmiskunnan pyhimässä asiassa tuuliajolle, jollei hän voi luottaa Jumalan sanaan. Oppineet ovat tässä asiassa aina olleet erimielisiä keskenään.

Pyhä Raamattu on ihmiskunnalle tarpeen, ja se on kirjoitettu koko Jumalan kansalle. Se esiintyy ihmeellisenä elimistönä, jossa sama Henki liikkuu alusta loppuun asti. Se on kaikkia aikakausia varten kirjoitettu. Ei voi kukaan koko Raamattua käsittää, sillä se selvenee ihmiskunnan kehittyessä, ja jotkut osat siitä ovat jonakuna aikana ihmiskunnalle tärkeämmät kuin toiset. Jumala puhuu ihmisen heikkouden takia monella tapaa, runotahi kertomus- tahi vertaus- tahi opetusmuodossa ja toistaa usein samat totuudet, jotta ne paremmin painuisivat ihmisten mieleen. Mutta taruja eivät pyhät kirjoittajat ole kertoneet (2 Piet. 1, 16). Kristus sanoo: »Totisesti sanon Minä teille: kunnes taivas ja maa katoavat, ei laista katoa pieninkään kirjain eikä ainoakaan piirto, ennenkuin kaikki on tapahtunut» (Matt. 5, 18). Kun Herra esittää lauseen psalmeista, sanoo Hän: »Raamattu ei saata raueta tyhjiin» (Joh. 10, 35). Fariseuksille Hän esittää psalmin sanat: »Herra sanoi minun Herralleni» (Matt. 22, 44). Ja apostoli sanoo, että lupaus lausuttiin »Aabrahamille ja hänen siemenelleen. Hän ei sano: siemenille, ikäänkuin monesta, vaan ikäänkuin yhdestä» (Gal. 3, 16). Ei Kristus eivätkä apostolit kohdelleet Raamattua niinkuin oppineet meidän aikanamme. Ja Raamattu kehoittaa lukijaa omaksumaan sen totuudet. Jumalan sana ei koske vain Aabrahamia ja Israelin kansaa, vaan se on meillekin sanottu. »Ei ainoastaan hänen tähtensä ole kirjoitettu, että se luettiin hänelle vanhurskaudeksi, vaan meidänkin tähtemme, joille se on siksi luettava» (Room. 4, 23. 24).

Kun ilmestyksen sisältö syntyi vuosisatojen kuluessa, niin suusanallinen muistotieto ei ollut riittävä. Ja Jumalan ilmestys on kokonainen henki- ja elämänjärjestö, jolla on yleinen tarkoitus. Kaikki sen opit ja tapaukset kuuluvat yhteen elimistöön. Tämä ilmestyselimestö tahtoo varjeltua turmeltumattomana ja tulla istutetuksi yksilöihin ja sukupolviin, voidakseen uudistaa ihmiskunnan ja maailman. Ilmestyksen täytyi sentähden varjella oppinsa ja historiansa kirjoitettuna sanana, joka totuuden henkivoimalla säilyttää ylimaailmallisen henkielimistön ja kannattaa kaiken uskonnollisen kehityksen.

Kun kristinuskko on korkeampana ihmiskunnan tietopiiriä ja kun maailma vastustaa sen mielipiteitä, niin on muistotiedon mahdoton säilyttää puhtaana Jumalan ilmestystä. Ilmestys keskittää historiansa ja elämänsä Raamatun sanaan, joka tuo ilmi sen totuudet. Kirjoittajat eivät tuota yhteyttä hallitse, vaan Jumala valitsee henkilöitä, joita Hän kasvattaa ja ohjaa. Hän antaa näille henkisesti sen, minkä he näkevät ja kuulevat. Sisälliset ja ulkonaiset asianhaarat vaikuttavat yhdessä, niin että Henki tekee ihmisestä todistajan ja, milloin on tarpeen, kirjailijan. Jumala piti tästä tärkeästä asiasta huolen, niinkuin Hän pitää huolen kaikesta maailmassa. Hän käski palvelijansa suoraan kirjoittamaan puhumat sanansa kirjaan, taikka johdatti Hän heitä muulla tapaa tätä tekemään. Kirjoittajat eivät itse tunteneet Jumalan tarkoituksen laajuutta, mutta he tiesivät, että Jumalan ilmestyssuunnitelma käsittää kaikki aikakaudet. Ilmestyksen sana on totuuden elin, joka luo ihmiskuntaan uuden elämän. Suullisella ja kirjallisella ilmestyssanalla on sama peruste ja sama tarkoitus.

Raamatun kirjoissa ilmenee alkuperäinen perusluonne, joka eroittaa sen koko maailman muusta kirjallisuudesta. Kristitty tuntee Raamatun lauseen sen omituisesta luonteesta. Maailmansivistyksen keskellä puhuu tämä

kirja horjumatta omantunnon vakavaa todistusta. Epäuskon ja järkeisuskon hyökkäykset eivät ole sitä kaa-taneet, vaan tehneet sen aseman vahvemmaksi. Sen oppi Jumalasta, maailmasta, luonnosta ja historiasta on aivan omalaatuinen. Suoraan puhuu se ihmiskunnan synneistä ja paheista, jonkatähden moni paikka tuntuu aluksi taitamattomalle loukkaavalta, mutta kaikkialla liikkuu pyhä, siveellinen ja taivaallinen Henki. Raamattu esiintyy alkuperäisenä teoksena, joka sekä Hengen että muodon puolesta eroaa muista kirjoista. Turhaa kunniaa eivät sen kirjailijat etsi, vaan pyhä, vakava mieli puhuu heidän kirjoistaan. Omantunnon puolueettomuudella paljastetaan niissä synty Israelin kansassa ja hallitsijoissa. Ei ihmistä missään niin kovasti nuhdella eikä häntä missään niin koroiteta kuin Raamatussa. Jumalan rakkaus ei tule missään niin selvänä ilmi, eikä Jumalan viha syntiä vastaan missään esiinny niin ankarana. Raamatussa vain saa ihminen tietää, kuinka hän löytää armon ja pääsee yhteyteen Jumalan kanssa. Korkeutta ja syvyyttä on Raamatun sanoissa, mutta samassa on niissä verraton yksinkertaisuus.

Raamatun yksityisissä kirjoissa tulee eri yksilöllisyys ilmi, ne kun ovat eri kirjailijain tekemiä ja eri aikoina kirjoitetut, mutta kaikissa on kuitenkin oleellinen yhtenäisyys, joka yhdistää ne omituiseksi kokonaisuudeksi. Raamatun kirjat ovat syntyneet aikana, joka käsittää toista vuosituhatta, ja sen kirjoja on kuusikymmentäkuusi, mutta syvä yhteys vallitsee niissä. Se alkaa maailman luomisella ja päättyy tuomiolla ja uuden maailman syntymisellä. Ja yksityiset kirjat ovat sisällisessä yhteydessä keskenään. Mooses, profeetat, evankeliumit, apostolein tekoraamattu, epistolat ja ilmestysraamattu liittyvät elimellisesti toisiinsa. Mitä syvemmältä tätä yhteyttä tarkkaamme, sitä ihmeellisemmäksi se tulee.

Paljon on aluksi hämärää, jota emme voi sovitella yhteen, mutta luonnossakin, vaikka se on alhaisempi elimistö, on paljon, jota emme vielääkään voi käsittää, vaikka tutkijat ovat vuosisatoja tehneet siinä työtä. Vähitellen voitetaan vaikeudet tässäkin. Mitä enemmän Raamattuun tutustumme, sitä selvemmin näemme, kuinka samat perusteet määräävät koko sen sisällön. Sama Henki, sama tarkoitus on kaikissa kirjoissa. Perusajatuksukset ovat semmoisessa sopusoinnussa keskenään, että eri kirjailijat ovat niinkuin yksi tekijä. Ja tämä on sitä ihmeellisempää, kun esine liikkuu ihmiskokemuksen yläpuolella. Raamatussa esiintyy yhtenäinen raitis uskonto. Jos tähän vertaamme teologian moninaisia järjestelmiä tahi järkeisoppia, joka on liikkuvinaan tieteen vakavissa ja muuttumattomissa perusteissa ja joka usein halveksii Raamattua, niin huomaamme täällä kaikkialla erimielisyyttä ja ristiriitaisuutta. Järjestöt eivät sovi yhteen perusteissa eikä päätelmissä. Perinpohjainen erimielisyys vallitsee tieteitten tieteen, filosofian, alalla, kun sitä vastoin syvä, sisällinen sopusointu esiintyy koko Raamatun alalla. Ja tämä yhteys varjeltuu Raamatussa, vaikka sen oppi ja Henki on koko Israelin kansan ja kunkin aikakauden mielipiteitä vastustamassa. Kristinusko julistaa ristiinnaulittua Kristusta, joka on juutalaisille pahennukseksi ja pakanoille hulluudeksi, ja kuitenkin valloittaa tämä oppi maailman. Raamattu on kaikinpuolin ihmeellinen kirja, jota emme voi käsittää yleisen maailmansivistyksen kannalta. Syntiä tuomiten ja katuva syntistä uudistaen seisoo se yksinään horjumatta. Raamattua voimme vain käsittää Jumalan Hengen tekemänä, joka on maailmanvaltoja väkevämpi. Tämä Henki synnyttää yhteyden ja sopusoinnun Raamatussa, vaikka henkilöt, aikakaudet ja esineet vaihtelevat. Raamatun Henki kehittää ilmestyskäsitteen kaikista vastuksista huolimatta määräänsä asti.

Raamatun kirjat liikkuvat Hengessä, joka on maailmalle vieras ja vastenmielinen. Aikalaiset pahenevat Raamatun kirjoittajiin, mutta Raamatun totuus kehittyy, ja sen vaikutuspiiri laajenee. Näyttää mahdottomalta, että tällainen uskonnollinen kirjallisuus voisi pysyä voimassa, mutta sen arvo yhä vaan kasvaa. Raamattu vaatii itsensäkieltämistä ja maailmankieltämistä, mutta se voittaa alaa Israelin kansassa, levenee muihin kansoihin ja tulee maailman tärkeimmäksi kirjaksi. Semmoisia kirjoja tavataan levittää, jotka kansan kunniaa ylistävät, mutta sitä ei Raamattu tee. Mitä kansalle voisi kunniaksi sanoa, sen Raamattu omistaa kokonaan Jumalalle. Uppiniskaiseksi, tottelemattomaksi kansaksi sanoo Raamattu Israelin. Profeettoja, jotka Raamattua ovat kirjoittaneet, vihattiin, vainottiin ja murhattiin. Kuitenkin Raamatun kirjat yksin ovat saavuttaneet pyhien kirjojen arvon Israelissa, vaikka kirjoja siellä oli paljon. Saarnaaja jo varoittaa noista monista kirjoista, »sillä paljolla kirjantekemisellä ei ole loppua» (12, 12). Maailman sivistyksen kannalta ei voi Raamatun syntyä selittää, sillä se on monijumalaisuuden ja jumalankieltämyksen piirissä yksijumalaisuutta varjellut ja kehittänyt. Se Henki, joka on Raamatun synnyttänyt, hallitsee maailmaa silloinkin, kun tämä on vastustamassa Jumalan totuutta. Ihmisen suhde Raamattuun riippuu siitä hengestä, mikä hänellä on; onko hänellä se Henki, joka vaikuttaa Raamatussa, taikka se, joka vastustaa sitä?

Vanha kirkollinen teologia sanoi Pyhän Hengen todistuksen syntyvän Raamatun vaikutuksesta, kun sen henkielämä pääsee uskovaan. Uudempi teologia sanoo Raamatun vaikuttavan opettavasti ja rauhoittavasti lukijaan. Raamattu esittää omantunnon perustotuudet, joiden kautta ihminen tuntee itsensä sidotuksi Jumalaan. Ja se esittää myös totuuksia, jotka kohoavat yli omantunnon piirin ja vaikuttavat uskonnollisesti jalostavina

ihmiseen, niin että henkinen perustus syntyy, jolla ihminen ja Raamattu astuvat vuorovaikutukseen keskenään. Tämän kautta pääsevät Raamatun korkeammat totuudet kotiintumaan ihmisen ajatuspiiriin. Uusia osia Raamatusta tulee ihmiselle tunnetuksi, ja niitä käyttämällä usko saa enemmän ylimaailmallista oloainetta. Taivaallinen totuus tulee eläväksi voimaksi sydämessä. Täten ihminen oppii käsittämään sitä Henkeä, joka liikkuu Raamatun opissa ja historiassa, ja hän huomaa, että Raamatun historia ei ole käsitettävä ulkonaisena kertomuksena, vaan uskonnollisena kehityshistoriana. Raamattu ei tahdo esittää yhtenäistä kertomusta henkilöistä, kansoista ja valtakunnista, vaan se on ilmestyshistoriaa. Raamatun historia on lähtenyt elämäpiiristä, joka on maailmalle vieras. Joka tahtoo tätä historiaa käsittää, hänen tulee tuntea sen uskonnollisia perusteita ja omaksua sen Henkeä. Ylimaailmallinen yhteys vallitsee ilmes-tyksen piirissä. Uskomisen Raamattuun edellyttää tunnollista Raamatun käyttöä ja omantunnon kuuliaisuutta. Uskonnon olento vaatii totuuden tutkijalta uskonnollista mielialaa ja elämää.

Milloin Raamatun Henki ja elämä pääsee voimana ihmisen sydämeen, siinä uusi ihminen syntyy, jossa Raamatun henkielämä tulee ihmisen omaisuudeksi. Sentähden tulee ihmisen ennen kaikkea tehdä työtä omassa it- sessään. Käslynä, nuhteena ja lohdutuksena tulee hänen omaksua se totuus, mikä koskee omaa sydäntä. Hänen tulee elämässään tehdä, mitä on totta, vanhurskasta ja siveää. Useimmat ihmiset tahtovat, että Raamattu otak- suisi ihmisen suhdetta Jumalaan ja maailmaan oikeaksi, ja tälle perustukselle olisi uskonnollinen kehitys raken- nettava. Mutta ihminen on luonnostaan aina väärässä suhteessa Jumalaan. Sentähden täytyy Raamatun aina ensiksi vaatia kääntymystä ja parannusta. Koetuskoh- tana on kullakin ihmisellä: tahtooko hän tunnustaa

itsekkyytensä ja antaa turmeltuneen mielensä uhriksi totuudelle tahi eikö? Joka tässä kohden rakastaa itseään enemmän kuin totuutta ja Jumalaa, hän ei ole kelvollinen astumaan iankaikkisen totuuden piiriin. Kyllä usea ihminen luulee voivansa arvostella kristinuskoa, vaikka hän ei noudata sen ensimmäistä vaatimusta, ja moni tieteilijä luulee voivansa ivalla kohdella Raamatun oppia, vaikka hän laiminlyö kristinuskon perusehdot, mutta akanan arvoinen on tällainen tieteilijä Raamatun rinnalla.

Raamattu antaa myös historiallisen todistuksen itsestään. Vanhan liiton kirjat kasvattivat yksijumalaisuutta Israelin kansassa. Omituinen on tämä kansa onnessaan ja onnettomuudessaan. Puhdas yksijumalaisuus on Israelissa päässyt hallitsevaksi. Kansa kyllä oli taipuva monijumalaisuuteen, mutta vankeuden jälkeen on pyhien kirjojen vaikutuksesta yksijumalaisuus tullut kansan henkiseksi omaisuudeksi. Milloin Israel oli uskollinen Jumalalle, oli se kaikkia vihollisia väkevämpi, mutta kun se luopui Jumalasta, joutui se naapurikansojen saaliiksi. Kansan loistavimmat ja synkimmät aikakaudet ovat sopusoinnussa sen pyhien kirjojen todistusten kanssa. Sen nykyinen alennustilakin on todistuksena Raamatun totuudesta. Kun juutalaisten kansalliselämä hajoaa, alkaa kristinuskossa uusi kehitys palautumalla vanhan liiton pyhiin kirjoihin. Juutalaiset olivat vieraantuneet Raamatusta, mutta kristikunta palajaa siihen. Kristinuskon voima lähtee Jumalan ilmestyksestä, ja kristikunnan voitto on todistuksena Raamatun totuudesta. Raamatun totuus esiintyy valtavimmin silloin, kun Israelin kansa tahtoo kansallishengen innostuttamana toteuttaa ennustusta sen vastakkaisessa mielessä. Tämä on historian surullisin tapaus. Korkeimmassa kansallisinnostuksessa pyytää kansa kaiken voimansa ponnistuksella ja epätoivon rohkeudella toteuttaa Raamatun lupaukset ja valtiollisessa mielessä saada aikaan väärän messianismin, mutta nämä ponnistukset sortuivat.

Uusi Testamenttikin on antanut todistuksen jumalallista voimastaan seurakunnassa. Ulkonainen kirkko, johon kuuluu Kristukselle vieraitakin henkilöitä, ei voi tätä todistusta antaa, vaan ainoastaan se seurakunta, joka on Kristuksen ruumis. Vanha Testamentti esiintyi rajoitettuna yhteen kansaan, jonka historia on välitön todistus sen ylimaailmallisesta voimasta. Mutta Uusi Testamentti on ilmestys, joka aluksi toteutuu yksityisissä ihmisissä ja muodostuu sisällisesti heissä. Vasta tulevaisuudessa esiintyy se ulkonaisesti kirkkaudessa. Ja sen vaikutus ei rajoitu yhteen kansaan, vaan se kokoaa kaikista kansoista niitä henkilöitä, jotka Kristuksen tullessa tulevat Jumalan valtakunnan jäseniksi. Uusi Testamentti ei voi esiintyä ulkonaisesti sillä tapaa kuin Vanha, mutta niissä henkilöissä, jotka omaksuvat totuuden, muodostuu Kristuksen kuva, ja ne ovat yhdessä Hengessä yhdistyneitä.

Ensimmäinen kristillinen seurakunta sai oppinsa Herran apostoleilta. Seurakuntaelimistö oli uskonnollis-siveellinen järjestö. Opettajat valittiin henkisten ominaisuuksien mukaan. Näillä seurakunnilla oli sisällinen kyky arvostella kristillistä totuutta ja eroittaa se väärästä. Tämöiseen tutkimiseen vaativat apostolit kristityitä. Paa-vali sanoo: »Minä puhun niinkuin ymmärtäväisille; arvostelkaa itse, mitä sanon» (1 Kor. 10, 15); »koetelkaa kaikkea, pitäkää se, mikä hyvää on» (1 Tess. 5, 21). »Teillä on voitelu Pyhältä, ja kaikilla teillä on tieto»; »niinkuin hänen voitelunsa opettaa teille kaikkea, niin se on totta eikä ole valhetta» (1 Joh. 2, 20. 27); »katsokaa, ettei kukaan saa teitä saaliikseen järkeisopilla ja tyhjällä petoksella, pitäytyen ihmisten perinnäissääntöihin ja maailman alkeisvoimiin eikä Kristukseen» (Kol. 2, 8). Ennenkuin Uuden Testamentin kirjat syntyivät ja koottiin, oli seurakunta olemassa, joka seisoi apostolisen opin perustuksella, ja se kykeni ja oli velvoitettu käyttämään

arvostelua epäkristillisen ja väärän kristillisen kirjallisuuden suhteen. Ja tämän se teki. Vähitellen vaan vaakaantui käsitys kaanonista. Origenes ja Clemens hyväksyivät vielä Barnabaan kirjeen ja Hermaan Paimenen, mutta ne hyljättiin kuitenkin. Oli paljon epävarmoja kirjoja, jotka eivät päässeet kaanoniin, vaikka suuret nimet kannattivat niitä. Tarkan arvostelun kautta syntyi kaanon. Tämä arvostelu toimitettiin Pyhän Hengen johdatuksella apostolisen oppikäsitteen mukaan. Raamattu on henkisesti kykenevän seurakunnan hyväksymä pyhä kirja. Se ei ole vain yksityisen tunnustus, vaan se on elävä uskontodistus kristillisen alkuseurakunnan piiristä ja sitä lähinnä olevasta seurakunnasta. Tähän yhtyvät elävät uskontodistajat kaikkina vuosisatoina. Tämä seurakunnan todistus on yksityisen todistusta arvokkaampi. Yksityisten kristittyjen poikkeavilla käsityksillä voi olla jonkunlainen arvo, ja ne ovat tarkastettavat, mutta ne eivät voi ilman muuta kumota sitä uskovaisten valtavaa yksimielistä käsitystä kaikkina aikoina, joka on Hengen arvostelun kautta syntynyt. Luther sanoo, ettei hän voi asettaa Jaakobin epistolaa oikeiden pääkirjojen joukkoon, mutta hän ei tahdo kieltää toista antamasta sille sitä arvoa. Kirkko on oikaissut Lutherin käsityksen. Ilmestyskirjakin on päässyt arvoonsa. Yksityiselle on joku osa Raamattua vielä tuntematon, eikä ole oikein tyrkyttää muille omia mielipiteitään, sillä Raamattu on kirjoitettu kaikkia aikoja ja kaikkia ihmisiä varten. Totuudet, joita ei joku aikakausi käsitä, voivat olla suuriarvoiset toiselle. Kristillisen seurakunnan usko, joka alusta asti voitti maailman, on tunnustanut Uutta Testamenttiamme Jumalan sanaksi, ja se on pyytännyt yhä paremmin tutustua siihen. Koko kristillisen kirkon kehityksessä on Uusi Testamentti ollut elämän lähteenä uskoille. Missä Jumalan sanaa on käytetty ja kätketty, siinä ovat synnin kahleet katkenneet ja ylimaailmallinen elä-

mä syntynyt. Valoa ja pimeää, voimaa ja heikkoutta on syntynyt sen mukaan kuin ihminen on lähempänä tahi kauempana Jumalan sanasta. Uusi Testamentti on puhtaan ja elinvoimaisen kristillisyyden lähde ja voima, ja poikkeaminen siitä synnyttää epäuskoa ja taikauskoa.

Uuden Testamentin kirjat osoittavat ylimaailmallisen voimansa myöskin maailmanhistoriassa. Pienestä kristittyjen joukosta kasvoi maailmanhistoriallinen voima, joka antoi roomalaiselle maailmanvallalle toisen luonteen ja muunti germaaniset ja muut kansat, mikäli se pääsi niihin vaikuttamaan. Mikäli kristinusko leviää, luo se uuden maailmanhistorian, joka poistaa orjakaupan, koroittaa naisen aseman, tunnustaa ihmisoikeuden ja yhdistää kansat lähemmäksi toisiaan. Kristinusko on saanut aikaan näitä uudistuksia, ja missä taantumuksia esiintyy, osoittaa se luopumista kristinuskon perusteista. Kaikkiällä nähdään vielä yksityiskohdissa ja historian suurissa tapahtumissa piirteitä kristinuskon vaikutuksista. Ei mikään muu kirja sisällä niin paljon iankaikkisia totuuksia kuin Raamattu, ja näille jokaisen ihmisen omatunto antaa myöntymyksensä. Länsimaissa ja itämaissa muodostaa kristinusko uudestaan ihmiset ja laitokset. Jumalan Henki, joka hallitsee maailman henkeä, on luonut Raamatun kirjat.

§ 36.

Raamatun innoitus.

Innoituksen käsite on aikojen kuluessa paljon muuttunut. Raamatun kanta on selvä, mutta se ei ylipäänsä tyydytä nykyajan tieteilijöitä. Vanha kirkollinen oppi teuroitti yksipuolisesti innoituksen ulkonaista kohtaa, ja sen mielestä oli innoitus vain eristetty toimi, jossa Jumalan Henki ilmoitti kirjoittajalle asiat ja sanat, niin että tämä koneellisesti kirjoitti, minkä Henki sanoi. Mutta innoi-

tuksen käsite on Raamatussa laajempi, sillä sen innoitus ei rajoitu kirjoitushetkeen. Uudempi uskonoppi tahtoo laajentaa innoituskäsitettä, mutta Jumalan vaikutus on sen mielestä vain jonkunlainen apu, joka tukee innoitettua. Kirjoittajan itsekohtainen toimi astuu tässä etusijalle, ja hänen korkeampi uskonnollinen tietonsa asetetaan Jumalan vaikutuksen sijalle. Innoitus tulee siten riippuvaksi Jumalan yleisestä ilmestyksestä, niin ettei mitään erityistä Jumalan Hengen vaikutusta ole olemassa. Mutta täten turmeltuu innoituksen vasituinen olento. Raamattua kirjoitettaessa toimii kirjoittaja mukavain samalla tapaa kuin maallisissa kirjoitustoimissa, eikä Raamatun todistuksilla ole suurempaa arvoa kuin kristittyjen muilla kirjoituksilla. Raamatun kirjoittaja on vaan muita lahjakkaampi, ja hänen kykynsä on tavallista suurempi, mutta vasituista Jumalan Hengen vaikutusta hänellä muka ei ole. Tämä innoituskäsite ei ole Raamatun, vaan se on tieteilijän sepittämä, ja se riistää Raamatulta sen vasituisen arvon. Tällä kannalla ollen ei ihmisellä ole Jumalan sanaa. Ja se on nykyajan suurin vaurio, että on niin paljon niitä, joilla ei enää ole Jumalan sanaa.

Raamattu mainitsee eri ilmestysmuotoja. On olemassa semmoinen ilmestys, jossa ihmisen aistillinen yhteys ulkomaailman kanssa katkeaa. Niin on asianlaita hurmauksessa ja unessa. Mutta näiden kautta ei todistus vielä tule Jumalan sanaksi. Farao ja Nebukadnetsar näkivät unissa tulevia tapauksia. Eikä hurmauksessa oleva vielä käsitä, mitä hän kuulee tai näkee. Pietari näki hurmoksissa ollen Jopessa suuren liinavaatteen täynnä kaikenlaisia eläimiä laskettavan alas taivaasta, mutta hän ei aluksi sitä näkyä ymmärtänyt (Ap. t. 10, 10 s.). Paavali temmattiin kolmanteen taivaaseen ja kuuli sanomattomia sanoja (2 Kor. 12, 2—4). Tämmöisessä tilassa on innoitettu eroitettu tavallisista toimista. Hänen sielunsa

on omaavassa asemassa ja tarvitsee opetusta. Aina täytyy innoitetun tietoisesti miettiä ja omaksua, minkä kuulee ja näkee.

Toisessa muodossa esiintyy ilmestys, kun se annetaan ihmisen valveella ollen, jolloin joko ulkonaisesti huomattavia ilmiöitä esiintyy Jumalan puheen kanssa tai ilman sitä, taikka annetaan innoitetulle sisällisesti välitettyjä ilmoituksia, joissa Jumalan ääni on henkisesti huomattava; taikka antaa ilmestyksen Henki selitystä siihen, mikä ennen on hurmauksessa tahi unessa ilmoitettu. Tämmöinen henkinen välitys on innoitetulle tarpeen. Sentähden sanoo Raamattu: »Jumala puhuu», »Jumalan Henki todistaa ihmisen kautta», »Jumala panee sanansa profeetan suuhun», ja »profeetta on Jumalan suuna». Daavid sanoo, kun hän on kuolemaisillaan: »Herran Henki puhuu minussa, ja hänen sanansa on minun kielelläni» (2 Sam. 23, 2). Profeetta sanoo: »Minulle on puhuttu Herran sanan kautta» (1 Kun. 13, 17). Paavali sanoo 1 Tim. 4, 1: »Henki sanoo selvästi». Sillä että ihminen näkee näkyjä taikka hurmauksessa saa ylimaailmalisia havaintoja, ei hänen todistuksensa vielä ole ilmestystodistusta, vaan innoituksessa Jumalan Henki puhuu käsitettävällä tavalla sisällisesti, ja tämän puheen tuo profeetta julki. Tämä Jumalan Hengen välittämä puhe tuo salattua ilmi, ja sentähden sanotaan sitä ilmestykseksi. Tämä vasituinen ilmestys edellyttää Jumalan Hengen kautta annettua sisällistä tiedonantoa profeetalle, joka on tietoinen siitä.

Mutta Raamattu puhuu myös ilmestyksestä, joka esiintyy ulkonaisesti historiallisissa henkilöissä, tapauksissa tai sanassa. Tämmöistä ilmestystä ovat Jumalan teot luonnon piirissä. Evankeliumi on myös ulkonainen ilmestys, mutta se on Jumalan Hengen ilmoituksen kautta tullut Jumalan sanaksi. Ihminen tarvitsee Jumalan Hengen valistusta, ennenkuin hän voi sitä käsittää.

Jumalan ilmestykset esiintyvät niin selvinä ihmisen tietämykselle, että hän tarkkaan voi eroittaa Jumalan puheen omista ajatuksistaan. Hän tietää selvään, milloin Jumalan Henki ilmoittaa jotakin hänessä, milloin ei. Kirjoittajan muu toimi on aina oleellisesti eroitettu Jumalan ilmestystoimesta. Niin vakava on Jumalan puhe, että Jumalan palvelija on ehdottomasti siihen sidottu. Kuoleman uhallakin sanoo Jeremias kuninkaalle, että hänet »annetaan Baabelin kuninkaan käsiin». Ja Paavali sanoo: »Minun täytyy se tehdä. Voi minua, jollen evankeliumia julista!» (1 Kor. 9, 16). Profeetat ja apostolit ovat uskonyhteydessä Jumalan kanssa, mutta he tietävät hyvin, milloin heillä on Jumalan ilmestystä, milloin ei. Jumalan sana ei koskaan synny ihmisen miettimisestä. On tosiasia, että profeetta aina eroittaa Jumalan puheen omasta ajatustoimestaan, mutta me, jotka emme ole profeetoita, emme voi sitä selittää. Paavali sanoo 1 Kor. 7: »Sitä sanoo Herra, en minä», ja taas: »Sitä sanon minä, ei Herra.» Daavid kysyy Herralta: »Antavatko Kegilan asukkaat minut ja väkeni Saulin käsiin?» johon Herraa vastaa: »Antavat» (1 Sam. 23, 12). Daniel kilvoittelee sen puolesta, että hän käsittäisi, mitä hänelle oli ilmoitettu (Dan. 2, 27. 30). Välistä Jumala ei kohta vastaa profeetalle, vaan tämä saa odottaa vastausta (Jer. 42, 3 ss.). Henki opettaa ja korjaa välistä profeetan omia arveluita (2 Sam. 7, 2 ss.). Ja neuvot, jotka apostoli antaa hengellisen elämän kokemuksena, eroittaa hän selvään Jumalan ilmestyksestä (1 Kor. 7, 10. 12).

Jumala kannattaa kaikki luomissanallaan, ja Jumalan Henki liikkuu kaikkialla. Ihmisen sielu on syntynyt Jumalan luovan Hengen vaikutuksesta ja on sisimmässä yhteydessä sen kanssa. Sentähden on ihmissielussa henkinen kyky käsittää jumalallista totuutta. Jumalan Henki asettuu asumaan ihmiseen uudessasyntymisessä, jolloin uusi henkinen elämä syntyy hänessä. Ihmissielussa on kaksi voimaa, toinen ylimaailmaan kääntynyt, toinen tä-

hän maailmaan, ja Henki vaikuttaa kumpaiseenkin. Sielu elää siitä, että sillä on jotakin Jumalan Hengestä. Erityisiä tarkoituksia varten Jumalan Henki varustaa ihmisen tarpeellisella kyvyllä. Innoituksessa ei sielu vain ole koneellinen väline, vaan se on Jumalan Hengen elin, joka ihmisolennon keskuksessa määrää sielun toimet. Jumalan Henki ei ole mikään vieras voima sielulle, vaan alkuperuste, joka kannattaa sitä. Sentähden voi Henki laskeutua ihmisen päälle ja henkisesti elimöidä sielua, ja Hän voi myös vaikuttaa sieluelämän ruumiilliseen elimistöön ja elimöidä sitä erityisiä henkisiä tarkoituksia varten. Jumalan Hengen elimöivän voiman kautta syntyy sielun olennessa elähyttäviä vaikutuksia, joiden kautta sielun ylimaailmallinen voima vapaantuu siitä aistillisuuden ylipainosta, jonka alla sielu on menettänyt itsemääräyksensä, ja silloin sielun henkinen voima pääsee johtavaan asemaan. Henki opettaa, muistuttaa, johdattaa profeettaa, niin että hänen puheensa ovat Hengen vaikuttamia ilmauksia. Ajatus ja sana, sisältö ja muoto ovat sielun määrättäviä, ja sielua määrää innoituksessa Jumalan Henki, josta puheet ja toimet lähtevät. Sielun lihallinen yksipuolisuus on sidottu, kun Henki on hallitsevana perusteena siinä. Aistillisuuden ylivalta ei ole alkuperäinen, vaan se on synnin seuraus, ja Jumalan Hengen eläväksitekevän voiman kautta sielu pääsee kohoamaan alkuperäiseen tilanteeseen. Henki valitsee ne henkilöt, jotka Hän katsoo sopiviksi määrättyyn tarkoitukseen, ja Hän varustaa heitä sen mukaan. Innoituksessa elähytetään sielun yksilöllinen omituisuus, eikä se katoa, sillä se on Jumalan luoma. Mutta lihallinen itsekkyyks sortuu. Toisin puhuu Johannes, toisin Pietari, toisin Paavali, mutta kaikki puhuvat yhtä Jumalan sanaa. Jumalan Henki puhuu innoituksessa ihmisyksilössä ja yksilöllistyy tässä. Ja ihmisyksilö puhuu Hengessä ja hengellisentyy Hänessä.

Jumalan todistajat ovat sentähden omintakeisia, mutta sama Henki on heitä hallitsemassa. Ei puhu kukaan kaikkea, vaan kukin puhuu sen, minkä Henki hänelle antaa. Kukin toimii vapaana, ja kukin puhuu sen mukaan, kuin Henki yksilöllisesti häneen vaikuttaa. Heissä esiintyy sentähden yksilöllinen omituisuus, mutta heissä on kaikissa jotain yhteistä. Uuden Testamentin kirjailijat eivät kerro kirjaimellisessa rajoituksessa vanhan liiton kirjoituksia, vaan he esittävät niitä uusien olojen tarpeen mukaan. Vapaa on se Henki, joka Uuden Testamentin kirjailijoissa toimii, ja sentähden he henkisesti selittävät Vanhan Testamentin lauseita. Usein ovat nämä lauseet vain perustuksena, jolle uudet ajatukset rakennetaan, mutta oleellinen sisältö jää pysyväksi, vaikka se saa täydellisemmän määräyksen. Milloin septuaginta erehtyy, käyttävät he alkutekstiä.

Innoitus ei ole siten rajoitettu, että jotkut esineet olisivat sen ulkopuolella, niin että vain uskonnolliset asiat kuuluisivat siihen, sillä ilmestyksen tarkoitus on esittää Jumalan totuus ja rakentaa uusi ihmiskunta ja uusi maailma. Kaikki, mikä on oleellisessa yhteydessä tämän tarkoituksen kanssa, kuuluu ilmestyksen piiriin. Ilmestyksen Henki määrää tässä kohden itse, kuinka laajalta Hän esittää ilmestyksen. Ei innoitettu sana joudu ristiin luonnon ja historian tosiasiain kanssa, vaan se esittää niiden sisäistä olentoa ja niiden korkeinta yhteyttä. Tämä sana ei tahdo yksityiskohtaisesti esittää historiaa tahi luonnon piiriä, vaan se tuo ilmi perustotutudet, perussäännöt ja loppumääreet jumalallisessa elämäntaloudessa semmoisina, kuin ne kuuluvat luomakunnan nykyiseen tahi tulevaan muotoon. Kaiken muun se jättää ihmisen etsittäväksi ja esitettäväksi. Olentonsa puolesta käsittää ilmestyksen tarkoitus koko elämänpiirin, ja koko tämä ala on ilmestyksen Hengelle tunnettu, sillä Hän on Jumalan Henki. Ulkonainen ja ruumiillinen-

kin elämänpiiri kuuluu perusteellisesti tämän Hengen vaikutusalaan. Innoituksessa Henki vaikuttaa taivaallisella voimalla sydämeen, ja sielun elimet elähytetään, niin että ne voivat tarkkuudella tehdä sen, minkä ilmestyksen tarkoitus vaatii. Joitakuita ulkonaisia kohtia voi liittyä asiaan, niinkuin lukuja, nimiä, paikkoja, jotka eivät ole asialle mistään arvosta, ja ilmestyksen Henki voi jättää ne näkijän tai kuulijan esitettäväksi. Semmoisia kohtia esiintyy sokean parantamisessa Jerikon tienoilla ja enkelein ilmestyksessä Jeesuksen haudalla. Tietomme on rajoitettu. Paljon on salaisuuksia luonnonkin piirissä, joita emme voi käsittää. Raamatussakin on salaisuuksia. Vaikkeudet, jotka täällä esiintyvät, eivät silti ole erehdyksiä, että ne ovat ristiriidassa meidän tietomme ja käsityksemme kanssa, sillä moni asia, jonka tiede on julistanut vääräksi, on sittemmin huomattu oikeaksi. Paljon pilkkaa on epäuskoisten tieteilijäin piirissä tehty siitä, että Raamattu esittää valon luoduksi, ennenkuin aurinkoa oli, mutta nyt tunnustaa luonnontiede Raamatun esityksen oikeaksi. Tieteen tulokset ovat usein erehtyviä ja aikanaan ne korjataan, mutta uskonoppi, joka ilmestyksen keskukselta katselee maailman kehitystä, on riippuva Jumalan sanasta. Ilmestys tahtoo johdattaa ihmistä kirjaimesta henkeen, ulkonaisuuksista asiain olentoon, ja se perustaa uskon siveellisiin perusteisiin. Innoituksella ei siis ole ulkonaista rajoitusta, mutta ilmestyksen Henki rajoittaa vapaasti asiallisen tarkoituksen mukaan sen, minkä kulloinkin ilmoittaa.

Mutta innoitetussa todistajassa on jotakin rajoitettua. Vanhassa liitossa lankesi Henki innoitetun päälle, ja Hän poistui taas. Henki kohoitti innoitetun yli hänen tietosteensa ja siinä tilanteessa sai hän ilmestyksen (2 Piet. 1, 21). Sen perästä oli hän tavallinen ihminen, ja hänen täytyi itsekohtaisesti omistaa se, minkä oli kuullut (1 Piet. 1, 10). Uudessa liitossa tulee Pyhä Henki uudensynty-

misen kautta asuvaksi ihmiseen, niin että tämä tulee hengelliseksi, mutta tämänkin tulee etsiä Hengen lahjoja, ja hänen näköpiirinsä yläpuolella on korkeampia totuuksia. Eivät kaikki uskovat kelpaa apostoleiksi, profeetoiksi tahi opettajiksi. Profeetta saapi henkistä tointa varten Jumalan ilmestystaloudessa voimaa erityistä ilmestystointa varten, ja sentähden on hänen sanansa henkeä ja voimaa (1 Kor. 2, 4 ss.). Innoitettujen täytyy elämässä käyttää se, minkä ovat saaneet (Fil. 3, 8 ss.), sillä innoituksen kautta ei totuus vielä ole innoitetun omaisuutta.

Raamattu puhuu eri innoitusasteista. Innoitettu voi puhua ilmestyksessä (1 Kor. 14, 6) tahi puhua tiedossa (1 Kor. 12, 8) tahi profeettana tai opettajana (1 Kor. 12, 28). Apostolinen todistus ei esitä evankeliumia vain historiana ja oppina, vaan Jumalan totuus esiintyy siinä iankaikkisella sisällöllään semmoisena kuin se Jumalan viisautena on olemassa Jumalan maailmansuunnitelmassa ja semmoisena kuin se toimii tulevan maailman kirkastumiseen asti. Jumalan Hengen ilmestyksen kautta syntyy evankeliumi, ja apostolit puhuvat Pyhän Hengen opettamilla sanoilla (1 Kor. 2, 10. 13). Apostolisessa todistuksessa esiintyvät Hengen eri ilmestysmuodot, sillä apostolien asema on semmoinen, että Jumalan Hengen kaikki ilmestysaineokset keskittyvät heidän todistuksiinsa. Heidän tuli julistaa Jumalan sanaa kaikille ihmisille ja kaikille kansoille. Apostolein sana on Herran oma sana, ja sen omaksumisesta riippuu iankaikkinen elämä. Apostolein sana antaa meille Jumalan totuuden ylimaailmallisessa alkuperäisyydessä, ja se on kristikunnan perustuksena, kunnes Jumalan temppelirakennus tulee täydelliseksi. Tälle perustukselle rakentavat evankelistat, opettajat ja paimenet.

Jumalan sanan arvon määrää meille se arvo, minkä Kristus antaa Raamatulle. Tämä käy selville Jeesuksen

sanoista: »Totisesti Minä sanon teille: kunnes taivas ja maa katoavat, ei laista katoa pieninkään kirjain eikä ainoakaan piirto, ennenkuin kaikki on tapahtunut» (Matt. 5, 18). Meillä on useampia satoja lauseita, joita Kristus ja apostolit käyttävät Vanhan Testamentin useimmista kirjoista, mutta apokryfeistä on vaan viittailuja, vaikka nämä olivat liitetyt muihin kirjoihin. He ottavat lauseita Vanhasta Testamentista niinkuin yhdestä kirjasta, sieltä täältä, usein muistutuksella, että Jumala on sen puhunut. Lauseita yhdistetään eri ajoilta ja eri kirjailijoilta yhdeksi, ja yksityisen sanan muodollekin annetaan arvo. Mitä Raamatussa on kirjoitettu, se on Herralle ja apostoleille korkein totuus, joka kaikki ratkaisee. Sentähden sanotaan: »Niin on kirjoitettu!» »Ettekö ole lukeneet?» »Miten luet?» »Raamattu ei saata raueta tyhjiin.» Yksityiset lauseet ovat Jumalan sanaa, sentähden että ne ovat Raamatusta. Ja Raamattua käytetään Jumalankin asemesta: »Raamattu sanoo Faraolle» (Room. 9, 17); »Raamattu on sulkenut kaikki synnin alle» (Gal. 3, 22). »Jokainen kirjoitus on Jumalan henkivaikutuksesta syntynyt» (2 Tim. 3, 16). Koko Raamattu on Jumalan innoittama. Vanhaa Testamenttia käytetään sillä tapaa Uudessa Testamentissa, että se kokonaisuudessaan ja yksityiskohdissa on Jumalan sana. Ja koko Raamattu on käyvä toteen. Raamatulla on ehdoton arvo koko tämän maailmakauden aikana. Samaa sanoo Jeesus omista sanoistaan: »Taivas ja maa katoavat, mutta minun sanani eivät koskaan katoa» (Matt. 24, 35). Ja Jeesus asettaa itsensäkin Jumalan sanan alaiseksi, niin että Hän on tullut sitä täyttämään. Kun Uusi Testamentti liitetty Vanhaan, pysyy koko Raamattu koko tällä aikakaudella loukkaamattomana sääntönä Jumalan valtakunnan piirissä, ja se on opin ja elämän korkeimpana ohjeena. Jumala on puhunut tämän sanan. Totuuden Henki on sen perusteena. Kristikunnan kehitys on sidottu tä-

hän sanaan. Tämän täydellisen ilmestyksen on Jumalan Henki luonut, sillä Hän on koko maailman elämän perusteena. Ihmiskunnan suhde Jumalaan tekee tämmöisen ilmestyksen tarpeelliseksi. Ihminen muuttuu, mutta Jumalan ilmestys pysyy. Kristus antaa Raamatulle ehdottoman arvon kaikissa elämän kohdissa, ja Hän asettaa Vanhan Testamentin yhdenarvoiseksi sen uuden ilmestyksen kanssa, jonka Hän Jumalan Poikana antaa. Hän käskee kaikkien tutkia Raamattuita ja sanoo epäuskon uuteen ilmestykseen nähden syntyvän epäuskosta kirjoitettuun Jumalan sanaan. Hän on itse kaikessa riippuva Jumalan sanasta. Hänen opetuslapsensa olivat kuulleet hänen sanansa ja saaneet hänen Henkensä, mutta Raamattuun Hän johdattaa heitä viimeiseen asti. Vanha Testamentti on heillekin opin ja elämän lähde koko Jumalan valtakunnan kehitysaikana. Raamattu valmisti Herran ensimmäistä tuloa, ja se valmistaa Herran toista tulemistä.

Sanotaan, että Raamatussa on semmoisia käsitteitä, jotka eivät sovi Jumalalle, niinkuin viha ja tuomio, mutta tämmöiset arvostelut riippuvat vääristä käsityksistä ja ennakkoluuloista, joita Raamattu itse oikaisee. Viha ja tuomio esiintyvät Raamatun kertomuksissa puhtaimman ja korkeimman Jumala-käsitteen rinnalla. Daavid voi puhua kovasti vihamiehistään, mutta hän voi myös olla jalo heille. Maailmansovinto ei ollut vielä vanhassa liitossa tapahtunut, sentähden rangaistiin synti kovuudella. Ihminen ei voinut vanhassa liitossa uudestisyntyä, sentähden hän ei päässyt luonnon kiihkosta vapaaksi, mutta tämä oli rajoitettava. Itsekosto oli kielletty. Vihollisille oli tehtävä hyvää, ja Jumalalle oli kosto jätettävä. Jumalan valtakunnan vihollisia vastaan oli Jumalan tahto tehtävä. Kristuksen kautta saa uskova Pyhän Hengen, ja silloin voi ihminen korkeampia uskonnollisia ja siiveellisiä vaatimuksia täyttää.

Ilmestys esiintyy Raamatussa todellisen ihmiselämän kehityspiirissä, sentähden astuvat tämän oleelliset oleumusmuodot meidän eteemme korkeimmassa valossa. Ihminen esitetään joko vastustaen Jumalaa taikka antautuen hänen uudistettavakseen. Raamattu esittää historiallisesti ja sieluopillisesti ihmishengen taistelua, mutta myös sen kuuliaisuutta totuudelle ja sen kehitystä. Jumalan kasvatuksen perusteet astuvat Raamatussa eteemme ihmeellisen selvissä piirteissä, ja inhimillisyys ja synnillisuus esitetään Jumalan kannalta, ei maailman. Raamattu paljastaa synnin voiman ihmiskunnassa ja totuuden taistelun tämän kanssa eri tiloissa ja eri luonteissa, ja jokainen voi täällä eroittaa hyvän pahasta. Raamattu tahtoo johdattaa ihmisen Jumalan tykö siveellisellä tiellä, sentähden totuus esiintyy kasvatuksellisten sääntöjen mukaan. Se ei anna valmiita oppilauseita, vaan se koettelee ihmisen mielialaa ja muodostaa sitä siveellisessä kehityksessä. Se tuo sydämen ajatukset ilmi ja palkitsee uskollisuuden, mutta antaa pahuuden kietoutua omiin verkkoihinsa. Ja kun Raamattu on kirjoitettu koko ihmiskunnalle kaikkia aikoja varten, on sen ajallisissa ja paikallisissa kertomuksissa iankaikkinen ydin, joka ulottuu kaukaisimpaan tulevaisuuteen asti.

Mitä toisintoihin Raamatussa tulee, on niitä useita tuhansia, mutta ei mikään perusoppi sen kautta oleellisesti muutu.

Uskonoppi.

§ 37.

Tieteilijäin piirissä on esiintynyt se väite, ettei kristillinen uskonoppi voi olla vasituista tiedettä. Kun ottaa huomioon, että tätä uskonoppia useimmiten on esitetty niiden järkeisopillisten perusteiden mukaan, jotka ovat eri aikoina esiintyneet, niin näyttää olevan jotakin aihetta tähän arveluun. Uskonoppi on tavallisesti saanut olla palvelijattaren asemassa, jota kaikenlaiset järkeisopilliset perusteet ovat olleet määräämässä. Schleiermacher luuli voivansa tukea kristillisen uskonopin itsenäisyyttä sillä, että hän pani ehdottoman riippuvaisuuden tunteen kristinuskon olennoksi, mutta kristinuskko ei ole tunnetta, eikä itsenäistä tiedettä voida tälle perusteelle rakentaa. Kristinuskko ei ole mikään uskonnollisten aatteiden kokoelma, vaan se esittää aikakausien salaisuuden, joka sisältää ylimaailmallisen elämänelimistön. Sen esine on korkeampi kuin yhdenkään maailmallisen tieteen, ja se esittää sen iankaikkisen totuuden, joka tahtoo ylimaailmallisella voimallaan päästä ihmiseen uudistamaan hänet, niinkuin se aikanaan uudistaa maailman. Se eroaa siis muista tieteistä sekä esineensä että olentonsa puolesta.

Kristinuskon ylimaailmallinen olento on himmentynyt nykyajan tieteilijäin piirissä. Uskonopillisia lauseita käytetään niinkuin ennenkin, mutta niistä poistetaan tavallisesti ylimaailmallinen sisältö. Taivaan valtakunnan elämänelimistö muuttuu täten ajatusopilliseksi järjestöksi. Siten luisuu kristillinen uskonoppi alas tähän maailmaan,

niinkuin kristillisen siveysopinkin käy. Siveellisten perusteiden sijalle astuvat maailmalliset oliot. Valta, menestys, luonnollinen ja historiallinen kehitys ja itsekäs hyöty hallitsevat arvostelua, niin että totuuden ja vanhurskauden ehdoton arvo haihtuu. Kristinuskon ylimaailmallisten perusteiden sijalle astuvat yleiset uskonnolliset ja maailmalliset aatteet, jotka eivät kuulu kristinuskon vasituiseen olentoon. Yleinen uskonnollinen ja siveellinen kanta on täten laskemassa, mutta meidän on pitäytyminen kristinuskon alkuperäiseen olentoon.

Jeesus sanoo: »Jos te pysytte minun sanassani, niin todella olette minun opetuslapsiani, ja te tulette tuntemaan totuuden, ja totuus on tekevä teidät vapaaksi» (Joh. 8, 31. 32). Tämän totuuden alle tulee tieteilijänkin alistua, sillä muutoin hän ei pääse totuuden tuntoon, ja jos hän ei totuutta tunne, niin hän ei voi sitä esittää. Kallis on meille kristinuskon totuus, sillä se vain tekee vapaaksi. Kristuksessa esiintyy täydellinen totuus, joka käsittää kaikki aikakaudet. Apostoli sanoo: »Me puhumme salaisuutena ollutta Jumalan viisautta, sitä kätkeyttä, jonka Jumala oli edeltämäärännyt ennen maailmanajoja meidän kirkkaudeksemme» (1 Kor. 2, 7). Kristinuskko on alkuperäinen totuus, joka oli kätkeytynä Jumalassa. Katoamattomalla voimallaan vaikuttaa se ihmiseen ja muodostaa aikanaan uuden ihmiskunnan ja uuden maailman. Kaikki oikea kristillinen tieto riippuu Jumalan sanasta, ja raamatullisen uskonopin yksinomainen esine on se ylimaailmallinen totuus, mikä Raamatussa esiintyy. Kristinuskon alalla ei ole sillä tiedolla, mikä ei ole Raamatussa ilmoitettu, kristillisen totuuden arvoa. Jos tämä on ristiriidassa Raamatun kanssa, on se erehdystä. Jos se ei ole ristiriidassa sen kanssa, niin sillä voi olla itsekohtaista arvoa, mutta se ei ole kristillistä totuutta.

Teosofit ja mystikot luulevat mietiskelyllä saavansa

tietoja, jotka täydentävät Raamatun ilmestystä, ja selittämällä Raamattua vertauskuvallisesti he koettavat istuttaa kristinuskoon sille vieraita aineksia. Ratsionalistit ja spiritualistit eivät alistu Raamatun totuuden alle, vaan ne ovat monella tapaa muodostelleet kristinuskon totuuksia mielensä mukaan. Kristillinen uskonoppi esittää ulkokohtaisen uskontotuuden, ja se tekee totuuden tuntemisen kaikilla asteilla ehdottomasti riippuvaksi siitä, että ihminen omaksuu Jumalan sanan ja kätkee sen. Sanan kautta tulee totuuden Henki uskovaan ja valaisee hänen mielensä. Apostoli sanoo: »Evankeliumimme tuli teihin ei ainoastaan sanana, vaan myöskin voimana ja Pyhässä Hengessä ja suurella varmuudella» (1 Tess. 1, 5). Kun Jeesus rukoilee Isää: »Pyhitä heitä totuudessa», lisää Hän: »sinun sanasi on totuus» (Joh. 17, 17). Totuuden Henki antaa elämän tiedon, joka tekee ihmisestä Jumalan ihmisen (2 Tim. 3, 14 ss.). Ulkokohmainen totuus tulee Hengen vaikutuksen kautta sisälliseksi elämäksi ja hengelliseksi omaisuudeksi. Missä ei Jumalan sana ole uskon perustuksena, siinä vallitsee taikausko. Missä ei ole uskoa, siinä on epäusko. Kumpaisellakin kannalla syntyy väärä tieto ja väärä oppi. Uskominen Jumalan sanaan tuo ihmiseen totuuden Hengen, ja Henki antaa oikean tiedon.

Niin omituinen on kristinuskon olento, että vain sen oma sana voi uskovalle sen oman Hengen kautta antaa oikean tiedon siitä. Yksityiset opinkohdat eivät Raamatussa esiinny täydellisinä yhdessä paikassa, mutta asiallinen yhteys on Raamatussa olemassa, niin että niitä voi tieteellisesti esittää. Tieteilijän on tunteminen ne yleiset Hengen ja luonnon säännöt, joihin oppimääreitten sisällinen yhteys perustuu. Mutta teologia ei ole ylipäänsä välittänyt näistä perussäännöistä; sentähden eivät tieteelliset esitykset kristinuskosta useassa kohden ole sopusoinnussa Raamatun opin kanssa. Niin ovat

Raamatussa peruskäsitteet hengestä ja sielusta toiset kuin teologisessa tieteessä. Ja ne käsitteet, jotka ovat yhteydessä näiden kanssa, eivät siitä syystä ole selviä. Jumalan viha haihtuu ylipäänsä tieteessä, mutta Raamatussa se on yhteydessä lunastuksen kanssa. Milloin Jumalan viha kristinuskosta poistetaan, katoaa lunastuskin. Kristillinen oppi on elävä elimistö, jonka raamatullisen uskonopin tulee tieteellisesti esittää. Tiede ei luo kristillistä oppia, vaan se esittää sitä asiallista elämänelimistöä, mikä on Raamatussa. Tässä työssä on oikea Raamatun selittäminen tarpeen.

Jumalan Henki puhuu Raamatussa. Pyhän Hengen mieli on Raamatun oikea ajatus, jossa yleinen ja erityinen totuus yhdistyvät. Oikea Raamatun selittäminen on henkinen. Ei kirjailija, ei kansa eikä aikakausi aina tietänyt, minkä mielen Henki esitti Raamatun sanassa. Ilmestyksen Henki loi Jumalan sanan aikojen kuluessa, ja tämän Jumalan Hengen mieli liikkuu koko Raamatussa. Henki ei sano muuta kuin mitä sana luonnollisesti tietää, mutta Hän käyttää sanaa sen yhteydessä koko Raamatun opin kanssa. Selittäjä tarkkaa tätä elimellistä yhteyttä, joka vallitsee Raamatussa ja antaa valoa sen totuuksille.

Oppi Jumalasta on uskonopin ydin, joka antaa perusmääreitä muille opinkappaleille. Jumala esiintyy Luojana yleisen ilmestyksen alalla, Jehovana vanhan liiton ilmestyksen alalla ja Isänä, Poikana ja Henkenä uuden liiton ilmestyksen piirissä. Pääosastoina esiintyvät siis uskonopissa:

Luominen ja yleinen maailmantalous, luopumus ja lakitalous ja maailmansovinto ja armontalous.

Oppi Jumalasta.

§ 38.

Yleinen, erityinen ja täydellinen ilmestys todistavat Jumalan olemassaoloa. Jumala »ei ole kaukana yhdestäkään meistä; sillä Hänessä me elämme ja liikumme ja olemme» (Ap. t. 17, 27. 28). Kaikilla elävillä on elämänsääntönsä, joka Jumalan lakina ohjaa sen kehitystä. Ihmisellä on omassatunnossa Jumalan ääni, joka koroittaa hänet yli maailman ja asettaa hänet korkeimman olennon eteen. Kun ihminen ajatuksellaan tarkkaa Jumalan ilmestyksen vaikutteita omassatunnossa ja noudattaa niitä, oppii hän tuntemaan Jumalaa. Jos hän ei välitä omantunnon vaikutteista, jää hän vieraaksi Jumalan ilmestykselle, eikä hän voi päästä Jumalan tuntemiseen. Mutta Jumalan vasituinen, ylimaailmallinen olento on niin korkea, ettei ihminen voi sitä järjellään käsittää. Tämä Jumalan korkeus on nykyaikana himmentynyt kaikenlaisten järkeisuskoisten mielipiteiden kautta, jotka riippuvat vääristä edellyttämyksistä. Jumala on kaikkea kannattava olento, joka ympäröi meitä ja on meissä ja kaikessa. Ihminen voi vain tuntea sitä, mikä on häntä alempana tahi hänen rinnallaan, mutta sitä, mikä on häntä ylempänä, hän vain vaillinaisesti käsittää. Ja järjellään voi ihminen vain käsittää sitä esinettä, jonka alkusyyn hän tuntee. Sentähden ei luotu olento koskaan voi Luojaa, jolla ei ole alkusyytä, järjel-

lään käsittää. Kun jumaluusoppineet usein pyytävät esittää Jumalan vasituista, ylimaailmallista olentoa ihmisjärjen käsitettäväksi, loukkaavat he Jumalan ylimaailmallista korkeutta ja antavat aihetta järkeisuskosille hyökkäyksiin. Jumala on Jumala, jonka suuruutta ja korkeutta ei ihminen tunne. Jumala on siis vasituksessa olennossaan vain suhteellisesti tunnettava, ja Hän pysyy kaikilla ilmestysasteilla jossakin määrin tuntemattomana ihmiselle. Kristuksessa ilmestyy Jumala täydellisemmin, mutta se kirkkaus, mikä tuli Kristuksessa näkyviin, kun Hän oli maan päällä, ei ole sama kuin se kirkkaus, mikä Hänellä oli Jumalan tykönä ennen maailmaan tuloaan, ja se, minkä Hän sai maailmasta erottuaan. Jeesus rukoilee: »Isä, kirkasta Sinä Minut tykönäsi sillä kirkkaudella, joka Minulla oli Sinun tykönäsi, ennenkuin maailma olikaan» (Joh. 17, 5). Ja Jumalan ilmestys ei ole nytkään täydellinen, vaan me odotamme vielä suuren Jumalan ja Vapahtajamme Kristuksen Jeesuksen kirkkauden ilmestystä (Tiit. 2, 13). Sen kautta, että Jumalan ylimaailmallinen korkeus on himmentynyt, on kunnioitus Jumalaa kohtaan kristikunnassa paljon laskenut. Kristus sanoo: »Vanhurskas Isä», »pyhä Isä», »taivaan ja maan Herra», mutta kristikunnassa on usein semmoista tuttavallisuutta Jumalan kanssa, josta kaikki kunnioitus on kadonnut. Jumalan palvominen on kaiken rukouksen perustus, ja Jumala tahtoo palvojia, mutta tämä palvominen, jossa koko ihmisen olento alistuu Jumalan ylimaailmallisen olennon edessä, on paljon haihtunut rukouselämästä. Suuri on se vaurio, joka on syntynyt siitä, että tieteilijä on tahtonut järjellään käsittää Jumalan vasituista, ylimaailmallista olentoa.

»*Jumala on ennen kaikkia*» (Kol. 1, 17). Se valo, missä Hän asuu, on ylimaailmallinen, eikä kukaan taida siihen tulla. Apostoli sanoo: »Jumala on »autuas ja ainoa

valtias, kuningasten Kuningas ja herrain Herra, jolla ainoalla on kuolemattomuus, joka asuu valossa, mihin ei kukaan taida tulla; jota yksikään ihminen ei ole nähnyt eikä voi nähdä» (1 Tim. 6, 15, 16). Apostoli puhuu tällä paikkaa siitä tulevasta ilmestyksestä, mikä Jeesuksen Kristuksen kautta vielä on tapahtuva, mutta silloinkin on Jumala se näkymätön, jota ei kukaan voi nähdä. Tämä Jumalan ylimaailmallinen olento on ehdottomasti koroitettu yli kaiken maailmallisuuden, ja sen tulee pysyä meillekin semmoisena. Sentähden Jumalaa on palvottava. Ihmisajatus luulee nykyaikana voivansa kaikki käsittää. Ei saa Jumalakaan olla rauhassa sen järkipäätelmiltä, joiden kautta ylimaailmallinen todellisuus ja voima yhä enemmän katoaa, ja Jumala-käsitekin joutuu materialismin tallattavaksi. Valo on Jumalan olentoa, ja siitä lähtee se kirkkaus, joka täyttää taivaat. Johannes sanoo: »Jumalaa ei kukaan ole koskaan nähnyt» (1 Joh. 4, 12). Tässä Jumalan ylimaailmallisessa olenossa on Poika olemassa, sillä Hän on Ihmisen Poikakin »Isän helmassa» (Joh. 1, 18). Meidän eteemme astuu maailmallisessakin piirissä kaikkialla salaisuuksia, mutta nämä ylimaailmalliset salaisuudet ovat vielä suuremmat. Kristus »on näkymättömän Jumalan kuva» (Kol. 1, 15), jossa Jumala tulee tunnetuksi, mutta Jumalan tuntemisen korkeimmillakin asteilla on hänen olenossaan ylimaailmallisuutta, jota ei luotu olento voi käsittää. Apostoli sanoo: »Nyt näemme niinkuin kuvastimesta arvoituksen tavoin, mutta silloin näemme kasvoista kasvoihin; nyt minä tunnen vaillinaisesti, mutta silloin minä olen tunteva, niinkuin minut itsenikin täydellisesti tunnetaan» (1 Kor. 13, 12). Korkeampi nykyistä Jumalan tuntemista on se, jolloin Jumala nähdään kasvoista kasvoihin, mutta kasvot eivät vielä esitä vasituista olentoa, vaan ainoastaan ilmestyksessä ilmevä Jumalaa. Jumalan itsetäyteinen olennon kirk-

kaus, joka on olemassa puhtaassa iankaikkisuudessa, on siis eroitettava siitä kirkkaudesta, joka Kristuksessa ilmenee sisämaailmallisena ilmenemyksenä. Jumala on ilman maailmaa ja vastoin maailmaakin itsessään ja itsensä kautta autuas, jolla on kaikki itsessään. Tämä Jumalan ylimaailmallinen olemus on aina olemassa alkuperäisessä kirkkaudessaan kaikkea maailmaa korkeampana. Ihminen on aikanaan tunteva kaiken sen Jumalasta, mikä Jumalasta on tunnettava. Jumala on »valojen Isä» (Jaak. 1, 17), »kirkkauden Isä» (Ef. 1, 17), ja Jumalan valosta säteilee kirkkautta, joka täyttää taivaat. Tätä ylimaailmallista valoa ei voi mikään luotu katsella, vaan korkeimmatkin olennot peittävät kasvonsa tämän edessä. Tuo valo on kaiken ilmestyksen lähde, Jumalan hiljainen yksinolo ylimaailmaisessa korkeudessa. Kristuksenkin rikkaus on tutkimaton (Ef. 3, 8), ja hänen rakkautensa on kaikkea tietoa ylempänä (Ef. 3, 19). Me tunnemme Kristustakin täällä vain osittain. Kun Jumalan ylimaailmallinen korkeus on elävänä uskovan tietämyksessä, pysyy hänessä se palvova mieli, joka hänen ympärillään oleville todistaa Jumalasta.

Jumalan kirkkaus ilmenee jo vanhassa liitossa, mutta se ei esiinny puhtaana ilman hämärää, sillä ihminen ei voi sitä semmoisenaan nähdä. Herran kirkkaus asui Siionin vuorella, ja pilvi peitti sen (2 Moos. 24, 16). Pilvi peitti Herran huoneen, kun Herran kirkkaus täytti sen (1 Kun. 8, 10. 11). Kun Herra puhui Mooseksen kanssa, kirkastuivat tämän kasvot, niin että hänen täytyi peittää ne, kun hän puhui kansalle (2 Moos. 34, 29 ss.). Kun Mooses rukoili: »Osoita minulle sinun kunniasi» (2 Moos. 33, 18), sanoi Herra: »Et sinä voi nähdä minun kasvojani, sillä ei kukaan, joka Minut näkee, jää eloon» (2 Moos. 33, 20). Taannehtivassa kirkkaudessa oli Jumala Moosekselle nähtävä. Sentähden sanookin Raamattu: »Ei ole yksikään Jumalaa koskaan nähnyt» (Joh. 1, 18).

Jumala on ilmoittanut itsensä, ja sentähden on Hän tunnettava. Selvimmin ilmestyy Jumala Pojassaan, »joka on näkymättömän Jumalan kuva» (Kol. 1, 15). Jeesus sanoo Filippukselle: »Joka on nähnyt Minut, on nähnyt Isän» (Joh. 14, 9). Mutta Jumalan kirkkaus ei esiinny välittömästi Kristuksessaakaan, sillä Jumala ilmestyy Pojassaan lihassa. Kristuksessa »asuu koko jumaluuden täyteys ruumiillisesti» (Kol. 2, 9). »Totuuden pylväs ja perustus ja tunnustetusti suuri on jumalisuuden salaisuus: Hän, joka on ilmestynyt lihassa» (1 Tim. 3, 16). Tämä ruumiillinen esiintyminen ei ilmoita Jumalan sisällistä olentoa, sillä tämä ei esiinny välittömästi aistilliselle havainnolle, vaan Jeesuksessa oleva jumalallisuus on vain henkisesti tunnettava. Opetuslapset näkivät Isän kirkkauden Kristuksessa henkisellä katselemisella. Luonnollisin silmin eivät muut ihmiset nähneet Jumalan kirkkautta Jeesuksessa, eivätkä he luonnollisin korvin kuulleet Häntä Jumalan Poikana. Jeesus sanoo, ettei maailma tuntenut Isää (Joh. 17, 25). »He eivät tunne Isää eivätkä Minua» (Joh. 16, 3). Kristus on mennyt Isän tykö kirkkauteen, mutta vieläkin on Jumalan kirkkaus Kristuksessa uskon silmälle nähtävä. Jeesus sanoo: »Autuaita ovat puhdassydämiset, sillä he saavat nähdä Jumalan» (Matt. 5, 8). Apostoli sanoo: »Jumala on se, joka loisti sydämeemme, jotta Jumalan kirkkauden tunteminen valoansa levittäisi, sen kirkkauden, joka loistaa Kristuksen kasvoissa» (2 Kor. 4, 6). Jumalan näkemiseen voi ihminen vain tulla Jumalan Hengen valistuksen kautta. Kristuksen kasvoissa tunnetaan Jumalan kirkkaus, ja Kristuksen kasvoja nähdään vielä ilmestyksen sanassa. Evankeliumissa ne esiintyvät. Sen kautta että Kristus ilmestyi lihassa, on Jumalan kirkkauden tunteminen Hänessä mahdollinen.

Ihminen on luotu Jumalan kuvaksi. Sentähden voi hän tuntea Jumalaa. Jeesus sanoo: »Joka Jumalasta on, se

kuulee Jumalan sanoja. Sentähden te ette kuule, koska ette ole Jumalasta» (Joh. 8, 47). Ihmisen tulee kääntyä ja tulla Kristuksen tykö, jos tahtoo tuntea Jumalaa. Siihen tuntemiseen, joka Kristuksen kautta annetaan, on uusi-syntyminen tarpeen, jossa ihminen varustetaan henkisillä aistimilla käsittämään ylimaailmallista totuutta. Kun ihminen syntyy maalliseen elämään, varustetaan hän niillä elimillä, joita hän täällä tarvitsee. Kun ihminen syntyy ylhäältä, saa hän niitä elimiä, joita Jumalan valtakunnassa elävälle on tarpeen. Johannes sanoo: »Me tiedämme, että Jumalan Poika on tullut ja antanut meille ymmärryksen, tunteaksemme sen Totisen» (1 Joh. 5, 20). Ja Paavali rukoilee, että kirkkauden Isä antaisi niille, joille hän kirjoitti, »oppiessaan Häntä tuntemaan, viisauden ja ilmestyksen Hengen» (Ef. 1, 17). Kun Jumala valaisee sydämen silmät, oppii ihminen tietämään, mikä on se toivo, johon Jumala on hänet kutsunut, »kuinka suuri hänen perintönsä kirkkaus on hänen pyhissään, ja mikä hänen voimansa ylenpalttinen suuruus on meitä kohtaan, jotka uskomme» (Ef. 1, 18. 19).

Jumalan Henki antaa olennollisen tiedon Jumalasta, niin että sisällisen kirkastuksen kautta välitön Jumalan tunteminen käy mahdolliseksi, mutta kuitenkin jää Jumalan vasituinen, ylimaailmallinen olento ihmiselle tunte-mattomaksi, sillä siihen valoon, jossa Jumala on, ei kukaan voi tulla. Niin on Jumala koroitettu yli kaiken, ettei ihminen voi järjellään Häntä käsittää. Jumalan tunteminen on kuitenkin todellinen. Monella tapaa Jumala ilmoittaa itsensä ihmiselle, ja nämä ilmoitukset eivät ole vain kuvauksia, vaan oleellisia olennon esityksiä. Maailma on lähtenyt Jumalasta, ja Jumala on sen määränä. »Hänestä ja Hänen kauttaan ja Häneen on kaikki» (Room. 11, 36). Jumala on todellisimmassa elämänsuhteessa maailmaan. Ja maailman tarkoitus on olla Jumalan ilmestystä, niin että luomakunnan esineet Jumalan

luomina ilmoittavat jonkun piirteen Jumalan olennosta. Ne ovat Luojan ajatuksia, jotka ilmoittavat jotakin Hänestä. Raamattu puhuu Jumalan kieltä, kun se esittää meille iankaikkisia totuuksia luomakunnan elävissä muodoissa. Luomakunta on ilmaus Luojan toimesta ja olemisesta maailmassa, vaikka Hän on ylimalmallinen. Luomakunnan ilmausmuodot ovat sentähden jumalallisen elämän ilmauksia. Niin kuvaavat Raamatussa valo, tuuli, kallio joitakin piirteitä Luojan toimessa. Varsinkin kuvastuu Jumala ihmisessä, joka yhdistää itsessään useita piirteitä, jotka ovat maailmassa hajaantuneina. Raamattu puhuu Jumalan tahdosta, ymmärryksestä, rakkaudesta, kasvoista, silmästä, käsivarresta y.m. Ihmisessä ovat kaikki elimet puutteellisia, ja Jumalassa ei ole näitä elimiä samanmuotoisina kuin ihmisellä, mutta olentonsa puolesta kuvaavat ne jotakin Jumalan toimessa, joka astuu ylimalmallisesta korkeudestaan alas tähän maailmaan. Niinkuin Jumala loi tämän aineellisen maailman, niin vaikuttaa Hän täällä elämän todellisuudessa, eikä vain ruumiittomassa henkisyydessä. Koko maallinen olemisto pysyy Jumalassa, niinkuin se Hänestä lähtee. Jumala on olemassa maallisessa olo-aineessa, ja Hän on maailman muodossakin siihen määrään, kuin tämä kuuluu maailman oleeseen. Sentähden esittää Luojan Henki ilmauksia Jumalan olennosta elävissä muodoissa, joissa ihmisen tulee oppia lukemaan Jumalan kieltä. Jos olisimme pysyneet uskollisina Jumalalle, niin olisi meidän helppoa lukea tätä, mutta nyt on se vaivalla tavailtava.

*Useassa ihmisen elämänilmauksessakin, joka esiintyy synnin vaikutuksen alaisena, kuten vihassa, on alkupe-
räisenä perustuksena hyvä voima, joka ihmisessä on tur-
meltunut, mutta joka Jumalassa on täydellinen.* Vihan tulee esiintyä vastavaikutuksena pahaan, ja silloin se on oikeutettu. Jumala vihaa pyhänä kaikkea paha. Kun

kadumme jotakin, huomaamme, ettemme tehneet oikein tahi että olimme uskottomat. »Jumala ei ole ihminen, että Hän katuisi» (1 Sam. 15, 23). Semmoista katumusta ei ole Jumalassa. Mutta katumus voi aiheutua siitä, että edellytykset muuttuivat, niin ettei sitä tehty, minkä ihmisen olisi pitänyt tehdä. Silloin viisaus ja vanhurskaus vaativat, että tarkoitettu toimi peruutetaan. Tässä mielessä on Jumalassakin katumusta, sillä Hän toimii siveellisten perusteiden mukaan. Kun Saul luopui Jumalasta, katui Hän, että oli tehnyt Saulin kuninkaaksi. Jumala sanoo: »Jos se kansa, jota vastaan Minä puhun, kääntyy pois pahuudestaan, niin Minä kadun sitä onnettomuutta, jota olin aikeissa sille tehdä» (Jer. 18, 8). Viha on Jumalan toimessa ja kasvatuksessa välttämätön. Milloin kielletään Jumalalta viha, tulee maailmansovinto käsittämättömäksi.

*Tavallisesti syrjäytetään tieteen piirissä Jumalan vasi-
tuinen, ylimaailmallinen olento, mutta toiselta puolen
siirretään tavallisesti maailmassa toimiva Jumala niin
kauaksi, ettei ihminen täällä huomaa Jumalan läsnäoloa.
Jumala on olennoltaan Henki.* Jeesus sanoo: »Jumala on
Henki; ja jotka Häntä palvovat, niiden tulee palvoa
hengessä ja totuudessa» (Joh. 4, 24). Henki on elämän
korkein ilmestysmuoto. Ehdottomana itsionä Jumala on
ensimäinen ja viimeinen, alku ja loppu. Jumala sanoo:
»Kuule Minua, Jaakob ja Israel, jonka olen kutsunut!
Minä se olen, Minä olen ensimmäinen, Minä olen myös vii-
meinen» (Jes. 48, 12). *Ja Jumala on olennoltaan elämä.*
»Herra on todellinen Jumala, Hän on elävä Jumala
ja iankaikkinen kuningas» (Jer. 10, 10). Jeesus sanoo:
»Niinkuin Isällä on elämä itsessään, on Hän antanut elä-
män myös Pojalle, niin että Hänelläkin samoin on elämä
itsessään» (Joh. 5, 26). Jumalalla on elämän täyteys, ja
Hänestä lähtee elämä. *Jumala on olennoltaan valo.* Jo-
hannes sanoo: »Tämä on se sanoma, jonka olemme Hä-

neltä kuulleet ja jonka teille julistamme: että Jumala on valo, ja ettei Hänessä yhtään pimeyttä ole» (1 Joh. 1, 5). Jumala on luomaton valo, josta kaikki valo maailmassa lähtee. Ja *Jumala on olennoltaan rakkaus*. Kaikki tosi rakkaus lähtee Hänestä. »Joka ei rakasta, hän ei tunne Jumalaa, sillä Jumala on rakkaus» (1 Joh. 4, 8). On ihmeellistä katsella, kuinka vaitelias ilmestyksen Henki Raamatussa on Jumalan vasituiseen, ylimaailmalliseen olentoon nähden. Pyhä huntu tätä olentoa peittää. Piispa *Hilarius*, joka kuoli 368, kiinnittää jo kristittyjen huomion siihen vaiteliaisuuteen, millä ilmestyksen Henki peittää Jumalan sisällisen olennon tuntemisen. Patriarkat, sanoo hän, eivät sitä tunne, Mooses ei saanut tietoa siitä, profeetat jäivät siitä tietämättömiksi; taivasten Herra ei ilmoittanut sitä. Usea nykyajan teologian tohtori lisää tähän: Minä nostan tuon hunnun ja selitän Jumalan vasituisen olennon. Mutta tuo on tyhjä kerskaus, sillä ihminen ei pysty siihen.

§ 39.

Jumalan nimet.

Kun Jumalan vasituinen, ylimaailmallinen olento on ihmiselle käsittämätön, ja tämä vain voi Jumalaa tuntea sen mukaan, kuin Hän on ilmoittanut itsensä, ja kun Jumala ilmoittaa itsensä nimessään, on Jumalan nimellä Raamatussa erityinen arvo. Sen osoittaa ensimmäinen rukous Herran rukouksessa: »Pyhitetty olkoon Sinun nimesi.» Raamatussa esiintyy useita nimityksiä Jumalasta. Muutamat näistä ovat yleistä luontoa niinkuin hebrealaiset sanat: »Elohim», »Adonai»; toisia taas käytetään vain elävästä Jumalasta, niinkuin Jehova. Yleiset nimitykset ilmaisevat ylipäänsä voimaa ja valtaa. Jumalan nimi Elohim on monikkomuotoa, ja sitä käytetään myös pakanain jumalista. Joskus käytetään tätä sanaa myös ihmisistä,

jotka ovat Jumalan ilmestyksen edustajia, mutta sitä ei käytetä yksityisestä ihmisestä semmoisenaan. On olemassa tästä sanasta yksikkömuotokin, mutta sitä käytetään harvemmin. Monijumalaisuus oli kielletty Israelissa, mutta kuitenkin käytetään tätä monikkomuotoa paljon, ja siihen liitetään usein Jehova. Ja mainesana pannaan usein monikkoon, silloinkin kun se on yhdistetty Jehova-sanaan. Elohim sanoo 1 Moos. 1, 26: »Tehkäämme ihminen kuvaksemme!» Ja Elohim'in yksikkömuotoon »Eloah» liittyy Jobin kirjassa (35, 10) mainesana monikossa. Tämä johtuu siitä, että Raamatun Jumala-käsitteeseen kuuluu moneuskin. Niinkuin yksijumalaisen Jehovan mainesana käytetään monikkoa, niin liitetään monikkomuotoon Elohim mainesana yksikössä. Sanoetaan 1 Moos. 1, 1: »Alussa Elohim loi taivaan ja maan.» Alkukielen sanoissa Elohim ja Jehova on siis ykseys ja moneus yhdistetty. Käsittämättömällä tavalla esiintyvät Jumalan olennessa ja toimessa nämä perusmuodot yhdistettyinä. Jumala ei ole moninainen niinkuin maailma, eikä Hän ole yksinäinen niinkuin ykseyden muodossa oleva olento. Raamatun Jumala-käsitteessä on vertaamattomassa omituisuudessa olennollinen ykseys ja olennollinen moneus. Pakanakunnassa hallitsee monijumalaisuus, mutta siinäkin on jonkunlainen ykseys, vaikka tämä vain on aatteellinen. Raamatun Jumala-käsitteessä ei ole maailman moneusmääreitä eikä sen ykseysmääreitä, sillä Jumala on olemassa ylempänä kaikkea maailman ykseyttä ja moneutta. Jumalan täyteydessä on moneutta, mutta Jumala on samassa yksi ja kaikki itsessään. Ei ole kukaan luotu olento semmoinen kuin Hän. Sentähden on Raamatussa kielletty tekemästä kuvaa Jumalasta. Jumala on kaikessa elämässä, mutta Hän on samassa yli kaiken elämän. Jumalana me Häntä kohtaamme kaikissa olemisen ykseys- ja moneusmuodoissa, mutta tosi Jumalana Hän on käsittämätön, ja Hän on ainoa palvottava.

Elohim on ollut itsenäisenä ennen maailmaa, ja Hän on luonut maailmankaikkeuden. Elohim ei ole vain aatteellinen peruste, vaan Hän on kaikkiviisas ja kaikkivoipa Jumala, joka vapaana luo kaikki tarkoituksensa ja suunnitelmansa mukaan. Jumala on kaikkialla, sillä »Hännessä me elämme, liikumme ja olemme» (Ap. t. 17, 28), ja tämä maailmassa toimiva jumalallisuus esiintyy iankaikkisena voimana (Room. 1, 20), joka astuu eteemme koko luomakunnassa. »Jumala vaikuttaa kaikki kaikissa» (1 Kor. 12, 6). Kaikki luodut olennot ovat katoavaa luontoa; ne syntyvät ja kuolevat. Mutta Jumala on se perusvoima, joka kaikki kannattaa. »Sinä pysyt aina samana, eivätkä sinun vuotesi lopu» (Ps. 102, 28). Jumalan olento on itsetäyteisenä koroitettu yli maailman, eikä Hän maailman Luojana ole sekoitettava maailman kanssa. Perusvoimana Hän kaikki elähyttää ja on kaikessa vaikuttavana, mutta Hän on kuitenkin korkeampana kaikkea, ja tähän perustuu Jumalan kirkkaus. Senthden on Jumala ylistettävä (Room. 1, 25). Maailma on kyllä likeisesti yhdistetty Jumalan kanssa, mutta luotuna ja rajoitettuna on se Jumalasta eroitettu, sillä Hän on ehdoton olento. Elohim on kaikkea elämää luova, kaikkiviisas perusvoima ylimaailmallisessa itsenäisyydessä.

Niinkuin Elohim esittää Jumalan Luojana, niin esiintyy Jumala Jehovana liiton perustajana. Jumalaa sanotaan kyllä Jehovaksi jo ennenkuin väsitäinen liitto syntyi Siinain vuorella, mutta Jehova-käsite on tässä valmistuksessa, kun Jehova aluksi esittää Jumalaa hänen suhteessaan ihmiseen. Kun luomiskertomuksessa esitetään taivaan ja maan ja ihmisen syntyä, käytetään Jumalan nimenä vain Elohim, mutta kun sitten erityisesti puhutaan ihmisen luomisesta, lankeemuksesta, tuomiosta ja lupauksesta, käytetään sekä Elohim että Jehova. Kun ihminen esiintyy suhteessa Jumalaan luonnon piirissä ja

maallisen elämän vaiheissa, käytetään Raamatussa sekä Elohim että Jehova, mutta kun yksinomaan puhutaan ihmisestä ja hänen suhteestaan Jumalaan, käytetään vain Jehova. Jehova on ihmishenkilön luoja, lainlaatija ja tuomari, joka eroittaa hyvän ja pahan. Tämän kautta valmistuu liiton suhteet ja lupaukset. Elohim tekee liiton Nooan kanssa, sillä tämä liitto liikkuu vielä luonnon piirissä, ja sen merkkinä on taivaankaari, mutta Jehovana Jumala tekee liiton Israelin kanssa ja valvoo ihmisten henkilökohtaisia suhteita. Taivaan ja maan Jumala on patriarkkojen, Aabrahamin, Iisakin ja Jaakobin Jumala. Tämä ilmestys keskittyy Jehovan enkelissä (1 Moos. 16, 10; 22, 11). Patriarkoille ilmestyy Jumala kaikkivaltiaana, joka pitää huolen ihmisistä ja täyttää lupauksensa. Hän tekee lapsettoman Aabrahamin monen kansan isäksi. Alkukielellä esiintyy muitakin nimiä, jotka esittävät Jumalan voimaa. Jumala sanoo Moosekselle: »Minä olen ilmestynyt Aabrahamille, Iisakille ja Jaakobille kaikkivaltiaana Jumalana, mutta nimelläni Jehova en ole tehnyt itseäni tunnetuksi» (2 Moos. 6, 3). Aabrahamille sanoo Hän: »Minä olen Jumala kaikkivaltias; vaella Minun edessäni ja ole vakaa» (1 Moos. 17, 1). Nimi Jehova oli isille tunnettu, sillä jo Setin aikana ruvettiin saarnaamaan Jehovan nimessä, mutta olentonsa puolesta ei Jumala vielä ollut Jehovana tunnettu. Samuelista sanotaan: »Samuel ei tuntenut silloin vielä Jehovan nimeä, eikä Jehovan sana ollut vielä ilmoitettu hänelle» (1 Sam. 3, 7).

Jumala sanoo Moosekselle: »Minä olen se, mikä olen» (2 Moos. 3, 14). Mooses oli kysynyt, mitä hänen tuli saroa Israelin kansalle, kun se kysyy, mikä sen nimi oli, joka oli lähettänyt hänet. Jumalan vastaus: »Minä olen se, mikä olen» sisältää sen, että Jumala vasituisen olentonsa puolesta on käsittämätön. Valkoisella hevosella ratsastavalla »oli kirjoitettu nimi, jota ei tiedä kukaan

muu kuin Hän itse» (Ilm. 19, 12). Jehova tietää myös riippumatonta ja muuttumatonta olentoa. Menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta on alkukielen sanassa: »Minä olen.» Tässä ilmenee Jumala itsetäyteisenä itsiönä, joka yksin on, mitä Hän on. Me olemme yksilöis-itsiöitä, emmekä voi käsittää alkuitsiötä, joka ei ole syntynyt ja joka ei ole itsiö toisen rinnalla, vaan joka itsetäyteisessä itsenäisyydessä käsittää kaikki itsiöt. Raamatussa sanotaan Jumalasta: »Joka on ja joka oli ja joka tuleva on» (Ilm. 1, 8). »Joka on» käsittää ehdotonta, itsetäyteistä olentoa, ja sentähden Hän oli ja on tuleva. Kun Mooses sanoo Jumalan käskystä Israelin lapsille: »'Minä olen' lähetti minut» (2 Moos. 3, 14), sisältyy siihen henkilökohtainen, pysyvä oleminen, joka ei katoa eikä muutu. Jumala sanookin: »Minä olen Jehova, joka en muutu» (Mal. 3, 6). Niin on Jeesus Kristuskin sama eilen ja tänään ja iankaikkisesti (Hebr. 13, 8). Jumala ei ole vain aatteellinen alkeisolio, vaan Hän on ehdoton itsiö, joka on eroitettu kaikista maailmallisista käsitteistä. Hän on ehdoton minä, joka on olemassa kaikkina aikoina, muuttumattomana, rajattomana, kaikkia olemattomia aatteita korkeampana. Tämän vertainen ei kukaan ole. Meissä kehittyy itsiöllinen käsite, kun olemme suhteessa muihin itsiöihin, mutta Jumala on, mitä Hän on alkuitsiönä, josta kaikki itsiöt lähtevät. Jehovan nimeen liittyy myös *muuttumaton mieliala, uskollisuus lupausten täyttämisessä*, mutta myös *vakavuus uhkauksissa*. Jehova on korkein ehdoton olemus, joka siinä kohden on vastakkaisuudessa kaikkeen katoavaan. Kaikki on Jumalasta ja Jumalaan, mutta ei mikään ole Jumala muu kuin Hän itse. Jos Jumala tehdään joksikin aatteeksi, niin Hän alennetaan ihmistä alemmaksi. Korkeimmalla elämänasteellakin on olemisen peruste Jumalassa. Jumala on henkilö, on Minä, mutta Hän ei ole käsitettävä yksityishenkilöksi eikä korkeimmaksi henki-

löiden sarjassa. Ehdottomassa olemisen itsenäisyydessä käsittää Jumala kaikki henkilölliset olennot. Kun ihminen koettaa järjellään muodostaa ehdotonta alkuhenkilöä, syntyy Jumala-käsitteessä rajoitusta, mutta sitä ei Jumalassa ole. Ei ole luodun ominaisuutta pantava Jumalaan. Sentähden Hän sanoo: »Minä olen se, mikä olen.» Meidän järkemme ei voi ehdotonta henkilöä käsittää. Ihminen on kyllä Jumalan kuvan kaltaiseksi luotu, mutta kaltaisuus ei ole samanlaisuutta, emmekä saa Jumalaan siirtää meidän henkilömme ominaisuuksia. Me olemme luotuja, ja me liikumme muuttuvan olemisen piirissä, mutta Jumala on puhtaassa olemisessä, jossa ei ole muuttumista. Ehdottomassa alkuhenkilössä on luotujen henkilöiden peruste.

Jumalassa on luodun henkilön elämän ja luodun luonnon elämän sisäinen peruste. »Hänestä ja Hänen kauttaan ja Häneen on kaikki» (Room. 11, 36). Maailmassa on luonnonelämä eroitettu henkilöelämästä, mutta Luojan olennossa ovat ne yhdistetyt. Sentähden puhuu Raamattu jumalallisesta luonnosta (2 Piet. 1, 4), joka on ihmisen kehityksen määränä. Jumala ilmestyy henkisesti ja ruumiillisesti; Hän panee sekä henkilöelämän että luonnonelämän olevaksi, ja tulevassa maailmankirkastuksessa yhdistyvät nämä piirit, jotka nyt ovat erillään.

Jumala luo maailman, ja Hän määrää koko sen kehityksen, kunnes hänen maailmasuunnitelmansa toteentuu. Jumala on kaikkivaltias, joka ei riipu maailmasta. Hän elää iankaikkisesta iankaikkiseen. Sentähden Hän on aikakausien kuningas (1 Tim. 1, 17). Jumala on ehdottomasti toimiva, niin että Hän panee määrät ja rajoitukset olevaisuudelle. Maailman vapaus on Jumalan asettama, ja sillä on perussääntönsä Jumalassa. Jumala on vanhurskas, joka tekee oikein ja tuomitsee maailman. Pyhänä Hän hallitsee kaikki, ja Hän on totuus. Jumalan sanat ja teot esiintyvät aikojen kuluessa lakina ja lupauk-

sena, tuomiona ja armona, mutta olennon muutoksia ei ole Jumalassa. Kaikella on yhteytensä Hänessä, joka on, oli ja on tuleva, ja joka ohjaa koko maailman kehityksen määräänsä, jolloin hänen kirkkautensa täyttää kaikki.

Isä Jumala ja Poika ja Pyhä Henki.

§ 40.

Raamattu sanoo, että Jumala on itsetäyteinen olento, joka on ennen kaikkea ja yli kaiken, joka asuu valossa, johon ei kukaan taida tulla, ja jota ei kukaan voi nähdä. Mutta tämä Jumala on alku ja loppu, a ja o, ja Hän luopi maailman. Tätä varten Hän astuu ylimaailmallisesta kirkkaudesta ja tulee myös sisämaailmalliseksi. Tämöisenä on Jumala Elohim, joka luonnon piirissä toimii iankaikkisena voimana ja Luojana. Hänessä on ykseys ja moneus. Jehova ilmoittaa Jumalan pyhänä, historian piirissä vaikuttavana, joka liiton Jumalana laissa ja lupauksessa välittää ylimaailmallisen ja sisämaailmallisen toimensa. Sana, joka oli välittämässä luomisen, on Israelissa liiton enkelinä. »Kohta tulee temppeliinsä se Herra, jota te etsitte, ja liiton enkeli, jota te haluatte» (Mal. 3, 1). Ja Henki on vanhassa liitossa Jehovan Henki. »Nyt lähetti minut Herra, Herra ja hänen Henkensä» (Jes. 48, 16). Mutta uudessa liitossa syntyy uusi, oleellinen välitys rakkaudessa. Jumala on Isä korkeimassa mielessä. Hän esiintyy ehdottomana henkilönä, kolmiyhteisenä, Isänä, Poikana ja Pyhänä Henkenä.

§ 41.

Isän käsite.

Jumalaa sanotaan Raamatussa Isäksi sentähden, että Hän Luojana on kaikkien Isä. Hän on valojen Isä ja henkien Isä. Siveellisessäkin mielessä sanotaan Jumalaa

Raamatussa Isäksi. Hän on orpojen Isä. Korkealle asettaa kristinusko ihmisen, kun tämä saa lähestyä Jumalaa Isänä, joka taivaasta antaa hyvää niille, jotka Häneltä anovat. Hän näkee salassa niitä, jotka Häntä etsivät. Apostoli sanoo, että Isästä »kaikki, jolla isä on taivaissa ja maan päällä, saa nimensä» (Ef. 3, 15), ja korinttolaisille hän sanoo, että meillä on »ainoastaan yksi Jumala, Isä, josta kaikki on, ja me Häneen, ja yksi Herra, Jeesus Kristus, jonka kautta kaikki on, ja me Hänen kauttaan» (1 Kor. 8, 6). Ihmiskunnan polviluettelossa sanotaan, että Aadam on Jumalan (Luuk. 3, 38), mikä lause perustuu Jumalan suhteeseen Luojana. Paavali viittaa erään pakanakunnan runoilijan lauseeseen, joka sanoo ihmisten olevan Jumalan sukua (Ap. t. 17, 28). Ja Jeesus puhuu Samarian vaimolle siitä, että Isää on rukoiltava (Joh. 4, 23). Vuorisaarnassaan esittää Jeesus Jumalaa Isänä, joka luonnon piirissä osoittaa hyvyytään pahoillekin, joille Hän antaa ravinnon, ja joka kuulee rukoukset. Jeesus sanoo täällä: »Anokaa, niin teille annetaan; etsikää, niin te löydätte; kolkuttakaa, niin teille avataan» (Matt. 7, 7). Hän kysyy, kuka on se ihminen, joka antaa pojalleen kiven, kun hän pyytää leipää, ja lisää siihen: »Jos siis te, jotka olette pahoja, osaatte antaa lapsillenne hyviä lahjoja, kuinka paljoa ennemmin teidän Isänne, joka on taivaissa, antaa sitä, mikä hyvää on, niille, jotka sitä Häneltä anovat» (Matt. 7, 11). Niin on Jumala armollinen kaikille. Jumalan suhde ihmisiin verrataan Raamatussa usein isän suhteeseen lapseensa. Jumala tahtoo, että eksyksissä kulkevia ihmisiä autetaan (Matt. 18, 12. 14). Ja vertauksessa tuhlaajapojaesta esiintyy Hän Isänä kaikille, jotka Häntä etsivät. Jumala on Isä hyvälle ja pahoille, ja Hän hoitaa kaikkia; sentähden voi ihminen turvata Häneen. Kun tämä Jumala Isänä on täydellinen, on Hän velvoittava esikuva, jota ihmisen on tavoittelemisen ja kuuleminen (Matt. 5, 48). Ihminen on

Jumalan kaltaiseksi luotu (Jaak. 3, 9), ja hänen tulee olla Jumalan seuraajana (Ef. 5, 1).

Jumalan suhteessa Israeliin esiintyy erityinen isän-suhde. »Israel on minun esikoiseni», sanoo Jumala (2 Moos. 4, 22). Israelin on lapseus (Room. 9, 4). Mooses sanoo Jumalasta Israelille: »Eikö Hän ole sinun Isäsi ja Lunastajasi, joka on sinut luonut ja valmistanut» (5 Moos. 32, 6). Kansa on lähtenyt Aabrahamista ja Saaraasta, ja Jumala pelasti kansan Egyptistä. Jumala antoi lakinsa Israelille, lähetti sille profeetat ja järjesti kansan valtiollisen elämän. Jumala hoitaa Israelia niinkuin poikaansa, ja kansa voi vain säilyä kansana yhteydessä Jumalan kanssa. Mutta Israel oli vielä alaikäinen (Gal. 4, 1).

Jumalan suhde ihmiseen Jeesuksen Kristuksen Jumalana ja Isänä on korkein isänsuhde, jossa Jumalan suhde Israeliin ja hänen yleinen suhteensa ihmiskuntaan keskittyvät. Jeesus Kristus välittää tätä korkeinta isänsuhdetta, joka ei ole rajoitettu yhteen kansaan, vaan tarjoutuu koko maailmalle. Tämä isänsuhde toteentuu vain niissä ihmisissä, jotka uudensyntymisen kautta ovat elävässä uskonyhteydessä Jeesuksen Kristuksen kanssa. Tässä uskova tulee osalliseksi Kristuksen Hengestä, jonka kautta Jumala korkeimmassa mielessä tulee hänen isäkseen. »Te olette kaikki uskon kautta Jumalan lapsia Kristuksessa Jeesuksessa», sanoo apostoli (Gal. 3, 26). Tähän liittyy sitten tuleva yleinen uudestisyntyminen, jonka kautta uusi luonto ja uusi maailma luodaan. Jumala on silloin kaikki kaikissa (1 Kor. 15, 28).

Jeesus tulee Isän tyköä ja on sisimmässä yhteydessä Hänen kanssaan, niin että Hän toimii sen mukaan, kuin Isä Hänelle osoittaa, ja puhuu, mitä Isä Hänelle sanoo. Jeesuksen elämän alku, kehitys ja määrä on Jumalassa, ja se päättyy kirkastukseen. Jeesuksessa Kristuksessa toteentuvat Jumalan elämän piirteet täydellisesti. Roo-

malainen sadanpäällikkökin todistaa: »Totisesti tämä oli Jumalan Poika» (Matt. 27, 54). Kristus on todella Ihmisen Poika ei vain yleisessä mielessä, vaan Hänessä kuvastuu ihmiskunnan sukuluonne täydellisenä, niin että Hän Ihmisen Poikana esiintyy kantaisän Aadamin poikana. Alkukielessä Ihmisen Poika ei tiedä vain yksityisen ihmisen poikaa, sillä artikkelit antavat sanoille syvemmän sisällön. Kristus on sanan täydessä mielessä se Ihmisen Poika, jossa ihmiskunnan sukuluonne selväpiirteisenä esiintyy. Messias on Jumalan Poika ja Ihmisen Poika. Sentähden on Ihmisen Pojalla valta antaa synnit anteeksi, ja Hän on sapatinkin Herra. Hän tulee Isänsä kirkkaudessa pitämään tuomiota. Pietari tunnustaa: »Sinä olet Kristus, elävän Jumalan Poika» (Matt. 16, 16). Kristuksessa Ihmisen Poikana on jumalallista korkeutta ja inhimillistä alhaisuutta. Psalmista sanoo: »Mikä onkaan ihminen, että häntä muistat, ja Ihmisen Poika, että Hänestä pidät huolta? Sinä teit Hänet vähää vähemmäksi enkeleitä ja kruunaat Hänet kunnialla ja kirkkaudella» (8, 5. 6), ja tämä lause sovitetaan hebrealaisepistolassa välittömästi Jeesukseen (2, 9 ss.). Nimitys Ihmisen Poika syrjäytyy, kun Jeesus oli kirkastunut Isän tykönä. Ihmisen Poika muodostui Jumalan Pojaksi, kun Jumalan Poika oli ensin muodostunut Ihmisen Pojaksi. Näyssä esiintyy kuitenkin joskus vielä nimitys Ihmisen Poika (Ap. t. 7, 56; Ilm. 1, 13). Kristuksessa astuu eteemme täysi-ikäisyyden määrä, täydellinen mies (Ei 4, 13). Jeesus Kristus on ihmiskunnan perikuva, joka korkeimmassa siveellisessä toimesta ja syvimmissä kärsimisessä voittaa vanhan turmeltuneen ihmiskuvan. Kun Jumalan kaltaisuus toteutuu Ihmisen Pojassa, esiintyy Hänessä myös alkuperäinen hallitussuhde luontoon, mikä tulee ihmeissä näkyviin. Raamatussa sanotaan: »Sinä asetit Hänet kättesi tekojen herraksi» (Hebr. 2, 7).

Ihmisen Poika alistui täydellisesti Isän tahdon alle,

syntyi lainalaiseksi (Gal. 4, 4) *ja tuli ympärileikkauksen palvelijaksi* (Room. 15, 8). Israelin kansan piirissä kehittyi Jeesuksen elämä, ja hänen suhteensa Jumalaan ilmestyy täydellisessä kuuliaisuudessa Isän tahdolle. Hän on kuuliainen kuolemaan asti, ja Hän on Jumalan palvelija korkeimmassa mielessä. Isä vahvistaa isänsuhdettaan Häneen, niin että Hän tekee Hänet Kristukseksi, jossa Hengen täyteys on, niin että ne Jumalan lahjat, joilla Jumala varusti palvelijansa Israelissa, esiintyvät täydellisinä Kristuksessa. »Jumala voiteli Hänet Pyhällä Hengellä ja voimalla» (Ap. t. 10, 38). »Jumala teki tämän Jeesuksen Herraksi ja Kristukseksi» (Ap. t. 2, 36). Jumalan palvelija koroitetaan hallitsijaksi, jolla on valan yhteys Isän kanssa. Jeesus Kristus on messiaallinen Jumalan Poika, ja Hän on lakia täyttämällä siksi tullut. Ajassa on tämä Kristuksen valta syntynyt, ja ajassa se päättyy, sillä se on välittävää luontoa. Se valmistaa Isän iankaikkista valtakuntaa, jossa Kristuksella on iankaikkinen asema. »Kristus antaa valtakunnan Jumalan ja Isän haltuun» (1 Kor. 15, 24).

Mutta Kristuksessa esiintyy myös ylimaailmallinen isänsuhde, ja tämä korkein isänsuhde Jeesuksessa Kristuksessa yhdistää itseensä edelliset isänsuhteet. Kristuksessa on Jumala Isä korkeimmassa mielessä. Sentähden on Isän ja Pojan tunteminen iankaikkinen elämä. Kristus tuli ilmoittamaan tätä tähän asti tuntematonta isänsuhdetta, ja sentähden sanotaan Jumalaa Jeesuksen Kristuksen Jumalaksi ja Isäksi. Tämä korkein isänsuhde on julistettava kaikelle maailmalle. Tämä suhde on rakkauden, joka armahtaa syntiin langennutta ihmiskuntaa ja antaa sille ainoan Poikansa lunastajaksi. Jumala tulee uskovan Isäksi Pyhän Hengen kautta. Tässä ei vain synny yleistä elämänyhteyttä Jumalan kanssa eikä vain alaikäisen lapsen ja palvelijan suhdetta, vaan ylhäältä syntymisen kautta tulee Jumalan Henki usko-

vaan ja luo uuden olennonyhteyden Jumalan kanssa. Kristus ei vain ole esikoinen, vaan Hän on ainosyntynen Jumalan Poika (Joh 1, 14. 18; 1 Joh. 4, 9). Hän on täydellisessä mielessä Ihmisen Poika ja Jumalan palvelija, ja sentähden tulee isänsuhde Hänessä täydelliseksi.

§ 42.

Pojan käsite.

Kristus oli ennen maailman luomista Jumalassa. Hän tuli taivaasta maailmaan, ja vaikka Hän menee pois maailmasta, on Hän kuitenkin edelleen maailmassa. Hän on se Jumalan leipä, joka tuli alas taivaasta ja antaa maailmalle elämän (Joh. 6, 33. 50. 58). Hän on ylhäältä, mutta ihmiset ovat alhaalta (Joh. 8, 23). Ja minne Hän menee, sinne ei ihminen voi tulla (Joh. 13, 33). Jeesus tulee Jumalasta, niinkuin ei kukaan ole tullut ennen Häntä, sillä Hän oli Jumalan kirkkaudessa, ennenkuin Hän tuli maailmaan. Jeesus sanoo: »Minä olen lähtenyt Isästä ja tullut maailmaan; jälleen Minä jätän maailman ja menen Isän tykö» (Joh. 16, 28). Hän, Ihmisen Poika, oli olemassa ennen Aabrahamia ja ennen maailman perustamista. Hänellä oli kirkkautta Isän tykönä, ennenkuin maailma olikaan (Joh. 17, 5). Sentähden »ei kukaan muu tunne Poikaa kuin Isä, eikä Isää tunne kukaan muu kuin Poika ja se, kenelle Poika tahtoo Hänet ilmoittaa» (Matt. 11, 27). Tämä Isän ja Pojan vasituinen olento on ylimaailmallista ja ennenmaailmallista luontoa, ja se voi vain Pojan ilmestyksen kautta tulla tunnetuksi. Tämä sisäjumalallinen olento on Jumalan salaisuus. Raamattu ei ilmoita mitään Pojan oleellisesta, ylimaailmallisesta suhteesta Isään, mutta Pojan ilmestyminen ajassa ei voi olla ristiriidassa hänen ennenmaailmallisen olentonsa kanssa.

Yksityismääreet Pojasta, kun Hän ajallisuudessa il-

mestyy, eivät ole välittömiä määritelmiä Kristuksen ja Jumalan sisällisestä olennonsuhteesta semmoisena, kuin se oli ylimaailmallisena ennen maailman olemassaoloa, vaan ne ovat määrityksiä, jotka koskevat Poikaa, kun Hän astuu esille ylimaailmallisesta perussuhteestaan Jumalaan maailman luomista varten. Tähän kuuluu lause: »Jumalan ainosyntyinen Poika» (Joh. 3, 16), joka yksin on Jumalasta syntynyt. Se ei ole välitön sisäjumalallinen määritys. Jumalan Hengestä syntyneiden Jumalan lasten joukossa on Jeesus ainoa olentoon. Johannes puhuu ainosyntyisestä Pojasta, joka välittää Jumalan suhdetta syntiseen maailmaan. Sanat: »lähteä Jumalasta», »syntyä Jumalasta» tarkoittavat Kristuksen astumista esille siitä asemasta, jossa Hän oli Isän helmassa, ilmestyäkseen lihassa. Pojan nimi ei siis riitä ilmaisemaan Kristuksen alkuperäistä olentoa, sillä tämä sisältyy siihen nimeen, jota ei kukaan muu tunne kuin Hän itse (Ilm. 19, 12). Kun sanotaan, että syntynyt ei vain tarkoita ennenmaailmallista, vaan myös iankaikkista syntymistä Jumalasta, niin revitään raamatullinen lause irti oikeasta perustuksestaan. Raamattu vaikenee, kun on puhetta Jumalan ylimaailmallisesta, sisäisestä olennosta, emmekä me saa sen kainoa kieltä loukata. Kristus on Jumalan ainosyntyinen Poika sentähden, että Hänellä on ennenmaailmallinen Jumalan elämä itsessään, jota ei ole yhdelläkään luodulla olennolla. Jeesus sanoo: »Niinkuin Isällä on elämä itsessään, on Hän antanut elämän myös Pojalle, niin että Hänelläkin samoin on elämä itsessään» (Joh. 5, 26). Pojan käsitteessä on jotakin Isästä riippuvaa. Luther sanoo: »Poika on Isästä ja Isän mukaan muodostunut, mutta Isä ei ole Pojasta eikä Pojan mukaan muodostunut; Isä on jumaluuden lähteen alku, josta Poika on sen saanut.» Isä on Raamatussa ainoa Jumala. Koko maailman elämään nähden on Kristuksella ehdoton, itsenäinen oleminen. Kristus on saanut elämän

Isältä, mutta Hänellä on tämä elämä itsenäisenä, niinkuin se Isällä on. Poikana elää Kristus omaa elämäänsä, joka on sama kuin Isällä on. Isän elämä ei ole eroitettu Pojan elämästä, sillä olennonyhteys on olemassa Isän ja Pojan kesken, niin että Isä on antanut oman elämänsä Pojalle, ja Pojalla on tämä itsenäinen elämä itsessään. Jeesus sanoo: »Minä ja Isä olemme yhtä» (Joh. 10, 30). Poika voi antaa iankaikkisen elämän, niinkuin Isä antaa (Joh. 5, 21), ja tämä edellyttää olennonyhteyttä.

Eivät Isä ja Poika kuitenkaan katoa toisiinsa, vaan Isällä ja Pojalla on oma asemansa. Isä on Pojassa Isänä, ja Poika on Isässä Poikana. Jeesus sanoo: »Isä, joka Minussa on, tekee teot; ne ovat hänen» (Joh. 14, 10); »mitä hyvänsä anotte minun nimessäni, sen Minä teen» (v. 13). »Se, joka on lähettänyt Minut, on Minun kansani; Hän ei ole jättänyt Minua yksinäni, koska aina teen sitä, mikä Hänelle on mieluista» (Joh. 8, 29). »En itsestäni tee mitään, vaan Minä puhun tätä sen mukaan, kuin Isäni on Minulle opettanut» (v. 28). Poika pysyy itsenäisenä Isässä, ja Isä pysyy Pojassa, joka on hänen itsenäisen olentonsa kuva. Isällä on Pojassa ulkonainen ilmauksensa maailmassa, niinkuin Pojalla on Isässä ennenmaailmallinen ja ylimaailmallinen kirkkautensa. Jeesus sanoo Filippukselle: »Etkö usko, että Minä olen Isässä, ja että Isä on Minussa» (Joh. 14, 10). Kristus on itsenäinen, mutta Hän on yhtä Isän kanssa, joka on jumaluuden lähde. Kristus sanoo: »Kaikki on Isäni antanut minun haltuuni» (Matt. 11, 27). Ei ole Pojalla mitään, jota ei Isä olisi antanut Hänelle, mutta Isä on antanut Hänelle kaikki, mitä Hänellä on. Sentähden sanoo Kristus Isälle: »Kaikki minun omani on sinun, ja sinun omasi on minun» (Joh. 17, 10). Heillä on sama kunnia. Yksi tahto on heillä; yhdessä he toimivat, mutta he ovat itsenäisiä. Yksi rakkaus on heissä (Joh. 14, 21). Isän ilmestyksen kautta tunnetaan

Poika, ja Pojan ilmestyksen kautta tunnetaan Isä (Matt. 16, 16 ss.). Kun Kristus lähtee Isästä maailmaan, on Hän kuitenkin Isän luona. Hän on Jumalan vertainen, ja Jumala on Hänessä Isänä. Jumaluus kuuluu siis Pojallekin, ja »jolla on Poika, hänellä on Isä». Kuitenkin on Isä suurempi Poikaa (Joh. 14, 28), niinkuin Hän on suurempi kaikkia (Joh. 10, 29), sillä Pojalla on Ihmisen Poikana ja Jumalan Poikana elämä Isän antamana. Se riippuvaisuus, mikä kuuluu Pojan käsitteeseen, ei kuulu Jumalan sisäiseen perussuhteeseen, vaan Jumalan ilmestyssuhteeseen. Isän suuremmuus koskee kuitenkin myös koroitettua Kristusta, joka rukoilee Isää, että Hän antaisi opetuslapsille toisen Puolustajan (Joh. 14, 16). Ja Jeesus sanoo: »Silloin itse Poikakin on alistuva sen alle, joka on alistanut Hänen allensa kaikki, jotta Jumala olisi kaikki kaikissa» (1 Kor. 15, 28). Sentähden Kristus sanoo Isää Jumalakseen ei ainoastaan ennen taivaaseen astumistaan (Matt. 27, 46), vaan myös sen jälkeen (Joh. 14, 16).

Kristus nousi ylös Isän tykö (Joh. 14, 16) ja palasi siihen kirkkauteen, jossa Hän ennen oli ollut. Kirkastuminen on mahdoton ihmiselle mutta uskova saa kirkastuksen Jumalan armolahjana Jeesuksen Kristuksen välityksen kautta. Kristuksella on ollut alkuperäinen kirkkaus Isän tykönä, ja hänen kirkastuksensa kautta voi ihminen ja maailma kirkastua. Jeesus Kristus lähettää Isän tyköä Pyhän Hengen, niinkuin Isä, ja Henki todistaa Kristuksesta ja kirkastaa Hänet (Joh. 15, 26).

Kun apostolit esittävät meille Jeesuksen Kristuksen, on Hän heidän edessään ihmistyneenä Ihmisen Poikana, joka on lähtenyt Jumalasta ja täydelliseksi tullut. Kristus on heille täydellinen henkilö, jossa ennenhistoriallinen ja historiallinen olento on yhdistynyt. Ihmiseksi tulleenakin pysyy Kristus ylimaailmallisena maailmaan nähden. Hän on uusi kantaisä, joka on taivaasta (1 Kor. 15, 47), ja Hän on eläväksi tekevä Henki (1 Kor. 15, 45).

Aadam on maallinen, mutta Kristus on taivaallinen (v. 48), ja Hän on vasituisen olentonsa puolesta toinen kuin Aadam, joka on maasta. Jumala on Jeesuksessa Kristuksessa, ja Hänessä asuu jumaluuden koko täyteys rumiillisesti (Kol. 2, 9). Tämä täyteys oli ennen hänen koroitustaan Hänessä sisällisenä, mutta kirkastuksessa muodostui se kirkkauden ruumiiksi (Fil. 3, 21).

Kristuksella oli »Jumalan muoto» (Fil. 2, 6). Tämä oli se kirkkaus, mikä Hänellä oli Jumalan tykönä (Joh. 17, 5), ennenkuin Hän tuli maailmaan. Hän oli olennoltaan yhdenvertainen Jumalan kanssa, mutta Hän pani itsensä tyhjäksi (Fil. 2, 7) eikä tahtonut saaliina ottaa itselleen tuota yhdenvertaisuutta, vaan tuli ihmisten kaltaiseksi, nöyryytti itsensä ja oli kuuliainen kuolemaan asti. Kristus oli olemassa, ennenkuin Hän tuli maailmaan, ja Hänellä oli silloin Jumalan muoto. Hän oli olentonsa ja ulkonaisen muotonsa puolesta Jumalan vertainen. Taivaasta tulleenakin Kristus on se »Ihmisen Poika, joka on taivaassa» (Joh. 3, 13). »Joka ylhäältä tulee, se on yli kaikkien» (Joh. 3, 31). Taivaasta tulleen oli Hän olentonsa puolesta eroitettu alhaalta polveutuneista, vaikka Hän esiintyi niinkuin ihminen. Kristus oli rikas, mutta Hän tuli meidän tähtemme köyhäksi (2 Kor. 8, 9). Kun Hänellä oli Jumalan olento alkuperäisenä omaisuutena, pysyi Hän, vaikka Hän esiintyi palvelijan muodossa, yhteydessä sen kirkkauden kanssa, mikä Hänessä oli. Milloin vain tahtoi, taisi Jeesus antaa Jumalan muodon esiintyä kirkkautena, ja opetuslapset saivat nähdä hänen kirkkautensa niinkuin ainokaisen Pojan kirkkauden Isästä (Joh. 1, 14). Mutta Hän ei katsonut saaliiksi Jumalan vertainen olla. Kun ei Jumalan vertaisuus kuulunut Hänelle hänen lunastustyötä suorittaessaan, olisi sen käyttäminen ollut saaliin ottamista. Apostoli sanoo Kristuksen alentumiseen nähden kristityille: »Olkoon teillä se mieli, joka Kristuksella Jeesuksellakin

oli.» Kristityn tulee noudattaa Kristuksen esikuvaa ja kieltää itsensä (Fil. 2, 3—5). Kun Kristus pani itsensä tyhjäksi, ei Hän ulkonaisesti esiintynyt Jumalan kanssa yhdenvertaisena, mutta Hänellä oli edelleen olennollisesti Jumalan muoto, vaikka Hän vapaaehtoisesti kielsi itsensä. Kristus ei luopunut ihmistyessään jumalallisesta olennosta, vaan ainoastaan ulkonaisesta valta-asemasta. Jumalan muodossa ollen oli Kristus maailman Herra, mutta Hän esiintyi palvelijana, ja Hän havaittiin olennoltaan sellaiseksi kuin ihminen. Hän syntyi ja kehittyi niinkuin ihmislapsi, oli kuuliainen ristin kuolemaan asti, vaikka Hän ei ollut velvollinen antamaan henkeänsä alttiiksi. »Sentähden onkin Jumala Hänet korkealle korottanut ja antanut Hänelle nimen, kaikkia muita nimiä korkeamman» (Fil. 2, 9). Ennen ja jälkeen ihmistymistään on siis Kristus samaa olentoa ja samaa muotoa kuin Jumala, ja Hänellä on Jumalan kanssa yhdenvertainen olento.

Kristus on Jumalan kirkkauden säteily ja hänen olemuksensa perikuva (Hebr. 1, 3). Jumalan kirkkaus tietää tässä Jumalan muotoa, ja se on Jumalan majesteettinen ulkoutuminen, joka lähtee Jumalan valosta. Kristuksen kirkkaus on riippuva Jumalan kirkkaudesta, mutta se on itsenäisesti olemassa. Ja Kristus on Jumalan olemuksen perikuva, Jumalan sisäisen olennon ilmaus. Tämä Kristus on historiallinen Jeesus, jossa Jumala on puhunut, mutta Hän on yhteydessä ennenmaailmallisen Sanan kanssa, jonka kautta Jumala aikakaudet loi (Hebr. 1, 2). Kristus kantaa kaikki voimansa sanalla. Tämä totuus esittää pysyvän perussuhteen, ja tämmöisenä Kristus toimittaa puhdistuksen synneistä. Niin on filippiläisepistolassa toisessa luvussa Jumalan muodossa oleminen sen perustuksena, että Jeesus pani itsensä tyhjäksi, ja että Jumala korotti Hänet. Sama on asianlaita lauseella: »Joka on taivaassa» (Joh. 3, 13). Historialliset tapahtumat Jee-

suksen elämässä perustuvat alkuperäiseen, jumalalliseen olemukseen, joka kannattaa kaiken Kristuksen olemisen ja toiminnan. Olennonmuutoksia ei tapahdu Kristuksessa, vaan ainoastaan muutoksia hänen esiintymisensä. Kristus on ennen ihmistymistään, sen kestäessä ja sen jälkeen Jumalan kirkkauden säteily ja hänen olemuksensa perikuva. Kristus ei vain ole Jumalan yleinen kuva, vaan Hän on näkymättömän Jumalan kuva, jommoisena Jumala ei ole missään muualla nähtävänä. Jumalan näkymättömät ominaisuudet ovat maailmassa nähtävinä, mutta Kristuksessa esiintyy näkymätön Jumala semmoisena, kuin Hän on. Kristuksen ennenmaailmallinen olento kannattaa hänen toimensa luomisessa ja lunastuksessa, mutta Kristuksen olento ei tässäkään esiinny alkuperäisesti ylimaailmallisessa välittömyydessä.

Kun Johannes sanoo: »Alussa oli Sana, ja Sana oli Jumalan tykönä, ja Sana oli Jumala» (Joh. 1, 1), niin hän ei tahdo esittää Kristuksen sisäjumalallista olentoa, vaan sen ulkoutuvaa suhdetta luomiseen ja lunastukseen. »Kaikki on saanut syntynsä Hänen kauttaan» (v. 3). »Alku» tarkoittaa sitä aikaa, jona Jumala asettaa kaikki olemaan. Silloin kun kaikki luotiin, oli Sana. Hän ei syntynyt, vaan Hän oli ennen maailmaa. Kun Johannes sanoo Jeesusta »Sanaksi», niin on se alkuperäinen käsite. Philo ei siitä tiennyt mitään sen vasituisessa mielessä. Jeesus sanoo, että totuuden Henki opastaa koko totuuteen ja kirkastaa Hänet (Joh. 16, 13. 14). Kristuksen Henki antoi apostoleille uusia ilmestyksiä Kristuksesta. Alkukielellä tietää Sana täällä sisällistä Sanaa. Sanan ja puheen välillä on alkukielessä se eroitus, että sana on puheen peruste. Johanneksen evankeliumin alussa liittyy Sana Mooseksen luomiskertomukseen. »Alussa loi Jumala taivaan ja maan — ja Jumala sanoi.» Vanhassa Testamentissa esiintyy Sana ulkoutuvana, puhuvana Jumalan viisautena, mutta Johannes esittää Sanan sisäy-

tyvänä ja ennenmaailmallisena. Ennenkuin Jumalan puhetta oli, oli Jumalan Sana sisäjumalallisena, ja tämä Sana on Jumalan poika. Ennenkuin Sana esiintyy suhteessa maailmaan, on se Jumalan tykönä, se »on Isän helmassa» (Joh. 1, 18). Sana on kyllä tässä eroitettu Jumalasta, mutta se on yhteydessä Jumalan kanssa. »Oli», »on» osoittavat pysyvää olemista. »Jumalan tykönä» osoittaa alkukielellä suuntaa, määrää, ja lause: »Joka on Jumalan helmassa» tietää oikeastaan »Jumalan helmaan». Nämä lauseet osoittavat itsenäistä liikettä tahi tointa, joka ei kuitenkaan irtaudu Jumalasta, sillä se pysyy Jumalan tykönä ja pyrkii Jumalaan. Siinä on lepoa ja siinä on liikuntaa, rakkauden yhteiselämää. Lauseeseen: »Joka on Isän helmassa» tai »helmaan», liittyvät sanat: »on Hänet ilmoittanut» (v. 18). Kristuksen ilmentystoimi perustuu siihen likeiseen suhteeseen, jossa Hän on Jumalaan. Lause: »Joka on Isän helmassa» on selityksenä siihen, että Poika ilmoittaa Isän. Sana on katkeamattomassa yhteydessä Jumalan kanssa, ennenkuin maailma olikaan; ja Sana ei ole ulkopuolella Jumalaa, eikä se ole Jumalan rinnalla, vaan se on Jumalassa ja Jumalaan sisäytyvässä liikkeessä. Sentähden sanotaan: »Sana oli Jumala» (v. 1). Kristus on Jumalan vertainen, mutta Hän on Jumalan Poika. Kun Johannes sanoo: »Ja »Sana oli Jumala», omistaa hän Kristukselle kaikki, mikä jumalalliseen olemukseen kuuluu. Hän on jumalallinen henkilö. Sana on Jumalan kanssa yhdistetty sisällisessä olennonyhteydessä. Sentähden voi Paavali sanoa Kristusta Jumalaksi (Room. 9, 5), mutta artikkelia ei Jumala-sanalla tässä ole. Tämä lause ei loukkaa Raamatun yksijumalaisuutta. Kun Tuomas Joh. 20, 28 sanoo Jeesukselle: »Minun Herrani ja minun Jumalani!» on viime-mainitulla sanalla artikkeli, kun se on puhuttelua. Niin voi Paavali 1 Tim. 2, 5 myös sanoa Kristusta ihmiseksi. Ajatuksen sisäinen luonne on tässä määräävänä.

Kristus välittää sentähden luomisen. Jumala loi Pojan kautta maailmat (Hebr. 1, 2). Kaikki on saanut syntynsä Sanan kautta (Joh. 1, 3). Isästä on kaikki, mutta kaikki on Pojan kautta. Kristus ei ole luoja, mutta Hän on luomisen ensimmäinen elin. Eikä Hän vain ole ulkonainen välittäjä, sillä »ilman Häntä ei ole syntynyt mitään, mikä on syntynyt» (Joh. 1, 3). Eroitettuna Hänestä ei ole mitään syntynyt, sillä Hänessä on kaikki luotu (Kol. 1, 16). Luominen tapahtui Kristuksessa niinkuin lunastuskin. »Jumala oli Kristuksessa ja sovitti maailman itsensä kanssa» (2 Kor. 5, 19); niin Hän myös Kristuksessa loi maailman. Kristus on pelastuksen päämies (Hebr. 2, 10), sillä Jumalan armo ja elämän lahja on keskitettynä Kristuksessa. Kristus on lunastus, ja Hän on elämä, ja Hänestä tulee elämä maailmaan. Luomistoimi tapahtuu ensiksi Hänessä, niin ettei mitään luotua elämää ole ulkopuolella Kristusta, niinkuin ei mitään pelastustakaan ole ulkopuolella Häntä. Kristuksessa saapi siis kaikki luotu elämä niinkuin kaikki pelastuselämä alkuperäisen olemassaolonsa. Sentähden on Kristus »esikoinen, ennen kaikkea luomakuntaa» (Kol. 1, 15), sillä Hän on olennoiltaan eroitettu siitä. »Hänessä oli elämä» (Joh. 1, 4). Ennenkuin mitään luotua oli olemassa, oli koko luomiselämän täyteys perusteellisesti Hänessä, sillä »Hän on Jumalan luomakunnan alku» (Ilm. 3, 14), niinkuin Hän on lunastuselämän ja pelastuksen päämies. Kaikki Jumalasta lähtevä elämä on alkuperäisesti olemassa Kristuksessa, ja se tulee Hänen kauttaan luoduksi elämäksi. Koska Kristus on Jumalassa ja Jumala Hänessä, on Hän kaiken Jumalasta lähtevän luodun elämän yhdyskohta ja keskusperuste. Kristus on kaiken luodun elämän sisäinen perusvälittäjä. Koska Kristus on tässä perussuhteessa Jumalaan ja maailmaan, pysyy kaikki voimassa Hänessä (Kol. 1, 17), ja Hän on maailman kehityksen määrä. Kaikki on luotu Häneen. Kristus on kai-

ken luodun elämän perusteellinen keskuselin, jossa sillä on juurensa ja täydellisyytensä.

Kristus on näkymättömän Jumalan kuva ja esikoinen, ennen kaikkea luomakuntaa. Hänessä luotiin kaikki, ja Hänessä pysyy kaikki voimassa (Kol. 1, 15. 16. 17). Kristus ei ole vain ajan ja arvon suhteen ensimmäinen, vaan Hän on esikoinen, joka on toista luontoa kuin maailma, ja josta koko luomakunta lähtee. Hän ei ole esikoinen luotujen joukossa, vaan Hän on ainosyntyinen (Joh. 1, 14), joka on ennen koko luomakuntaa ja korkeampana sitä. Alkuperäisesti syntyneenä Jumalasta on Kristus luomakuntaan nähden olentonsa puolesta ehdottomasti ensimmäinen. Ainosyntyisenä on Hän kaikkia muita luomakunnan esikoisia korkeampana. Uudensyntymisen kautta tulee ihminen uudeksi ihmiseksi, mutta Kristus on ennen luomakunnan syntyä Jumalan Poika, ja Hän on aivan erityistä luontoa, sillä Hän on luovana alkuna esikoinen. Kristus saa välittömästi olentonsa Jumalasta, mutta luotu olento saa elämän Kristuksen kautta. Niin on Kristus esikoinen kuolleista (Kol. 1, 18), sillä Hän nousi kuolleista Jumalan eläväksi tekevästä voimasta. Tällä ei tarkoiteta, että Kristus ensiksi nousi kuolleista, vaan muiden nouseminen kuolleista riippuu tästä Kristuksen nousemisesta. Isän alkuperäinen elämänsuhde Poikaan aiheuttaa Pojan ennenmaailmallisen synnyn ja hänen nousemisensa kuolleista. Kristus on luomakunnan alkuna sekä ensimmäisen että uuden luomakunnan piirissä esikoinen.

Kristus on siis olemassa ennen kaikkea, itsenäisenä, olennonyhteydessä Jumalan kanssa, nimellä, jota ei kukaan tunne. Hän on siis sisäjumalallisessa suhteessa, jota emme voi käsittää. Ja tästä olemisesta Jumalan yhteydessä on Hän syntynyt näkymättömän Jumalan kuvana, joka ei missään muussa tule näkyviin tai tunnetuksi. Niinkuin Kristus on ennenmaailmallisen ja yli-

maailmallisen Jumalan kuvana, on Hän myös syntyvän maailman ennenmaailmallisena ja ylimaailmallisena perikuvana. Kristus on maailman luova, elähyttävä ja määrään johdattava peruste. Hän on koko Jumalan ilmestysjärjestön välittäjä. Mutta ajallista alkua ei Kristuksella ole. Esikoisena Hän välittää maailmanluomisen Jumalasta. Hänessä välittyvät iankaikkisuus ja aika. Verrattomalla yksinkertaisuudella ja ihmeellisellä korkeudella esittää Raamattu Kristuksen olennon, ja meidän on pitäyminen siihen, mitä Raamattu Hänestä ilmoittaa. Ratsionalismi on väärentänyt tämän kuvan.

§ 43.

Pyhän Hengen käsite.

Jumala-käsite on ylipäänsä nykyaikana tullut usealle hämäräksi. Ihminen on välittömässä yhteydessä Jumalan kanssa Luojana, mutta monenlaiset järkeisopilliset mietteet rakentavat väliaitoja Jumalan ja ihmisen välille. Välitön suhde Jumalaan hämmentyy usein uskon piirissäkin. Varsinkin on Pyhän Hengen käsite himmentynyt. Kun se käsitys on laajalle levinnyt teologian piirissä, että Pyhä Henki vain on voima, jolla ei ole henkilökohdasta itsenäisyyttä jumaluuden olennossa, turmeltuu Jumala-käsite kokonaan, eikä kristinuskon Pyhästä Hengestä jää mitään jällelle. Kun Schleiermacher ja useat hänen kannallaan olevat sanovat Pyhän Hengen seurakunnan yleiseksi hengeksi, katoaa tässäkin Pyhän Hengen jumaluus, sillä Pyhä Henki on Jumalan vasituinen olento, ja Hän kirkastaa Kristuksen ennenmaailmallisena ja ylimaailmallisena Jumalan kuvana ja maailman Vapahtajana.

Raamattu puhuu Hengestä yleisemmässä mielessä, jossa Hän Jumalan Henkenä toimii luomisessa ja maailman kehityksessä, Jehovan Henkenä, joka vaikuttaa

vanhassa liitossa ja Isän Henkenä tahi Kristuksen Henkenä, joka toimii uuden liiton piirissä. Henki on elämän kannattaja kaikilla aloilla, ja sitä varten Hän liikkui vetten päällä luomisessa, ennenkuin Jumala lausui luovan sanansa. Kaikkialla luomakunnassa toimii Henki, mutta Hän esiintyy eri tavalla. Henkäyksenä vaikuttaa Jumalan Henki koko luonnon piirissä. Psalmista sanoo: »Jumalan sanalla ovat taivaat tehdyt, ja kaikki niiden joukot hänen suunsa henkäyksellä» (Ps. 33, 6). Henki ei esiinny täällä sisäjumalallisena henkiolentona, vaan maallisen luonnon elämänperusteena. Maailma on Jumalan luoma, ja maailman elämä syntyy ja pysyy voimassa Jumalan henkäyksen kautta. Tämä Jumalan henkäys on hienoin henkivoima, joka yhdistää ruumiillisuuden ja henkisyiden koko luonnon alalla. Ihmisen sielu syntyy Jumalan henkäyksen kautta. »Herra Jumala teki ihmisen maan tomusta ja puhalsi hänen sieramiinsa elävän henkäyksen, ja niin tuli ihminen eläväksi sieluksi» (1 Moos. 2, 7). Luomisesta asti on Jumalan Henki vaikuttamassa yleisenä elämänvoimana maailmassa, ja Hän on se peruste, joka pitää voimassa ja uudistaa elämän. Psalmista sanoo: »Sinä otat pois niiden hengen, ja ne kuolevat ja tulevat tomuksi jälleen. Sinä lähetät Hennesi, ja ne luodaan; ja Sinä uudistat maan muodon» (104, 29. 30). Elämän korkeimmalla asteella ovat ne olennot, jotka ovat sisäisesti ja ulkonaisesti henkisiä, henget. Toisella asteella ovat ne olennot, joilla on henki aineellisessa ruumiillisuudessa. Niin on ihmisellä henkeä, mutta hän ei ole henki. Kolmannella asteella on koko maallinen luonto. Henki on Jumalan edustajana ihmishenkilössä, ja Hän johdattaa totuuteen, kehoittaa, valaisee, ruhtelee ja antaa elämän voimaa ihmiselle. Kun synnin valta ihmiskunnassa kasvoi, vetäytyi Jumalan Henki ihmisestä, kunnes Hän uudestisyntymisessä taas asustuu häneen.

Vanhan liiton piirissä oli uskonnollinen uudistus tarpeen synnin kasvavaa valtaa vastaan. Kaikkialla toimi täällä liiton Henki luovalla voimalla. Hän vaikuttaa lahjoja antavana ja siveellisesti määräävänä perusteena ja varustaa taiteilijoita, sotilaita, profeettoja ja hallitsijoita erityisillä kyvyillä Jumalan palvelusta ja kansan kasvatamista varten.

Uuden liiton taloudessa vaikuttaa Henki myös elämän perusteena, ja Hän muodostaa ne kehityksen voimat, jotka ovat uudelle liitolle tarpeen. Johannes täytetään Pyhällä Hengellä (Luuk. 1, 41), ja Jeesus, uuden liiton välittäjä, sikiää Pyhästä Hengestä (Luuk. 1, 35; Matt. 1, 18. 20). Hän voidellaan Pyhällä Hengellä ja on Jumalan valtakunnan järjestäjä (Joh. 3, 34). Luonnon ja vanhan liiton piirissä valmistaa Henki uuden, korkeamman ilmestysasteen. Mutta Isän ja Pojan Henkenä ei Henki voi lähteä Jumalasta tämän uuden elämän perusteena, ennenkuin Kristus ihmistyneenä Jumalan Poikana on ilmoittanut evankeliumin, täyttänyt lunastustyönsä ja kirkastunut (Joh. 16, 7). Kristuksen Henki on korkeimman ilmestysasteen peruste, ja Hän ilmoittaa taivaan valtakunnan salaisuudet.

Johanneksen evankeliumin 14—16 luvuissa esitetään Isän, Pojan ja Hengen keskinäinen suhde, ja Hengelle annetaan niiden toimien jatkaminen, jotka Pojalla on: opettaminen, totuudesta muistuttaminen, todistaminen ja kirkastaminen. Jeesus sanoo: »Kun Puolustaja tulee, jonka Minä lähetän teille Isän tyköä, totuuden Henki, joka lähtee Isän tyköä, niin Hän on todistava Minusta» (Joh. 15, 26). Niinkuin Jeesus Kristus Jumalan Sanana esiintyy jumalallisena henkilönä, niin esiintyy Henkikin Puolustajana. Ja niinkuin Poika lähtee Isästä antaakseen totuuden todistuksen, niin lähtee Henkikin Isästä antaakseen todistuksen totuudesta (Joh. 16, 7). Mutta tämä Isästä lähteminen ei ole sisäjumalallista, iankaikkista

olennonsuhdetta, niinkuin ei Pojankaan lähteminen sitä ole.

Kun Poika palaa jälleen Isän tykö, lähettää Hän Henkensä maailmaan. Nämä ovat historiallisia tapahtumia, eivätkä ne ole ennenmaailmallisia. Kun Poika lähtee pois maailmasta Isän tykö, niin tulee hänen sijalleen toinen Puolustaja (Joh. 14, 16). Hengellä on siis itsenäinen oleminen Jumalan tykönä, ennenkuin Hän tulee maailmaan, niinkuin Pojallakin on. Ja Isästä lähteneenäkin on Henki yhtä Isän kanssa sisäjumalallisena perusteena, sillä niinkuin Poika antaa iankaikkisen elämän, niin antaa Henkikin itsenäisenä tätä elämää Jumalasta. Sentähden keskittyy Jumalan korkeus Pyhässä Hengessä, niin että Hengen pilkkaaminen on anteeksiantamaton synti. Ihmissessä on henki itsetietoisuuden perusteena, ja persoonallisuus perustuu henkeen. Ihminen tulee henkilöksi sen kautta, että hän saa Jumalan henkäyksen. Kun uskova uudessasyntymisessä saa Pyhän Hengen, tulee hän uudeksi ihmiseksi, Jumalan lapseksi. Mutta vaikka Henki tulee ihmiseen, ja vaikka Hän on yhtä Jumalan kanssa, on Hän kuitenkin itsenäinen, eroitettuna Jumalasta ja ihmisestä, jossa Hän asuu. Niinkuin Kristus on uskova, niin on Pyhä Henkikin hänessä. Kun Henkeä sanotaan »voimaksi korkeudesta» (Luuk. 24, 49), niin ei sillä tarkoiteta persoonatonta voimaa, vaan se on Hengen vaikutus, joka tulee korkeudesta, ja jonka Henki tuo. »Te saatte voimaa, kun Pyhä Henki tulee teihin» (Ap. t. 1, 8). Voima on Hengen olennon ilmaus ja lahja. Sentähden sanotaan, että Henki puhuu, todistaa, opettaa. Henki tekee tämän Kristuksen lähdettyä pois, ja Hengen kautta toimivat apostolitkin. Henki eroitetaan selvästi 1 Kor. 2, 4 ss. korkeimmista Hengen lahjoista. Itsenäisenä vaikuttaa ja jakaa Henki lahjansa. Apostoli sanoo: »Kullekin annetaan Hengen ilmaisemislahja yhteiseksi hyödyksi.» »Mutta kaiken tämän vaikuttaa yksi ja sama Henki,

jakaen kullekin erikseen, niinkuin itse tahtoo» (1 Kor. 12, 7. 11). Saman luvun 18:ssa värsyssä sanotaan, että Jumala asetti jäsenet ruumiiseen, »niinkuin tahtoi». Ja Jeesus sanoo itsestään: »Niinkuin Isä herättää kuolleita ja tekee eläväksi, samoin Poikakin tekee eläväksi, ketkä Hän tahtoo» (Joh. 5, 21). Jumala on samassa suhteessa voimavaikutuksiin, kuin Poika seurakuntavirkoihin ja Henki armolahjoihin (1 Kor. 12). Sentähden esiintyy Henki Ap. t. 13, 2 järjestävänä ja määräävänä jumalallisella vallalla, niinkuin Isä ja Poika: »Erottakaa Minulle Barnabas ja Saulus siihen työhön, johon olen heidät kutsunut.» Henki on siis tahdossaan ja toimessaan itsenäinen, niinkuin Isä ja Poika.

Henki ei vain ole Henki Jumalasta, vaan Hän on Jumalan oma Henki (1 Kor. 2, 12. 10). Henki kuuluu ehdottomassa mielessä Jumalan olentoon, mutta ihminen on liha, vaikka hänellä on henki. Jumala on Jumala sentähden, että Hän on Henki, ja Hengessä esiintyy Jumalan vasituinen olento. »Henki tutkii kaikki, Jumalan syvydetkin» (1 Kor. 2, 10). Nämä syvyydet eivät ole Jumalalle tuntemattomia asioita, vaan maailmalle ne ovat sitä, »mitä ei silmä ole nähnyt eikä korva ole kuullut» (v. 9). Tässä tarkoitetaan Jumalan maailmasuunnitelman salaisuuksia (v. 7). Hengen tutkiminen ei tarkoita tointa, jonka kautta Henki oppii tuntemaan Jumalaa, vaan se on Jumalan Hengen ilmestyks, jonka kautta ihminen saa tietoa. Tämä tutkiminen on Jumalan taloudessa tapahtuva toiminta ilmestyksen tarkoituksia varten. Kun Jeesus sanoo, että Henki opastaa koko totuuteen, puhuen minkä kuulee, niin toimii Henki Jumalasta lähteneenä, niinkuin Jumalasta lähtenyt Poika todistaa, minkä Hän näkee ja kuulee Isältä (Joh. 5, 19. 36). Kun Poika ja Henki lähtevät Jumalasta maailmaan, siirtyvät he toimissaan sisäjumalallisesta olemismuodosta sisämaailmalliseen olemismuotoon, mutta sisäjumalallinen oleminen ei siltä

lakkaa, niinkuin ei Jumalan ylimaailmallinen oleminenkaan lakkaa, vaikka Hän on maailmassa toimivana. Mutta kun Poika ja Henki astuvat sisämaailmalliseen toimintaan, tulevat he tekemisiin kehityksen säännön kanssa, jonka alainen ihmiskunta on. Poika ja Henki pysyvät kuitenkin alituudessa yhteydessä Jumalan kanssa, joka on ilmestyksen peruslähde. Mutta me lähtisimme harhapoluille, jos pitäisimme Hengen Jumalan itsetietämyksenä, niinkuin jotkut filosofit tekevät, sillä Jumala on Henki. Ihmisellä on vain henkeä; sentähden on hänessä osaksi epätietoista ja epävapaata olemista. Meidän itsetietämyksemme toimii erityisissä toimissa, mutta Jumala on Henki ehdottomassa mielessä, eikä Hänen tarvitse tutkia itseänsä tullakseen tietoiseksi itsestään. Jumala on itsessään valo, ja Hän antaa valoa muille olennoille. Jumalan koko olento on Henki. Sentähden ei Hänessä ole mitään hämärää. Hän kirkastaa ihmisen, joka antautuu Hänelle. Hän on iankaikkinen totuus ja valo.

Kun Jumalan olento keskittyy Hengessä, niin Henki toimii taloudellisessa piirissä Jumalan tietävänä olentona, joka esittää kaiken tiedon Jumalasta. Niin toimii Sanassa Jumalan puhuva olento ja tuo esille kaiken Jumalan sanan. Hengen tietäminen ja Sanan puhuminen eivät ole vain aatteellista tointa, vaan Jumalan puhuva olento, Sana, on elämä ehdottomassa mielessä, ja Jumalan tietävä olento, Henki, on voima ehdottomassa mielessä. Henki on vapaa Jumalan voima persoonallisena totuutena ja viisautena. Niin on Henki yhtä olentoa Jumalan kanssa, ja Hän on se elähyttävä peruste, joka itsenäisenä vaikuttaa uudistuksen ja uudensyntymisen ylhäältä ja antaa voimia Jumalan valtakunnan kehitykseen. Jumalan pyhyiden edustajana Hän toimii ihmisessä kehoittavalla, käskevällä ja hallitsevalla voimalla, ja hänen pilkkaamisensa on kuoleman synti. Jumalan

Henki on kaikkien ylimaailmallisten voimien jumalallinen peruste ja kaikkea tutkiva ja määräävä voima. Raamattu antaa Hänelle samat korkeat ominaisuudet kuin Jumalalle.

Kolmiyhteys.

§ 44.

Isän, Pojan ja Hengen keskinäinen suhde. Ilmestyksen Henki vaikenee Jumalan vasitukseen, ylimaailmalliseen olentoon nähden, eikä ihmisjärki voisi sitä käsittää. Kun teologit ovat tehneet tieteellisiä esityksiä siitä, ovat he joutuneet harhapoluille. Sen kautta on syntynyt enemmän pahennusta kuin rakennusta. Mutta Jumala on ilmestynyt meille, ja Raamattu antaa meille tiedon ihmistyneestä Jumalasta. Meidän on pitäyminen Raamatun määrelmiin. Niissä esiintyy oleellinen yhteys kolmiyhteisessä Jumalassa, mutta Isä, Poika ja Pyhä Henki ovat kuitenkin itsenäisiä.

Jeesus käskee opetuslapsiaan kastamaan kaikkia kansoja »nimeen Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen» (Matt. 28, 19). Herra puhuu tässä vain yhdestä nimestä, ja se käsittää Isän ja Pojan ja Hengen, joilla on alkukielellä kullakin artikkelinsa, mutta nimeä ei toisteta. Kolme eri henkilöä esiintyy siis yhdessä nimessä. Opetuslasten tuli tehdä kaikki kansat Jeesuksen opetuslapsiksi ja kastaa heidät uuteen Jumalan liittoon. Entisen Jumalan nimen sijalle astuvat nyt Isä, Poika ja Henki. Herra yhdistää kasteen asetussanoissa, mitä Hän on opettanut Isästä, Pojasta ja Hengestä, ja yhden Jumalan, Isän, Pojan ja Hengen, elämänyhteyteen perustaa Hän seurakuntansa. Isän, Pojan ja Hengen suhteessa alistuu Jumalan ilmestys inhimillisen, henkilökohtaisen elämän suhteisiin, mutta Hän pysyy kuitenkin ylimaailmallisessa olennossaan ihmiselle käsittämättömänä. Jumalan nimi tietää Jumalan olentoa, mikäli Hän on ilmestynyt. Sentähden

nimi ei tässä merkitse henkilöä välittömässä, sisäisessä olemuksessaan, vaan se esittää Hänet semmoisena, kuin Hän on olentonsa mukaisesti ulkoutunut ja tehnyt itsensä tunnetuksi. Sentähden ei meidän ole käsitettävä Isää, Poikaa ja Henkeä jumalallisen olennon välittömässä itsensäeroittamisessa, vaan nämä nimet kohdistuvat siihen uuteen maailmansuhteeseen, joka on uuden liiton ilmestystalouden kautta syntynyt. Isä, Poika ja Henki eivät osoita kolmea eri jumalallista olentoa, vaan he käsittyvät yhteen Jumala-nimeen, niin että Isä, Poika ja Henki ovat yksi jumalallinen henkilö. Mutta samassa on kukin ilmestysuhteessaan itsenäinen. Henki annetaan lahjana ihmiselle, mutta lahjana annetaan Poikakin, joka on itsenäinen. Henkilökohtainen yhteys on siis olemassa näiden kolmen itsenäisen henkilön kesken. Kun kastetaan Kristukseen, niin on siinä kaste koko kolmiyhteiseen Jumalaan, niinkuin kasteessa Pyhään Henkeenkin. Meillä on tässä taloudellinen kolmiyhteys, yksi Jumala, joka ilmestyy Isänä, Poikana ja Henkenä.

Toisen korinttolaisepistolan lopussa sanoo apostoli: »Herran Jeesuksen Kristuksen armo ja Jumalan rakkaus ja Pyhän Hengen osallisuus olkoon teidän kaikkien kanssa» (13, 13). Armo on tässä Kristuksen, rakkaus on Jumalan, ja osallisuus on Pyhän Hengen, ja he antavat armovaikutuksia uskoville. Pyhän Hengen osallisuus ilmoittaa Hengestä lähtevää yhteyttä, ja sen sisältönä on Kristuksen armo ja Isän rakkaus. Armo ja rakkaus kuuluvat oleellisesti yhteen, niinkuin Isä ja Poika, mutta rakkaus on armoa korkeampi ja synnyttää sen, niinkuin Poika on syntynyt Isästä. Ja rakkaus ja armo kannattavat osallisuutta, jonka taloudellinen peruste Henki on, niinkuin rakkauden ja armon perusteet ovat Isä ja Poika. Mutta osallisuus ei ole vain rakkauden ja armon tulos, vaan se on niiden omituisin olento, niinkuin Henki on Isän ja Pojan olento. Yhteydessä rakkauden ja armon

kanssa synnyttää Henki osallisuuden. Isä, Poika ja Henki ovat siis sisäisessä suhteessa rakkauteen, armoon ja osallisuuteen. Samoin esiintyvät ensimmäisen Pietarin epistolan alussa Isä maailmasuunnitelman tekijänä, Kristus maailmansovinnon toimittajana ja Pyhä Henki pyhityksen vaikuttajana.

Sentähden että Isän, Pojan ja Hengen keskinäinen suhde on tämmöinen, tulee rukoileva Raamatussa Isän tykö Jeesuksen Kristuksen kautta Pyhässä Hengessä. Koska Poika välittää kaiken Jumalan toiminnan, ja kun Pojan kautta saamme Isän ja Hengen, on meidän välittömästi rukoiltava Kristusta, sillä Hän on Jumalan meille säätämä välimies. Isässä me kunnioitamme Poikaa ja Isää Pojassa, ja Isää ei ole syrjäytettävä rukouksessa, eikä Kristusta. Raamatussa ei esiinny Pyhän Hengen avuksi huutamista, vaikka Hän on itsenäinen, sillä Henki on Isässä ja Pojassa vasituinen olennonyhteys, ja Henki on Isää ja Poikaa rukoilevassa sisäinen Henki. »Kristuksen kautta meillä on molemmilla pääsö yhdessä Hengessä Isän tykö» (Ef. 2, 18).

Raamatussa esiintyy sama peruskäsite Isän, Pojan ja Hengen olennosta. Siinä on oleellinen yhteys, mutta kullakin on vapaa itsenäisyys. Heillä on oma jumalallinen olemuksensa, ja kullakin on oma jumalallinen toimensa, mutta he ovat kuitenkin oleellisesti yhdistetyt. Heidän keskinäisessä suhteessaan on kuitenkin aina se eroitus, että Isä on ja vaikuttaa Pojassa ja Hengessä Isänä, Poika Isässä ja Hengessä Poikana ja Henki Isässä ja Pojassa Henkenä. Poika ja Henki ovat oleellisesti yhtä Isän kanssa, mutta eroitusta on heidän keskinäisessä suhteessaan. Poika on Jumala, niinkuin Isä, sillä Hänessä asuu jumaluuden täyteys. Ja Henki on jumalallista olentoa, niinkuin Isä ja Poika. Jumaluuden olentoon nähden ei ole eroitusta, mutta vain siinä tavassa, missä Isä, Poika ja Henki ovat Jumala. Isä on perushenkilö; sentähden

sanoo länsimainen kirkko, että »Isä on koko jumaluuden lähde», niinkuin Lutherkin sanoo, että »Isä on jumaluuden alku ja lähde, josta Poika saa jumaluuden». Ja Hengellä on Isän ja Pojan Henkenä jumalallinen olemus. Poika ja Henki ovat siis Jumala, mikäli he ovat osallisia Isän, ainoan Jumalan, jumaluudessa. Olennon olemismuodossa on siis eroitusta. Poika ja Henki ovat Isästä lähteneet. Mutta Raamattu ei pane tätä suhdetta vasitukseen, ennenmaailmalliseen ja sisäjumalalliseen olentoon. Se ehdottomuus, joka on Jumalan olennessa, on vapaa valta panna itselleen rajoituksia, ja Hän voi sentähden myös luoda vapaita olentoja, jonka toimen kautta Hän ulkoutuu sisäjumalallisesta, ehdottomasta olemuksestaan. Siten syntyy olentoja ulkopuolella Jumalaa, mutta ne ovat kuitenkin yhteydessä Jumalan kanssa, ja niiden määrä on tulla jumalallisesta luonnosta osallisiksi. Ehdottomana olentona voi Jumala rajoittaa itsensä, tehdäkseen ihmiskunnan mahdolliseksi, mutta tämä rajoitus ei tapahdu sisäjumalallisessa olennessa. Jumalasuhde Isänä, Poikana ja Henkenä ei Raamatussa kuulu vasitukseen iankaikkisuuteen, vaan aikaan ja iankaikkisuuden ja ajallisuuden raja-aikaan, kun Jumala päättää perustaa luomistalouden ja armontalouden. Ennenkuin maailmanluominen oli mahdollinen, muodostuivat nämä sisäjumalalliset luomisperusteet. Eivät Poika ja Henki siltä ole syntyneet jumalallisen olentonsa puolesta, vaan he syntyvät Jumalan erityisinä olemusmuotoina, kun siirtyvät maailmantalouden luomiseen. Kun armontalous muodostuu, esiintyy Poika lihaan tulleen ja Henki Puoltajana, mutta Poika ja Henki eivät silloin synny jumalallisen olentonsa puolesta. Kuitenkin ovat Isä, Poika ja Henki ennenmaailmallisia, jumalallisia ilmestysperusteita, eivätkä he ole vain sisämaailmallisia ilmestysmuotoja, vaikka he esiintyvät Jumalan suhteessa luomiseen ja lunastukseen. Raamattu asettaa Pojan ja Hengen

sisäisesti oleviksi Jumalassa. He ovat jumalallisia perusolentoja, jotka ennen maailman syntymistä kuuluvat Jumalan käsittämättömään olentoon, mutta Raamattu ei sano mitään lähempää näiden sisäjumalallisista olosuhteista. Ja kun Raamattu vaikenee, niin ei ihmisen sovi ruveta siitä järkeilemään. Ei voi sitäkään sanoa, että Jumala on oma alkusyynsä, sillä Hän olisi silloin muuttuva, eikä ehdoton oleminen. Kun Isän, Pojan ja Hengen iankaikkiset olosuhteet ovat ulkopuolella Jumalan suhdetta maailmaan, niin eivät mitkään maalliset suhdekäsitteet tässä kohden riitä. Hilarius sanoo: »Kielen ulkopuolella, aistinten huomion ulkopuolella, henkisen käsityksen ulkopuolella on kaikki, mikä tässä tulee kysymykseen; ei sitä voi lausua, ei saavuttaa, ei käsittää» (De Trinitate 1, 5). Ihmisajatuksen tekemä kuva Jumalasta on epäjumalakuva, mutta tämä miellyttää tavallisesti tieteilijää, joka ei tahdo myöntää järjen kykenemättömyyttä käsittää iankaikkisuuden totuuksia. Luonnon sisimpään ei luotu henki voi tunkeutua, mutta Jumalan sisäiseen olentoon luulee usea voivansa ajatuksellaan päästä. Kahnis sanoo: Jumala ei tarvitse Poikaa ja Henkeä ollakseen ehdoton Henki, vaan antautuakseen maailmalle. Mutta kun kolmiyhteysoppi usein tieteellisesti esitetään siten, että Jumala aluksi on epäitsenäinen olento, mutta tulee henkilöksi kolmiyhteisen liikunnon kautta, niin olisi Jumala Isänä epätäydellinen, ja Hän tarvitseisi Poikaa ja Henkeä, mutta sitä ei voi Jumalasta sanoa.

Teologian piirissä siirretään usein ajallisia järjensuh-teita jumaluuden iankaikkisuussuhteisiin, joten Jumalan käsittämätön korkeus revitään alas ajallisuuden rajoituksiin. Thilo paljastaa kirjassaan: »Die Wissenschaftlichkeit der modernen speculativen Theologie» sitä risti-riitaa, mikä tässä kohden vallitsee tieteen piirissä. On muka tieteen piirissä pyydetty esittää kristillinen Jumala-käsite puhtaana, ja varsinkin on koetettu saada

Kristuksen henkilö tieteellisesti selväksi, mutta vaikeudet eivät järjen kannalla poistu. Luther ei tahdo uhrata Raamatun totuutta kirkon oppimuodostuksille, ja hän sanoo: »Jos sieluni vihaa sanoa 'homousios' (samaa olentoa oleva), enkä tahdo sitä käyttää, en silti ole kerrettiläinen; sillä kuka pakottaa minua sitä käyttämään, kun pidän asiasta kiinni.» Lutherin arkamielisyys hämmästyttää nykyajan tieteilijää, joka ilman pelkoa liikkuu ajatusopillisilla päätelmillään iankaikkisuuden pyhimässäkin piirissä, mutta Luther kunnioitti ilmestyksen Hengen vaiteliaisuutta Jumalan ylimaailmalliseen olentoon nähden, eikä hän tahtonut järkeillä piirissä, jossa vain usko voi toimia. Melanchthon jätti aluksi kokonaan pois uskonopillisesta teoksestaan »Loci» skolastisena väitteenä tieteellisen kolmiyhteysopin, ja hän sanoi: »Oikeampi on palvoa jumaluuden salaisuuksia kuin tutkistella niitä.» Hän kysyy hyvällä syyllä: »Mitä tietoa ovat skolastiset teologit monen vuosisadan kuluessa saavuttaneet?»

Raamatussa Isän, Pojan ja Hengen yhteyttä käsitetään Jumalana, jolla alkukielessä on artikkeli, ja tämä omistetaan Raamatussa Isälle, kun Pojalla ja Hengellä on jumaluus sen kautta, että ovat yhteydessä Isän kanssa. Isä on »ainoa tosi Jumala», niinkuin Jeesus sanoo (Joh. 17, 3; 5, 44). Paavali sanoo: »Meillä on yksi Jumala, Isä, josta kaikki on» (1 Kor. 8,6). Poika on Jumala, sillä jumalallinen olento kuuluu Hänelle. Henki kuuluu Isälle ja Pojalle, sillä Jumala on Henki, ja Herra on Henki (2 Kor. 3, 17); Kristus on »eläväksitekevä Henki» (1 Kor. 15, 45). Isä ei ole sillä tapaa jumaluuden olennossa, että Hän olisi kahden henkilön rinnalla, vaan Hän on yksi ja täydellinen jumalallinen henkilö, ainoa tosi Jumala, jonka olentoon Poika ja Henki kuuluvat. Mutta Poikakin on olentonsa puolesta Jumala. Hän on Jumalan kuva, ja Hän vaikuttaa itsenäisesti,

niinkuin Isä, Herrana Jeesuksena Kristuksena, jonka kautta kaikki on, niinkuin Isä on yksi Jumala, josta kaikki on (1 Kor. 8, 6). Hengestä ei sanota: Henki on Jumala, vaan Hänestä sanotaan: Jumala on Henki, Herra on Henki. Jumala ja Herra ovat Hengen kautta, mitä ovat. Henki on Jumalassa ja Herrassa jumalallinen olento. Jumalan ulkopuolella toimittaa Henki itsenäisesti Jumalan ilmestyksen. Kun Jumalan olento on Hengessä, on Henki pyhä, ja Hän kannattaa Isässä ja Pojassa jumalallisen olennon. Poika on jumalallisessa maailmanhallinnossaan Jumalan vallan kannattaja, ja Henki on sisäisessä toimessaan Jumalan voiman kannattaja.

Yhteinen jumalallinen sukuolento ei siis eroittaudu kolmeen olemusmuotoon, eikä yksi jumalallinen olemus käsitä kolmea rinnastettua jumalallista henkilöä itsessään, vaan yksi jumalallinen perushenkilö, ainoa Jumala, tulee itsensä ilmoittamisen kautta Isäksi, ja Hänestä lähtevät Poika ja Henki, mutta tässä ulkoutumisessa pysyy yksi Jumala itsessään. Isän jumalhenkilö käsittää koko jumaluuden keskusitsiön, jossa Poika ja Henki ovat samaa olentoa, mutta kuitenkin itsenäisiä, Poika Isän puhuvana itsenä, jossa tämä esittää itsensä ulospäin, Henki Isän ja Pojan sisimpänä itsenä, jossa Hän sisällisesti esiintyy elämänvoimana. Sentähden että Henki käsittää Jumalan sisäistä olentoa, ei Hän esiinny ulospäin niinkuin Poika. Pojassa Isä ulkonaisesti esittää itsensä, niin että Jeesus sanoo: »Joka Minut näki, hän näki Isänkin» (Joh. 14, 9); mutta Hengessä on Isän ja Pojan sisällinen olento, niin että Hän on ilmestyksen Henki (Ef. 1, 17). Mutta Isä ei sillä tapaa eroita itseänsä Pojassa ja Hengessä, että jumalallinen olento jakaantuisi, vaan Isän alkuolennossa on Pojalla ja Hengellä yhteytensä ja täyteytensä. Isässä, joka lähettää Pojan ja Hengen, keskittyy jumalallinen oleminen ja toimi (1 Kor. 11, 3; 15, 27 s.). Ja kun Pojalla ja Hengellä on täyteytensä Isässä, ei heillä ole mi-

tään erityistä, mitä ei toisillakin olisi. He ovat kumpikin elämä, totuus ja valo. Pojassa on ulkonaisesti järjestävä toimi Sanana, Hengessä sisäinen voimavaikutus, mutta he eivät ole toisistaan eroitettut. Poika toimii elämänä ja totuutena Hengen täyteydessä, ja Henki ottaa Pojan täyteydestä ja on totuuden ja elämän antaja. Isässä on elämällä ja totuudella yhteinen perusteensa. Se yhteys, joka yhdistää Pojan ja Hengen keskenään ja Isän kanssa, on itsenäinen toimi. Mitä Isään ja Poikaan tulee, niin he eivät ole sillä tapaa eroitettavat, että he joutuvat olemaan yksilöinä erillään toisistaan, sillä semmoinen erilläänoleminen kuuluu ajalliseen rajoitukseen. Mutta he eivät ole sillä tapaa yhteen asetettavat, että yhteys vain on aatteellinen. Mitä Poikaan tulee, pyrkii ajatuksessa hänen sisäinen olemisensa Isässä himmentymään, ja Henkeen nähden pyrkii itsenäisyys hänen Isässä olemisensa rinnalla himmentymään. Meidän on sentähden pidettävä kiinni siitä, että Poika kaikessa toiminnassaan pysyy Isässä, ja että Henki ollessaan Isässä pysyy itsenäisenä. Raamatussa esiintyvä kolmiyhteys ei ole iankaikkinen, itsessään lepäävä Jumalan yhtenäoleminen, vaan se on Isässä, Pojassa ja Hengessä liikkuva yhteys. Jumala astuu ehdottomasta perusyhteydestään Isänä, Poikana ja Henkenä vaikuttamaan sisäisesti ja ulkonaisesti maailmassa. Tällä itsensäeroittamisella astuu jumalallinen perusoleminen vapaaseen itsensärajoitukseen, mutta Isä, Poika ja Henki pysyvät kuitenkin vapaassa yhteydessä, eivätkä Poika ja Henki vain astu tässä taloustoimessa suhteeseen Isään, vaan Isäkin astuu tähän suhteeseen Poikaan ja Henkeen. Ja maailmaan nähden ovat Isä, Poika ja Henki suhteessa siellä olevaan kehitykseen, mutta tämä ei koske sisäjumalallista olentoa, joka on maailmaa ylempänä. Isän, Pojan ja Hengen asema ei ole tehtävä yhtäiseksi ihmisen olennon kanssa, eikä ole yhdenmukaisuus tässä kohden siirrettävä Juma-

lan iankaikkiseen, ehdottomaan olentoon. Meidän on palvominen sitä Jumalaa, joka asuu valossa, johon ei kukaan voi tulla, mutta se totuus, minkä Jumala on ilmestyksessä antanut itsestään luomis- ja lunastustaloudessa, on meille kallis, ja meidän on pyytäminen käsittää se, mikäli se meille on mahdollista. Tässäkin piirissä on paljon, jota ei järki käsitä, mutta usko voi sen omaksua, ja se on uskonelämälle tarpeen.

§ 45.

Jumalan ominaisuudet.

Kun Jumala ehdottomana itsiönä rajoittaa itsensä ja ilmestyy Isänä, Poikana ja Henkenä luomistaloutta ja armontaloutta varten, ulkoutuu Hän sisäjumalallisesta olemuksestaan ja astuu taloudelliseen suhteeseen maailmaan, jossa kehityksen sääntö vallitsee. Tässä sisämaailmallisessa suhteessa esiintyvät Jumalan ominaisuudet ulkonaisina ilmauksina Jumalan olennosta. Kun oliota verrataan muihin olioihin, esiintyy sen ominaisuus. Jumala on ilmestyneenä olennollisesti maailmassa, ja tämän sisämaailmallisen vaikutuksen eri muodot esiintyvät Jumalan ominaisuuksissa.

Kun Jumalan ominaisuuksia tarkastamme, emme siis ole tekemisissä Jumalan ylimaailmallisen sisäolennon kanssa, vaan meidän edessämme on Jumalan olennon ilmaukset maailmaan nähden. Nämä eivät ole erityisiä eroituksia Jumalan sisäisessä olennossa, eivätkä ne ole vain itsekohtaisia eroituksia ihmisen tietämyksessä, vaan ne ovat Jumalan todellisia suhteita maailmaan. Tämä suhde perustuu Jumalan olennon läsnäoloon siinä, mutta se ei ole semmoinen, että Jumalan ominaisuudet olisivat määritelmiä Jumalan ylimaailmallisessa sisäolennossa. Välittömiä Jumalan olennonmääreitä ovat vain semmoiset, jotka ilmaisevat Jumalan puhdasta

ehdottomuutta, niinkuin: »Jumala on Henki»; »Jumala on elämä»; »Hänellä yksin on kuolemattomuutta»; »Jumala on valo»; »Jumala on rakkaus». Näistä on ennen ollut puhetta. Mutta ne ominaisuudet, jotka osoittavat Jumalan suhdetta maailmaan, kuuluvat Jumalan olennon alistumiseen luomakuntaan. Tämä alistuminen ilmenee Jumalan voimavaikutuksena, »joka toimii oman tahtonsa päättämän mukaan» (Ef. 1, 11). Jumalan ilmestystoimi astuu eteemme maailmassa *voiman, tahdon* ja *tiedon* perusmuodoissa. Jumala on »ainoa valtiias» (1 Tim. 6, 15). Hän on ainoa viisas ja ainoa pyhä (Ilm. 15, 3 s.), ja Hän on myös ainoa hyvä (Matt. 19, 17). Jumalalle yksin kuuluvat voima, viisaus ja pyhyys, sillä Hänellä yksin on ne itsenäisinä itsessään. Maailmassa esiintyy voimia, jotka ovat ajallisesti ja paikallisesti eroitetut, mutta Jumala on ehdoton voima. Sentähden on Jumala *kaikkivaltias*. »Sinun kädessäsi on väki ja voima» (2 Aik. 20, 6). Jeesus sanoo: »Tästä lähtien saatte nähdä Ihmisen Pojan istuvan Voiman oikealla puolella» (Matt. 26, 64). Apostoli rukoilee, että Jumala valaisisi lukijainsa silmät näkemään, »mikä hänen voimansa ylenpalttinen suuruus on meitä kohtaan, jotka uskomme — sen hänen väkevyytensä voiman vaikutuksen mukaan, jonka Hän toi ilmi Kristuksessa, kun herätti Hänet kuolleista ja asetti Hänet oikealle puolelle taivaissa» (Ef. 1, 19, 20). Jumalan voima vaikuttaa sisällisenä maailmassa, mutta se ei ole siihen rajoitettu, vaan se on samassa ylimaailmallisena, joka toteuttaa itsensä Sanassa ja Hengessä. Jumala »voi tehdä enemmän, monin verroin enemmän kuin kaikki, mitä me anomme tai ymmärrämme» (Ef. 3, 20). Jumalan voiman määrä nousee maailman kannalta katsoen yli kaiken mahdollisuuden, sillä »Jumalalle on kaikki mahdollista» (Matt. 19, 26). Se, mikä maailmassa on mahdollista, on Jumalan voiman kautta siksi tullut. Pahakin voi olla olemassa

sen kautta, että Jumala sallii sen. Mutta paha ei kuulu Jumalan toimen piiriin, sillä Jumala on ehdoton hyvä. Se on Jumalan kaikkivallan salaisuuksia, että Hän kärsii pahan ja tekee sen mahdolliseksi, mutta voittaa sen vapaan kehityksen kautta. »Kaikki, mitä Herra tahtoo, sen Hän tekee» (Ps. 135, 6). Kun tiedämme Jumalan tahdon, voimme sanoa: Sitä ei Jumala voi tehdä, koska Hän ei sitä tahdo, mutta oleellista rajoitusta ei ole Jumalan voimalla, sillä Jumalassa ovat voima, tahto ja tieto sopu-soinnussa keskenään, ja paha on pahaa sentähden, että Jumala on sen siksi määrännyt. Jumala on itsetäyteinen, ja hänen voimansa ehdottomuus aiheuttaa sen, että kaikki, mikä on synnillistä ja järjetöntä, on suljettuna pois Jumalasta mahdottomuutena. Mutta ihminen on puutteellinen ja syntinen, ja hän voi erehtyä ajatuksissa ja toimissa. Jumala voi rajoittaa voimansa niinkin, että Hän vaikuttamattomana voi tulla kosketukseen sen kanssa, mikä on heikkoa ja kuolevaa maailmassa, sen välityksen kautta, minkä Kristus on pannut toimeen maailman lunastamiseksi. Tähän perustuu lunastuksen ihme. Maailmalta näyttää Jumalan itserajoitus ihmiseksi tullessa Jumalan Pojassa heikkoudelta, mutta tuossa voimattomuudessa esiintyy Jumalan voima ja viisaus täydellisenä. Jumalan voima ei ole ulkoa rajoitettavissa, sillä sen määrää Jumalan tahto. Sentähden ei aika ja paikka pane sille rajoitusta. Jumalan voimavaikutus toimii vapaana maailman piirissä, ja se täyttää taivaat ja maan ja syvyyden. Jumalan Sana kannattaa kaikki. Jumalan voima vaikuttaa kaikissa ajan kehitysmuodoissa ja hallitsee niitä, sillä Jumala on aikakausien Kuningas ja maailmankaikkeuden Herra (Ps. 90). Hän ei muutu itsessään, mutta kaikkivaltiaana Hän aiheuttaa kaikki muutokset maailmankaikkeudessa, sillä Jumala on ainoa valtiias. Mutta Jumalan voima ei vaikuta sokeana välttämättömyytenä taikka mielivaltana, vaan se toimii Jumalan tahdon ja tarkoituksen mukaan.

Maailma on Jumalan tiedon esine, ja sen kehitys kulkee Jumalan suunnitelman mukaan. Milloin Jumalan ennenmaailmallinen tietäminen astuu meidän eteemme, kohdistuu tämä maailmaan. Jumalan tieto ja Jumalan voima ovat niin laajat kuin hänen olentonsa. Kaikki todellisuus perustuu Jumalaan, ja se lähtee Hänestä, jonka olennossa todellisuus on olemassa ehdottomassa mielessä. Jumalan tieto käsittää mahdollisenkin, mikä voi toteutua. »Jumala tietää ihmisten ajatukset, että ne ovat kuin tuulen henkäys» (Ps. 94, 11). Jumala on *kaikkitietävä*. Jumalan tieto tapauksista ei synny näiden tapahtumisella, vaan Jumalan välittömästä tiedosta. Jumalan tieto on yliajallista tietoa (Ap. t. 2, 23; 4, 28). Jumala käsittää tiedollaan kaikki, mikä maailmassa on tapahtuva, ja mikä voi tapahtua. Jumalan itsetietämys käsittää myös koko maailmantietämyksen, mutta Jumalan itse-tietämys on ehdottomasti täydellinen. Kaikella, mikä maailmassa on todellista ja mahdollista, on aiheensa siinä perustodellisuudessa, mikä Jumalassa on. Maailma on Jumalan edeltätietämisen kautta edeltämäärätty yksityiskohtiin asti, sillä ei mitään voi syntyä, millä ei olisi esikuvansa tahi vastakuvansa Jumalassa, jonka maailmasuunnitelma toteentuu kehityksessä. Jumalan kaikkitietäväisyys on laajuuteen ja aikaan nähden ylimaailmallinen, emmekä sitä voi käsittää, sillä me olemme ajassa kehittyviä olentoja.

Mutta Jumalan tieto ei ole vain ylimaailmallinen, vaan se astuu myös maailmaan ja on sisällisesti yhdistetty maailman olennon ja kehityksen kanssa, sillä Jumalan tieto ja voima eivät ole eroitetut toisistaan. Jumalan tiedossa on maailma olemassa, ennenkuin se olikaan, ja Jumala on tiedollaan olemassa maailmassa. Kun Jumala luo maailman, astuu Hän alas ylimaailmallisuudesta maailmaan ja järjestää sen kehityksen tiedollaan, tahdollaan ja toimellaan. Jumalan tieto, joka hallitsee kaik-

kea olemista ja muuttumista, saa sen kautta sisämaailmallisen kaikkítietäväisyyden luonteen. Jumala ei ole käsitettävä niin ylimaailmalliseksi, ettei Hän myös olisi kaikessa läsnä. Niin ei Jumalan tietäminenkään ole ajateltava vain ulkopuolella maailmaa olevaksi, vaan kaikkialla olevana vaikuttaa Hän tiedollaan ja tahdollaan kaikessa. Mutta Jumalan toiminta ei ole sillä tapaa sisällinen maailmassa, että se maailmasta saisi voimaa, ja niin ei Jumalan tietäminenkään ole maailmaan sidottu, vaan se tekee vaikutuksensa kautta maailmassa tietämisen mahdolliseksi. On panteistisiä suuntia, jotka rajoittavat Jumalan maailmaan ja kieltävät hänen ylimaailmallisen olemisensa. Ja on deistisiä suuntia, jotka rajoittavat Jumalan olemisen ylimaailmaan. Useat kristityt ovat tätä nykyä mielipiteiltään lähellä viimeksimainittuita, kun siirtävät Jumalan niin kauaksi ihmiskunnasta, että hänen läsnäolonsa maailmassa himmenee. Kuitenkin sanoo apostoli, että me elämme, liikumme ja olemme Jumalassa (Ap. t. 17, 28). Ja Jeesus sanoo opetuslapsilleen: »Katso, Minä olen teidän kanssanne joka päivä maailman loppuun asti» (Matt. 28, 20). Jumala on voimallaan maailmassa, ja niin Hän myös on tietämisellään.

Jumalan tietäminen ei ole olioista ja tapahtumista eroitettu, vaan se liikkuu niissä, sillä tietävänä Jumala on ja vaikuttaa kaikessa. Mutta tämä Jumalan sisämaailmallinen kaikkítietäväisyys liikkuu ylimaailmalliseen Jumalaan kuuluvana vapaana, itsenäisesti toimivana yli ajallisuuden ja paikallisuuden. Ei »mikään luotu ole Hänelle näkymätön, vaan kaikki on alastonta ja paljastettua hänen silmäinsä edessä» (Hebr. 4, 13). Jumala »näkee salassa» (Matt. 6, 4). Hän tietää kaikki, lähellä ja kaukana olevan; Hän tuntee kaikki, mimmoinen se oli ennen, ja mimmoiseksi se tulee. Jumalan voima elimöityy peräkkäiseen kehitykseen ja painaa vaikutuksensa maailman todelliseen elämään. Samoin Jumalan tietämi-

nen henkisenä vaikutuksena elimöityy peräkkäiseen toimeen, piirtää ajatuksensa maailmaan ja tekee ihmisen tiedon mahdolliseksi. Sentheden puhuu Raamattu Jumalan erityisistä näkemisen, tutkimisen ja tuntemisen toimista. Niin sanotaan 1 Moos. 11, 5: »Herra astui alas katsomaan kaupunkia ja tornia.» Siten saatetaan ihmisten tietoisuuteen Jumalan tiedon ryhtyminen ylimaailmallisesta piiristä tutkimaan ihmisten toimia. Seuraus oli, että Baabelin tornin rakentavien kieli sekoitettiin ja kansa hajoitettiin kaikkiin maihin. Jumalan »Henki tutkii kaikki» (1 Kor. 2, 10), ja »Herran silmät katselevat kaikkia maita, vahvistaaksensa niitä, jotka pysyvät Hänen luonaan kaikesta sydämestään» (2 Aik. 16, 9). Jumalan tieto muodostuu siis sisämaailmallisena ilmentystä varten peräkkäisiin toimiin ja liikkuu vapaana maailman tapahtumissa. Milloin se tarkkaa, milloin se katsoo ohi ja unhottaa, milloin se tulevaista ennustaa. Mutta Jumalassa itsessään ei tieto synny eikä se kasva aikaa voittaen, niin että Hän tulisi viisaammaksi. Aika kaikkine muodostuksineen syntyy Jumalan ylimaailmallisesta tiedosta, ja Jumala on sisällisenä kaikissa ajallisissa tapahtumissa. Jumalalla on tiedossaan kaikki, ja tämä tieto vaikuttaa rinnakkaisesti ja peräkkäisesti maailmassa. Daavid sanoo: »Mihin minä menen sinun Henkesi tieltä ja mihin pääsen kasvojasi pakoon?» ja hän lisää: »Jos minä sanoisin: 'pelkkä pimeä peittäköön minut, ja muuttukoon valo ympärilläni yöksi, niin ei pimeäkään Sinun edessäsi pimittäisi, ja yö valaisisi niinkuin selvä päivä; pimeä on Sinulle kuin valo'» (Ps. 139, 7. 11. 12). Ihmisen vapaus ei pääse tätä kaikkietäväisyyttä pakoon, sillä kaikki tämän vapauden mahdollisuudet riippuvat Jumalan luomista mahdollisuuksista. Luodulla olennolla on ainoastaan ehdollinen vapaus, ja tämä perustuu Jumalan luomisjärjestelmään. Se, mikä tapahtuu, ei voi tapahtua toisin, kuin Jumala tietää, sillä Jumalan

tieto käsittää ylimaailmallisena ja sisämaailmallisena kaikki iankaikkiset ja ajalliset ehdot ja seuraukset. Kun Jumala käskää profeetan julistaa jotakin, lisätään välistä käännöksessä: »Ehkä he kuulevat.» Alkukielen sana tarkoittaa ihmisen vapauden tutkimista. Jumalan sanalla tarjotaan ihmisille sitä, mikä tekee kääntymyksen mahdolliseksi, ja niin pannaan he koetukselle, valitsevatko sen, mikä on oikeaa vai ei.

Jumalan tieto esiintyy myös totuutena ja viisautena maailmassa, sillä ne ovat Jumalan vaikutuksen sisälliset määreet. Jumalan ajatukset ovat olioiden olennon aatteet ja tapahtumain sisälliset säännöt. Jumalan ajatukset esiintyvät kaikissa maailman ilmiöissä. Daavid sanoo: »Herra, minun Jumalani, suuret ovat sinun ihmeesi ja neuvosi, joita olet meille osoittanut» (Ps. 40, 6). Nämä Jumalan ajatukset esiintyvät sääntöjen muodossa; ne ovat horjumattomana perustuksena kaikelle säännölliselle kehitykselle, ja ne määräävät seuraukset. Täten ilmenee Jumalan totuus, joka on oikean kehityksen perustuksena. Jumala toteuttaa totuutensa kautta kaikkien muutosten, ja tämä on Jumalan *todellisuus* ja *uskollisuus*. Ahtaamassa mielessä kohdistuu uskollisuus Jumalan sanan toteuttamiseen. Jumalan viisaus on Jumalan tiedon säännöllinen olemassaolo ja hallinto, joka luo ja kannattaa kaiken luonnollisen, henkisen ja siveellisen järjestyksen. Kristuksessa ilmestyy Jumalan viisauden täydellisyys, sillä Hänessä ovat kaikki viisauden ja tiedon aarteet (Kol. 2, 3).

Raamattu puhuu Jumalan tahdosta vain suhteessa maailmaan. Se ei puhu siitä ehdottoman olennon pyrintönä, niinkuin Jumalalta jotakin puuttuisi. Jumalan tahto on ylipäänsä Jumalan ajatus, joka oman voimansa täyteydessä ryhtyy toimeen, ja jolla on kaikki edellytykset itsessään. Kun ajatus valitsee itselleen erityisen toiminnan, syntyy *päätös*. Kun päätös käsittää toteuttamisen

yksityiskohdat kokonaisuutena, on se *suunnitelma*. Ehdottomassa välittömyydessään on tämä tahto *mielisuo-*sio (Ef. 1, 5). Koska Jumalan tahto keskittää kaikki maailmaa tarkoittavat määreet Kristukseen, muodostuu se maailmaan nähden *rakkaudeksi*, ja ehdottomuudessaan on tämä *armo*. Jumala antaa Pojan kautta elämän luotuja olentoja varten, jotta ne tulisivat täydellisiksi Hänessä (Kol. 1, 16; Ef. 1, 5). Siveellisen luonteensa puolesta on tämä luotujen olentojen täydellisyys *pyhyys*. Pyhyys ei ole rakkauden vastakohta, vaan se on sen perusmääre ja oleellinen sisältö. Uudessa liitossakin kuuluu Jumalan sääntö: »Olkaa pyhät, sillä Minä olen pyhä» (1 Piet. 1, 16). Jumala on »ennen maailman perustamista valinnut meidät olemaan pyhät ja nuhteettomat Hänen edessään ja on rakkaudessa edeltäpäin määrännyt meidät lapseuteen» (Ef. 1, 4, 5), ja sentähden on syvin ja korkein rakkauden ilmestys Kristuksessa kokonaan pyhä ja pyhittävä.

Jumalaa sanotaan Raamatussa pyhäksi ja semmoisena Häntä palvotaan (Jes. 6, 3; Ilm. 4, 8). Jumalan pyhydessä on hänen siveellinen täydellisyytensä. Hän yksin on hyvä (Matt. 19, 17). Pyhyydestä johtuu kiivaus syntiä vastaan. Josua sanoi kansalle, joka palveli muukalaisia jumalia: »Ette voi palvella Herraa, sillä Hän on pyhä Jumala, Hän on kiivas Jumala, joka ei säästä teidän rikoksianne ja syntejänne» (Jos. 24, 19). Apostoli sanoo: »Te kielsitte Pyhän ja Vanhurskaan» (Ap. t. 3, 14). Pyhänä Jumala valvoo järjestystä, oikeutta ja tuomiota. Hän kuulee rukouksen ja antaa synnit anteeksi, kun Häntä avuksi huudetaan ja hänen lakiaan pidetään (Ps. 99). Pyhyyteen vaaditaan ihmisen puolelta yhdeltä puolen sisällinen vastakohta syntiin, joka on jumalattomuutta ja saastaisuutta, ja toiselta puolen sisällinen yhdistys Jumalan, hänen sanansa ja käskynsä kanssa. Pyhyden aate teroittaa aina sisällistä yhteyttä Jumalan

kanssa ja puhdistusta saastaisuudesta. Maailma ei ole luotuna vastakohta Jumalan pyhyyteen, sillä Jumala on luonut maailman, mutta sen syntisyys on vastakohtana Jumalan pyhyyteen, ja sentähden on sovitus tarpeen. Laista voidaan pyhyys tuntea, sillä pyhyys on lain oleellinen peruste.

Kun pyhyys on Jumalan olennon käsite, niin siveelliset määreet eivät sitä tyhjennä. Siveellisyys edellyttää synnin vastakohtaa, mutta tätä vastakohtaa ei ole Jumalassa. Jumala on hyvä, sillä Hän on pyhä. Ei Hän vain ole siveellinen itsiö, eikä vain korkein siveellinen itsiö, vaan Hän on ainoa pyhä itsiö. Olennon ja tahdon yhteys ja puhtaus on Jumalassa ehdoton. Hänessä on välitön elämän sopusointu, jossa ei ole vastakohtaa eikä hämmennystä. Tämä kuuluu Jumalan pyhyyden olentoon. Ei tässä riitä vastakohta syntiin, sillä »Jumala ei ole pahan kiusattavissa» eikä Hänessä ole »valon ja pimeyden vaihtelua» (Jaak. 1, 13, 17). »Jumala on valo eikä Hänessä ole yhtään pimeyttä» (1 Joh. 1, 5). Pyhyys on siis olennon määreenä Jumalan sisällinen ehdottomuus, jossa ei ole minkäänlaista vastakkaisuutta. Jumala on itsessään ehdoton ja täydellinen itsiö, ja hänen toimensa on täydellinen. Raamatussa kuuluu Jumalan pyhyyteen hänen armonosoituksensa, laupeutensa, kärsivällisyytensä, uskollisuutensa ja tuomiotoimensa. Näissä siveellisissä ominaisuuksissa esiintyy Jumalan suhde pyhänä syntiseen maailmaan. Hyvän edistämiseksi ja pahan voittamiseksi tapahtuvat Jumalan laupeuden ja tuomion toimet. Jumala ei armahda vain sentähden, että Hän antaisi anteeksi, vaan sentähden, että Hän yhdistäisi ihmisen itsensä kanssa ja sen kautta puhdistaisi hänet. Viimeinen tuomio ei ole vain rangaistusta, vaan myös maailman puhdistus, jossa kuona eroitetaan pois, niin että Jumalan kanssa yhdistetty uusi maailma syntyy. Pyhyys ei Jumalassa ole vastakohtana rakkauteen, vaan Jumalan

olentona se oleellisesti määrää rakkauden. Sen kautta eroaa Jumalan rakkaus kaikesta muusta, että se on kokonaan pyhä.

Synti, joka eroittaa ja hajoittaa, on suora vastakohta Jumalan olennon pyhyyteen, ja se on ristiriidassa Jumalan luomistarkoituksen kanssa. Sentähden Jumala pyhänä on sisimmässä olennossaan syntiä vastaan, ja Jumalan pyhän rakkauden vastavaikutus pahaan on *viha*. Se synnillisuus, mikä liittyy ihmisen vihaan, ei ole vihan olentoa, eikä se välttämättä kuulu siihen. Elävässä Jumalassa on vihaa niinkuin rakkautta, mutta viha ei häiritse Jumalan sisällistä rauhaa. Ihminen, jolla on Pyhän Hengen voimaa, voi velvollisuudestakin vihastua ilman että sisällinen rauha sen kautta häiriintyy. Ja Jumala ei tule ylimaailmallisessa olennossaan kosketukseen syntisen maailman kanssa. Kun Jumalan tahdon perusmuoto on rakkaus, niin Jumalan tahto vaikuttaa ulospäin *hyvyytenä* ja pyhän sopusointunsa mukaan *vanhurskaute*nä. Hyvyys ja vanhurskaus ovat toisissaan keskinäisesti yhdistyneinä. Hyvyudessa toteutuu ylipäänsä Jumalan rakkaus haluna tehdä hyvää, mutta hyvyudessa toimii myös vanhurskaus lakina ja tuomiona. Jumalan lahjassa ovat vakavat säännöt, jotka valvovat siveellistä järjestystä. Tämän kautta niiden käyttö tuottaa siunausta tahi turmiota. Oikea käyttö ja väärä käyttö on niin järjestetty, että ihminen oppisi Jumalaa pelkäämään ja kiittämään. »Herra rakastaa vanhurskautta ja oikeutta; Herran armo täyttää maan» (Ps. 33, 5). Ja Jumalan vanhurskaudessa vaikuttaa myös hyvyys. Kurjuus maailmassa syntyy vanhurskauden loukkaamisesta, mutta Jumalan laupeus toimii kurjuudessa ja tahtoo auttaa ihmistä. Jumala antaa syntisillekin tarpeellisen ravinnon ja tarjoaa heille pelastusta. Ja tähän laupeuteen liittyy Jumalan *kärsivällisyys*, joka usein siirtää rangaistuksen tuonnemmaksiksi, ja *pitkämielisyys*, joka odot-

taa parannusta. Näillä laupeuden osoituksilla Jumalan rakkaus valmistaa korkeimman hyvyyden osoituksen, kun Jumala tarjoo ihmiselle armon Kristuksessa. Jumala esiintyy suhteessaan syntiin ja kurjuuteen laupeuden Isänä (2 Kor. 1, 3). Armo panee ehdoksi ihmiselle katumuksen ja kääntymyksen, sillä ilman katumusta ei ole anteeksiantoa eikä uutta syntymistä ilman kääntymystä (Ps. 103, 8—13, 17 s.; 51, 3—6). Varsinkin esiintyy rakkaus armahtavana hyvyytenä Kristuksessa, *uutena lakinä*, jossa vanhurskaus on vaikuttamassa. Lopulta tuomitaan hyvä ja paha. Jumalan armahtava hyvyys yhdistyy vanhurskauden kanssa. Niin esiintyy Jumala *ainoana pyhänä*. Itsessään täydellisenä Hän pyhittää nimensä.

§ 46.

Maailmansuunnitelma eli Jumalan iankaikkinen armopäätös.

Ensimmäinen ennenmaailmallinen Jumalan toimi, jonka tunnemme, on maailmansuunnitelman luominen. Tämä maailmansuunnitelma määrää koko maailmankehityksen ja on se voima, joka kaikkia muita valtoja hallitsee. Ihminenkin tekee itselleen suunnitelman, kun on suurempi toimi tehtävä, ja hän voi sen tehdä, sillä hän on Jumalan kuvaksi luotu, vaikka hän ei aina voi suunnitelmaansa toteuttaa. Mutta koko maailmankehitys kulkee alusta loppuun asti Jumalan maailmansuunnitelman mukaan. Maailmassa on monenlaisia tarkoituksia, joita *Jumalan kaitselmus* hallitsee, ja nämä tarkoitukset ovat sisäisessä järjestyksessä keskenään. Näiden tarkoitusten ehdoton peruste on Jumalan maailmansuunnitelma.

Tämä Jumalan maailmansuunnitelma on Jumalan päätös, jossa Jumalan tietäminen ja tahtominen ennen maailman luomista yhdistyvät (Ef. 1, 4) pyhän rakkau-

den perusmääreen mukaan armopäätökseksi. Tämä toteutuu Jumalan voimavaikutuksen kautta, ja se sisältää maailman aatteellisena perikuvana maailmanluomisen ja maailmankehityksen perustuksen. Kaikki olennon ja kehityksen määreet ovat siinä yksityiskohdissa ennakolta määrättyt.

Kristus on koko tämän maailmankauden keskus. Hän oli iankaikkisuudessa siinä »valossa, mihin ei kukaan taida tulla» (1 Tim. 6, 16). Hänessä Jumala teki maailmansuunnitelman. Ja Kristuksessa luotiin kaikki, mikä on taivaissa ja mikä on maan päällä, näkyväiset ja näkymättömät, »olivatpa ne valtaistuimia tai herrauksia, hallituksia tai valtoja» (Kol. 1, 16). Taivasten valtakunta ja koko maailma luotiin Hänessä ja Hänen kauttaan, ja Häneen luotiin kaikki (Kol. 1, 16). Hän on koko luomakunnan määrä. Ja Jumala tahtoo päätöksensä mukaan taloudenhoidossaan yhdistää »Kristuksessa yhdeksi kaikki, mitä on taivaissa ja mitä on maan päällä» (Ef. 1, 10). Kristus ei vain ole seurakunnan pää, vaan Hän on koko maailmankaikkeuden keskus ja pää, ja Jumala on pannut Hänet »kaiken perilliseksi» (Hebr. 1, 2). Kristuksessa on myös maailmansovitus tapahtunut. »Jumala oli Kristuksessa ja sovitti maailman itsensä kanssa» (2 Kor. 5, 19). Kristuksen kautta on tämä maailmanlunastus toteutunut. Ja Kristukseen kohdistuu lunastuksen tarkoitus. Maailmanuudistus tapahtuu Kristuksessa ja Kristuksen kautta. Joka on Kristuksessa, hän on uusi luomus (2 Kor. 5, 17). »Jumalan lupauksen mukaan me odotamme uusia taivaita ja uutta maata» (Jes. 65, 17; 66, 22; 2 Piet. 3, 13; Ilm. 21, 1). Maailmanluominen, maailmanlunastus ja maailmanuudistus tapahtuvat Jumalan maailmansuunnitelman mukaan Kristuksessa.

Luomismääreet yhtyvät Raamatussa lunastusmääreisiin. Lunastuksessa toteentuu se Jumalan rakkauden tahto, joka Kristuksessa ennen maailmanperustusta kä-

sitti koko maailman. Synti häiritsi maailmansuunnitelman toimintaa, mutta kristinusko jatkaa sen toteuttamista, ja Jumalan viisaus saattaa määräänsä sen armon toimen, jonka Jumala oli edeltämäärännyt meidän kirkkaudeksemme (1 Kor. 2, 7). Evankeliumi tuo ilmi sen salaisuuden, »joka kautta ikuisten aikojen on ollut ilmaise-matta» (Room. 16, 25). Jumalan maailmansuunnitelman perusmääreet esiintyvät Raamatun lunastusmääreissä, ja me voimme maailmansuunnitelmassa käyttää lunastussuunnitelman määreitä, kun emme tähän ota synnin välittömiä seurauksia. Ilmestysraamatun 13, 8 on usein käsitetty siten, että Kristuksen sovintokuolema olisi maailman perustamisesta asti päätetty, mutta Ilm. 17, 8 näyttää selvästi, että siinä tahdotaan sanoa, että nimet ovat elämän kirjaan kirjoitetut ennen maailman perustamista. Kun synti on ristiriidassa Jumalan tahdon kanssa, niin se ei kuulu Jumalan maailmansuunnitelmaan, eikä Kristuksen ihmistyminen riipu synnistä, vaan Kristuksen esiintyminen ihmiskunnassa on perusmääränä Jumalan maailmansuunnitelmassa. Kristuksen lunastustoimessa tämä peruste astuu armona esille. Synnin sovittaminen Kristuksessa ja sen tuomitseminen johtuvat Jumalan maailmansuunnitelman perusmääreistä, kun Jumalan pyhä rakkaus määrää tämän suunnitelman toteuttamisen, ja kun kaikki saa olentonsa ja tarkoituksensa Kristuksessa. Se on synnin seuraus, että Kristus tuli syntisen lihan kaltaisuudessa, vaikka Hän oli synnitön, ja että Hän kuoli maailman sovittamiseksi, mutta hänen ihmistymisensä riippui Jumalan maailmansuunnitelmasta. Kyllä ennustuksen Henki ilmoittaa paljon Kristuksen kärsimisestä ja kuolemasta, mutta maailmansuunnitelma ei puhu siitä. Kristuksessa sovitetään maailman synti, sillä muutoin ei Jumalan maailmansuunnitelma voi toteentua, mutta tähän on erityinen armon ja lunastuksen toimi tarpeen, jonka Jumalan rakkaus panee täytäntöön.

Jumalan maailmansuunnitelmassa esiintyy kaksi tointa: edeltätietäminen ja edeltämääräminen, niinkuin Jumalan armopäätöksessä tietäminen ja tahtominen yhdistyvät (Room. 8, 28. 29). Jumalan tietäminen kohdistuu tässä olemisen luontoon, mitä se on oleva ja mimmainen. Ylimailmallinen Jumalan kaikkítietäväisyys määrää luomista varten kaiken olemisen olennon, ennenkuin se on olemassa. Jumalan edeltätietäminen panee maailmansuunnitelmassa kaikelle olemiselle luontonsa ja muotonsa. Kukin olio saa tämän kautta ennen maailmanperustusta erityisen olennon sisällön. Jumalan edeltätietämisestä riippuu, mitä olio on ja mimmainen se on. Maailman olento ja muoto saavat tämän kautta perikuvansa. Ja Jumalan edeltämääräminen asettaa maailmanluonnokseen kehityksen asteet ja määrän, niin että oliolla on tarkoituksensa ja kehityskulkunsa säädettyinä. Jumala edeltämääräsi ihmisen »Poikansa kuvan kaltaiseksi, jotta Hän olisi esikoinen monien veljien joukossa» (Room. 8, 29), ja Hän toteuttaa tämän kutsumisen, vanhurskauttamisen ja kirkastamisen kautta (Room. 8, 30). Jumalan rakkaus kannattaa koko maailmansuunnitelman, mutta se on pyhä rakkaus. Jumala on ennen maailman perustamista »Kristuksessa valinnut meidät olemaan pyhät ja nuhteettomat Hänen edessään, rakkaudessa edeltäpäin määräten meidät lapseuteen», »hänen kirkkautensa kiitokseksi» (Ef. 1, 4. 5. 14).

Kristuksessa ja Kristukseen on kaikki maailmansuunnitelmassa edeltämäärätty, sillä maailman synty ja kehitys perustuvat Häneen. Edeltämääräys ohjaa ja edeltätietäminen elimöi olemisen kehityksen. Maailmansuunnitelma ei kumoa vapautta, vaan sen olennon ja kehityksen määreet mahdollismentavat sen. Ainoastaan tämän suunnitelman piirissä voi olennollinen vapaus syntyä ja kehittyä, sillä Jumala toimii tässä. Kun Jumalan maailmansuunnitelma esiintyy Kristuksessa, ovat ne, jotka

uskossa omaavat Kristuksen, valituista. Kristuksen omina on heillä se elämä, mikä Kristuksessa on ennen säädetty armotaloudelle. Jumalan ennenmaailmallisen maailmansuunnitelman perusmääreet ovat niissä toteentuneet, jotka Jeesuksessa Kristuksessa ovat, ja sentähden he ovat Jumalan iankaikkisen armopäätöksen mukaan valituista Jumalan lapsia, sillä he ovat Kristuksessa päässeet Jumalan maailmansuunnitelman piiriin. Sentähden apostoli sanoo: »Me tiedämme, että kaikki vaikuttaa yhdessä niiden parhaaksi, jotka rakastavat Jumalaa, niiden, jotka hänen armopäätöksensä mukaan ovat kutsutut» (Room. 8, 28).

Kristus on maailmansuunnitelman ydin. Hän oli Jumalan kanssa kirkkaudessa, ennenkuin maailma olikaan. Hänessä teki Jumala maailmansuunnitelmansa. Kristuksessa luotiin kaikki, mikä on taivaissa ja maan päällä, näkyväiset ja näkymättömät. Taivasten valtakunta syntyi Hänen kauttaan. Hänessä tuli tämä maailmaan. Mutta lunastustoimen kautta loi Kristus armon valtakunnan. Tämä on yhteydessä Jumalan valtakunnan kanssa, mutta ne eivät ole yhtä. Kristus sanoo Pilatukselle: »Minun valtakuntani ei ole tästä maailmasta» (Joh. 18, 36). Ja toinen pahantekijöistä sanoi Jeesukselle: »Muista minua, kun tulet valtakuntaasi» (Luuk. 23, 42). Jumalan valtakunta on laajempi kuin Kristuksen valtakunta, mutta Kristus valmistaa valtakunnassaan maailmansuunnitelman. Nyt toimii Kristuksen valtakunta sisällisesti ja henkisesti, ja se uudistaa armon voimalla uskovat. Kun Kristus tulee, kokoaa Hän kaikki omansa ja rakentaa valtakuntansa ulkonaiseksi. Kun Hän on tehtävänsä suorittanut, jättää Hän valtakunnan Isälleen. Tämä Isän valtakunta on täydellinen. Tämän vaikuttaa Jumalan maailmansuunnitelma. Jeesuksessa Kristuksessa olevat pääsevät Karitsan häihin, joissa Kristus on esikoinen monien veljien joukossa.

§ 47.

Maailman luominen.

Luomiskäsitteessä esiintyy Jumalan perussuhde maailmaan. Järkeisusko ei voi luomista käsittää, sillä se on luodulle olennolle salaisuus. Luther sanoo, että hän vasta vanhoina päivinä on ruvennut käsittämään uskonkappaletta luomisesta. Useat eivät tahdo nykyaikana ruveta tätä käsitettä tarkemmin miettimään, sillä se teroittaa ihmisen täydellistä riippuvaisuutta Jumalasta, mutta sitä ei itsetietoinen ihmishenki tahdo myöntää. Jumalan olennossa on kaikki oleminen alkuperäistä, ja Jumala on ilman maailmaa itsessään itsekylläinen henkilö. Luominen on ihme, jota ei järki voi selville saada. Mutta uskolle on selvää, että maailman synty on Luojaassa. Kun teos on edessämme, tiedämme, että sillä on tekijänsä. Ja tämä ihmeellinen maailmankaikkeus on Jumalan toimen kautta syntynyt.

Vanha uskonoppi esitti Jumalan suhdetta maailmaan eri toimina: luomisena, voimassapitämisenä ja hallintona, mutta näiden kautta hajaantui Jumalan maailman-suhde ja tuli ulkonaiseksi, niin että Jumalan sisällinen perussuhde himmentyi. Raamatussa on Sana perusvälittäjä Jumalan ja maailman kesken. Kun Jumala suhtautui maailmaan vain yksityisissä toimissa, haihtui näiden sisällinen yhteys, ja ne esiintyivät erillään toisistaan. Maailmarakennus käsitettiin välistä kellon tapaiseksi, joka kävi, kun se oli vedetty vireeseen. Tätä käsitystä vastustettaessa jouduttiin toiseen äärimmäisyyteen. Jumala ja maailma sekoitettiin yhteen, joko niin, että maailma katosi Jumalaan, taikka niin, että Jumala katosi maailmaan. Deismissä on maailma ilman Jumalaa, ja panteismissä tulee maailma Jumalaksi. Mutta Raamatussa on maailma Jumalan teos, ja Hän on kaikki kaikessa, mutta kuitenkin yli kaiken, sillä Hän vaikuttaa kaikessa ehdottomana itsiönä.

Jos ajatus, kun on kysymys maailman synnystä, lähtee maailmasta, niinkuin järkeisoppi tekee, niin määrää kehityksen muoto kaikki, sillä ajatus ei pääse syyperäisyyttä korkeammalle. Ennenmaailmallisen ja ylimaailmallisen Jumalan sijalle pannaan maailmallinen yleiskäsite, joka on rajoitettu maailmaan, mutta jolle annetaan rajattomuuden varjo. Tämä ristiriitainen käsite on usealle mieluisempi kuin ylimaailmallinen alku, jota ei järki voi käsittää. Ehdoton alku on aina käsittämätön, ja joka tämän tietää, hän ei hylkää ilmestyksen Jumalaa siitä syystä, ettei hän voi ehdotonta olentoa käsittää. Ihmisen täytyy uskon kautta vapaantua maailmallisesta rajoituksesta, jos hän tahtoo tuntea ennenmaailmallista Jumalaa, sillä Luojan olento on aina luodun olennon järjelle salaisuus.

Jumalan ilmestys on jyrkässä ristiriidassa sen maailmansynnyn käsityksen kanssa, joka panee maailmallisen perusteen maailman alkusyyksi. Ehdottomana on Jumala kaiken olemisen käsittämätön alku. Kun Jumala on kaikki itsessään, on Hän kaiken sen käsittämätön alku, mikä on Hänestä lähtenyt. Meille on tarpeen teroittaa tämä Raamatun käsite, sillä meidän ajatuksemme on aina taipuva kiintymään maailmalliseen perusteeseen. Raamatun oppi keskittyy siihen, että Jumalalla on elämä itsessään. Maailmalliset eroitukset eivät kuulu Jumalan olentoon, sillä se on oleellisesti näitä korkeampana.

Raamattu sanoo, että maailma syntyy siten, että Jumala panee sen olevaksi. Kehitysoppi sanoo: Maailma syntyy sen kautta, että Jumala panee itsensä olevaksi. Maailma on tällä kannalla iankaikkisena olemassa Jumalassa. Ja milloin Jumala asetettiin Luojaksi, luultiin, että iankaikkinen luominen oli otaksuttava Jumalassa. Maailman luominen olisi Jumalalle välttämätön toimi. Mutta maailman ominaisuutta ei ole siirrettävä Jumalaan. Jumala on itsessään täydellinen elämä, eikä Hän elä

ajallisuuden perätysten ja rinnatusten olemisen muodossa. Jumalasta ei ole ajatuksella ylimenoa maailman syntyyn, sentähden on luominen ihmeiden ihme.

Koko maailmankaikkeus, taivas, maa ja ihmiskunta ovat Jumalan luomia (1 Moos. 1, 1; Ap. t. 14, 15). Tämä maailma ei ole iankaikkinen, vaan sillä on alkunsa, niin kuin sillä on loppunsa. Tämä loppu ei ole ehdoton, vaan se muuttuu kehityksen päästyä määräänsä katoamattomaksi olemiseksi. Maailman luominen esiintyy rajoitetuna toimena, jonka Jumalan lepääminen seitsemäntenä päivänä päättää (1 Moos. 2, 3). Raamattu ei tiedä mitään maailman oloaineesta, joka olisi ollut ennen olemassa, vaan maailmankehitys perustuu Raamatussa luomistoiimeen, jonka kautta maailma on olemattomasta tullut olevaksi. Sentähden mainitsee Raamatun kertomus luomispäiviä ja ajanjaksoja. Kun maailma ei vielä luomisessa ole täydellisesti valmis, alkaa siinä kehitys. Maailmankaikudet, jotka Jumala luo (Hebr. 1, 2), eivät ole tyhjiä aikamääreitä, vaan niissä esitetään maailman oleminen määrättyissä ajanjaksoissa, joissa perättäinen kehitys liikkuu. Iankaikkisuus on ajallisen vastakohta. Ajallisuus on rajoitettu aika, jolla on loppunsa, mutta iankaikkisuus on rajaton aika, joka kulkee kautta aikakausien (2 Kor. 4, 18). Jumala on iankaikkinen Jumala (Jes. 40, 28), sillä Hän ei ole ajan rajoittama. »Ennenkuin vuoret olivat syntyneet ja Sinä teit maan ja maanpiirin, jopa iankaikkisesta iankaikkiseen olet Sinä, Jumala» (Ps. 90, 2). Iankaikkinen ei tiedä alutonta eikä ajatonta, vaan kautta aikakausien kestävää. Tänä aikakautena kulkee kehitys rajoitettuna aikaan ja paikkaan, mutta tulevana aikakautena on tämä rajoitus kadonnut, ja Kristus luo katoamattoman maailman, joka käsittää aikakausien aikakaudet.

Iankaikkisuudessa ei elämä liiku katkonaisena ja muuttuvaisena, sillä iankaikkinen elämä ei liiku vastakkaisuudessa, vaan se pysyy täydellisenä (1 Kor. 13, 9 s.).

Mutta täydellisyys ei kokonaan poista kehitystä, sillä kukin on iankaikkisuudessa täydellinen, mutta hän kehittää elämänsä uusissa muodoissa. Elämän oloaine on siellä muuttumaton, ja sen muodostusvoima on katoamaton, mutta kehitys on iankaikkisuudessa täydellisen olemisen kehitystä, sillä täällä vallitsee elämän täyteys. Paikallisuhteet kuuluvat iankaikkisuuspiiriinkin, sillä ruumiillinen elimistö on olemassa korkeammassa maailmanpiirissäkin, mutta täällä ei ole paikallista rajoitusta. Sentähden on kirkastetulla ihmisellä henkinen ruumis. Syvyydessä on paikallisuus rajoitettu, sillä siellä on aineellistunut oleminen. Aika ja paikka eivät vain ole ajatusmuotoja, vaan olemismuotoja, sillä kaikelle luodulle kuuluu oleellinen alku ja kehitys. Kun maailma luotiin, syntyi historia, luonnonhistoria ja ihmishistoria. Jumalakin astui luomisessa paikallisiin ja ajallisiin suhteisiin, vaikka Hän ei kuulu niihin.

Luomisessa syntyi koko maailmankaikkeus, niin että kaikki oleelliset elämänsuhteet asetettiin alkuna, josta kehitys lähti. Luominen ja uuden maailman luominen Jeesuksessa Kristuksessa on ehdoton ihme, sillä Jumalan ylimaailmallisesta voimasta syntyy kaikki. Raamattu sanoo: Jumalasta on kaikki (Room. 11, 36). Ajatus on henkisen olennon välitön toimi, mutta puhuminen lähtee ajatuksesta, ja sen perustuksena on määrätty ajatus. Puhuminen ei tee luomista sisäjumalalliseksi eikä ulkojumalalliseksi toimeksi, sillä puhuminen on välitön, mutta se on vapaa tahdon toimi. Jumala sanoi, ja se tuli. »Minä huudan, niin ne ovat olemassa» (Jes. 48, 13); »Hän sanoi, niin se tapahtui» (Ps. 33, 9).

»Alussa loi Jumala taivaan ja maan» (1 Moos. 1, 1). Tämä luominen on ehdoton, ja se sisältää alkuaineen ja koko luomistapahtuman kaikkine seurauksineen. Psalmista sanoo: »Sinä lähetät Henkesi, ja ne luodaan» (104, 30). Ja »Jumala lepäsi kaikista teoistaan, jotka Hän oli

luonut» (1 Moos. 2, 3), ja »Jumala katsoi kaikkea, mitä Hän oli tehnyt, ja katso, ne olivat sangen hyvät» (1 Moos. 1, 31). Luomisessa ovat siis oleelliset elämänehdot maailmankehitykselle asetetut täydellisinä. Kaikki Jumalan vaikutus maailmassa on luomisesta asti ollut kehitystä. Sentähden sanotaan: »Jumala lepäsi.» Tämä ei tiedä, että koko Jumalan toimi olisi päättynyt, mutta Jumala ei enää luo ehdottomasti uutta, vaan Hän kehittää sisällisellä jumalallisella voimallaan sitä, mikä on olemassa. Jeesus sanoi: »Isäni toimii tähän asti, ja Minä myös toimin» (Joh. 5, 17). Luomisessa on perustus pantu olemassaolemisen uudistukselle ja uudestisyntymiselle.

Jumala ei mitään tarvitse (Ap. t. 17, 25). *Jokainen käsitys, joka tekee maailman luomisen Jumalalle tarpeelliseksi taikka välttämättömäksi, on ristiriidassa Raamatun Jumala-käsitteen kanssa, sillä Hän on ainoa autuas.* Ennenmaailmallisessa rakkaudessa Poikaan on Jumalan rakkaudella luotuihin sisällinen perustuksensa. Pojalle luo Jumala maailman. Jos maailman oleminen olisi Jumalan rakkaudelle tarpeen, niin ei Jumalan rakkaus olisi ehdoton.

Luomisen perusteeksi asettaa Raamattu Jumalan tahdon. Ilmestysraamatussa sanovat vanhimmat: »Sinä olet luonut kaikki, ja sinun tahdostasi ne ovat olemassa ja ovat luodut» (4, 11). Vapaa itsemääräys on aiheena luomiseen. Jumala on valinnut meidät ja edeltäpäin määrännyt meidät lapseuteen »hänen oman tahtonsa mielisuosion mukaan» (Ef. 1, 5). Tähän mielisuosioon perustuu maailmansuunnitelma. »Meidän Jumalamme on taivaissa, mitä ikinä Hän tahtoo, sen Hän tekee» (Ps. 115, 3). Jumala »toimii kaikki oman tahtonsa päättämän mukaan» (Ef. 1, 11). Välttämättömyyttä ei ole Jumalan toimessa eikä mielivaltaa, sillä Jumalan tahdossa yhdistyy ehdoton valta ja ehdoton viisaus. Jumala »loi maan voimassaan ja perusti maanpiirin viisaudessaan ja levitti tai-

vaat taidossaan» (Jer. 10, 12). Jumalan tahdossa on riittävä perustus maailman elämälle. »Meillä on yksi Jumala, Isä, josta kaikki on» (1 Kor. 8, 6). Luomisessa Jumalan rakkaus ulkoutuu ja antaa elämää muille olennoille, jonka kautta vastarakkaus tulee siveelliseksi perussäännöksi heille.

Ulospäin Jumalan luomistoimi esiintyy välittömänä tahdonilmauksena puhumisessa, joka panee olemattoman olevaksi. Puhuttu Sana on luomisen ulkonaisesti vaikuttava syy, niinkuin Jumalan tahto on sisällisesti määrävä peruste (1 Moos. 1, 2 ss.; Hebr. 11, 3). Puhuminen on tahdon vapaa toimi, mutta tahto ja sana ovat Hengestä riippuvia. Tahdossa Henki muodostuu itsemääräyksen kautta toimeksi, ja sanassa ulkoutuu Henki ilmaisemaan tahtonsa. Kun Jumala puhuu, syntyy valo, avaruus, maa ja meri. Kun viisaus on Jumalan tahdon omituinen luonto, niin tämä ulkoutuu sanassa. Kristuksessa ovat viisauden aarteet. Hän on vaikuttava Jumalan Sana, jossa tahto ja puhe keskittyvät.

Luomisessa on Jumalan välitön toimi maailman syntymisessä välitetty Jumalassa Sanan kautta. Kaikki on Jumalasta ja Jumalan kautta (Room. 11, 36), ja kaikella on alkunsa Jumalassa Sanan välityksen kautta. Kristus on Jumalan todellinen kuva, ja maailman sisäjumalallinen perustus on Hänessä. Maailma ei ole Jumalan Sana, eikä se ole Jumalan välitön puhe, vaan se on Jumalan puheen tuote, se on Jumalan teko. Niin Jumala »päätti työnsä, jonka Hän oli tehnyt» (1 Moos. 2, 2). »Taivaat ovat kättesi tekoja» (Hebr. 1, 10). Jumalallisuutta on maailmassa, mutta ei jumaluutta. Kaikki on Jumalaan (Room. 11, 36). Maailman määrä on Jumalassa, mutta luotu olento ei silti ole epävapaa. Niinkuin alku on välitetty Pojan kautta, niin on kaiken määräkin Jumalassa, kun kaikki on luotu Poikaan (Kol. 1, 16). Kristuksella on itsenäinen oleminen Jumalassa, ja

Kristuksessa saavuttaa kaikki tarkoituseränsä, sillä kaikki yhdistetään yhdeksi Hänessä (Ef. 1, 10). Ne ihmiset, jotka ovat tulleet Kristuksen kaltaisiksi, ovat päässeet Jumalan olennosta osallisiksi ja ovat muodostuneet Jumalan elämänkäsitteen mukaisiksi. Luomisen tarkoitus on toteentunut uskovissa, kun Kristus asuu heidän sydämissään, ja he ovat tulleet täyteen Jumalan kaikkea täyteyttä (Ef. 3, 17, 19). He ovat »yksiä kansalaisia kuin pyhät ja Jumalan perhettä» (Ef. 2, 19), ja ovat tulleet osallisiksi jumalallisesta luonnosta ja saaneet Jumalan kirkkautta (Joh. 17, 22). Koska Kristus on koko luomakunnan esikoinen, välittää Hän luonnonkin kirkastumisen (Room. 8, 21). Jumala on oleva kaikki kaikissa (Kol. 3, 11). Maailman luomisen ensimmäinen ja viimeinen määrä ei ole maailma eikä ihminen, vaan Poika, johon kaikki on luotu (Hebr. 2, 10). Isän luomana on maailma Pojan omaisuutta, ja se on määrätty Pojan valtakunnaksi. Jumala on pannut Pojan kaiken perilliseksi (Hebr. 1, 2). Jumalan luomien esikoiset (Jaak. 1, 18) ovat määrättyt hänen ruumiikseen (Ef. 1, 22, 23), ja he pääsevät sisimpään yhteyteen Hänen kanssaan. Kuningas valmistaa Jeesuksen vertauksessa häät pojalleen (Matt. 22, 2 s.). Isän rakkaus Poikaan on välitön aihe maailman luomiseen. Jumalan rakkauden tarkoitus on kirkastaa itseään Pojassaan ja Poikaa itsessään ja antaa muille olennoille osallisuus Pojan kirkkaudessa. Luomisen tarkoitus on siis Jumalan kirkastaminen ja luotujen autuus Pojassa. Poika yhdistää koko Jumalan valtakunnan, ja silloin on maailma Jumalassa kirkastettu. Niinkuin Kristus välittää alkuperäisen elämän elimöimisen, niin Hän välittää sen täydellistymisen. Se, mikä ei liity Poikaan ja yhdy hänen välittäjätoimeensa, se on maailman luomisen perusteiden mukaan tuomittu.

Ne kivettyneet jätteet kasveista ja eläimistä, joita on maan sisässä, eivät ole luomisen aikakaudella syntyneet.

Kaikki, minkä Jumala loi, oli sangen hyvä. Ei rappeutuminen ja kuoleminen kuulu Jumalan luomisen piiriin, sillä se ei ole alkuperäistä, vaan se on yhdeltä puolen Jumalasta luopumisen tuotetta ja toiselta puolen se on Jumalan tuomion seurausta. Niin suuret olivat synnin ja kuoleman aiheuttamat muutokset, että alkuperäiset olosuhteet ovat kadonneet. Muinainen maailma on toisenlainen kuin nykyinen (2 Piet. 2, 5; 3, 5—7). Sentähden kivettyneet jätteet menneiltä ajoilta kuuluvat niihin muutoksiin, jotka alkumaailman tuhosivat.

Emme voi nykyisestä maailmanjärjestyksestä tehdä välittömiä päätelmiä alkumaailman syntymis- ja kehitystapahtumiin, sillä synnyinaika on toisenlainen kuin säännöllisen kehityksen, ja maailmankaikkeuden alkuaika on aivan toisenlainen kuin nykyinen, joka on synnin turmelema. Kun alkusyntä oleellisissa suhteissa erii myöhäisemmistä oloista, ei Raamattu voi kertoa alkusuhteita lauseilla, jotka täysin vastaavat silloisia oloja, sillä kieleemme on syntynyt toisissa olosuhteissa. Ei ollut vuosia eikä päiviä, ennenkuin tämä aurinkokunta oli luotu. Mutta pimeä ja valo esiintyvät Raamatun alussa. Ei ole parempaa jakoa kuin: oli ehtoo ja oli aamu, ensimmäinen päivä. Pimeä aika ja valoisa aika tekevät luomispäivän. Tämä päivä osoittaa epämääräistä aikaa, joka syntyy pimeän ja valon vaihtelusta. Ei tämä aika liene yhtä pitkä luomisaikakauden eri asteilla, vaan muuttune se pitemmästä lyhyempään aikamäärään. Maan etäisyys auringosta ja sen liikkeet luultavasti eivät ole alusta olleet samat kuin nyt, vaan ajanmäärä on vaihdellut, kunnes se joutui nykyiselle kannalle. »Uskolla me tajuaamme, että maailmakaudet ovat rakennetut Jumalan sanalla» (Hebr. 11, 3). Ennustuksessa esitetään Jumalan toimia, jotka ovat erilaisia aikaan ja sisältöön nähden. Herran päivä on pitempi aika.

Maailman alussa ei vielä ollut se ristiriita ruumiillisen

ja hengellisen välillä, joka on synnin seurauksena. Ei ollut nykyistä epäjärjestystä siinä luomakunnassa, joka sangen hyvänä lähti Luojan käsistä. Maailman luomisessa esiintyy alkeisia perusteita: vesi, valo, ilma. Nämä alkuaineet, jotka eivät ole kemiallisia, ovat elämän perustuksena maailmassa. Vesi peittää suurimman osan maan pinnasta, ja ihmisruumiskin on suurimmaksi osaksi vettä. Uuden maan päällä ei ole merta, mutta siinä on elämän virta. Jumalan Henki liikkuu vetten päällä, ja Jumala luo ensiksi valon, joka ei ole auringon tuotetta, vaan aurinko muodostetaan siitä. Sitten Jumala loi avaruuden, joka erotti vedet avaruuden alla vesistä avaruuden päällä. Vedet avaruuden alla kokoontuvat yhteen paikkaan, ja kuiva näkyy. Maa kasvaa ruohoa ja puita. Sitten Jumala tekee valoja avaruuteen eroittamaan päivää yöstä. Sen jälkeen luodaan elävät olennot ja ihminen. Jumalan Henki yhdistyy luomisessa elämän henkäyksenä veden, valon ja ilman kanssa. Kristus on maailman valo. Hän on elämän vesi. Uudessa liitossa tapahtuu henkikaste vedellä ja tulella. Myrskyssä ja tulen liekeillä tulee Henki Helluntaina. Tieteen piirissä on ylipäänsä Jumalan läsnäolo luonnossa kadonnut, ja Jumalan iankaikkinen voima on sille himmeä. Tämä iankaikkinen voima on kuitenkin luomisen pääperuste. Se vaikuttaa maailmassa ja on elimöitynyt sen alkuaineisiin ja elämän muotoihin. Jumala on maailmassakin ja Hänellä on elimensä, joiden kautta Jumalan ylimaailmallinen henkisyys välittyy luonnon kanssa. Jumalalle ei Raamattu omista aineellista ruumiillisuutta, mutta Jumalan läsnäolo ei vain ole voimavaikutusta kaukaa, vaan se on elämän henkäys, ja Raamattu puhuu Jumalan kasvoista, silmästä, suusta ja käsivarresta; nämä eivät ole ihmisruumiin elinten kaltaisia, vaan ne ovat Jumalan sisämaailmallisen olennon ilmauksia hänen taloudellisessa suhteessaan maailmaan. Jumalan voima ei vain

vaikuta aatteissa, vaan Luojana Hän ilmestyy luonnossa luonnon muodoissa, niinkuin Hengen alalla henkisissä. Mutta vasituksessa ylimaailmallisessa olennessaan on Jumala koroitettu yli kaiken, ja Hän asuu valossa, johon ei kukaan taida tulla. Ylistetty on Hän iankaikkisesti.

§ 48.

Maailman olemassaolo.

Maailman voimassapysyminen esiintyy tavallisesti kristityn tietämyksessä jonakuna Jumalan ulkonaisen toimen vaikutuksena, mutta maailmankaikkeus on olemassa vain sen kautta, että se oleellisesti on Jumalassa ja että sen voimat ovat riippuvaiset Jumalan elämästä ja tahdosta. Puhutaan vanhassa uskonopissa Jumalan voimassapitämisestä, hallituksesta ja myötävaikutuksesta, jotka ovat kaitselmuksen sisältönä, mutta sana »kaitselmuks» kohtaa meitä vain Viisauden kirjassa (14, 3; 17, 2), ja Raamattu pitää kiinni Jumalan ehdottomasta olennessa. Apostoli sanoo: »Kaikki on luotu Hänen kauttaan ja Häneen; ja Hän on ennen kaikkia, ja Hänessä pysyy kaikki voimassa» (Kol. 1, 16. 17). Sentähden kannattaa Kristus kaikki voimallaan, että kaikki on luotu Hänen kauttaan ja Häneen. Ei ole maailmalla itsenäistä elämää, vaan kaikki voimat ja vaikutukset perustuvat Jumalaan. Ihmiseenkin nähden sanotaan Jumalasta: »Hänessä me elämme, liikumme ja olemme» (Ap. t. 17, 28). Tämä edellyttää Jumalan sisällistä läsnäoloa maailmassa, mutta ei olennonyhteyttä tämän ja Jumalan kanssa. Ei ole Jumalan läsnäolo niin välitön, että hänen ehdoton ylimaailmallisuutensa katoaisi siihen, sillä Hän on yli kaikkien, eikä se ole niin välillinen, että se olisi jonkun vieraan esineen kautta erotettu maailmasta. Jumala »antaa kaikille elämän ja hengen ja kaikki, ja Hän ei ole kaukana yhdestäkään meistä» (Ap. t. 17, 25. 27).

Kreikan kielessä osoitetaan maailmaa sanalla, joka tietää järjestystä, koristusta, ja se ilmaisee sitä ihmeellistä säännöllisyyttä, mikä luomakunnassa vallitsee. Maailmankaikkeus jaetaan eri piireihin. Apostoli sanoo, että kaikki polvet notkistuvat Jeesuksen nimeen, »sekä niiden, jotka ovat taivaissa, että niiden, jotka ovat maan päällä, ja niiden, jotka ovat maan alla» (Fil. 2, 10). Ja Paavali temmattiin kolmanteen taivaaseen (2 Kor. 12, 2). Näissä maailman eri piireissä on eri olentoryhmiä. »Niin taivas ja maa kaikkine joukkoineen tuli valmiiksi» (1 Moos. 2, 1). Jumala loi kaikki järjestyksessä lajinsa mukaan, jossa kehityksen sääntö vallitsee. Maailma on suuri elimistö, joka on paikallisesti ja ajallisesti järjestetty, ja se on yhdistetty Kristuksessa. Jumala on ehdoton itsiö, ja Hänellä yksin on kuolemattomuus, sillä Hänellä on elämä itsessään (Joh. 5, 26). Jumala on kaikissa, ja Hän on kaiken kautta, niin että Hän itse välittää läsnäolonsa ja vaikuttaa kaikki luonnonilmiöt. Raamattu sanoo, että Jumala pukee ruohon; Hän ravitsee linnut; Hän jylisee (Matt. 6, 26. 28—30; Ps. 147, 16—18). Hän antaa sadetta vanhurskaille ja väärille (Matt. 5, 45). Jumala on ainaisenä voimana luonnossa (Room. 1, 20), ja tämä voima on jumalallisuutta. Olen- tonsa puolesta on tämä voima Sana, joka on sisällinen Jumalassa, mutta joka Jumalan luomissanana on ulkoutunut. Tämä Sana on luomisperusteena kaikkea kannattava voima (Hebr. 1, 3; Kol. 1, 17). Jumalan läsnäolo maailmassa on siis olennon läsnäoloa, mutta se on Sanan voima puheena (Hebr. 1, 3), joka Jumalan puhumisen kautta on ulkoutunut. Jumalan ehdoton sisäolento ei siis ole maailmassa olemassa, vaan Jumalan olennon ilmaus, Sana, joka on Jumalan kirkkauden säteily ja hänen olemuksensa perikuva. Sentähden puhuu Raamattu Jumalan näkemisestä, koskettamisesta ja löytämisestä. Jumalan olennon ilmausta maailmassa sanotaan sisäisen

voimansa puolesta henkäykseksi ja ilmenemyksensä puolesta kasvoiksi. Psalmista sanoo: »Mihin minä menen sinun Henkesi tieltä, ja mihin pääsen kasvojesi pakoon?» (Ps. 139, 7). Daavid rukoilee: »Älä heitä minua pois kasvojesi edestä, äläkä ota minulta pois Pyhää Henkeäsi» (Ps. 51, 13). Korkeimmalla elämänasteella ihmisen täytetään Jumalan Hengellä, ja ylhäisessä Jerusalemissä hän näkee Jumalan kasvot. Hän on silloin Jumalan luonnosta osallinen (2 Piet. 1, 4). Vanhassa liitossa tarkoittaa Jumalan kasvojen näkeminen Jumalan ilmentystä luonnossa. Luomisen kautta on Jumala olemassa maailmassa toimivana yhteydessä Sanan kanssa. Jeesus sanoo: »Mitä Isä tekee, sitä Poikakin niinikään tekee» (Joh. 5, 19). Tämä Jumalan toimi ei tapahdu luotujen olentojen ulkopuolella, vaan se on heissä vaikuttava Jumalan voima. Hän täyttää taivaat ja maan (Jer. 23, 24). Jumalan voima vaikuttaa meissä (Ef. 3, 20). Jumala vaikuttaa kaikki kaikissa (1 Kor. 12, 6). Jumalan sisällinen voima välittää kaiken jumalallisen vaikutuksen maailmassa niin hyvin luonnon säännöllisessä elämässä kuin ihmeissä. Job sanoo Jumalalle: »Sinun kätesi ovat minut muodostaneet ja valmistaneet minua kaikin puolin» (10, 8).

Jumalan voimalla on omat sääntönsä itsessään, sillä »Jumala toimii kaikki oman tahtonsa päättämän mukaan» (Ef. 1, 11). Ei mikään ulkonainen sääntö ole täällä määräämässä, vaan lait ja tarkoitukset ovat Jumalan säätämät. Nämä säännöt kuuluvat Jumalan voimaan, ja ne ovat maailmassa oleviin voimiin ja vaikutuksiin elimöityneet Jumalan määreet. Ne ovat luonnon sääntöjä, mutta ne eivät lähde luonnosta, vaan ovat olioiden olennossa vaikuttavia Jumalan tahdon määreitä. Sattumusta ei ole, sillä Jumalan voima vaikuttaa kaikissa olioissa sisällisenä sääntönä. Ei putoa varpunenkaan maahan ilman teidän Isäanne (Matt. 10, 29). Maailman voimassa-

pitäminen on kaikkialla vaikuttava Jumalan voima, joka sisällisesti välittää elämän. Ja Jumalan maailmanhallinto on Jumalan sisällinen voima, joka asettaa järjestyksen ja määrän kaikille elämän toimille. Tämä maailmanjärjestys esiintyy Raamatussa Jumalan vanhurskautena, joka on olennoltaan sama luonnon piirissä ja siveellisessä maailmassa. Jumalan maailmanjärjestys ei ole vain aatteellista luontoa, vaan se on Jumalan tahdon todellisuus. Tavallisesti erotetaan siveyslaki Jumalan tahdosta ja tehdään itsenäiseksi, niin että Jumala asetaan tämän lain ulkopuolelle, ja luonnonsäännöt muuttuvat itsenäisiksi tekijöiksi. Tällä tapaa haihtuu maailmanjärjestyksen ylimaailmallinen olento. Jumalan iankaikkinen voima kannattaa maailmanjärjestystä, mutta Jumalan toimi ei ole rajoitettu hänen olemiseensa ja toimensa maailmassa, sillä Jumala on yli kaikkien ja kaikkien kautta ja kaikissa.

Jumala vaikuttaa kaikkeen sekä välillisesti että välittömästi. Kaikilla olennoilla on Jumalan voimavaikutus itsessään omassa määrässään ja lajissaan. Sentähden on jokaisella olennolla oma olentonsa ja oma elämänvoimansa. Kun Jumala on kaikkien kautta, vaikuttaa Hän välillisesti kaikkeen, ja kun Hän on sisämaailmallinen, on kaikki Hänelle välimenä. Kukin olio on jäsen siinä elimistössä, jossa Jumalan voimat ja vaikutukset ovat toimessa (1 Kor. 12). Kaikessa sisämaailmallisuudessa varjelee Jumala ylimaailmallisuuden vapaan itsemääräyksen, niin että Hän voi rajoittaa toimensa maailmassa, joutumatta itse olennossaan maailmassa rajoitetuksi. Eikä luodun olennon olemassaolo sorru Jumalan sisämaailmallisen toimen kautta, sillä Jumalan voima kannattaa sitä. Mutta luodulla olennolla ei ole itseolemusta erotettuna Jumalasta, vaan ulkopuolella Jumalaa muodostuu itsekäs elämä, jonka loppu on kadotus. Kukin olio on, mitä se on sen erityisen laadun kautta, millä Juma-

lan elämänvoima on sen olennossa, ja sen mukaan syntyy eri asteita luonnon piirissä. Nykyinen maailma on kyllä eroitettu Jumalasta, mutta se on tapahtunut synnin kautta. Siveellisesti Jumalasta eroitettu ihminenkin elää vielä, vaikka hän on Jumalasta vieraantunut, luontonsa puolesta Jumalassa, sillä hänen alkuperäisessä olennossaan on vielä elimellinen yhteys Jumalan kanssa. Jumalan voima ei vaikuta sokeasti, vaan vapaassa, tietoisessa liikkeessä, sillä sisämaailmallisena se toimii koko maailman piirissä ylimaailmallisesta keskuksesta, ja se kasvaa tahi vähenee sen mukaan, kuin sen tarkoitus vaatii. Tässä vapaassa liikkeessä Jumalan voima toimii elähyttären ja järjestären olion tointon. Jumalan toiminton ei poiston luodon olennon vaikutustan, vaan tämän kautton on sen kasvaminen mahdollinton.

Jumalan voima on ennen kaikkea vaikuttavan, ja luodon olennon olemassaolo perustuu siihen, että se ottaa vastaan Jumalan vaikutuksen. Jumala kannattaa kehitystän, elähyttären ja järjestären sitä, ja tämän kautton syntyy henkiselle olennolle kyky omatoimisuuteen. Ihminen voi yhä enemmän omatan ja hyväkseen käyttää sitä elämää, joka Jumalan elämänkeskuksesta hänelle tarjotatan. Taikka voi hän itsekkäästi käyttää sitä oman mielivallan mukatan. Hän joutuu tämän kautton taantuvaan liikuntoon pois oikeasta perusteesta. Tässä on pahan ja kuoleman synty.

Kun Jumalan voima alistuu luodon olennon itsemääräyksen alaiseksi, esiintyy se vaikuttamattomatan, niin ettei se ainoastatan tarjoutu vastaanotettavaksi ja käytettäväksi, vaan se antaa myös käyttää itseään väärin. Sentähden puhuu Raamattu Jumalan kärsivällisyydestän ja pitkämielisyydestän. Luojan ja luodon keskinäisessä suhteessa on vaikuttavaisuutta ja vaikuttamattomuutta. Niin on ihmisen ruumiissa toimiat, jotka eivät riipu ihmisen mielivallasta, ja toisia, jotka ovat siitä riippuvia.

Maailman olemassaolo perustuu vaikuttamattomaan perussuhteeseen Jumalan sisämaailmalliseen vaikutukseen nähden. Oman toiminnan mahdollisuus syntyy ihmiselle vain Luojan vapaasta vaikuttamattomuudesta, sillä tällä toiminnalla on vain sen mukaan tilaa, kuin Jumalan voimapiirin ympärillä on elämänympäryys, jossa Jumalan puolelta on vapaa toimettomuus. Tämä tekee luodun itsetoiminnan mahdolliseksi, sillä tässä piirissä on vapaus toimia. Tässä on pahalla juurensa, mutta tämä liikunta pois korkeimmasta elämänkeskuksesta on vaan suhteellisesti mahdollinen, sillä ihminen on riippuva niistä elämänalkeista ja säännöistä, joilla on juurensa Jumalan vaikuttavaisuudessa.

Luodun vapauden vastakkaisuus Jumalaan syntyy Jumalan vaikuttamattomuuden piirissä. Sentähden on paha tavallaan olemassa Jumalan sallimisella, mutta se ei ole syntynyt Jumalan vaikutuksen kautta, vaan se on saanut alkunsa Jumalan vapaan vaikuttamattomuuden kautta. Paha ei ole Jumalan tekoa, vaan se on olemassa Jumalan pitkämielisen kärsimisen kautta. Ei pahaa ole kärsitty itsensä tähden, vaan hyvän tähden, sen luodun elämän perusmääreen tähden, että tämä voisi itsenäisenä elämänä vapaasti kehittyä ja kasvaa, kunnes se tulisi täydelliseksi Jumalassa. Herran vertauksessa kärsitään ohdake sentähden, että nisu pääsisi täydellisesti kehittymään (Matt. 13, 28—30). Pahaa kärsitään niin pitkälle kuin kehityksen aate vaatii. Jumalan vaikuttamattomuus antaa pahan kehittyä ja kypsyä, mutta se ei mene niin pitkälle, että se jättäisi pahan omaan valtaansa. Jumala varjelee hyvän pahan sorrosta, edistää ja järjestää sitä, niin että se pääsee täydentymään, mutta pakotusta Hän ei käytä. Kun Jumala toimii hyvän puolesta, rajoittaa tämä toimi hänen vaikuttamattomuuttaan pahaan nähden, sillä vastavaikutus syntyy täten pahaan, sisällisesti viha ja ulkonaisesti tuomio. Tästä Jumalan suhteesta

syntyy maailmankehityksessä tuo ihmeellinen kärsivällisyyden ja pitkämielisyyden vaikuttamattomuus pahaan nähden ja vastavaikutus siihen hyvän puolesta, joka on maailmanarvoitus. Ja pahan kehittyessä yhdistyy Jumalan toimessa kärsiminen ja vastustus, kun Jumala vetää hyvään, mutta kurittaa, estää, vaikeuttaa ja rajoittaa pahaa. Kehityksen päättyessä hyvä pääsee määräänsä, ja se eroitetaan kokonaan pahasta, joka työnnetään ulos elämän piiristä (Matt. 13, 28—30). Pahan sisin olento on vastakkaisuus Jumalaan, ja sentähden se kehittyessään vieraantuu kaiken elämän peruslähteestä. Pahan täytyy sentähden joutua turmioon. Raamattu sanoo sentähden pahaa lakiin nähden laittomuudeksi ja vääryydeksi, tiehen nähden erhetykseksi ja synniksi, ja määrään nähden vie paha turmelukseen ja kadotukseen. Luodulla olenolla on kehityksen vapaus määrätty sen sääntöjen ja tarkoitusten perustuksella, ja se pääsee määräänsä vain Jumalan sääntöjen mukaan. Sen tulee muodostua siveelliseksi vapaudeksi. Muutoin se joutuu Jumalan tuomion alle.

§ 49.

Enkelit.

Ylimailmallinen elämänpiiri himmenee nykyaikana, mikäli sen mieli kiintyy tähän maailmaan. Luomakunnassa nousee olentojen pitkä sarja alhaiselta korkeammalle asteelle. Laaja on elimettömien olemusten piiri, ja pitkässä kehityksen sarjassa nousee elimellisten olentojen joukko ylöspäin. Eläimillä on ruumis ja sielu. Ihmisellä on ruumis, sielu ja henki. Järjestyksessä ylöspäin ovat olennot, jotka ovat henkiä. Luulisi järjenkin vaativan tämmöisten olentojen otaksumisen, mutta tieteilijä seisautuu tavallisesti ihmiseen. Enkelit ovat kuitenkin meitä korkeampana, ja he ovat olennoiltaan henkiä. Tunustuskirjat myöntävät, että enkelit rukoilevat meidän

edestämme, mutta kieltävät palvomasta heitä. Teologian alalla on käsitys enkeleistä horjuva. Supranaturalistit tekivät heistä tähtien asukkaita. Martensen käsittää heitä enemmän aatteina. Hase ja Schleiermacher siirtävät enkelit runon ja taiteen piiriin ja antavat heidän edelleen esiintyä kristillisessä puheessa, mutta he eivät anna heille arvoa uskonopin ja elämän piirissä. Kahnis sanoo, ettei maailma ole uskonopin esineenä semmoisena, kuin se it-sessään on, vaan semmoisena, kuin se esiintyy uskolle, ja enkelimaailma on uskonnollisen kokemuksen tosi-asioita. Järkeisusko kieltää tämän olemassaoloa. Mutta Raamatussa ei ole tuota horjumista. Jeesus ja apostolit puhuvat usein enkeleistä, eikä heidän tarvitse antaa kuuli-joilleen ja lukijoilleen minkäänlaisia selityksiä, sillä nämä uskoivat heidät oleviksi. Taivaissa ovat he Jumalan kirkkaudessa ja palvelevat Häntä maankin päällä.

Taivasten käsitteessä esiintyy Raamatussa moneus sekä aineellisessa että hengellisessä piirissä. Näkyväis-sessä maailmassa on useampia taivaspiirejä. »Sinä, Herra, alussa maan perustit, ja taivaat ovat kättesi te-koja» (Hebr. 1, 10; Ps. 8, 4; 102, 26). Taivaaksi sanotaan Raamatussa sekin ilmapiiri, missä linnut ja pilvet liikku-vat (1 Moos. 1, 20). Daavid veisaa: »Kun minä näen tai-vaat, sinun sormiesi teot, kuun ja tähdet, jotka olet val-mistanut» (Ps. 8, 4). Tässä puhutaan tähtitaivaasta. Nä-kymättömässä piirissä on monta taivasta. Herra »on tai-vaissa» (Ef. 6, 9). Maailmankaikkeuden korkein piiri on se taivas, jossa Jumalan valtaistuin on. Jeesus sanoo: »Älkää ensinkään vannoko, ei taivaan kautta, sillä se on Jumalan valtaistuin» (Matt. 5, 34). Maa on alhaisin piiri taivasiin nähden, sillä se on Jumalan astinlauta.

Korkeammissa taivaissa nähdään Jumalan kasvoja. Siellä ilmenee hänen kirkkautensa, siellä tapahtuu hänen tahtonsa täydellisesti. Tänne astui kirkastettu Ihmisen Poika. Täällä ovat maallisen elämän korkeimmat perus-

muodot ja perikuvat olemassa todellisina. Täältä tulee valo. Johannes sanoo Ilm. 21, 1 s.: »Ja minä näin uuden taivaan ja uuden maan», »ja pyhän kaupungin, uuden Jerusalemin, näin minä laskeutuvan alas taivaasta Jumalan tyköä.» Se taivaspiiri, joka meidän nähtävänä on, kuuluu oleellisesti tähän aineelliseen luomispiiriin, ja se on katoava, mutta alhaisempaa taivaspiiriä korkeampana on katoamaton taivaspiiri, joka ei ole näkyväinen, vaan ainoastaan uskon esineenä. Tämä on todella olemassa ja katoamaton, eikä aika sitä kuluta. Näkyväiset ovat ajallisia, mutta näkymättömät iankaikkisia (2 Kor. 4, 18). Se paha, joka on näkymättömään piiriin siirtynyt, on sentähden sekin pysyvää luontoa, eikä se voi hyväksi muuttua. Näkyväinen maailma on olentonsa puolesta muuttuvainen, ja se voi sentähden hengellistyä ja taivaalliseksi piiriksi tulla. Pahakin voi näkyväisessä piirissä muuttua ja hyväksi tulla. Alhaisempi maailma on kehityksensä ja olentonsa puolesta rajoitettu aikaan ja paikkaan nähden, mutta ylhäisempi maailma on näistä rajoituksista vapaa. Kuitenkin ovat ylhäisempi ja alhaisempi maailma sisimmässä yhteydessä keskenään, sillä ne ovat yhtä elimistöä, luodut yhteistä tarkoitusta varten Kristuksessa, Kristuksen kautta ja Kristukseen. Kristuksessa on sentähden alhaisempi ja ylhäisempi maailma yhdistetty, ja näkyväisen tarkoitus on muuttua näkymättömäksi ja iankaikkiseksi. Tuleva maailma on nykyisen määrä. Mitä korkeammalla luomus on, sitä enemmän on hänellä Jumalan olentoa, ja sitä enemmän hän vaikuttaa tässä suuressa elimistössä, mutta alhaisemmallakin olennolla on jotain omituista, jolla hän vaikuttaa muihin, jopa jollain tapaa kaikkiin. Kukin olemuspiiri on likeisessä yhteydessä sitä ylempänä ja sitä alempana olevan olemuspiirin kanssa, ja moninainen keskinäinen vaikutus on olemassa näiden kesken. Kuinka paljon riippuukaan ihmiskunta sitä alempana olevasta luonnosta, ja syvä, vaikka

usealta kätkeyty, on ihmisen riippuvaisuus häntä korkeampana olevasta henkimaailmasta. Yksi olemuspiiri ei koskaan muutu toiseksi, vaan kullakin on pysyvä olentonsa, jota sen tulee säilyttää. Niinkuin maan päällä on itsiöllisiä ja itsiöttömiä olentoja, niin on varmaan näkymättömässäkin maailmassa, kun molemmat ovat samaa elimistöä. Sentähden käytetään Raamatussa sanaa »taivaallisia» sekä itsiöllisistä että itsiöttömistä olioista. Sanotaan Hebr. 9, 23: Taivaalliset itse puhdistetaan paremmilla uhreilla kuin maalliset, ja Ef. 1, 3: »Ylissetetty olkoon Herramme Jeesuksen Kristuksen Jumala ja Isä, joka meitä on siunannut kaikella hengellisellä siunauksella taivaallisissa Kristuksessa.»

Järkeisusko tekee tuhoa kaikkialla hengen alalla. Psalmista sanoo: »Taivaat ilmoittavat Jumalan kunniaa, ja avaruus julistaa hänen kättensä tekoja» (Ps. 19, 2) ja: »Halleluja! Kiittäkää Herraa taivaissa, kiittäkää Häntä korkeuksissa! Kiittäkää Häntä, kaikki hänen enkelinsä, kiittäkää Häntä, kaikki hänen sotajoukkonsa. Kiittäkää Häntä, aurinko ja kuu! Kiittäkää Häntä kaikki kirkkaat tähdet! Kiittäkää Häntä, te taivasten taivaat, ja vedet, jotka olette taivasten päällä!» (Ps. 148, 1—4). Taivaissa palvovat ja kiittävät Jumalaa suuret enkelijoukot. Sieltä tulee alituisen vaikutuksia tähän maailmaan, mutta järkeisuskolle ovat taivaat autiot ja tyhjiät. Jeesus sanoo, että ne, jotka pääsevät ylösnousemukseen kuolleista, »eivät enää voi kuolla, kun ovat enkelien kaltaisia» (Luuk. 20, 36). Henkinä enkelit ovat kuolemattomia ja vapaat siitä aineellisesta rajoituksesta, mikä nyt painaa ihmistä, mutta josta uskova aikanaan vapautuu. Oppi enkeleistä on käytöllisestä arvosta uskovalle. Enkelit ovat jaloimmat Jumalan lapsista, ja he laajentavat uskovan näköpiiriä. Henkinen maailma astuu enkeleissä elävänä todellisuutena uskovan eteen, ja se yhteys, mikä jo on olemassa ihmiskunnan ja enkelien vä-

lillä, valaisee uskovalle Jumalan valtakunnan korkeuden ja kehoittaa häntä uskon kilvoitukseen. Hän on kerran tuleva enkelin kaltaiseksi. Epäusko rajoittaa elämän näköalan ja kieltää henkisen maailman todellisuutta.

Enkelien olentoa osoitetaan sillä, että he ovat henkiä, eivätkä he voi tätä olentoa kadottaa, vaikka pahoiksikin tulevat. Ihminen, joka on liha, ja jolla vain on henkeä, kadottaa tämän, milloin hän turmeltuu. »Nämä ovat sielullisia, henkeä vailla» (Juud. 19). Ihmisen langenneessa-kin luonnossa on henkisyyttä, mutta hänellä ei ole enää hengen voimaa, sillä liha häntä vallitsee. Kuitenkin on taivaan olennoillakin ruumiillisuutta, mutta ei maallista, ei lihaa ja verta, eikä se ole maallisiin rajoituksiin sidottu. Niin on Kristuskin nyt Henki, mutta kuitenkin on Hänellä ruumis, ja Hän on muuttava uskovaisen ruumiin kirkkaan ruumiinsa kaltaiseksi (Fil. 3, 21). Henkimaailma esiintyy Raamatussa ruumiillisuudella (1 Kor. 15, 40—50). Apostoli sanoo henkisen ruumiin katoamattomaksi, kirkkaaksi ja voimalliseksi. Hän puhuu ylösnousseiden ihmisten ruumiista ja osoittaa, mimmoiset nämä ovat. Kun enkeleillä on ruumiillisuus, voivat he maalliseen ruumiillisuuteen pukeutua, ja tämä välittää heidän vaikutuksensa ruumismaailmaan. Tulevan ruumiin ydin on nykyisessä ruumiissa (1 Kor. 15, 35—44). Näkyväinen ja näkymätön maailma ovat siis vaan asteellisesti eroitetut toisistaan. Sentähden vaikuttaa taivaan henkimaailma monella tapaa tähän maailmaan, ja tämä vaikutus välittyy ilmenemysmuodoissa, jotka ovat sukua hengellisten ilmenemysmuotojen kanssa. Näissä taantuu maallinen rajoitus, ja puhtain oloaine ja vienoin liikunto yhdistyvät. Sentähden esittää Raamattu meille näiden henkiolentojen vaikutuksia valon ja tuulen muodoissa (Joh. 3, 8). Milloin enkelit ilmenevät ihmismuodossa, ovat he säteileviä valo-olentoja.

Niinkuin henki osoittaa enkelin olentoa, niin osoittaa

enkeli-nimi hänen virkaansa. Enkelit ovat »palvelevia henkiä, palvelukseen lähetettyjä niitä varten, jotka saavat autuuden periä» (Hebr. 1, 14). Enkeleillä on palveleva toimi Jumalaan nähden, ja heidän on Jumalan käskystä tehtävä palvelusta ihmisille. Enkeli on olennoiltaan henki, mutta hänellä on taivaallinen ruumis. Niinkuin siemenestä syntyy kasvi, niin syntyy ylösnousseen ruumiista taivaallinen ruumis: »Jumala antaa sille varren sellaisen kuin tahtoo, ja kullekin siemenelle sen oman varren». »Ja on taivaallisia ruumiita ja maallisia ruumiita» (1 Kor. 15, 38. 40). Ja apostoli sanoo, että meillä, kun tämä maallinen maja hajoitetaan, »on asumus Jumalalta, iankaikkinen maja taivaassa» (2 Kor. 5, 1). Taivaassa on autuaalla taivaallinen ruumis, ja enkeleilläkin on täällä ruumiillisuus. Sentähden sanoo Herra, että ylösnousemuksen lapset ovat enkelien kaltaisia (Luuk. 20, 36). Hän ei tässä tarkoita hengellistä yhdenkaltaisuutta, vaan ruumiillista. Niin on korkeimmilla henkiolennoilla ruumiillisuus, joka scveltuu taivaalliseen elämänpiiriin. Enkelin ruumis on hengellinen ja katoamaton, täynnä valoa ja voimaa. Sentähden ei paikallisuus rajoita enkelin tointa, vaan enkeli liikkuu vapaasti ja vaikuttaa maalliseenkin elämäpiiriin. Enkelit välittävät Jumalan ilmestyksen voimavaikutuksia maailmassa. He näkevät Jumalan kasvoja, palvovat Häntä ja toimittavat hänen tahtonsa. Taivaallisena sotajoukkona ovat he elimellisesti järjestettyjä, ja heillä on eri valtasuhteensa luontoon ja historiaan nähden. Jumalan voima toimii kaikessa, mutta enkelit ovat Jumalan sanan ja tahdon toteuttajia. Enkeli-nimeä käytetään ihmisistäkin ja Kristuksesta, kun on puhe Jumalan lähettämästä. Enkeleitä on suurilukuinen joukko. »Tuhannen tuhatta palveli Häntä, ja kymmenentuhatta kertaa kymmenentuhatta seisoi Hänen edessään» (Dan. 7, 10). Korkeimmat enkelit ovat Jumalan valtaistuinta lähellä ja välittävät maailmanhallinnon keskuudessa Jumalan toimin-

taa, kun muut vasituisesti liikkuvat Jumalan sisämaailmaisen toiminnan piirissä. Ilm. 4, 5 puhutaan seitsemästä hengestä, jotka ovat Jumalan valtaistuimeen kuuluvia ja välittävät hänen tointaan.

Enkelit välittävät Jumalan ilmestystointa luonnossa, ja he toimittavat hänen tahtoansa maailmanhallinnossa. Siveellinen tarkoituksellisuus ja henkinen määre tulevat tässä toimesta näkyviin, mikä aiheutuu siitä, että poikkeus syntyy tavallisesta luonnonilmiöstä (Ps. 104, 4; Joh. 5, 4). Ylimaaillallinen vaikutus antaa luonnon elämälle määreen, joka soveltuu korkeampaan tarkoitukseen. Enkelit välittävät myös Jumalan vaikutuksia historian elämässä, jossa toimittavat erityisiä tehtäviä ja välittävät Jumalan rangaistusta taikka apua. Enkelit ovat sentähden auttavina eliminä Israelin teokratian perustuksessa ja sen tärkeimmissä kehitysasteissa (Gal. 3, 19). Kun Israel vietiin vankeuteen, joutui se riippuvaisuuteen maailmanvaltiaista, ja nyt enkelit esiintyvät suhteessa yleiseen historiaan. Kun profeettain ääni vaikenee, kätkeentyy enkeleinkin toimi, mutta Kristuksen ilmestyessä astuu näkymätön maailma esiin. Jeesuksen syntyessä, paetessa, kiusauksessa, ylösnousemisessa ja taivaaseen astumisessa ovat enkelit toimimassa. Kun Jumalan taloudenhoito taas vakiintuu luonnossa ja historiassa, ja kehitys vetäytyy näkymättömään piiriin, kätkeentyy enkeleinkin vaikutus, mutta Kristuksen toisessa tulemisessa he taas esiintyvät, ja maailmantuomiossa ovat he Jumalan apumiehinä (Luuk. 9, 26; Matt. 13, 49; 25, 31). Tässä ajassa on ihminen jossakin riippuvaisuudessa enkeleistä, onpa pahoillakin jonkunlainen ylivalta heihin nähden, jos ihminen on ulkopuolella Kristusta, niin että Raamattu puhuu hengistä, jotka ovat maailmanhallitsijoita ja tämän maailman ruhtinaita. Tulevassa aikakaudessa loppuu tämä riippuvaisuus.

Autuaat ihmiset eivät ole enkeleitä korkeammat. Ensi-

mäisen ylösnousemisen lapset pääsevät kyllä maailman kansoja hallitsemaan, jolloin he istuvat istuimilla Kristuksen kanssa (Ilm. 3, 21). Kristityt kerran enkeleitä tuomitsevat, mutta tämä tuomio koskee vain langenneita enkeleitä. Enkelit kyllä ihmisiä palvelevat, mutta apostolitkin palvelivat muita, ja Kristus palveli kaikkia. Enkelit saavat tietoa Jumalan moninaisesta viisaudesta seurakunnan kautta, mutta tämä tieto välittyy Jumalan ilmentystoimen kautta seurakunnassa. Enkelit eivät ole palvomisen esineitä, sillä he eivät hallitse, eivätkä he armoa välitä, eikä heillä ole opettaja- eikä paimenvirkaa armontaloudessa.

Enkelit ovat uskon elämälle tärkeät. Sen osoittaa riittävästi Jeesuksen ilmoitus, että lasten enkelit taivaassa aina näkevät hänen Isänsä kasvot, joka on taivaassa (Matt. 18, 10). Ennen hakivat hurskaat usein lapsilleen uskovia hoitajia, etteivät lasten enkelit saisi häiriötä huonoista hoitajista. Jokaisella uskovalla on kyllä kokemusta enkelien toimesta. Kristillinen seurakunta maan päällä on yhteydessä taivaassa olevan seurakunnan kanssa. Raamattu sanoo: »Kun meillä on näin suuri pilvi todistajia ympärillämme, pankaamme mekin pois kaikki, mikä painaa, ja synti, joka helposti saa meidät kiedotuksi, ja juoskaamme kestävinä edessämme olevassa kilpailussa» (Hebr. 12, 1). Tässä puhutaan etupäässä niistä, jotka ovat uskossa voittaneet, mutta saman luvun kahdeskymmenestoinen värsy osoittaa, että tässä tarkoitetaan myös enkeleitä: »Te olette käyneet Siionin vuoren luo ja elävän Jumalan kaupungin, taivaallisen Jerusalemin, luo, ja kymmentuhantisten enkelien luo.» Ei ole hyvä, jos uskovan yhteys tämän taivaallisen seurakunnan kanssa katkeaa. Ja on olemassa pimeä henkimaailma, josta etäämpänä tulemme puhumaan. Jos uskon taistelu tätä pimeyden valtakuntaa vastaan lakkaa, joutuu ihminen sen orjaksi. Apostoli sanoo: »Meidän

taistelumme ei ole taistelua verta ja lihaa vastaan, vaan hallituksia vastaan, valtoja vastaan, tässä pimeydessä hallitsevia maailmanvaltiaita vastaan, pahuuden henkiolentoja vastaan taivaan avaruuksissa» (Ef. 6, 12). Kun järkeisusko riistää usealta uskon henkimailman olemassaoloon, saa se tämän taistelun näissä taukoamaan. Nykyinen maailmanhistoria todistaa, että tämä taistelu on laajalta loppunut.

§ 50.

Ihminen.

Koko ihmiskunta on lähtenyt yhdestä kantaisästä. Alkukielen sanassa »Aadam» yhdistyy ihmissuvun ja miehen nimi. »Aadam», mies, on alkuihminen, jonka luonto ja kuva on tullut koko ihmiskunnan perikuvaksi. Jumala on »antanut koko ihmiskunnan lähteä yhdestä ainoasta ihmisestä ja pannut heidät asumaan kaiken maanpiirin päälle» (Ap. t. 17, 26). Ensimmäisestä avioparista on koko ihmissuku syntynyt, ja siinä esiintyy kaikkialla sama perikuva, niin että se oikeastaan on yhtä perhettä. Aadam siitti poikia ja tyttäriä (1 Moos. 5, 4). »Mimmainen maallinen oli, semmoiset ovat myöskin maalliset» (1 Kor. 15, 48). Esi-isän luonto tuli kunkin ihmisen luonnon omituisuudeksi. Tätä ihmiskunnan synnyinyhteyttä teroitetaan Raamatussa, niin että synnin yleisyys perustuu siihen, ja sentähden lunastuskin koskee kaikkia ihmisiä, ja siitä johdetaan myös yleinen ylösnousemus (Room. 5, 12 ss.; 1 Kor. 15, 21 ss.). Luonnontieteilijäin joukossa on niitä, jotka väittävät, että nykyiset ihmisrodut eivät ole yhdestä ihmisparista lähteneet, mutta ihmiset ovat kaikkialla niin yhdenkaltaiset ruumiin rakenteen ja henkisen olentonsa puolesta, ettei tuolla väitteellä ole järjellistä perustusta. Cuvier, Haller, Humboldt, Linné, J. V. Müller, Hufeland, Kant, y.m., jotka ovat tätä

kysymystä tieteen kannalta tutkineet, ovat sitä mieltä, että koko ihmiskunta on yhtä rotua. Kuitenkaan ei luonnontiede voi tätä kysymystä ratkaista, sillä alkuaikojen olosuhteet ovat aivan toiset kuin myöhempien aikakausien. Tieteen piirissä tehdään yhdeltä puolen eroitus ihmisrotujen kesken niin suureksi, että väitetään ihmiskunnan lähteneen useasta kantaisästä, mutta eroitus ihmisen ja eläimen välillä tehdään toiselta puolen niin pieneksi, että väitetään ihmisen lähteneen eläimestä. Siinä tulee selvästi näkyviin se mielivalta, millä usea tieteilijä toimii. Raamatun kannalla on ihmiskunnan yhteys varma. Koko ihmiskunta lähtee yhdestä kantaisästä ja yhdestä alkuparista. Nuoren, puhtaan luonnon vaikutus ihmisiin oli syvempi kuin nykyisen turmeltuneen. Luonnon voima on heikentynyt, ja ihmisrotujen erilaisuus on vakiintunut, sentähden eivät rotueroitukset nyt enää muutu niinkuin muinoin.

Raamatun luomiskertomus viittaa alkuaineeseen, jonka Jumala on luonut ja jonka perustuksella elimellinen kehitys tapahtuu Jumalan luovan toimen kautta. Kaikki elämänmuodot luodaan ja elimöidään tähän aineeseen. Luomisaikana ei kehitys lähde olevasta oliosta, vaan Jumala luo kasvit ja eläimet luomissan kautta siitä vesi- ja maa-aineesta, jonka Hän on henkäyksensä, valon ja ilman kautta valmistanut. Jumalan Hengen elävä henkäys liikkuu alkuviesien päällä, ja Jumalan luomissana tunkeutuu veteen ja maahan, jonka kautta elävöittävä ja kasvattava voima kotiintuu luontoon. Jumala sanoi: »Tulkoon valkeus»; »tulkoon avaruus vesien vaiheelle eroittamaan vesiä vesistä»; »vihoitakoon maa ja kasvাকoon ruohoa, jossa siemen on, ja hedelmällisiä puita, jotka lajinsa mukaan kantavat hedelmää, jossa siemen on»; »kuohuttakoot vedet yltäkyllin liikkuvaisia eläimiä». Ja Jumala siunasi heitä ja sanoi: »Olkaa hedelmälliset ja lisääntykää ja täyttäkää meren

vedet, ja linnut lisääntykööt maan päällä» (1 Moos. 1, 3. 6. 11. 20. 22). Luomissanaan liittyy Jumalan lisääntymissääntö. Jumalan luomissana asettuu täten asumaan luontoon, ja se kannattaa edelleen kaiken elämän. Tämä Sana on Kristus, joka »kantaa kaikki voimansa sanalla» (Hebr. 1, 3).

Ihmisen luomisessa ei Jumalan sana esiinny välittömänä voimasanana, vaan Jumalan elimöivä sana kääntyy sisäänpäin oman itsemääräyksen piiriin. Jumala sanoi: »Tehkäämme ihminen kuvaksemme» (1 Moos. 1, 26). Ihminen muodostuu Jumalan perikuvan sisäpuolella Jumalan kuvan kaltaiseksi. Ihminen ei synny Jumalan ulkoutuvan luomissanan kautta, vaan Jumalan sisäytyvän henkisen sanan kautta. Ihmisen synnyinjuuret ovat Jumalan rakkauden mielisuossiossa, ja hän on Jumalan sukua (Ap. t. 17, 29). Aadam on Jumalan poika (Luuk. 3, 38). Ihminen ei kuitenkaan ole Jumalasta syntynyt, vaan hän on Jumalan tekemä. Ihminen on Jumalan kuvaksi luotu, mutta hän ei ole Jumalan olennosta syntynyt. »Usva nousi maasta ja kasteli kaiken maan pinnan. Ja Herra Jumala teki ihmisen maan tomusta ja puhalsi hänen sieramiinsa elävän henkäyksen, ja niin tuli ihminen eläväksi sieluksi» (1 Moos. 2, 6. 7). Ensimmäisessä luvussa kerrotaan koko maailman luominen, valon, avaruuden, meren ja kuivan maan, kasvikunnan, taivaan valojen, kalojen ja lintujen, eläinten ja ihmisen, ja »niin taivas ja maa kaikkine joukkoineen tuli valmiiksi» (1 Moos. 2, 1). Sitten kerrotaan toisessa luvussa erityisesti ihmisen luomisesta. Hienoimmasta vesi- ja maa-aineesta, usvasta ja maan tomusta muodostaa Jumala ihmisen, jonka ruumis on maan tomusta, mutta jonka sielu on Jumalan henkäystä. »Nyt, Herra, Sinä olet meidän Isämme; me olemme savi, Sinä olet meidän valajamme, ja me kaikki olemme sinun käsialaasi» (Jes. 64, 8). Ensin syntyy Aadamissa tietoisuus siitä, että hän oli yksinäinen, kun

kaikkinaiset eläimet tuotiin hänen eteensä, jotta hän antaisi niille nimet. »Mutta Aadamille ei löytynyt apua, joka olisi ollut hänelle sopiva» (1 Moos. 2, 20). Vaimo luotiin miehen tähden ja miehen luonnon täydellistymiseksi. Vaimo on kyllä itsenäinen ja hänessä on jotain omituista, mutta hänessä on myös jotain yhteistä, niin että mies ja vaimo aviossa yhdistettyinä ovat »yksi liha» (Matt. 19, 6). Mies on alkuhenkilö, ja »hän on Jumalan kuva ja kunnia, mutta vaimo on miehen kunnia». »Herrassa ei kuitenkaan vaimo ole olemassa ilman miestä, eikä mies ilman vaimoa. Sillä samoin kuin vaimo on alkuisin miehestä, samoin myös mies on vaimon kautta; mutta kaikki on Jumalasta» (1 Kor. 11, 7. 11. 12).

Ihmisen ruumis on hänelle tarpeen, sillä se on hänen asuinmajansa ja hänen maallista kehitystään palveleva elin (2 Kor. 5, 1; 4, 7). Ihmisen vasituinen itseys on sielu, sillä ihminen luotiin eläväksi sieluksi (1 Moos. 2, 7). Ja apostoli sanoo: »Aadam tuli eläväksi sieluksi» (1 Kor. 15, 45). Sielu eroaa ruumiista sen kautta, että se on henkinen, ja hengestä sen kautta, että se on ruumiiseen elimöity. Ihminen ei ole henki, mutta hänellä on henki, ja ihmisen henki ja ruumis ovat yhdistetyt sielussa. Sielua on ihmisellä ja eläimellä, mutta alusta alkaen on näiden kesken oleellinen eroitus. Eläimen sielu syntyy siitä Jumalan henkäyksestä, joka on koko luonnon piirissä olemassa, ja se elää täällä alhaalla olevasta elämänhenkäyksestä. Sentähden katoaa eläinsielukin kuolemassa tähän alhaiseen luontopiiriin, sillä se ei ole kuolematon. Saarnaaja sanoo: »Kuka tuntee ihmislasten hengen, joka menee ylöspäin, ja eläinten hengen, joka menee alaspäin maahan» (3, 21). Kun ihmisen sielu syntyy elämän henkäyksestä ylhäältä, on sillä niin korkea arvo. Ihmissielu elää oikeaa elämäänsä yhteydessä Jumalan Hengen kanssa. Jumalan iankaikkinen voima vaikuttaa kaikkialla luomakunnassa, niin että ihmissielun syntyminen

ei ole ehdoton uudestiluoaminen eikä vain sikiäminen, vaan uuden elämän synnyssä vaikuttavat Jumalan luomisvoima ja luodun kehityssääntö yhdessä. Ihmisen henki ei ole osa Jumalan henkisestä olennosta, vaan se on siitä vapaasti muodostettu elämänperuste. Sananlaskuissa sanotaan: »Ihmisen henki on Herran soihtu, joka tutkii kaikki sydämen kammiot» (20, 27). Kristus on maailman valo, ja kun ihminen on luotu Hänessä ja Hänen kauttaan ja Häneen, on ihmishengessä kykyisyyttä tuntea yliaistillista elämäpiiriä. Ihmissielussa toimii sisäänpäin tunne-elämä ja ulospäin viettielämä, joka voi kehittyä ylimaailmalliseksi tietämiseksi ja tahtomiseksi, järjen elämäksi.

Itsetietoisuus on ihmisen olennon omituisuus. Kun Jumalan Henki on ihmissielun itsenäinen peruste, syntyy ihmisessä tietämys itsestään minuutena. Sielu eroittaa itsensä olentonsa puolesta omasta luontoelimistöstä ja ulkomaailmasta. Ja kun vaikutuksia tunkee ulkoa häneen, huomaa hän itsessään voiman joko yhtyä niihin, taikka vastustaa niitä. Tämä on itsemääräys. Toiminnan alalla laajenee ihmisen itsetietämys, ja hän vaikuttaa joko ajattelevana järjellään taikka toimivana tahdollaan. Mutta itsetietämys ja itsemääräys ovat vain muodollisia kykyjä. Ihmisen yhdenlaisuus Jumalan kanssa perustuu siihen, että ihmissielun henkinen voima on Jumalan Hengen kuva. Jumalan Hengessä on ihmissielulla lähteensä ja sisältönsä. Sielun on ajatuksellaan ja tahdollaan tunkeutuminen tähän henkiseen elämäpiiriin, sillä vain sen kautta tulee todellinen, henkilökohtainen elämä mahdolliseksi. Itsiöllisyyttä on sielulla vain kykyisyytenä, ja sen täytyy yhdistyä Jumalan Hengen kanssa saadakseen Häneltä henkisen oloaineen. Kun sielu yhdistyy Jumalaan ja perehtyy Hengen piiriin, pääsee se todelliseen, henkilökohtaiseen elämään, jossa sillä on todellinen tieto ylimaailman totuudesta ja todellinen vapaus.

Ihminen oli hyvä, kun hän Jumalan kädestä lähti. Hän luotiin Jumalan kuvaksi, niin että hän on Jumalan kaltainen. Ihmisellä on ruumis ja henki. Molemmilla on osallisuutta tässä Jumalan kaltaisuudessa. Kristuksessa luodaan ihminen Jumalan sisäytyvän sanan kautta, mutta alhaisemmat olennot luodaan Jumalan ulkoutuvan sanan kautta, ja sentähden nekin kerran pääsevät Jumalan lasten vapauteen. Ihminenkin on Jumalan kuva ja kunnia (1 Kor. 11, 7), sillä Jumalan ylimaailmallinen elämä ilmenee Kristuksen Hengen kautta hänessä. Ihmishengen olentoon kuuluu siis, että hän on oleellisesti yhdistetty ylimaailmallisen elämäpiirin kanssa. Kun ihminen luotiin Jumalan kuvaksi, sai hän luontoonsa totuuden ja rakkauden peruskyvyn, niin että hänessä voi kehittyä todellinen totuuden tunteminen ja omaperäinen rakkaus, mutta omaperäistä siveellistä kykyä hän ei voi luomislahjaksi saada, sillä tämä syntyy vain ihmisen omatoimisuuden välittämänä. Apostoli sanoo: »Ja pukeutua uuteen ihmiseen, joka Jumalan mukaan on luotu, totuuden vanhurskauteen ja pyhyYTEEN» (Ef. 4, 24), mutta vanhurskaus ja pyhyys eivät kuulu sanaan »luotu». Vanhassa uskonopissa on omituinen sekavuus tässä kohden. Jumalan kuva ei olisi tämän mukaan vain kyky ja tarmo, vaan hyve, Jumalan viisaus, pyhyys ja rakkaus. Nämä olisivat Jumalan luontaisia lahjoja, jotka syntymisessä siirtyisivät vanhemmista lapsille. Jumalan kuva olisi siis siveellinen luonnonlaatuisuus, mutta ei ihmisluonnon välitön olento. Synnin kautta ihminen siis olisi kadottanut Jumalan kuvan, mutta Raamattu sanoo, että langenneessakin ihmisessä on tämä kuva. Jumala sanoo: »Joka ihmisen veren vuodattaa, hänen verensä pitää ihmisen kautta vuodatettaman; sillä Jumala on tehnyt ihmisen kuvaksensa» (1 Moos. 9, 6). Ja Jaakob sanoo: »Kielellä me kiroamme ihmisiä, Jumalan kaltaisuuteen luotuja» (3, 9). Vanha uskonoppi erehtyy siinä, että luonnonlaa-

tuisuus pantiin Jumalan kuvan välittömäksi sisällöksi, vaikka tämä olisi ollut eroitettava Jumalan kuvasta, joka olisi ollut pantava sen perustukseksi. Kaikki se, mikä mahdollisientaa ihmisen siveellisen kehityksen ja uudestisyntymisen, kuuluu Jumalan kuvaan. Ihmisellä oli alkutilassa elävä kyky Jumalan yhteydessä siveellisesti kehittyä ja omaksua ne hyveet, joista Ef. 4, 24 puhuu.

Ihmissielulla on henkeä, joka sisällisenä perusteena määrää sitä, niinkuin sillä on ruumis, jota se määrää. Elämänaineksia saapi sielu maailman piiristä ruumiin kautta, niinkuin se saa voimia ylimaailmasta hengen kautta. Sielun elämänperuste on Henki, joka sitä oleellisesti elähdyttää, ja vaan Hengen kautta se elää todellista elämää, ja Hengen kautta elähdyttää sielu ruumiin. *Sielu ei ole vasituksessa mielessä itsessään kuolematon, sillä vain Jumalan Hengessä on sillä elämä iankaikkisessa mielessä.* Milloin sielu irtaantuu Jumalasta ja kiintyy maailmaan, silloin tukkeentuu vasituinen elämä, ja sielu kuolee ja joutuu turmioon, vaikka se ei kokonaan katoa olemattomaksi (Matt. 10, 28; 16, 26; Hebr. 10, 39). Ihmissielulla on Jumalan kuvan takia kuolematomuus siinä mielessä, että sillä on kykyisyys elää Jumalan kaltaista henkilökohtaista elämää ja saavuttaa iankaikkinen autuus, mutta tämä riippuu siitä, jos se yhdistyy Jumalan Hengen kanssa. *Sielulla on Jumalan Hengessä kykyisyys käsittää ja omata ylimaailman henkivoimia.* Jumala on valkeuden ja totuuden itsetäyteinen keskus; sentähden tuottaa sielun Jumalassa-olo sille valoa, niin että ihminen todella voi käsittää ja omata ylimaailman totuudet, jotka Jumalasta vieraantuneelle ovat kätkeyt. Ja Henki on voima. Sentähden sielu saavuttaa Jumalassa yhä enemmän voimaa ylhäältä alhaisemman luonnon yli. Jos se Jumalalle vieraantuu, joutuu se maailmallisten voimien ja himojen orjuuteen, ja se turmeltuu. Sie-

lulla on Jumalan kuvan takia myös vapaus. Jumalan Hengessä yksin on vapaus mahdollinen, ja kun sielu yhdistyy Jumalan Henkeen, tulee tämä vapaus sielunkin omaksi. Tämän vapauden olento on siinä, että sielu on rakkaudella Jumalaan sidottu ja kaikissa tämän rakkauden määrättävänä (Room. 8, 15; Joh. 15). Sielu on kyllä elimellisesti liitetty luontoon, mutta tämäkin on Jumalan ilmestystä, niin että ihminen tälläkin alalla on riippuva Jumalan perusmääreistä. Missä luonnolliset perussuhteet hallitsevat, siinä astuu Jumala pyhänä ihmisen eteen, mutta henkisellä alalla vaikuttaa Jumala rakkaudella ja antaa itsensä rakkaudessa omattavaksi. Ja ihmisielu janoo olentonsa sisimmässä elävää Jumalaa. Milloin ihminen omaa tätä rakkautta, siinä varjelee ja kehittää hän Jumalan kuvaa itsessään. Kaikki korkeampi Jumalan siunaus on sentähden rakkautta (1 Joh. 4, 7. 8; Room. 8, 28). Milloin Jumalan rakkaus hallitsee ihmisielua, siinä se elää vapaudessa eikä luonnon välttämättömyydessä. Koko luonnonjärjestys on Isän säättämä, ja hänen rakkautensa ilmenee tässäkin. Rakkaudessa yhdistyy välttämättömyys ja vapaus. »Rakkaus on täydellisyyden side» (Kol. 3, 14). Hyvä kehittyvä alkuperäisesti Hengen sisäisestä voimasta. Missä paha astuu vastakohtana sen eteen, siinä elämä jo on riutunut, ja hyvä on tässä mahdollinen vain yksityisinä tekoina. Korkeamman elämän piirissä ei ole vastakohtia, mutta kyllä erilaisuuksia, jotka rakkaudessa yhdistetään (Room. 8, 6. 13; Kol. 3, 14). Rakkaudessa on sielulla Jumalan lapsen henki, ja tässä kehittyy vapauden sisältö. Sielun henkinen olento täydellisentyy, ja ylimaailmallinen elämä pääsee siinä vallitsemaan. Sielun kyky käsittää ylimaailmallista muuttuu totuuden näkemiseksi totisessa Jumalassa (1 Joh. 5, 20; 3, 2; 1 Kor. 13, 12). Jumalan näkeminen oli se elämän aate, johon alkuihmisen tuli kehittää Jumalan lapsen vapaus.

*Ruumis oli alkutilassa Jumalan luoma elin henkisel-
sielulle, ja sekin oli alkuansa sangen hyvä.* Kuolema ei ole
mitään alkuperäistä, vaan se on synnin turmion kautta
luomapiiriin tunkeutunut. Herran tullessa muutetaan ne,
jotka ovat hänen omansa. He eivät kuole. Synnin himot
ovat turmelleet ruumiin elimistön (2 Piet. 1, 4; Ef. 4, 22;
Room. 8, 10). Kun sielu uudestisyntymisessä yhdistyy
Jumalan Hengen kanssa, syntyy siinä korkeampi elä-
mänvoima. Kuolema on sille jotain luonnotonta, viholli-
nen, joka on voitettava (1 Kor. 15, 25). Ruumiilla ei ollut
alkuaan itsessään kuolemattomuutta, vaan sen elämä
riippui sielun elämästä ja sen suhteista Jumalaan. Se voi
kehittyä henkielämää varten taikka turmeltua.

*Ihminen on siis olentonsa puolesta tämän maallisen
luomispiirin määra,* sillä alhaisemman maailman oleelli-
set elämän alkeet esiintyvät hänessä, ja hän on luonnon
elimellinen pää. Ihminen on maallisessa luomispiirissä
Jumalan henkielämän edustaja. Hän on yhdistyselin al-
haisemman ja ylhäisemmän maailman kesken, ja hänen
tuli varjella ja kehittää yhdistys maallisen luomispiirin
ja ylimaailman kesken. Hän ei ollut tehtävälleen uskollis-
nen, vaan hänen kauttaan tuli synty maailmaan. Mutta
vaikka ihminen toi turmion luomakuntaan, on hänellä
vielä Jumalan antama korkea tehtävä, jota hänen tulee
pyytää toteuttaa. Paljon on ihmiskunta tässä kohden lai-
minlyönyt ja paljon rikkonut. Onpa tietoisuuskin tästä
tehtävästä laajalta kadonnut.

Maailmanluopumus ja Jumalan lakitalous.

§ 51.

Pahan alku.

Tiede pyytää saada selville ihmiskunnan ja historian alkuoloja. Maan katkonaisista raunioista se muodostelee alkuhistoriaa. Uutta perustusta se tahtoo laskea ihmiskunnan tiedolle kaikilla aloilla. Ja mitä se ei voi näyttää järjelle toteen, sitä se ei tahdo uskoa. Tietopuolisella alalla luulee se saavansa suuria aikaan, mutta todellisen elämän alalla se ei voi aatteitaan toteuttaa. Valtion, kirkon, koulun ja elämän alalla kasvaa käsitteiden hämmennys, ja laittomuuden edistyessä ollaan taantuvassa liikkeessä, jossa yhä useammin turvataan pakkoon ja valtaan. Todellinen tilanne ihmiskunnassa todistaa ihmishengen voimattomuutta. Mutta nykyajan tiede ei tunnusta eikä tunne ihmistiedon rajoitusta. Se on yleinen erehdys kaikissa hallitsevissa suunnissa. Kaikki tahtoo ihmisjärki selvittää. Mutta ihmistiedolla on alkunsa ja sillä on loppunsa, sentähden se ei voi alkua eikä loppua käsittää. Jumalan tietäminen luo olemiston, mutta ihminen ei voi tiedollaan luoda maailmaa, eikä hän voi sen alkua käsittää. Sitä vain, mikä on alun ja lopun välillä, voi ihmisjärki johonkin määrään tajuta.

Pahan ensimmäinen alku ihmistoiminnan piirissä on hämärä, mutta pahan ehdoton alku on ihmiselle käsittämätön. Kun järki kuitenkin tahtoo käsittämätöntä käsittää, panee se joko pahan alkuperäiseksi ja väittää, että paha on alusta asti ollut olemassa, taikka panee se pahan ja

alun samaiseksi ja sanoo, että paha vain on puutteellisuus. Hyvä alkaa muka aina pahan muodossa. Tämä ei ole muuta kuin vaikeuden peittelemistä. Se, mikä nyt on olemassa, pannaan aina olevaksi, eikä pahalla olisi mitään itsenäistä syytä. Muodollinen käsite kiertää vaikeutta. Raamattu sanoo, että paha on alkanut henkimaailman piirissä, mutta se ei kerro, kuinka paha alkuperäisesti syntyi, sillä sitä emme voi käsittää. Raamattu ei tee pahaa alkuperäisesti olevaksi, ei luonnolliseksi puutteellisuudeksi eikä välttämättömyydeksi, vaan siiveelliset välityskohdat ja oleelliset vaikuttimet pahan synnyssä se meille esittää. Pahan alkukohta ei ole pantava Jumalaan eikä ihmisen alkuperäiseen tilaan. Jumala on itsetäyteinen hyvä ja pyhä, sentähden ei hänen puoleltaan ole minkäänlaista kiusausta pahaan (Jaak. 1, 13). Jumala on itsessään pahan ehdoton vastakohta, ja paha on olennon vastakkaisuus Jumalan olentoon ja Jumalan sääntöön. Jumalan luoma maailma on hyvä kokonaisuudessaan ja yksityiskohdissa. Jumala ei käytä pahaa hyvän välimenä. Paavali teroittaa tätä Room. 3, 5—8. Paha ei ole Jumalasta, mutta kuitenkin olemme huomanneet pahan mahdollisuuden perustuvan Jumalan yleiseen suhteeseen maailmaan. Jumalan vaikuttamattomuus antaa henkiselle olennolle vapauden käyttää luontaisia voimiansa Jumalan panemien sääntöjen mukaan. Ja Jumalan perusmääre on, että henkinen olento, joka on olennossaan kuvaus Jumalasta, liikkuu lähteestään eteenpäin ja kehittää vapaalla itsemääräyksellä itsensä, niin että Jumalan kuva hänessä täydellisentyy. Vapaus kuuluu Jumalan kuvan oleeseen. Jumala pani pahan mahdolliseksi hyvän tähden, jotta henkinen olento vapaassa itsemääräyksessä saavuttaisi itsekohtaisen elämisen Jumalassa. Mutta kehitys on mahdollinen kahteen suuntaan. Joko pysyy olemus Jumalan elämänsääntöjen sisäpuolella, mikä on hyvä yleisessä mielessä, taikka asettuu

luomus olemaan ilman Jumalaa, vaikka hän on Jumalaa varten luotu. Hän poikkeaa Jumalan perusmääreistä ja liikkuu väärässä suunnassa pois Jumalasta. Tämä on paha. Paha perustuu siis siihen, että luomus tahtoo olla itseksensä ilman Jumalaa, kun hyvä perustuu luomuksen vapaaseen pysymiseen Jumalassa. Jumala ei voi pahaa suosia, vaan Hän kärsii sitä, ja hyvää ei Hän pakottamalla kehitä, vaan Hän varjelee ja edistää sitä (1 Moos. 2, 16; 5 Moos. 30, 15. 19).

Pahan mahdollisuus perustuu siis luomuksen perusmääreeseen vapaasti kehittyä itsekohtaisesti olemaan Jumalassa, mutta paha itse ei ole tämän kehityksen välin, vaan sen vastakkaisuus. Pahan hedelmä onkin aina itsenäisyyden kadottaminen, sillä se on luomuksen perusvalhe, jos hän kerskaa: minä olen itsiö ilman Jumalaa. Peruskysymys on: asettuuko henkinen olento vapaalla itsemääräyksellään luodun olennon perustotuuteen ja määrää itsensä Jumalalle? Vapaan itsemääräyksen kautta pääsee hän todelliseen elämään. Kunkin henkisen olennon eteen astuu kysymys, miten hän määrää elämänsä suhteen Jumalaan. Tämä koetus on oleellinen välttämättömyys ja kaiken itsenäisen kehityksen alku. Sentähden esiintyvät nämä koetukset Jumalan säättämänä. Jos olemus on alhaisempi taikka ylhäisempi, ei se koetuksesta vapauta. Kaikissa itsetietoisissa olennoissa on yllytyksiä itsekkyyteen, kun he ovat tietoiset henkisistä kyvyistään, ja mitä lahjakkaampia ovat, sitä enemmän on yllytystä itsekkyyteen, mutta myös sitä enemmän kehoitusta yhdistymään Jumalan kanssa. Koetus astuu enkeleihin eteen, niinkuin ihmisten, mutta eri tavalla, ja kullakin on voimaa voittaa koetus, jos Jumalalle antautuu. Ilman Jumalan apua ei ihminen voi itsekkyyden vallasta vapaantua. Se yllytys, jota ei alussa voitettu, astuu jokaisessa uudessa kohdassa vahvistetuilla voimilla esiin. Missä koetus alussa voitettiin, siinä itsekoh-

tainen asema Jumalassa vahvistuu sisäiseksi perusteeksi. Vapaa itsemääräys muuttuu vähitellen pitkittyväksi itsiölliseksi tilaksi. Milloin ihminen on voittanut koetuksen, joutuu hän aina uudelleen koetuksen alaiseksi, sillä vain koetusten kautta voi hän kohota korkeammalle asteelle. Vasta tulevassa elämässä lakkaa koetus.

§ 52.

Pahat enkelit.

Ihmisen tulee olla tämän alhaisemman maailman ja ylimaailman yhdistyselimenä. Koko luomakunta odottaa ikävöiden Jumalan lasten ilmestystä, jolloin se vapautetaan turmeltuneisuuden orjuudesta Jumalan lasten kirkkauden vapauteen (Room. 8, 19. 21). Syvempi yhteys syntyy aikanaan, kun koko luomakunta kirkastuu ja maan päällä oleva seurakunta tulee ylhäisen Jerusalemin asukkaaksi. Hyvät enkelit ovat tätä korkeaa päämäärää edistämässä, kun he toimittavat Jumalan tahtoa niille, jotka autuuden perivät. Mutta paha henkimaailma on myös toimessa estääkseen tätä luomakunnan täydellisentymistä. Järjestettynä pimeyden valtakunnaksi käy se aina sotaa totuutta, oikeutta ja hyvää vastaan. Laaja ja syvä on tämä henkimaailman vaikutus ihmiskuntaan, mutta niitä on paljon, jotka eivät usko sitä olevaksikaan, ja kuitenkin puhuu historia selvästi tämän henkimaailman tuhotöistä. Ilman vakavaa taistelua pahaa henkimaailmaa vastaan ei ihmiskunta voi suorittaa tehtävänsä. »Meidän taistelumme ei ole taistelua verta ja lihaa vastaan, vaan hallituksia vastaan, valtoja vastaan, tässä pimeydessä hallitsevia maailmanvaltiaita vastaan, pahuuden henkiolentoja vastaan taivaan avaruuksissa» (Ef. 6, 12).

Kun enkelit kuuluvat samaan luomisjärjestykseen kuin

ihmiset, ovat he saman yleisen kehityksen alaisia kuin mekin. Koetus astuu heidänkin eteensä, sillä ainoastaan vapaan itsemääräyksen kautta hekin saavuttavat oleellisen vapauden. Korkeampi henkinen lahja tekee yllytyksen itsekkääseen kehitykseen vain suuremmaksi. Ennakolta eivät hekään tiedä, että luopumusta seuraa turmio, sillä tämä tieto on viisautta, jota vain saavutetaan siiveellisessä kehityksessä. Luontaisena ominaisuutena sitä ei kukaan saa. Pahatkin henget ovat luodut Kristuksessa, Kristuksen kautta ja Kristukseen. Sentähden he ovat ihmiskuntaa lähellä ja voivat monella tapaa vaikuttaa siihen. Aluksi tietää luotu henkinen olento sen, että hän on itsenäinen olemus ja että hän on luotu olento, joka riippuu korkeammasta. Vapauden ensimmäinen oikea käyttäminen on se, että olemus panee itsensä riippuvaksi Jumalasta. Milloin hän ei tätä tee, joutuu hän väärään itsenäisyyteen, ja hänen henkinen kykynsä toimii ulkopuolella Jumalaa. Itsiö on silloin siirtynyt pois oikeasta keskuksesta itsekkyyden pettävän vallan piiriin, jossa järki koettaa peitellä itsensäkieltämisen välttämättömyyttä, ja väärän perusteen voima vie aina kauemmaksi harhapoluille. Koko maailmankäsitys tulee nurjaksi. Eksyneen mieli kietoutuu pahaan.

Terävä järki luo itsekkyyden sankareita, jotka toimivat lumoavien valheiden viehättäminä. Kimalteleva muoto ja pettävät perusteet eivät anna rauhaa. Suurimman neronkin täytyy eksyä, jollei hän antaudu Jumalan hallittavaksi, ja väärä peruste vie aina turmioon. Korkeimmat hengetkin eivät alkuaan olleet täydellisiä, vaan he olivat kehityksen alaisia; sentähden astui koetuksessa pahan mahdollisuus heidänkin eteensä.

Vaikka paha syntyi korkeimpien henkien lankeemuksen kautta, ei se ollut itsetäyteinen siinä mielessä, ettei se kehittyisi, sillä luopumus Jumalasta ei ole kohta täydellisesti kehittynyt, vaan se kasvaa ja syvenee, mutta

kääntymys on mahdoton. Pahat henget eivät Raamatussa esiinny semmoisina, jotka ehdottomasti kieltäisivät Jumalan olemista ja luopuvat kaikesta Jumalan yhteydestä (Job. 1), vaan paha henkinen valta kehittyy Raamatussa sen ollessa yhteisvaikutuksessa ihmiskunnan kanssa, joka antaa sille aineksia väärään itsetoimintaan. Niinkuin ihmiskunta tarvitsee kehittyäkseen sitä alempana olevaa luontoa, niin paha henkimaailma tarvitsee kehittyäkseen sitä alempana olevaa ihmiskuntaa.

Kun henget ovat kokonaan henkisiä, niin pahakin muodostuu heissä kaikin puolin henkiseksi, sillä ruumiillisuuskin on heillä henkinen. Ja kun henki on itsiöllisyyden peruste, esiintyy paha henkiolennoissa itsiöllisenä. He tietävät pahan pahaksi ja tahtovat sitä kumminkin. Paha ei ole heissä erhetystä, vaan se on valhetta. Kun ihmisessä on henkisyyttä ja aistillisuutta, on pahakin hänessä sekalaista. Se syntyy hänessä viettelyksen ja ek-sytyksen kautta, ja on osaksi epätietoista, luontoelämään kätkeytynä, lihaa. Henkimaailman henkisyyden takia eivät pahat henget voi tulla lunastuksesta osalliseksi. Kaikki on henkimaailmassa katoamatonta, ajallisuuden yli koroitettua, ja se kehittyy aina, mutta pysyy yhtäläisenä. Vaikka paha syntyy henkimaailmassa itsiöllisenä, ei olemus kuitenkaan aluksi sitä omaa kokosen olennon puolesta. Aistillisena on paha vaan olemassa toisarvoisena. Ihmisessä on paha aistillinen ja hengellinen, itsiöllinen ja itsiötön. Aistillinen turmio on lihallisuus, eläimellinen raakuus, joka heittää itsensä hylkyksi. Aistillinen paha vaikuttaa ihmisen aistillisuuteen luontoelämän alhaisemmalta asteelta. Hengellinen paha pääsee korkeimmalleen yläpuolella ihmisluontoa korkeimmassa henkimaailmassa. Henkinen turmio kypsyy perkeleellisessä piirissä, niinkuin aistillinen eläimellisessä. Henkisen pahan perusmuoto on valheellinen, ulkokuullaileva itsekoroitus, niinkuin aistillisen pahan on

raaka itsensäalennus, lihallisuus. Aistillinen luontopiiri latvistuu ihmiskunnassa, ja sentähden vaikuttaa aistillisen pahan peruste ihmisen aistillisessa luonnossa. Siinä mielessä puhuu Raamattu lihasta ja verestä. Mutta henkinen luonto tulee täydelliseksi henkimaailmassa, ja sentähden latvistuu henkinen paha täällä (Ef. 6, 12).

Pahat henget jättivät vasituisen kutsumuspiirinsä ja joutuivat pimeyden valtaan. »Eihän Jumala säästännyt enkeleitä, jotka syntiä tekivät, vaan syöksi heidät syvyyteen ja hylkäsi pimeyden kuiluihin tuomiota varten säilytettäväksi» (2 Piet. 2, 4). »Ne enkelit, jotka eivät säilyttäneet valta-asemaansa, vaan jättivät oman asumuksensa, pani Hän pimeään iankaikkisissa kahleissa säilytettäväksi suuren päivän tuomioon» (Juud. 6). Herra sanoo Matt. 25, 41: »Menkää pois Minun luotani, te kirotut, siihen iankaikkiseen tuleen, joka on valmistettu perkeleelle ja hänen enkeleilleen». Pahat enkelit lähtivät omavaltaisesti pois vasituisesta kutsumuspiiristään eivätkä varjelleet alkuperäistä elämän asemaa. Langenneilla enkeleillä on ruhtinas, perkele, joka hallitsee pimeyden valtakunnassa. Alhaisempia alamaailmaan kuuluvia pahoja henkiolentoja ovat riivatut (Luuk. 8, 27. 30). Saatana on riivattujen päämies (Matt. 12, 24; 13, 39). Perkeleessä keskittyy totuuden vääristeleminen ja vastustus mieskohtaiseksi perusteeksi. Hänen perusluontonsa on ehdoton itsekkyyys, ylpeys ja itsekoroitus (Matt. 4, 8; 1 Piet. 5, 8). Hän on luontonsa puolesta korkeimpia henkiolentoja, ja hän hallitsee valtakunnassa, jossa pahat henget ovat elimellisesti yhdistyneet. Tässäkin valtiossa on ruhtinaita ja hallituksia ja valtoja. Kunkin virka määriintyy sekä voiman että pahuuden asteen mukaan (Ef. 6, 12; 1 Kor. 15, 24). Itsekkyyys hallitsee heitä, mutta he yhdistyvät, sillä heillä on sama luonto ja sama tarkoitus, eivätkä he voi mitään, elleivät toimi yhdistetyin voimin. He vastustavat kaikkea, mikä on totta ja oikeaa

ja hyvää, ja taistelevat valheen, vääryyden ja pahan puolesta.

Raamattu sanoo pahojen henkien asuvan taivaassa, niinkuin hyvien, sillä enkeli kuuluu alkuperäisen luontonsa puolesta taivaalliseen piiriin, mutta siveellisen luontonsa puolesta kuuluvat he syvyyteen. He ovat tähän sidotut siveellisillä kahleilla, joista eivät irti pääse. Ylimailman ja syvyyden piiri yhdistyy pahojen enkelien luonnossa. Paikallisesti he eivät ole syvyyteen rajoitetut. Ihmiset ja enkelit liikkuvat nyt vapaasti Luojan heille määräämässä piirissä, kunnes suuri tuomionpäivä ehdottomasti erottaa pimeyden ja valkeuden, pahan ja hyvän. Pahoissa hengissä turmeltuu alkuperäinen luonto ja aineellisentuu yhä enemmän, ja tällä pimeentyneellä luonnollaan toimivat he synnin saastuttamassa maailmanelämässä, ja he viihtyvät autioissa, saastaisissa paikoissa. Salainen tuomion voima vetää heidät tänne (Luuk. 22. 53). Mitä enemmän he pahuudessa kypsyvät, sitä enemmän haihtuu henkisyys heistä, eivätkä he koskaan voi kotiintua valkeuden elämänpiiriin eikä omata totuutta.

Perkeleen valta ja vaikutus ilmenee jo ihmiskunnan alussa synnin ja kuoleman perusteena. On teologeja (von Hofmann, Stier, Kunz, Delitsch), jotka väittävät, että 2 Piet. 2, 4 mainittu enkelien luopumus olisi tapahtunut, kun »Jumalan pojat näkivät ihmisten tyttäret kauniiksi ja ottivat vaimoikseen kaikki, joita he halusivat» (1 Moos. 6, 2), mutta Jumalan pojat ovat Seetin jälkeläisiä, joiden piirissä ruvettiin avuksi huutamaan Herran nimeä. On Raamatun perusteita vastaan, että enkelit olisivat rakentaneet aviota ihmisten kanssa. Enkelin ruumis on henkinen. Enkelein luopumus oli jo tapahtunut, kun ihmiset esiintyivät maan päällä. Jeesus sanoo perkeleestä, että hän on ollut »murhaaja alusta asti» (Joh. 8, 44), ja Johannes sanoo, että perkele on tehnyt syntiä alusta asti (1 Joh. 3, 8). Ihmisten esiintyessä maan päällä toimii

perkele kiusaajana ja viettelijänä. Hänen kauttaan tuli synti ihmiskuntaan.

Perkeleellekin annettiin luomisessa elämän totuus, jossa hänen tuli pysyä, mutta hän esiintyy ihmiskunnan piirissä totuuden mieskohtaisena vastakohtana, valehtelijana. Hän on koko maanpiirin villitsijä (Ilm. 12, 9). Totuuden ja elämän oloaineen koettaa perkele turmella, mutta oleellista totuutta ei pimeys koskaan saa aikaan. Kun perkele turmelee elämän ja totuuden perussuhteen, on hän myös kuoleman ruhtinas (Hebr. 2, 14). Kummin-kin riippuu hän kokonaan Jumalasta, sillä kaikki elämän voimat ovat vain Jumalan luomassa elämänpiirissä. Mutta nämä hän käyttää väärin. Jumalan panemat perussäännöt asettavat perkeleellekin järkkymättömät rajat.

Pimeässä henkimaailmassa on pahan keskus, ja täältä lähtevät tuhoiset voimat, jotka vaikuttavat henkisiä ja aistillisia epäkohtia luonnon ja historian piirissä. Tämä vaikutus mahdollisentuu sen elimellisen yhteyden takia, mikä on olemassa näkyväisen ja näkymättömän maailman välillä. Tämä vaikutus alkaa *kiusauksella*, sillä väkivaltaa ei pimeyden valta saa käyttää ihmistä vastaan. Lumoavalla viekkaudella vaikuttaa perkele ihmisen tahtoon ja koettaa sitä voittaa. Ihminen voittaa kiusauksen nöyrällä kuuliaisuudella Jumalan sanalle (Matt. 4; 1 Piet. 5, 8). Paha syntyi siten, että luotu olento tahtoi olla jotakin itsekseen, ja hän voittaa pahan sillä, että alistuu Jumalan tahdon alle. Milloin perkele voittaa, saapi hän jonkinlaisen oikeuden syyllistä vastaan, ja hän toimii silloin *syyttäjänä oikeuden vaipassa* (Ilm. 12, 10; 1 Piet. 5, 8). Perkeleen valta esiintyy tämän yhteyden takia ihmisrikoksen kanssa *tuomiollisena*, ja sen täytyy alistua Jumalan oikeusjärjestykseen, kunnes se itse vuorostaan joutuu Jumalan tuomion alaiseksi (2 Tess. 2, 7—12).

Pimeä henkimaailma kieltää ja turmelee totuuden kai-

kissa Jumalan ilmestysmuodoissa, ja se muuntaa Jumalan totuuden valheeksi. Pimeyden ruhtinas esiintyy sentähden vääränä jumalana, vääränä kristuksena, vääränä henkenä ja vääränä profeettana. Kun pimeyden valta Vapahtajan aikoihin latvistui, nousi pimeyden vaikutus maailmassakin korkeimmilleen. Se esiintyi etenkin riiva-
tuissa, joissa perkeleellinen valta oli ottanut asuntonsa ihmisen ruumiiseen ja sieluun, niin että se hallitsi tämän tietämystä ja tahtoa (Joh. 8, 48; Ap. t. 5, 16; 8, 7). Erityisenä ruumiillisena vaikutuksena liittyi riivatun tilaan vamma, kuukausraivo, mykkyys, sokeus ja rampuus, mutta tauti ja riivattu tila eivät olleet yhtä. Pimeyden valta on vielä kasvamassa, mutta se on Kristuksessa saanut tuomionsa. Riivatuita ei meillä enää ole, vaikka paha henkimaailma vielä vaikuttaa ihmisiin. Tuhatvuotisen valtakunnan alussa suljetaan perkele syvyyteen (Ilm. 20, 3), ja sen päättyessä hän pääsee vähäksi aikaa irti, mutta Kristus sortaa pimeyden vallan, ja se joutuu toiseen kuolemaan, ikuisen vaivaan (Ilm. 19, 20).

§ 53.

Ihmisen lankeemus.

Ainoastaan koetuksen ja kuuliaisuuden kautta kävi ihmiselle mahdolliseksi vahvistua ja kirkastua hengessä Jumalan kuvaan. Henkinen kyky oli varjeltava, ja maailmassa oleva paha oli vastustettava, niin että elämä ylhäältä pääsisi kehittymään. Koetus tuli Jumalalta, mutta kiusaus perkeleeltä. Kavalana pukeutui pimeyden ruhtinas eläimen muotoon, kun eläinkunta ennen lankeemusta oli elimellisessä yhteydessä ihmisen kanssa. Ihminen oli luomakunnan elimellinen pää, ja hän olisi nyt voinut samoa kiusaajalle, niinkuin toinen Aadam: »Mene pois, saatana» (Matt. 4, 10), mutta hän ei ryhtynyt vastustukseen. Apostoli sanoo: »Jumala on uskollinen, joka ei salli

teitä kiusattaa yli teidän voimanne» (1 Kor. 10, 13). Ensimmäisessä kiusauksessakaan Jumala ei sallinut kiusaajan esiintyä semmoisessa muodossa, että kiusaus olisi tullut ihmiselle ylivoimaiseksi. Mutta ihminen ei ollut kuuliainen Jumalan käskylle.

Raamatun kertomus syntiinlankeemuksesta ei ole tarua eikä vain kuvauspuhetta, vaan tositapaus, joka kaikin puolin soveltuu Raamatun peruskäsitteisiin. Yksinkertaisissa luonnon oloissa alkaa elämä, ja ihmisen tuli ensin kehittyä aistimaailman alalla. Lähin luontopiiri, Edenin tarha, on koetuksen tapahtumapaikka. Ulkonainen ja sisällinen elämä oli täällä sointuvassa yhdysvaikutuksessa. Eläinkunnan ja ihmiskunnan suhde oli likeinen, sillä synty ei ollut sitä turmellut. Alkutilassa ovat luonto ja henki keskinäisessä sopusoinnussa, niinkuin tulevassa maailmassakin, sentähden on henkistä yhteyttä olemassa näitten kesken. Nykyiset olot ovat toiset. Alku-ihmisen ensimmäinen ratkaiseva päätös koetuksessa vaikutti koko ihmisluontoon, sillä tässä keskittyi ihmisen itsemääräys ja sai väärän kehityssuunnan. Ihmisitsiö lähti väärää polkua kulkemaan. Aadam ja Eeva olivat silloin koko ihmiskunta. Heidän tuli vapaassa itsemääräyksessä kehittää heissä oleva jumalankaltaisuus itsenäiseksi elämäksi Jumalassa, niin että heidän henkisyyteensä tulisi hengen oloainetta ja voimaa, jonka kautta heidän maailmasuhteensa pääsisi sopusointuun Jumalan tahdon kanssa. Tässä oli uskon ja kuuliaisuuden koetus, mutta luopuminen Jumalan käskystä eroitti sielun hengen piiristä ja vei ihmisen väärään kehitykseen. Tottelemattomuus aiheutti lankeemuksen, jossa itsensäkorottaminen saattoi ihmisen aistillisuuden valtaan. Kun sielu eristetään henkipiiristä, joutuu se etsimään elämän voimia aistipiiristä. Henkinen kyky ei enää voi hallita aisti-ihmistä, eikä ruumis voi korvata sitä sisällistä elämänpuutetta, joka syntyy ihmisen eroamisen kautta Juma-

lasta, vaan *kuolema* hajoittaa elämänelimistön. Tunne- ja viettielämä joutuu tasapainostaan ja kiihtyy, kun halut ja himot joutuvat *lihallsuuden* valtaan. Jos ei ihminen käänny, vie synnin kehitys häntä aina syvempään itsensäkorotukseen ja valheeseen, ja hän orjistuu lihallsuuden alle.

Aistillisuus oli alkuaan sielun ja hengen määrättävänä. Pahan alku ei siis ole aistillisuuteen pantava eikä ruumiin suhteeseen henkeen. Alkusynty liikkuu sielun alalla. Hengen ylemmyys on kykyisyys, joka on oikean itsemääräyksen kautta tehtävä itsiölliseksi tilaksi. Mutta ihminen kääntyi aistimaailmaan ja kiintyi siihen. Hän meni Jumalan panemien rajojen yli, eksyi harhateille ja polki Jumalan järjestyksen. Rikkomus, synty ja laittomuus olivat lankeemuksen seurauksina.

Jumala asetti koetusvälineeksi käskyn ja aluksi vain yhden, jonka Hän sovitti ihmisen alkutilaan. Puun hedelmässä tulee ihmisen oppia kieltämään itseänsä ja valitsemaan Jumalan tahto. Paha, kiusaava peruste tulee ulkoa ja vaikuttaa sielun itsemääräykseen, viettellen ihmistä pois Jumalan järjestyksestä. Käärme, »se vanha kyy, jota kutsutaan perkeleeksi ja saatanaksi» (Ilm. 12, 9), viettelee ihmistä syntiin. Paavali sanoo: »Minä pelkään, että niinkuin käärme petti Eevan kavaluudellaan, niin teidän mielenne ehkä turmeltuu pois vilpittömyydestä» (2 Kor. 11, 3). Perkele on »koko maanpiirin villitsijä» (Ilm. 12, 9), ja hän pyytää valheella ja viekkauksella houkuttaa ihmistä pois oikealta tieltä. Hän on viettelijä, ihminen on vietelty. Hän koettaa ensiksi saada ihmisen mielen puolelleen, niin että tämä joutuisi pois hyvästä asemasta ja kietoutuisi pahaan. Pahan henkimaailman haltija piilee käärmeen muodossa. Ihmiselle oli annettu valta luonnon yli, mutta hän ei käyttä tätä hyväkseen, vaan pysyy väärässä vaikuttamattomuudessa, jonka kautta hän joutuu väärään vaikuttavaisuuteen. Ih-

minen ei ole syytön, mutta hän ei ole perussyylinen, sillä hän lankee vietetynä. Synti pääsee valtaan väärän omaavaisuuden kautta kiusauksessa, ja vapautus syntyy vain oikean omaavaisuuden kautta lunastukseen nähden. Ihmisen täytyy sentähden luopua väärästä vaikuttavaisuudesta ja antautuu Jumalalle Kristuksessa, joten hän Jumalan armon ja Hengen kautta pääsee oikeaan vaikuttavaisuuteen.

Kiusaus eroaa koetuksesta siinä, ettei paha tässä vain ole mahdollisuutena ihmisen edessä, vaan se on vetämässä ihmistä pois oikeasta asemasta ja on jo sisäinen voima (Jaak. 1, 14). Petollinen kavaluus lumoo järjen varjosityillä ja viekottelee tahtoa valheilykkeillä (1 Tim. 2, 14). Mieli, sen ajatus ja tahto vedetään pois alkuperäisestä yksinkertaisuudesta, ja kiusaus tungeikse sielun henkiseen piiriin, jossa ihmisen tuli uskolla pitäytyä Jumalan sanaan ja työntää tyköään aistillinen hyökkäys. Milloin sielu on kadottanut henkisen aseman ja antautunut aistillisuudelle, siinä liikkuvat himot, joihin kiusaus liittyy. Tämän kautta avaantuu sydän himolle, kun järki ja tahto kietoutuvat pahaan. Kiusaaja pyytää ensiksi herättää epäilystä Jumalaan ja hänen sanaansa, ja sitten kieltää hän Jumalan uhkaaman synnin seurauksen (1 Moos. 3, 14). Puun hedelmän nauttiminen antaa muka korkeamman tiedon. Hengellinen ylpeys syntyy vaimon sydämessä, ja lähin seuraus on kaksimielisyyys (Jaak. 1, 8), joka on oikean yksinkertaisuuden vastakohta. Mieli jakaantuu, ja ihminen seisoo tienhaarassa, jossa Jumalan ääni kutsuu yhdelle tielle, kiusaaja toiselle. Ihminen horjuu eikä voi ratkaisevaa päätöstä tehdä. Kun epäily on päässyt voitolle, tunkee turmio sieluun, ja himo syntyy. Vaimo katseli puuta ja »näki, että siitä puusta oli hyvä syödä, että se oli ihana nähdä sekä suloinen puu antamaan ymmärrystä, ja hän otti sen hedelmästä ja söi ja antoi miehelleenkin, ja hän söi» (1 Moos. 3, 6). Lihan

himo ja silmäin pyyntö pääsevät valloillensa, kun sielu epäuskossa kääntyy Jumalan sanasta. Aluksi vaimo kyllä koetti turvautua tähän Jumalan sanaan: »Tämän puun hedelmästä Jumala on sanonut: 'älkää siitä syökö'» (1 Moos. 3, 3), mutta hän ei pysynyt siinä. Kun perkele sanoi Jumalan käskyn estävän vapaan kehityksen, kadotti vaimo mielenlujuuden. Niin muuttuu maailma ihmiselle pettäväksi nautinnon piiriksi, jossa hän luulee pääsevänsä täydelliseksi. Mutta ihminen hukkuu, kun hän polkee Jumalan elämänjärjestystä.

Sielu irtaantuu synnin kautta hengestä ja menettää aina enemmän elämän voimaa. Jumalallinen henkikyky kaipaa Hengen voimaa ylhäältä elpymykseen, mutta synnin kautta se eroaa Jumalasta, ja uusi peruste astuu vaikuttamaan Hengen sijalle. *Veri* on elimellisen sieluelämän kannattaja, joka eroittaa tämän kasvikkunnasta. Yhdysvaikutus sielun ja ruumiin kesken välittyy veren kautta. Lihas- ja hermoelimistöt kannattavat ruumiillisen ja sielullisen toiminnan. Kun sielu vieraantuu hengestä, heikkenee sieluelämän ohjaava valta, eikä se voi hallita aistielämää, vaan se lihallistuu yhä enemmän. Tunne- ja viettielämä, jopa ajatus ja tahtokin joutuvat aistillisten vaikutusten ja yllykkeiden valtaan, jotka syntyvät ja kasvavat ruumiin jäsenissä. Sielullinen elämä joko sortuu halujen kautta taikka kiihoittuu intohimojen kautta. Tämä lihallistunut ruumiselämä on riidassa Hengen yliaistillisen olennon kanssa. »Liha himoitsee Henkeä vastaan, ja Henki lihaa vastaan» (Gal. 5, 17). Väärä omarakkaus elähyttää tätä aistillisuutta. Ihminen etsii omaa itseään kaikissa himoissaan ja kiihkoissaan, mutta tällä tiellä hän kuolee. Itsekkyys on tämän lihallistuneen sieluelämän henkinen peruste, ja liha on se aistillinen valta, joka vastustaa henkiperustetta ja mieltä, joka vielä on sielussa, ja joka omaantuntoon yhdistetynä johonkin määrään puolustaa korkeampaa totuutta.

Tämä lihallistunut sieluelämä yhdistyy henkisten perusviettien kanssa, jotka vielä ovat sielussa, ja siten kehittyy väärä henkisyys. Jumalasta luopuneessa ihmisessä turmeltuu henkinen tietämisvietti maalliseksi viisaudeksi, hyveen vietti vääräksi itsevanhurskaudeksi ja uskonnollinen vietti uskonnolliseksi kaavamaisuudeksi. Koko elämänelimistön järjestys ja sopusointu katoaa, ja synti turmelee ruumiinkin. Murhetta, tuskaa ja vaivaa on Jumalasta luopuneen ihmisen elämä, ja kuolema on sen loppu. Tämä maa on muuttunut paratiisista murheen laaksoksi. Niin raukeaa synnin kautta ihmiselämä itsessään, se raukeaa suhteessaan Jumalaan ja raukeaa yhteiskunnallisessa suhteessa. Synti ja kuolema tulivat ylinä maailmallisiksi valloiksi, jotka tuottivat yleismaailmallisen turmion.

§ 54.

Synnin kehitys ja perisynti.

Niinkuin kaikki, mikä elämän piirissä saa alkunsa, kehittyy määrättyjen sääntöjen mukaan huippukohtaansa, niin esiintyy Raamatussa synninkin kehitys moninlaisissa muodostuksissa sekä yksityisen elämässä että koko aikakausien yleisissä luonteenpiirteissä. Koko Raamatun esitys ihmiskunnasta todistaa, että kaikki ihmiset ovat syntisiä, vaikka synti esiintyi erilaisilla asteilla. Apostoli on Room. 3, 10—18 eri paikoilta Vanhasta Testamentista koonnut todistuksia, jotka osoittavat synnin yleistä valtaa: »Ei ole ketään vanhurskasta, ei ainoatakaan, ei ole ymmärtäviäistä, ei ketään, joka etsii Jumalaa; kaikki ovat poikenneet pois, kaikki tyyni käyneet kelvottomiksi; ei ole ketään, joka tekee, mikä hyvää on, ei yhdenyhtäkään» (10—12). Ei Paavali tahdo sanoa, että jokaisessa juutalaisessa tai pakanassa kaikki nämä synnit olisivat olleet hallitsemassa, vaan eri aika-

kausista esittää hän sattuvia piirteitä, jotka selvästi tuovat ilmi synnin yleistä valtaa ihmiskunnassa. Ensin puhuu hän yleiseen jumalattomista, jotka sanovat, ettei Jumalaa ole; sitten puhuu hän yksityisistä ja kansanryhmistä; lopuksi hän esittää koko kansan tilanteen. Jumalan edessä ei ollut vanhurskasta, vaikka niitä oli, jotka lain alla huokailivat ja taistelivat syntiä vastaan, mutta niistä ei apostoli tässä puhu. Niinkuin Raamattu todistaa synnin yleistä valtaa, niin todistaa sitä ihmiskunnan historiakin. Perisynti on olemassa, ja sen alla huokaa ihmiskunta.

Synnin yleistä valtaa voimme vain siten selittää, että ihmisluento on turmeltunut. Jo lapsessa ilmenee varhain paha, jota ei parhainkaan kasvatus voi estää. Ja kaikkialla astuu eteemme ihmiskunnassa kammottavia ilkeitöitä, jotka osoittavat synnin suurta valtaa. Järkeilevä tieteilijä arvelee kyllä, ettei syntiä olekaan, taikka tekee hän pahan vain synnynnäiseksi puutteellisuudeksi, mutta jokainen tietää itsensä syypääksi siihen pahaan, minkä hän on tehnyt, ja jos hän olisi niin tylsistynyt, ettei tunne itseään syylliseksi, tuomitsee hän kumminkin muita, milloin he rikkovat häntä vastaan. Kokemus huomaa kyllä synnin yleiseksi, mutta selittää syntiä kokemus ei voi.

Perussynnin kautta pääsi aistillisuus hallitsevaksi perusteeksi ihmisluntoon, ja käänne tapahtui, jonka kautta väärä suunta pääsi valtaan ja joka yhä vahvistui uusien yllykkeiden kautta. Synti tuli iduksi ja vääräksi perusteeksi ihmissieluun, ja se määrää Jumalasta luopuneen elämän kehityksen ja ulkonaisen toiminnan. Synti ei ole mikään itsenäinen oloaine sielussa, jolla olisi erityinen vaikutuspiirinsä ihmisessä, eikä ihmissielu itse ole synti, sillä sielussa on vielä Jumalan kuva, joka tahtoo vastustaa syntiä. Mutta synti ei liioin ole vain joku yksityinen teko tai ilmaus, vaan se on sieluelämän turmeltunut tila, joka on sairaalloisesti muuttunut, ja Raamattu

sanoo sitä lihaksi. Sielun henkinen olento sortui synnin kautta aistillisuuden valtaan, niin että ihminen, jonka ylhäisemmän luonnon olisi pitänyt hallita alhaisempaa, tuli lihalliseksi. Ihmisen henkinen olento orjistui lihan alle. Lihallisuuden vallan alaisena on sielu turmeltunut, mutta se voi tulla lunastuksesta osalliseksi, kun ei synti ole itse sielun olento. Niinkuin tauti muuttaa ruumiin olotilaa, niin synti heikentää sielun voimaa ja sortaa sen vastahenkisen vallan alle. Synti on perisynnin ja synnin yleisen kehityksen kautta tullut yleiseksi, ja koko ihmisluonto on sen kautta saastutettu, sillä tämä luonto on elimistö, ja kun synti pääsee sen sisälliseksi perusteeaksi, vaikuttaa se koko luontoon. Ei ihmisluonto kuitenkaan ole niin paha, ettei siinä olisi mitään hyvää, niin ettei se voisi muuta tehdä kuin vain syntiä. Mutta sen henkinen heikkous ja itsekäs, turmeltunut mieliala sekaantuu kaikkiin elämän toimiin. Ihmisen elämässä ei ole mitään puhdasta, eikä hän luonnostaan voi mitään tehdä, mikä olisi hyvää Jumalan edessä.

Kun sielun oloaine on perussynnin kautta sairaalloisesti muuttunut ja kun järki ja tahto ovat turmeltuneet, on synti tullut elimelliseksi voimaksi ihmiseen. Tämän kautta on synti saanut itsiöllisen toimintaelimen ihmiskunnassa ja maailmassa, sillä alkuihminen on elimellisessä yhteydessä koko ihmiskunnan ja maailman kanssa. Niin on synti saanut aikaan vallankumouksen, sillä se sai jalansijan ihmisen *sydämessä*, jossa kaikki sielunvoimat keskittyvät, ja sydäimestä liikkuu veri koko ruumiiseen. Veressä vaikuttaa synnin saastuttama sielu turmelevasti koko ruumiin elimistöön. Aadamın jälkeläisissä siten synnin taipumus perisynnin kautta kasvaa ja kehittyy. Varhain sanotaan ihmisestä Raamatussa: »Kaikki hänen sydämensä aikeet ja ajatukset olivat aina vain pahoja» (1 Moos. 6, 5). Ja Jeesus sanoo Nikodemukselle: »Mikä lihasta on syntynyt, on liha» (Joh. 3, 6). Jos

ihminen olisi Jumalan tahdossa pysynyt, olisi luomakunnassa toimiva kehitysvoima tullut yhä suuremmaksi siunaukseksi, mutta synnin kautta tuli se kiroukseksi. Paha pääsi yleismaailmalliseksi vallaksi, joka moninaisella vaikutuksella laajeni yli koko ihmiskunnan, eikä täällä ole mitään, johon paha ei jollain tapaa olisi tunkeutunut. Tätä pahaa kehitystä ei voi maallinen voima keskeyttää eikä taannuttaa, vaan siihen tarvitaan Jumalan toimi ylhäältä, maailman sovinto ja lunastus Kristuksessa Jeesuksessa. Ihmiskunta kasvaa sikiämisen ja syntymisen kautta, ja tällä tien kulkee syntikin polvesta polveen. Synnin elimellinen perustus ihmisessä on liha, ja veri välittää sielun vaikutusta ruumiiseen. Niin on alkuveri välittämässä lihallisuuden tunkeutumista koko ihmiskuntaan. Tässä muodossaan kutsutaan synti vasi-tuiseksi perisyyniksi. Perintönä leviää synnin taipumus polvesta polveen ja vaikuttaa ituna ja kykyisyytenä kaikkiin ihmisen yksityiskykyihin. Sielulla on nyt syntyään henkinen heikkous, ja siinä toimii lihallinen voima (Room. 7, 17; Ps. 51, 7). Perisyynnin luonne ei aluksi ilmene tietoisesti tahdottuna pahana, vaan se esiintyy luonnon taipumuksena, joka on sekä paha halu että haluttomuus. Synti on aluksi nukuksissa, ja ihminen elää ilossa ilman lakia, kunnes käsky tulee ja ilmituo vastak-kaisuuden luonnontaipumuksen ja Jumalan tahdon välillä (Room. 7, 9). Syntiä ei lueta tässä tilassa itsiölliseksi syyllisyydeksi. Sentähden ovat pienet lapset viat-tomia, vaikka eivät ole synnittömiä. Kun Jumalan laki astuu luontaista pahaa taipumusta vastustamaan, silloin paljastuu perisynti olennossaan. Paha taipumus rupeaa tietoisesti toimimaan Jumalan tahtoakin vastaan, ja ihminen rupeaa, jollei hän alistu omantunnon todistuksen alle, tätä pahaa halua puolustamaan. Synnin himo ei siis synny lain kautta, vaan se tunnetaan tämän kautta synniksi. Käännösynti syntyy ihmisen tietämyksessä, kun

laillisuus kadottaa yleisen, luontaisen luonteensa, ja nyt alkaa siveellinen taikka epäsiiveellinen kehitys.

Samoin kuin synti on ihmisluontoon kotiintunut, niin on henkinen lakikin, joka on omassatunnossa (Room. 7, 23. 25). Perisynti ei ole koko ihminen, vaikka se koko ihmisen saastutti, ja sen vastakohtana on Jumalan laki, omatunto, joka toimii mielessä. Jumalan henkinen sääntö esiintyy omassatunnossa luontaisena aistina, joka Jumalan tahtona toimii lihallisuutta vastaan ja vaikuttaa välittömästi ajatukseen ja tahtoon, edustaen pyhän ja hyvän valtaa. Niin on ihmisessä luontainen ylhäinen lakitoimi ja myös luontainen alhainen synnin laki, ja ihminen on näiden kahden lain vaikutusten alainen. Hänellä on luontainen kykyisyys sisäisellä itsemääräyksellä, ajatuksella ja tahdolla, vastustaa luontaista pahaa, sitä pahaksi tuntea ja sitä vihata. Hän voi tuntea ja rakastaa Jumalan tahtoa, joka ilmenee mielessä hyvänä siveellisessä tietämyksessä (Room. 7, 14. 16. 18. 22). Joka näin toimii, hän on Jumalasta, »totuudesta». Mutta oloaineellisesti ihminen ei voi omata Jumalan henkistä hyvää, eikä hän voi tätä elämässä toteuttaa, niin että Hengen elämä hänessä syntyisi, ja siveellinen kehitys pääsisi valtaan (1 Kor. 2, 14), sillä synnillä on lihassa oloaineellinen perustus (Room. 7, 17). Se on kotiintunut tänne, mutta niin ei ole hyvän laita (7, 18). Siten vaan pääsee hyvä siveelliseksi oloaineeksi ihmiseen, että Jumalan Henki asustuu häneen. Henkisyys on luonnollisesti ihmisessä vaan kykynä ja lakia laativana voimana, mutta itsenäisenä olentona, Jumalan Henkenä, ei ole henkisyys luontaisesti olemassa yhdessäkään. Silti esiintyy hyvä luonnollisessa ihmisessä vain katkonaisena ja saastutettuna. Ihminen voi noudattaa henkisiä päätöksiä ja perusteita, voi silloin tällöin kohottautua ylimaailman piiriin, mutta hän ei voi henkisyyttä käsittää eikä omata sitä sen ylimaailmallisessa olennollisuudessa. Ja elämän alalla

hän ei voi yksityiskohdissakaan puhdasta hyvää tehdä; paljon vähemmin voi hän Jumalan lakia pitkittyvästi elä-mässä toteuttaa. Sentähden lain teot eivät riitä Jumalan edessä. Ihmisen edessä voi hän lain teoilla olla vanhurskas, mutta Jumalalle kelpaavaa vanhurskautta ei kukaan tällä tien saavuta. Ihmisessä oleva henkikyky ei voi poistaa vastakkaisuutta Jumalan tahdon ja lihallisen luonnon taipumusten välillä. Mutta parannuksen kautta tulee henkinen itsemääräys mahdolliseksi, joka vastustaa lihallista viettiä. Mielenmuutoksessa tietää ihminen omallatunnollaan ja mielellään olevansa vastakkaisuudessa lihalliseen viettiin. Kun ihminen tietoisesti toimii omantunnon vaatimusta vastaan, tulee luontainen paha siveelliseksi pahaksi ja itsiölliseksi syyllisyydeksi. Tällä tapaa tulee paha ylikäymiseksi ja todelliseksi synniksi. Tämä synti ei synny vain luontaisen vietin vaikutuksesta, vaan siveellisen antautumisen kautta, kun ihminen suostuu pahaan ja antaa tahtonsa sille. Ei ole tähän kuitenkaan suora, muodollinen tahdonpäättös tarpeen, vaan himon pääseminen sydämeen on jo ratkaiseva. Sydämessä vastustaa omatunto himoa, ja täällä ajatukset varoittavat ja nuhtelevat ihmistä. Milloin ihminen muodollista päätöstä tekemättä ajatuksellaan yhdistyy pahaan haluun ja mielessään omaa tämän, silloin on hän vapaasti omannut pahan ja sortanut hyvän vastavaikutuksen olennossaan. Kun tämä mielen luopumus sisällisestä vakuutuksesta on tapahtunut, seuraa synnin tahtominen ja tekeminen. Tämä luopumus kyllä välitetään ihmisessä olevan synnin kautta, joka pyytää lumota ajatusta ja tahtoa, mutta viettelys saavuttaa voittavan vallan sen kautta, että ihminen laiminlyö valvomisen ja rukouksen. Itsiöllinen syyllisyys mielen piirissä välittää siis viettelysten voiton, ja milloin ihminen parannuksessa itsiöllisesti palajaa Jumalan lakiin, on hän tietoinen syynalaisuudestaan. Hän tietää itsensä syynalaiseksi, ja hän tuo-

mitsee itsensä. Tämä on vapauden toimi, joka on langenneellekin mahdollinen. Hän voi Jumalan avulla parantusta tehdä ja kääntyä mielessään pois pahasta. Hän työntää synnin mielestään, tuomitsee sen ja koettaa jälleen yhdistyä Jumalan kanssa (Room. 7, 15. 17. 20. 24; 2, 15; 2 Kor. 7, 10). Tähän asti voi Jumalan antama luontainen vapaus johdattaa ihmistä, eikä Jumalan lakikaan vie häntä oleellisesti edemmäksi, mutta hyvän tekemiseen elämässä ei ole hänellä voimaa. Synnin vallan alta ei hän luonnollisilla voimillaan pääse. Perisynti hallitsee häntä, ja hän tuntee itsensä syylliseksi.

Syyllisyyden käsitteen piiriin ei kuulu vain se paha, mikä itsemääräyksen kautta syntyy, vaan sekin, jonka annan tapahtua, ja sekin, mikä luontaisesta pahasta toimesta lähtee ja minkä mieleni omaa, sillä täten suostuu tahto pahaan, ja se tulee mieleni omaisuudeksi. Milloin paha on itsiön omaisuudeksi tullut, ja mieli on sen omanut, on se pidettävä itsiöllisenä syyllisyytenä. Tässä ei se ratkaise, tietääkö itsiö jotakin pahaksi, vaikka syyllisyys tässä on suurempi, vaan se ratkaisee, että paha on mahdollistunut edellisen tietoisien toimen taikka toimettomuuden kautta. Synti on esineinen syyllisyys, sillä se on aina vastahakoisuutta Jumalan tahtoon, ja synnin vallan alla oleva ihminen on asemassa, jossa hän on kelvoton Jumalan edessä. Meillä on siis eroituksia syyllisyydessä. *Taikka rikkoo ihminen suoraan velvollisuuttaan.* Ihminen on tietoinen Jumalan tahdosta ja voi tämän tehdä, mutta hän ei sitä tee. Tässä mielessä ihminen ei ole syyllinen perisyntiin nähden, sillä tähän hän ei ole itsiöllisesti syyllinen, kun paha tässä on luontaista laatua. *Taikka laiminlyö ihminen velvollisuuttaan, ja hän on jotakin velkaa.* Itsiössä on siveellinen laatuisuus, joka ei tee, mitä sen tulee, ja jolta puuttuu sitä, mitä sillä tulisi olla. Tähän esineiseen syyllisyyteen laskee perisynti ihmisen, sillä hän on tämän kautta ristiriidassa Jumalan

tahdon kanssa. Ihmisellä on siveellinen puute ja vastakaisuus hyvään, joka tekee hänet syylliseksi, ja tämmöiseksi tunnustaa se itsensä, joka on päässyt itsensä tuntemiseen. *Kun ihminen on velanalainen, tulee hänen oikeuden mukaan sovittaa velkansa, ja hänen tulee kärsiä, mitä vaivaa oikeuden mukaan seuraa tästä syyllisyydestä.* Ihminen ei ole tässä itsiöllisesti syyllinen, mutta esineinen syyllisyys painaa häntä, ja kärsiminen on aina pahaan yhdistetty. Velanalaisen täytyy seurauksina kärsiä ne vaivat, jotka velanalaisuudesta seuraavat, mutta tämä ei ole hänelle vasituinen rangaistus, milloin hän ei ole erityisesti tähän syyllinen, vaan se on oikeudellinen seuraus. Jumalan viha kyllä ilmenee tässä, ja sentähden voidaan sitä kutsua rangaistukseksi avarammassa mielessä, mutta tämä viha ei esiinny itsiötä vastaan, vaan itsiön pahaa luonnonlaatuisuutta vastaan. Alkusynty lähti ihmiskunnan olennosta, ja se vaikuttaa kaikkien olentoon. Tämä synty tapahtui alkuihmisen sukuteon kautta, sillä se lähti ihmiskunnan sukuolenosta, ja sentähden lähtee siitä ihmiskunnalle syyllisyys, sukusyyllisyys.

§ 55.

Kuolema ja tuonela.

Niinkuin synty kasvaa, niin kehittyy kuolemakin, joka synnin helmasta lähtee, aste asteelta ja esiintyy ensiksi ruumiillisessa piirissä. Omassa ruumiissaan ja häntä ympäröivässä ruumismaailmassa saa syntinen tuntea synnin kuolettavia vaikutuksia elämänkukoistusta järjessä hajottamisessa ja kuihduttamisessa. Tämä kuoleman ulkonainen toimi saapi otansa siinä yhteydessä, missä se on ihmisen synnin ja lain kanssa (1 Kor. 15, 56). Tämän kautta syntyy tietoisuus syyllisyydestä, ja kuolema saa siten tuomiollisen luonteensa, niin että ihminen tuntee itsensä kadotetuksi (Room. 5, 16). Ja sielussa, joka

synnin kuolettavan vaikutuksen alla yhä enemmän kadottaa henkistä voimaansa, himmenee elämän valo, ja kasvava henkinen pimeys tuudittaa sielua veltostuttavaan uneen, kunnes valo kokonaan sammuu. Ihminen saa nähdä ja maistaa kuoleman (Joh. 8, 51; Hebr. 2, 9) ja joutuu kokonaan pimeyden valtaan. Synti kaivaa itse haudan itselleen. Koko maailmanelimistö on Jumalan vanhurskauden ilmestys, ja se vaikuttaa joka kohdalla tämän rikkomista vastaan. Ihminen arvelee pahaa tehdesään, että hän voi syrjäyttää lain vaatimuksen, mutta tämä laki on häntä väkevämpi, ja se nousee tuomitsevana häntä vastaan. Jumalan tuomio ilmenee pahassa omassatunnossa ja kärsimyksessä. Kuolema on synnin tuomiollinen seuraus, ja se vaikuttaa ihmisen henkiseen ja ruumiilliseen olentoon. Perisynnin elimellisenä seurauksena olisi kuolema tullut pitkittyväksi tuomioksi, ellei lunastus Kristuksessa olisi ilmestynyt, lunastus, joka pelastaa kuoleman vallasta.

Kuolema esiintyy synnin tuomiollisena rangaistuksena ulkonaisesti aistillisessa kuihtumisessa ja ruumiselämän hajuantumisessa (2 Kor. 5, 1). Lähin syy tähän on hengen ja ruumiin sisäinen eroaminen toisistaan. Elimellinen yhdistys, mikä on sielussa olemassa ruumiin ja hengen välillä, ei voi synnin kasvaessa säilyä. Ruumiselämä heikkenee vähitellen ja hajoaa, kunnes se kokonaan katoaa. Ihmisen kuolema aiheutuu epäjärjestyksestä, mikä seuraa siitä, että ihmiselämä joutuu luonnonvaikutusten alaiseksi, eikä henki sitä tue. Koko maailmassa vallitsee synnin takia turmiollinen ristiriitaisuus, ja ihminen on riippuvainen luonnosta. Tällainen epäjärjestys ihmiskunnassa ja luomakunnassa ei ole alkuperäinen, sillä täällä vallitsi alkuaan kaikkialla sopusointuinen yhteys, ja ihminen oli luonnon haltijana. Synti on kuoleman ja epäjärjestyksen alkusyy (Room. 8, 10). Ruumis ja henki joutuvat synnin kautta pois Jumalan Hengen yhteydestä,

ja keskuksesta pakeneva liikunto syntyy, jossa ihmisolento hajoaa. Niin on kuolema synnin elimellinen seuraus, joka asteittain kehittyy sisältä ulospäin. Kuolema on tuomiollinen valta, joka tunkeuu ihmisen henkiseen olentoonkin ja vetää tämän alas turmioon (Room. 5, 6; Ef. 2, 1; Matt. 16, 26).

Se Jumalan tuomio, mikä seuraa ensimmäisten ihmisten syntiinlankeemusta, ei ole ehdoton kadotustuomio, vaan rangaistuksen yksityiskohdat vastaavat tarkkaan syyllisyyden asteita, ja Jumalan pelastava armo pilkistää siinä esille. Vaimon siemen on rikkipolkeva käärmeen pään (1 Moos. 3, 15). Esivanhempamme huomasivat olevansa alasti ja lymysivät, kun kuulivat Jumalan äänen paratiisissa. Tämä arasteleva häpeäminen, joka syntyy omantunnon tuomiosta, on perintönä siirtynyt ihmiskuntaan, ja se esiintyy jo lapsessa, kun se on tehnyt pahaa. Tässä toimii Jumalan kuva ihmisessä, ja siinä on itsensä-tuntemisen ja itsensä-tuomitsemisen siemen.

Se Jumalan rangaistus, joka seuraa syntiinlankeemusta, on elävä voima, joka vaikuttaa ihmisluonnossa ja maailmassa. Tuomiollisena vaivana kohtaa kuolema Jumalan lastakin, sillä hän on samaa luontoa kuin muut ihmiset, vaikka hän on olentoonsa saanut uuden luonnon alun, mutta itsiö vapaantuu kuolemassa vanhasta luonnosta ja pukeutuu taivaiseen asumukseen (2 Kor. 5, 28). Aadamin synti ei ryöstä ihmiseltä sitä rauhaa ja lepoa, minkä Jumala on vanhurskaille luvannut. »Jotka oikeaa tietä vaeltaneet ovat, tulevat rauhaan ja lepäävät kammioidsansa» (Jes. 57, 2). Ja psalmista sanoo: »Sydämeni iloitsee, ja sieluni riemuitsee, ja ruumiiniikin lepää toivossa» (16, 9). Mutta oma itsiöllinen synti tuottaa siveellisen tuomion ja itsiöllisen rangaistuksen, joka kasvaa synnin kanssa.

Itsiöllinen synti esiintyy tietoisessa vastakkaisuudessa Jumalan lakiin, joka ilmenee omassatunnossa kirjaimen

lakina ja Hengen lakina. Alkusynnistä levenee ruumiillinen kuolema sisällisenä välttämättömyytenä ihmiskuntaan ja esiintyy yleismaailmallisena valtana. Ihmisen luonnossa on kuolema perisynnin seurauksena Jumalan vihan vastavaikutuksena, katsomatta vielä yksilön syntiin. Mooses sanoo: »Me häviämme vihastasi» (Ps. 90, 7). Luonnollinen kuolema on elimellinen seuraus luonnon turmeluksesta, ja se on luonnon oikeudellinen rangaistus.

Vanhan liiton laki ei perusta uutta rangaistuselimistöä, vaan se koventaa edelliset rangaistukset ja ottaa siunauksensa ja kirouksensa luonnon piiristä. Koko lakielimistö rakentuu nykyisen maailman alkeisiin, sentähden ovat rangaistuksetkin tähän aikakauteen kuuluvia, vaikka ovat pitkittyviä (Hebr. 12, 25. 29; 10, 28). Ne eivät kuulu tulevaan, iankaikkiseen maailmanjärjestykseen, vaikka niissä on viittauksia siihen niinkuin myös viittauksia iankaikkiseen siunaukseen. Jumalan viha esiintyy näissä Jumalan lain rikkojia vastaan. Ihminen on itsiöllisesti rikkonut, ja Jumalan vanhurskaus tuomitsee hänet syylliseksi. »Kovuudellaan ja katumattomuudellaan kartuttaa ihminen itselleen vihaa vihan ja Jumalan vanhurskaan tuomion ilmestymisen päivänä» (Room. 2, 5). Mutta kristinuskon maailmanjärjestö on iankaikkinen, ja sentähden ovat myös rangaistukset täällä iankaikkisia, toiseen kuolemaan ulottuvia. Kun syntinen vastustaa armoa, asettuu hän Isää Jumalaa, Poikaa ja Pyhää Henkeä vastaan. Armo ilmestyy uudessa liitossa ja antaa ihmiselle voimaa kääntymykseen ja uudistukseen. Synnin tuomio tarkoittaa täällä ajassa syntisen pelastusta, mutta kun armonaika päättyy, astuu tuomio viimeiseen määräänsä. Armo Kristuksessa tarjoaa ihmiselle täydellisen pelastuksen, mutta sen hylkääminen tuottaa iankaikkisen kadotuksen. Elämä, jonka armo antaa, on iankaikkinen, ja rangaistus, joka armon hylkäämistä seuraa, on iankaikkinen (Matt. 25, 46).

Kuolleet astuvat vahassa liitossa alas tuonelaan ja kokoontuvat isiensä tykö. Jaakob tahtoo mennä poikansa tykö, vaikka hän luulee hänet petojen saaliiksi joutu-neeksi (1 Moos. 37, 35), ja Aabraham kootaan kansansa tykö (25, 8), vaikka hän kuolee kaukana isiensä maasta. Sielut kokoontuvat tuonelaan. Kuolleitten maa on maan-alainen piiri, jossa kuolema vallitsee (Fil. 2, 10; Ef. 4, 9; Ilm. 5, 3. 13). Tuonelassa olivat Samuel, Daavid ja muut vanhan liiton hurskaat. Se ei ole erityinen kurituspaikka, vaan se on luonnollisen synnin luonnollis-oikeudellinen rangaistuspaikka. Tuonela ei ole sama kuin syvyys, joka on pahojen henkien vasituinen olopaikka ja johon per-kele suljetaan tuhanneksi vuodeksi (Ilm. 20, 10). Eikä se ennen maailman loppua ole sama kuin helvetti, jossa ian-kaikkinen tuli hallitsee (Mark. 9, 43; Matt. 25, 41), sillä täällä ovat sielut yhdistetyt ruumisten kanssa, mutta tuonelassa sielut ovat ruumiittomat, ja täällä vallitsee pimeys (Matt. 25, 30). »Peljätäkää enemmän sitä, joka voi sekä sielun että ruumiin hukuttaa helvettiin» (Matt. 10, 28). Rangaistus helvetissä on toinen kuolema, joka alkaa tulevalla aikakaudella. Tuonela on välitila nykyi-sen elämän ja tulevan aikakauden välillä. Se on nykyisen kuoleman keskuspaikka, missä ruumiin kuolema muo-dostuu sielun kuolemaksi, joka tunkeuu ihmisen omaan itsiöön, niin että hän saa nähdä ja maistaa kuolemaa. Sy-vyydessä asuvat ne pahat voimat, jotka turmelevat elä-män maan päällä. Kuoleman piirissä olevilta hengiltä ei puutu kaikkea ruumiillisuutta, sillä sielussa on aistipuoli, joka on yhdysvaikutuksessa aistimaailman kanssa. Sen-tähden painuvat langenneet hengetkin aistillisuuden val-taan, ja lopulta ne joutuvat helvettiin, jossa on myös ruu-miillinen vaiva.

Undestisyntyneessä on Jumalan Henki, joka yhdistää ihmisen Jumalan kanssa. Mutta luonnollinen ihminen joutuu kuolemassa aistimaailman turmelevien voimien

valtaan, ja sielu aineellistuu, kun se on himoineen ja haluineen kietoutunut aistimaailmaan. Kuolema ei siis vie sielua ylimaailmaan, ellei sillä ole Jumalan Henkeä. Tuonela kuuluu kokonaan aistimaailmaan, ja se on tämän kolkko syvyys, jossa kauhua herättävä hiljaisuus vallitsee. Profeetta sanoo: »Näin sanoo Herra, Herra: Minä annan sinun mennä alas niitten kanssa, jotka astuvat alas hautaan, muinaisen kansan tykö, ja valmistan sinulle asunnon tuonelan maassa, ikuisista ajoista asti olleissa raunioissa niiden kanssa, jotka menevät hautaan» (Hes. 26, 19. 20). Ja psalmista sanoo: »Ellei Herra minua auttaisi, asuisi sieluni hiljaisuuden maassa» (94, 17). Profeetta sanoo: »Tuonelan keskeltä puhuvat väkevät sankarit hänelle ja hänen apulaisillensa: tänne ovat astuneet alas ja täällä makaavat nuo ympärileikkaamattomat miekan lävistäminä» (Hes. 32, 21). Suurimmilla syntisillä on Raamatun mukaan tuonelassa erityinen paikkansa. Sieluntila tuonelassa on voimattomuus. Saarnaaja sanoo: »Tee kaikki, mitä kätesi voi voimallasi, sillä tuonelassa, johon tulet, ei ole mitään työtä, taitavuutta, tietoa eikä viisautta» (9, 10). Täydellinen vaikuttamattomuus vallitsee täällä, sillä sielu ei voi toimia ilman ruumista ja ilman henkeä ylhäältä, mutta tietoisuutta on sielulla nykyisestä ja menneestä tilasta, ja sielut tuntevat toisensa.

Tila tuonelassa on kahdenlainen: vanhurskailla on lohduttava rauhantunto. Samuel sanoo Saulille: »Miksi olet minua vaivannut ja nostattanut minut?» (1 Sam. 28, 15). Aabraham sanoo rikkaalle miehelle: »Poikani, muista, että sinä eläessäsi sait hyväsi ja Läsarus niinkään eläessään pahaa; mutta nyt hän täällä saa lohdutusta, sinä sitä vastoin kärsit tuskaa» (Luuk. 16, 25). Vanhurskailla on tuonelassa toivoa ja lohdutusta tulevasta lunastuksesta, mutta jumalattomilla on pelko ja tuomion odotus. Apostoli sanoo: »Herra tietää pelastaa

jumalaiset kiusauksista, mutta tuomion päivään rangais-
tuksen alaisina säilyttää väärät» (2 Piet. 2, 9). Tuonelassa
on paikallinen eroitus vanhurskasten ja jumalattomain
välillä. Aabraham sanoo rikkaalle miehelle: »Meidän ja
teidän välillämme on lujitettu suuri juopa» (Luuk. 16, 26).
Lohdutus tuonelassa ei vielä osoita vasituista ilon tilaa,
eikä tämä ole uuden liiton uskon elämää korkeampana.
Job sanoo 10, 21. 22: »Ennenkuin menen, enkä palaja, pi-
meyden ja kuolon varjon maahan, joka on pimeä niinkuin
synkeys, jossa kuoleman varjo ja epäjärjestys vallitsee,
jossa valo on kuin synkeys». Elämä on puutteenalainen,
niin että vain Jumalan lohdutus tekee sen rauhaisaksi.
Sentähden ei vanhurskaskaan kiitä Jumalaa tuonelassa.
Daavid sanoo: »Ei kuolemassa muisteta Sinua. Kuka Si-
nua kiittää tuonelassa?» (Ps. 6, 6). »Luetellaanko hau-
doissa sinun armoasi, totuuttasi helvetissä? Tunnetta-
neeko ihmeitäsi pimeässä tai vanhurskauttasi unhotuk-
sen maassa?» (Ps. 88, 12. 13). Sentähden ei jumalaton
voi tuonelassa mitään tehdä tilansa lieventämiseksi.
Täällä on vaan tietämys ja tunne-elämä. Kuoleman jäl-
keen tulee välittömästi tuomio, mutta tämä tulee Raama-
tun mukaan ennen viimeistä tuomiota. »Ihmisille on
määrätty, että heidän kerran on kuoleminen, mutta sen
jälkeen tulee tuomio» (Hebr. 9, 27).

*Vanha liitto puhuu kadonneesta paratiisista, mutta
Herran lunastuskuoleman kautta aukenee Jumalan lap-
sille paratiisi taivaissa.* Jeesus sanoo ristiinnaulitulle pa-
hantekijälle: »Totisesti Minä sanon sinulle: tänä päivänä
olet oleva Minun kanssani paratiisissa» (Luuk. 23, 43), ja
opetuslapsille sanoo Hän: »Minun Isäni huoneessa on
monta asuinsijaa» (Joh. 14, 2). Paavali temmattiin para-
tiisiin (2 Kor. 12, 4). Ilmestysraamatussa kuuluu para-
tiisi uudistettuun maahan. »Voittajalle annan Minä syödä
elämän puusta, joka on keskellä Jumalan paratiisia»
(2, 7). Vanhan liiton hurskaat odottivat paratiisin elämää

toivossa, mutta vasta Kristuksen kuoltua aukenee tämä piiri uskovalle, niin ettei Kristuksessa kuolleen tarvitse astua tuonelaan, vaan hän pääsee suorastaan taivaan elämänpiiriin.

Sielun elämänmuoto on vietti ja tunne. Sielu tarvitsee voidakseen vaikuttaa ruumiin ja hengen. Mutta kuolemassa hajoaa ruumis, ja henki on synnin kautta sortunut. Kun henkivaikutus jumalattomassa lakkaa kuolemassa, joutuu sielu himojen ja halujen vaivattavaksi, sillä ne ovat sieluun syöpyneet ja niitä ei voi tuonelassa tyydyttää. Tähän liittyy jumalattomassa Jumalan tuomion vaiva ja kolkon tuonelan synkkä vaikutus sieluun, joka ei voi tälle vastustusta tehdä. Vanhan liiton hurskaissa ruumis kyllä hajoaa, ja kun Kristuksen Henki ei ole hänessä itsiöllisenä perusteena, taantuu hänessäkin henkinen elämä, mutta sielu on parannuksessa itsiöllisesti irtaantunut synnistä, ja se on mielessään liittynyt Jumalaan. Sentähden vapaantuu sielu kuolemassa himojen ja halujen yllytyksistä, ja se jää avonaiseksi Jumalan Hengen vaikutuksille, niin että se voi lohdutusta saada. Uuden liiton uskovassa on Kristuksen Henki, ja sentähden kohoaa sielu kuolemassa Hengen voimassa ylimaailmaan ja elää täällä Kristuksen kanssa. Uudesti-syntymättömän sielu painuu, kun sillä ei ole Kristuksen Henkeä, tuonelaan.

Raamattu puhuu jumalattoman aistillisesta vaivasta tuonelassa, sillä sielun aistillisuus jääpi siihen, vaikka ruumis eroaa. Kun sielu on synnissä lihallistunut ja kietoutunut aistimaailmaan, syntyy sille kauhea aistillinen vaiva, milloin se eroaa ruumiista, sillä tämä ei enää heikennä synnin vaikutuksia sieluun. Tuonelan kolkko, autio epäjärjestys laskee vaikutuksensa sieluun. Lihallistuneena on sielu syöpynyt maailmaan, ja himo palaa sammumattomalla kiihkolla, eikä se saa yhtään tyydytystä aistimaailmasta, joka on kuolemassa siltä kadonnut.

Henki ei anna apua, ja kun sielu on ylimaailmasta vieraantunut, uupuu se voimattomana turmioon. Sielun henkisyys on nyt pimeyteen sidottu, ja se joutuu vankeuteen.

Tuonelassa olevain tila ei ole lopullisesti määrätty ennen tuomiopäivää. Jotka eivät vielä ole evankeliumia kuulleet eivätkä ole sitä totuutta polkeneet, jonka he tunsivat, voivat vielä täällä saada vaikutuksia evankeliumista, niin että he tuomitaan lihassa, mutta eläviksi tehdään Hengessä. Apostoli sanoo: »Sitä varten kuolleillekin on julistettu evankeliumia, että he tosin tuomittaisiin lihaan nähden, niinkuin ihmiset, mutta henkeen nähden eläisivät, niinkuin Jumala elää» (1 Piet. 4, 6). »Hengessä Kristus meni pois ja saarnasi vankeudessa oleville hengille» (1 Piet. 3, 19). Pitkittyvästä evankeliumin saarnasta tuonelassa Raamattu ei puhu, mutta johdonmukaista on, että niinkuin Kristus ensi kerran tullessaan toimitti evankeliumin saarnan koko maailmalle ja itse astui tuonelaan evankeliumia julistamaan, Hän myös toisen kerran tullessaan toimittaa evankeliumin saarnan tuonelassa oleville, kun tämäkin saarna on yleinen. Mutta kääntymystä ei tuonelassa ole. Ihminen saa sen mukaan, kuin hän on maan päällä elänyt. Joka täällä on hyljännyt totuuden, ei voi sitä omistaa siellä. Katolikunnan oppi kiirastulesta on epäraamatullinen. Kärsimisellä täytyy tämän opin mukaan hurskastenkin sovittaa syntiä, ja pappien rukouksilla on lunastava voima. Tämä oppi vaikutti niin vastenmielisesti uskonpuhdistajiin, että he karttoivat oppia tuonelasta ja jättivät muutamat kohdat viimeisistä menoista syrjään.

Maailmansovinto ja armontalous.

§ 56.

Jumalan ihmistytminen Kristuksessa.

Ihmiskunnassa syntyi synnin turmion kasvaessa tietoisuus syvästä voimattomuudesta ja yleinen pelastuksen ikävä. Kaikki on täynnä paheita ja rikoksia, sanoo roomalainen kirjailija. Ihmisvoimalla ei voida asettaa sulkua kasvavalle pahalle, vielä vähemmin voidaan tätä voittaa. Kaikki tarjona olevat keinot ja voimat olivat kykenemättömät estämään kansojen sisällistä hajoamista. Sivistys, tiede ja taide olivat korkealle kehittyneet Hellaan kansassa, ja Roomassa oli laki ja oikeuskäsite paljon edistynyt, mutta epätoivo järsi kansojen elämänjuuria, ja epäsiveys saavutti tuhoisan vallan. Jaloimmat pakanat olivat maailman parannusohjelmia tehneet, ja juutalaiset olivat kilvoitellen maailmanvaltaa tapailleet, mutta henkiseen vararikkoon olivat he joutuneet. Ylhäältä vain oli todellinen apu mahdollinen, ja Jumala antoi auttajan Jeesuksessa Kristuksessa.

Kristus sikiää Pyhästä Hengestä ja syntyy neitsyt Mariasta. Kristuksessa ovat jumaluus ja ihmisyyys yhdistetyt, mutta tämä yhdistys oli siveellisessä kehityksessä määräänsä pääsevä. Kun ihmisyyys Kristuksessa on ihmislunnon kaltainen, ei se voi tämmöisenä täydellisesti yhtyä jumaluuden kanssa, vaan vasta taivaallisessa kirkastuksessa katoaa ihmisyyden rajoitus, ja luontojen yhdistys tulee silloin täydelliseksi. Meidän tulee siis eroittaa luontojen kehittyvä yhdistytminen maan päällä ja

niiden täydellinen yhdistyminen taivaassa. Sentähden Raamattu ei sano, että Jumala kärsii ja kuolee, sillä luontojen yhdistys pääsee kuolemisen kautta määräänsä, vaan Kristus kuolee lihan heikkoudessa. On erehdys, kun yhdistyminen perustetaan ihmisyyden kykyisyyteen omata jumaluuden luontoa, sillä täydellinen yhdistys ei ole synnynnäinen, vaan se on vapaasti kehitettävä. Sentähden pääsee Kristus täydellisyyteen kuuliaisuuden kautta, jota Hän kärsimisessä oppii. Raamattu sanoo: »Vaikka Hän oli Poika, oppi Hän kuuliaisuuden siitä, mitä kärsi, ja kun oli päässyt täydelliseksi, tuli Hän iankaikkisen autuuden aikaansaajaksi kaikille, jotka ovat Hänelle kuuliaisia» (Hebr. 5, 8. 9). »Hänen . . . sopi, saattaessaan paljon lapsia kirkkauteen, kärsimysten kautta tehdä heidän pelastuksensa päämies täydelliseksi» (Hebr. 2, 10). Raamatun mukaan tulee siis Kristus välimiehenä täydelliseksi kärsimysten kautta. Vanha uskonoppi erehtyi siinä, että se otaksui tämän yhteyden täydelliseksi jo alusta asti. Jeesus, sanottiin, hallitsi jo pienenä lapsena Isän kanssa kaikkea. Kyllä Jeesus aina Isän kanssa hallitsi kaikkea, mutta sen teki Hän Isän helmassa ollen, jossa Hän Ihmisen Poikanakin oli, mutta lapsena Jeesus oli kehityksen alainen. Kun vanha uskonoppi perusti käsityksensä siihen, että Jeesuksen jumalallinen ja inhimillinen luonto antoivat toisilleen ominaisuutensa, niin se osoitti, ettei luontojen yhdistys alusta ollut täydellinen, sillä nämä jäivät tämän käsityksen mukaan erilleen toisistaan, vaikka siirtävät ominaisuudet luonnosta luontoon. Tavallisessa käsityksessäkin katoaa ihmistymisessä Kristuksen iankaikkinen oleminen Jumalassa, vaikka Hän maankin päällä ollen aina on Jumalassa, niinkuin Jumala aina on ylimaailmallisena, vaikka Hän on sisämaailmallinenkin. Jeesus sanoo: »Ei ole kukaan muu noussut ylös taivaaseen kuin se, joka taivaasta astui alas, Ihmisen Poika, joka on taivaassa» (Joh. 3, 13). Ja

Johannes sanoo: »Ei ole kukaan milloinkaan Jumalaa nähnyt, ainokainen Poika, joka on Isän helmassa, on Hänet ilmoittanut» (Joh. 1, 18).

Arvellaan uuden teologian alalla vaikeuksia syntyvän siitä, että Jumalan täydellisyys Raamatun mukaan painuu yhteen yksilöön, eikä koko ihmiskuntaan, mutta se on koneellinen käsitys, joka luulee Jumalan ihmistymisen mahdollisemmaksi suvussa kuin yksilössä, sillä suuruuden määre pannaan tässä hallitsemaan, vaikka Jumalan ja maailman suhde aina on voiman suhde. Usein esiintyy valtion, uskonnon, taiteen ja tieteen aloilla nerokkaita henkilöitä, joissa pitkä, edellinen kehitys latvistuu ja uusi alkaa. Nämä nerot kohoavat aikakausien yli, ja vuosisadat saavat niiden aatteita valmistaa. Luonnossakin alkaa syvin sisältö kehittyä pienestä alusta, ja tästä se nousee korkeimpaan määräänsä. Mielikuvitus voi antaa suvulle suuremman arvon, mutta tämä suku esittelee synkän kehityksen, jossa on yllinkyllin ylpeyttä, raakuutta, pe-tosta, vihaa y.m. Tämmöisenkö sukukunnan kanssa olisi jumaluuden parempi yhdistyä kuin Jeesuksen Kristuksen? Ratsionalismin perusteet ovat tässä vaikuttamassa, mutta Jumalan ihmistymiseen ei sovi ensinkään ihmis-suku, joka osoittaa synnin saastuttamaa kehitystä, vaan siihen sopii ainoastaan semmoinen yksilö kuin Kristus. Salaisuutta on kyllä tässä, mutta sitä on kaikessa Juma-lan suhteessa maailmaan. Se on huonoa tekoa, kun Raamatun Kristus-kuva sentähden revitään alas ja tahrataan, että se on liian korkea mahtuakseen järkeilijän kaavoihin, ja kun ihmiskuntaa kaunistellaan, kun se on liian huono tämän pyhän kuvan rinnalla. Toisessa Aadamissa syntyy uusi perusmuoto, joka levenee ihmiskuntaan samoin kuin ensimmäisen Aadamin kuva leveni siihen. Kai-ken elämän keskusvoima on Jumalan Henki, ja Hän muodostaa Kristuksen luonnon. Ihmiskunnan olennon sisältö keskittyy Kristuksessa uuteen alkuun, ja koko su-

kuelämä esiintyy täten yhdessä yksilössä. Kristus sikisi Pyhästä Hengestä, ja Hän syntyi neitsyt Mariasta, ja niin Hän ilmestyy ihmisluonnon todellisuudessa Jumalan Poikana.

Synnin takia oli ihmiskunta joutunut kuoleman vallan alle, ja siitä ei voi vain uusi oppi auttaa, vaan täydellinen elämän ilmestys oli tarpeen, joka kykeni voittamaan kuoleman, ja tämä apu tuli Jeesuksessa Kristuksessa. Hänessä ilmestyi syntiä tuomitseva ja ihmistä ja maailmaa uudistava voima, joka iankaikkisena elämänä saa uuden luomisen aikaan. Jumalan armo esiintyy Kristuksessa taivaallisena voimana ihmiskunnan historiassa ja luo vanhurskauden perustuksella uuden armontalouden. Mutta ilman välitystä niiden vastakkaisuuksien kesken, joita elämä ja kuolema aiheuttavat ihmiskunnassa, ei pelastus ollut mahdollinen. Jumalan rakkaus valmistaa tämän Jeesuksessa Kristuksessa, jossa Jumala on ilmestynyt lihassa. Kristuksessa yhdistyy ihmiskunnan elämä lihassa ja vanhurskauden uusi elämä Hengessä. Kristus on Vapahtaja, joka on elämä ja antaa elämän uskovalle.

Kristuksen luonnossa yhdistyy Jumala ja maailma, kun Jumala ihmistyy Hänessä. Pelastuksen välittäjän luonto syntyy vapaan välityksen kautta. Isä lähettää Pojan, ja Poika lähtee Isästä. Sisällinen, vapaa itsemääräys tapahtuu Pojassa, kun Hän lähtee välittämään yhdistystä Jumalan ja maailman kesken. Kristuksen luonnon syntymiseen on Jumalan Henki aiheuttajana, jossa Poika on yksi Isän kanssa. Pojan Henki muodostaa Kristuksen luonnon, kun Jumalan olennon vaikuttavuus tässä välittyy ihmisluonnon omaavaisuuden kanssa. Vaimossa alkaa lunastus, niinkuin synti hänessä alkoi. Henkisessä omaavaisuudessa antautui Maria Jumalalle ja voitti uskossa epäilyksen. Jumalan kasvatusta kehitti Israelissa neitsyen, joka kykeni tulemaan maailman Vapahtajan äidiksi. Kun enkeli ilmoitti hänelle, että hän oli synnyt-

tävä pojan, joka oli kutsuttava Korkeimman Pojaksi ja joka oli oleva Jaakobin huoneen kuningas iankaikkisesti, ja että Pyhä Henki oli tuleva hänen päälleen, niin että se pyhä, joka syntyy, on kutsuttava Jumalan Pojaksi, sanoi Maria: »Katso, Herran palvelijatar; tapahtukoon minulle sanasi mukaan» (Luuk. 1, 31—38). Elisabet sanoi Mariasta: »Autuas on hän, joka uskoi» (Luuk. 1, 45). Se oli suuri siveellinen voitto. Henki on koko Kristuksen olennon elähyttävä peruste, niin että Hän oleellisesti muodostaa Kristus-itsiön. Sentähden Kristus ei tiedä mitään synnistä. Hän voi sanoa: »Minä ja Isä olemme yhtä» (Joh. 10, 30). Sillä että Poika tulee maailmaan, ei synny vajavaisuutta Jumalan kolmiyhteydessä, yhtä vähän kuin Hengen tulemisella maailmaan, sillä Isä, Poika ja Henki ovat aina yhdysvaikutuksessa taivaallisessa kirkkaudessa. Jumalan olennollisuus pysyy kaikessa ulkoutumisessa aina yhtenäisenä ylimaailmaisessa itsenäisyydessään. Ja sisäjumalallinen elämä on välittömästi keskitetty Isässä. Apostoli sanoo: »Yksi Jumala ja kaikkien Isä, joka on yli kaikkien ja kaikkien kautta ja kaikissa» (Ef. 4, 6). Ihmistyneessä Kristuksessa on ainainen keskinäinen välitys Pojan jumaluuden ja ylimaailmallisen Isän jumaluuden kesken. Kaikki, mitä Kristuksella on Jumalan Poikana ihmisluonnossa, saapi Hän Isältä. Poika omaa tämän rukouksessa ja jumalallisessa näkemisessä ja kuulemisessa, ja tämän Hän taas antaa ihmisille jumalallisessa puhumisessa ja vaikuttamisessa.

»*Sana tuli lihaksi*» (Joh. 1, 14). *Liha ei ole vain ihmisruumis, vaan se on koko ihminen sieluineen ja ruumiineen niiden keskinäisessä yhteydessä.* Sentähden sanoo Paavali: »Yksi on Jumala, yksi myös välittäjä Jumalan ja ihmisten välillä, ihminen Kristus Jeesus» (1 Tim. 2, 5). Ihmisen sieluun kuuluu henkinen olennollisuus ja luonnollinen henkisyys. Jeesus antoi ristipuulla henkensä (Joh. 19, 30). Hän »tuli järkytetyksi hengessään» (Joh. 13, 21).

Tämä Jeesuksen henki, joka kuuluu lihan elämänpiiriin, ei ole yhtäinen Jumalan Hengen kanssa, joka muodosti lihan ja määräsi sen elämän kehityksen, vaan se on käsitettävä Jumalan Hengen välittömäksi astiaksi, jossa Jumalan Henki on elimellisesti yhdistynyt lihan kanssa, ja se on Kristuksen ilmentymisen elin. Raamattu sanoo: »Jumala on ilmentynyt lihassa» (1 Tim. 3, 16). »Me katsoimme hänen kirkkauttaan, kirkkautta sellaista, kuin ainokaisella Pojalla on Isältä» (Joh. 1, 14). Kun Kristuksen Henki on Kristuksen itsiötä valmistava peruste, ei sielu ole ulkopuolella tätä, niin että kaksi itsiötä olisi olemassa yhdessä, vaan Henki omaa elimellisesti sielun ja elähyttää sen. Sielu on Hengen elin.

Ihmisessä on sielu itsetietoinen tunne- ja viettielämä, mutta tämä ei ole Kristuksen itsiöllisen elämän peruste. Henki yksin on sen perusteena. Jumalallisen tietämisen ja toimimisen kehittyminen on meidän käsitettävä Kristuksessa siten, että vaikuttava henkitietoisuus ja omaava sielutietoisuus yhdistyvät, ja tässä yhdistyksessä ei sielu määrää, vaan Henki. Henki tarvitsee inhimillistä sielulolentoa voidakseen ilmestyä inhimillisessä elämänmuodossa, ja sielu tarvitsee Henkeä voidakseen omata Jumalan henkielämän. Kristuksen kehityksessä ei sielu muodosta tuntemista ja tietoa, eikä sielu saa tätä ulkoapäin, vaan Jumalan Henki muodostaa tämän sielussa. Kristus ei kehittynyt ihmisopetuksen kautta, vaan Jumalan Henki ilmoitti itsensä sielussa, ja ihmisluonto liittyi omaavasti tähän. Kun sielullinen tietämys ottaa osaa Hengen toimintaan ja omaa sen, täydellistyvät nämä yhdeksi tietämykseksi. Kristus tietää itsensä yhdeksi jumalihmiseksi, ja hänen välittäjäolentonsa eroaa oleellisesti meidän hajaantuneesta luonnosta, sillä Kristuksella on itsetietämys, joka syntyy Hengen muodostavasta ja sielun omaavasta toimesta. Täydellinen itsiö muodostuu Kristuksessa, kun sielu ja henki elimellisesti liittyvät Po-

jan Henkeen, ja nämä tulevat yhdeksi itsiöksi. Me voimme vain hapuillen muodostaa itsellemme tämän korkean Kristus-itsiön. Täysin emme voi Häntä käsittää ihmisenäkään, mutta meidän tulee kuitenkin koettaa tuntea Hänet Ihmisen Poikana Raamatun ilmestysten mukaan. Puutteellinen on tietomme Kristuksen korkeaan olentoon nähden.

Täydellistä yhtäisyyttä Raamattu ei opeta Kristuksen ja ihmisten kesken. Sen osoittaa sana »ainosyntyinen», joka myös viittaa inhimilliseen ilmenemykseen. Varovasti osoitetaan Kristuksen yhtäläisyyttä ihmisten kanssa, kun sanotaan, että Hän on ihmisen kaltainen. Kristus ei ole yhtäinen ihmisen kanssa, vaan sitä on Hän ainoastaan Jumalan kanssa (Joh. 5, 18; Fil. 2, 6. 7). Täydellistä yhdenkaltaisuutta ei ole Kristuksen ja ihmisen välillä, vaan ainoastaan osittaista yhtäläisyyttä, jossa on erilaisuuttakin. Mutta kun Kristuksella on yhtäläisyyttä ihmisen kanssa, ei Jumalan Henki voi Hänessä esiintyä ehdottomassa muodossa, vaan ainoastaan vähitellen tapahtuvassa kehityksessä. Ihmisyyden elämänmuotoon kuuluu oleellisesti kehitys. Emme voi käsittää tätä yhtäläisyyttä ihmisten kanssa, ellei tämä koske Kristus-itsiötäkin. Jumalan Henki rajoittaa voimansa ihmisyyden luonnossa niin, että se kehittyy ihmiselämän kehityssääntöjen mukaan. Tähän johdattaa meitä ihmistymiskäsite, ja tällainen on myös Jumalan toiminta luonnon piirissä, jossa Jumala rajoittaa itsetäyteisen vaikuttavuutensa. Raamattu puhuu tällaisesta kehityksestä Kristus-itsiössä. »Lapsi kasvoi ja vahvistui ja täyttyi viisaudella, ja Jumalan armo oli Hänen päällään» (Luuk. 2, 40); »ja Jeesus varttui viisaudessa ja iässä ja armossa Jumalan ja ihmisten edessä» (Luuk. 2, 52).

Jeesus kasvaa ruumiin, sielun ja hengen puolesta. Lapsetta oli Hän täydellinen lapsi, ja Hän kasvoi täydelliseksi mieheksi, »Kristuksen täyteyden täysi-ikäisyyden

määrään» (Ef. 4, 13), ja vasta mieheksi tultua alkaa Hän vaikuttaa Lunastajana, kun Hän oli vedellä kastettu ja Hengellä voideltu Kristukseksi. Jumala itse vihki Hänet lunastajavirkaan ja varusti Hänet tarpeellisilla voimilla. Kristus alistui inhimillisen elämän kehityksen alaiseksi, kun Hän oli ihmisen kaltainen. Kristuksella ei ole vain inhimillinen varjomuoto, vaan Hänellä on liha oleellisessa todellisuudessa. Kun tässä on yhdenlaisuutta, niin on Kristuksella tässäkin jotain omituista ja jotain meidän kanssamme yhteistä. Kristusta sanotaan jo syntymästään pyhäksi (Luuk. 1, 35). Hänen siveellinen omituisuutensa osoitetaan sillä, ettei Hän synnistä tiennyt (2 Kor. 5, 21). Kuitenkin sanotaan Raamatussa, että Kristus, »kerran uhrattuna ottaakseen pois monien synnit, on toistamiseen ilman syntiä näyttäytyvä pelastukseksi niille, jotka Häntä odottavat» (Hebr. 9, 28). Silloin on Kristus eroitettu kaikista kiusauksista, mutta maan päällä ollen joutui Hän, kun hänen luontonsa oli osittain yhdenlainen kuin ihmisen, kiusausten alaiseksi. Hän »on ollut kaikessa kiusattuna samalla lailla kuin mekin, kuitenkin ilman syntiä» (Hebr. 4, 15).

»*Sen kautta, että Kristus itse on kärsinyt kiusattuna, voi Hän kiusatuita auttaa*» (Hebr. 2, 18). Kristus on todellinen jäsen ihmiskunnan ruumiissa, ja sentähden on Häinkin heikkouden alainen, mutta Hänellä ei ole sisällistä eikä ulkonaista syntiä. Raamatussa sanotaan: »Kun nyt Jeesus oli matkasta väsyneenä, istuutui Hän lähteelle» (Joh. 4, 6). Jeesus sanoi: »Nyt on minun sieluni järkytetty» (Joh. 12, 27). Kristuksella on ihmisluonnon heikkoutta, mutta ei sen puutteellisuutta eikä virheellisyyttä. »Vaikka Hänet ristiinnaulittiin, kun oli heikko, elää Hän kuitenkin Jumalan voimasta» (2 Kor. 13, 4). »Hän alkoi murehtia ja tulla tuskaan» (Matt. 26, 37). »Sillä meidän ylimäinen pappimme ei ole semmoinen, joka ei voi sääliä heikkouksiamme, vaan joka on ollut

kaikessa kiusattuna samalla lailla kuin mekin, kuitenkin ilman syntiä» (Hebr. 4, 15). »Hän voi säälien kohdella tietämättömiä ja eksyviä, koska Hän itsekin on heikkouden alainen» (Hebr. 5, 2).

Niin on Kristus, voidakseen olla maailman Vapahtaja, tullut jäseneksi ihmiskuntaan ja osalliseksi sen heikkoudesta, mutta Hän on eroitettu syntisistä. »Sentähden piti Hänen kaikessa tulla veljiensä kaltaiseksi, jotta Hänestä tulisi laupias ja uskollinen ylimäinen pappi tehtävissään Jumalaan nähden, sovittaakseen kansan synnit» (Hebr. 2, 15).

Kristuksen heikkous ei kuitenkaan ole tehtävä yhtäiseksi ihmisen heikkouden kanssa, mutta mahdollisuus luopumiseen Jumalan tahdosta ei ole ehdottomasti kiellettävä, sillä silloin olisi Kristuksen luonto vain jumalallinen. Kristuksen kaksoisluonto vaikuttaa tässä omituisuuden, kun jumalallinen luonto, joka ei ole kiusauksen alainen, ja inhimillinen, joka voi kiusaukseen joutua, ovat yhdistetyt. Ensimmäisellä Aadamilla oli synnittömyys ja siitä seuraava kuolemattomuus vain vapaana elämän kykyisyytenä, mutta Kristuksessa oli synnittömyys syvin elämän todellisuus. Henkisyyteen nähden oli Hänen mahdotonta rikkoa Jumalan tahtoa, mutta tämä olennon määre oli kehitettävä siveelliseksi, ja Hengelle kuuluva luonnon omituisuus oli toteutettava. Kun Henki Kristuksessa alistui yhdenkaltaisuuteen ihmiskunnan synnin lihan kanssa, täytyy meidän omistaa Hengellekin, joka on olennossaan pyhä, mahdollisuus luopua Jumalasta. Hengen vaikutukset Kristuksen luontoon eivät olleet pakottavia, vaan ratkaiseva päätös hyvän ja pahan kesken jääpi itsiön itsemääräyksen ratkaistavaksi. Mutta Kristus oli kuuliainen Isän tahdolle kuolemaan asti. Ristinpuulla voi Hän sanoa: »Se on täytetty» (Joh. 19, 30). Lunastustyö on suoritettu loppuun asti.

Yleinen sääntö Jumalan maailmanjärjestyksessä on,

että uusia voimia annetaan silloin, kun saatuja voimia uskollisesti käytetään. Tämän säännön alla oli Ihmisen Poikakin. Sentähden puhuu Raamattu Jumalan Pojassakin kuuliaisuuden oppimisesta, jonka kautta Hän tuli täydelliseksi. Jos Kristus olisi vetäytynyt Hengen vapaasta määräyksestä takaisin, niin synnittömyys ja Jumalan Poikana oleminen eivät enää olisi olleet todellisia, ja Kristuksen Henki, joka vapaassa itsemääräyksessä oli lihaan tullut, olisi vapaasti taantunut. Silloin olisi Kristuksen tehtävä rauennut tyhjiin. Jos Jeesus olisi omavaltaisesti anastanut itsellensä Jumalan kaltaisuuden, niin Hän olisi tullut vastajumalallisen henkikehityksen alkajaksi ihmiskunnassa. Mutta Jeesus pysyi kaikissa kiusauksissa uskollisena Isän tahdolle. Kun Hän viimeisen kerran lähtee Getseemaneen, sanoo Hän opetuslapsilleen: »Maailman ruhtinas tulee, mutta Minussa hänellä ei ole mitään» (Joh. 14, 30).

§ 57.

Kristus välimiehenä.

Kristuksen välittäjätoimi alkoi, kun Pyhä Henki kasteessa tuli Hänen päälleen ja Henki vei Hänet korpeen perkeleen kiusattavaksi. Välimiehenä Kristus toimi julistamalla Jumalaa kirkastavaa evankeliumia ja rakkautella ihmisiä palvelemalla, ja tämä toimi maan päällä päättyy sovintokuolemalla ja ylösnousemisella. Alituiseen sai Kristus kärsiä vastustusta syntisiltä. Kristuksessa oli Hengen elämä sisällisesti kypsynyt, kun Hän kasteessa vihittiin lunastustoimeensa, mutta Jumala varusti Hänet taivaallisella voimalla tähän työhön. Jumala tekee Jeesuksen Kristukseksi, kun voitelee Hänet Hengen voimalla, ja Hän vaikuttaa lunastustyössä Kristuksessa ja Kristukseen, mutta Kristus omaa jumalallisella voimalla Hengen ylhäältä. Kristuksen tehtävänä oli

omassa luonnossaan välittää ihmisyyys ja jumaluus, ja jumalihmisenä tuli Hänen toimia ihmiskunnassa ja omassa itssessään rakentaa uusi liitto Jumalan ja ihmiskunnan kesken. Tähän oli henkinen vaikuttavuus tarpeen, joka voitti maailman vastakkaisuuden. Ja Kristuksen tuli pyhällä tiellä auttaa maailma pelastavalla armollaan, mukaantumatta millään tavalla siihen, mikä oli Jumalan tahtoa vastaan. Kristus antautui rakkaudessa pelastamaan synnin alla kärsivää maailmaa, vaikka tämä pimeyden vallan alaisena oli Häntä vastustamassa. Tässä oli syvä kärsiminen ja itsensäkieltäminen tarpeen. Kautta Kristuksen elämän kulkee jumalallinen voima, johon liittyy inhimillinen heikkous, ja siinä esiintyy työ ja kärsimys, voimallisin vaikuttavuus ja syvin vaikuttamattomuus siveellisessä yhdistyksessä. Kristuksen tuli Jumalan Karitsana kantaa maailman synti ja sovittaa se kuolemallaan, ja Hengen voimassa tuli Hänen omata ihmisyyys, sillä Hän oli Ihmisen Poika. Apostoli sanoo: »Niinkuin tuon yhden ihmisen tottelemattomuuden kautta ne monet ovat joutuneet syntisten asemaan, niin myös tuon yhden kuuliaisuuden kautta ne monet joutuvat vanhurskasten asemaan» (Room. 5, 19). Kristuksen kuuliaisuus työssä ja kärsimisessä ei ole lain täyttämistä inhimillisessä mielessä, sillä Hän ei ollut synnittömänä kuolemanalainen, eikä Hän ollut inhimillisellä tavalla velvolinen lakia täyttämään, vaan tämä kuuliaisuus oli seuraus vapaasta itsemääräyksestä ihmistyä. Isän tahto määräsi autuuden välineksi ihmistymisen ja lain alla elämisen ja kuoleamisen, mutta tämä kuuliaisuus ei ole velvollisuus, vaan vapaa kuuliaisuus. Jeesus sanoo henkensä antamisesta: »Minulla on valta panna se ja Minulla on valta ottaa se takaisin; sen käskyn olen saanut Isältäni» (Joh. 10, 18). Sentähden onkin Kristuksen kuuliaisuus paljon laajempi kuin Jumalan ilmoitetun lain siveellinen täyttäminen, sillä se käsittää koko Jumalan

armopäätöksen toteuttamisen iankaikkisuudesta asti. Kristuksen kuuliaisuus lähtee vapaimmasta rakkaudesta, joka tahtoo olla kokonaan yhdistetty Jumalan kanssa Isänä ja ihmisten kanssa veljinä. Vaikuttava ja kärsivä kuuliaisuus ovat perusluonteena Kristuksen elämässä, ja molemmat kohdat ovat aina toisissaan, vaikka pääpaino voi kulloinkin olla jommallakummalla puolella.

Välimiehenä Kristus puhuu elämän sanat, joissa Kristuksen Henki vaikuttaa. Jeesus sanoo: »Henki se on, joka tekee eläväksi; liha ei hyödytä mitään. Ne sanat, jotka olen puhunut teille, ovat Henkeä ja ovat elämää» (Joh. 6, 63). Kaikessa toimessaan pysyy Kristus yhteydessä Isän kanssa, ja hänen itsiönsä kuvastuu hänen puheistaan ja teoistaan. Hän voi sanoa juutalaisille: »Kuka teistä voi näyttää Minut syypääksi syntiin?» (Joh. 8, 46). Koko olennossaan ja käytöksessään ilmestyy se totuus, jonka Jumala on Hänen kauttaan ilmoittanut elämän totuutena. Hän on »tosi valo, joka valistaa jokaisen ihmisen» (Joh. 1, 9). Hän nuhtelee maailmaa synnistä, mutta Hän ottaa armollisena vastaan ne, jotka synnintunnon alla tulevat Hänen tykönsä, ja Hän uudistaa ne, niin että tulevat uusiksi ihmisiksi. Hänen ympärillään on pimeässä elävä maailma, hänen oppilaansa ovat taitamattomia ja kansan ylimykset hylkäävät ja vainoavat Häntä. Synti nosti maailmassa kaikenlaista vastustusta sitä Jumalan Pyhää vastaan, joka seisoi sisällisesti ja ulkonaisesti synnittömänä sen edessä. Oli sentähden olemassa sisällinen elämänvastakkaisuus Kristuksen ja maailman välillä, ja Herra olisi voinut vetäytyä pois maailmasta taikka voimallaan lyödä vastustajat maahan, mutta Hän ei tee sitä, vaan Hän pysyy erillään maailman synnistä; Hän rakentaa rakkaudessa seurakunnan, joka on ylhäältä syntynyt. Kristuksen oppitodistus välitetään tietämisen kautta, jonka Hän saa Jumalalta jumalallisen näkemisen ja kuulemisen kautta. Herra sanoo:

»Me todistamme, mitä olemme nähneet» (Joh. 3, 11). Kaikessa jumalallisessa alkuperäisyydessään on Kristuksen tietäminen kuitenkin kehittyvää luontoa, sillä se ei ole mitään ehdottomasti valmista kehityksen kestäessä. Kun Kristus täällä oli Ihmisen Poika, otti hänen Henkensä vaarin Isän opetuksesta, ja Hän alistui sielulliseen tarkkaamiseen. Ulkonaisissa tapauksissa rajoitti Kristus välistä luonnollisen tarkkaamisen, niin ettei Hän kiinnittänyt henkeänsä niihin. Kun nainen, joka oli sairastanut verenjuoksua, kosketti hänen viittänsä tupsuun, ei Hän ollut kiinnittänyt henkilöönsä huomiota. Sielullinen tarkkaaminen välitti Kristuksen ulkonaista tietoa, vaikka Hän kyllä olisi voinut välittömästi tätä tietoa saada, sillä Ihmisen Poikana Hän käyttää ulkonaisissa asioissa tavallisesti luonnollisia väliä. Mutta tämä sielun tarkkaaminen ei rajoita hänen tietoaan taivaallisissa asioissa. Kun Kristuksen ihmisyyys ei ole kohta täysin kehittynyt, jäävät jotkut asiat tästäkin piiristä kuitenkin ulkopuolelle Kristuksen tietämistä, sillä tämä riippuu Isän opettamisesta. Jeesus sanoo: »Siitä päivästä tai hetkestä ei tiedä kukaan, eivät enkelit taivaassa, eikä myöskään Poika, vaan ainoastaan Isä» (Mark. 13, 32). Kun Jumala on Hänessä kirkastettu, silloin ei hänen tietämyksessään ole enää rajoitusta. Jumalan kirkkaus painuu ensin täydellisesti ihmilliseen elämänmuotoon ja tietämykseen, ennenkuin ihmisyyys täydellisesti painuu Jumalan kirkkauteen. Ihmisyyden ja jumaluuden täydellinen yhdistys tapahtuu Kristuksen maallisen kehityksen lopussa. Jeesus sanoo: »Hetki on tullut, että Ihmisen Poika on kirkastuva» (Joh. 12, 23). »Ja nyt, Isä, kirkasta Sinä itse Minut tykönäsi sillä kirkkaudella, joka Minulla oli Sinun tykönäsi, ennenkuin maailma olikaan» (Joh. 17, 5). Kirkastetun Ihmisen Pojan henkitodistus esiintyy korkeammassa muodossa kuin Hänen ollessaan lihassa. Jeesus sanoo hetken tulevan, jolloin Hän ei enää puhu vertauskuvin opetus-

lapsilleen (Joh. 16, 25). Ainoastaan tämä Ihmisen Poika voi sovittaa maailman synnit ja luoda uuden elämänyhdistyksen Jumalan kanssa. Ihminen ei voi saada sitä aikaan. Jeesus oli yhtä Isän kanssa. Hän tuli taivaasta ja ihmistyi. Hänessä ovat Jumala ja ihminen yhdistyneet. Hän voi kuolla meidän syntiemme tähden ja ylösnousta meidän vanhurskautemme tähden. Hänessä Jumala sovittaa maailman itsensä kanssa, ja Hänessä Hän luo uudet taivaat ja uuden maan.

Kaikkietäväisyys ja kaikkivalta kuuluvat oleellisesti Kristuksen Hengelle, mutta Ihmisen Pojan on ne sielullisesti omistettava, sillä ne eivät ole valmiita ominaisuuksia Jeesus-itsiössä. Mutta ulkomaailmasta ne eivät riipu, eikä tämä pane niille rajoitusta, vaan yksin Henki, joka vapaasti rajoittaa itsensä. Kun sielu Kristuksessa yhdistyy Hengen ja Hänen kautta Jumalan kanssa, voi Kristus oikeaan aikaan tietää ja tehdä kaikki. Kristus voi milloin vaan tahtoi poistaa sen rajoituksen, minkä alaiseksi Hän Ihmisen Poikana oli antautunut, mutta Hän kehittyi Isän tahdon mukaan ja tuli täydelliseksi. Isältä ottaa Kristus kaikki, minkä puhuu ja tekee. Jeesus sanoo: »Minun oppini ei ole minun, vaan sen, joka Minut lähetti» (Joh. 7, 16). Korkein totuus ilmenee Jeesuksen puheissa. Ja niin ovat Kristuksen teotkin Isän antamia. Kristus vaikuttaa niissä yhdessä Isän kanssa, ja Hän tahtoo niillä kirkastaa Isää. Jeesus sanoo juutalaisille: »Olen näyttänyt teille monta Isästä lähtenyttyä hyvää tekoa» (Joh. 10, 32). Henki, joka Kristuksessa on, vaikuttaa elämän voimana koko maailmassa, ja Hän on sisin peruste, joka määrää maailmankehityksen Jumalan valtakunnan tarkoitusten mukaan.

Kuolema ei ollut välttämätön Kristukselle, sillä Hän oli synnitön, eikä se ollut Hänelle elämän kadottamista, ei painumista tuonelaan, vaan se oli Hänelle vapaa, ja kuolemassa loppui Hänelle kärsiminen lihassa, ja uusi vaiku-

tustoimi Hengessä alkoi. Kuoleminen on Kristukselle ko-roitus, ja apostoli lausuu, sanottuaan että Hän »kuoletet-tiin lihassa», välittömästi: »tehtiin eläväksi Hengessä, jossa Hän myös meni pois ja saarnasi vankeudessa ole-ville hengille» (1 Piet. 3, 18. 19). Kristuksen vaikutus siir-tyi kuolemassa toiseen piiriin, hengen alalle, ja ensiksi saarnaa Hän hengille tuonelassa evankeliumia, sillä hänen tehtävänsä kohdistui koko maailmaan (1 Piet. 4, 6). Ja ulkopuolelle tätä piiriä laajeni Kristuksen vaikutus myös pahoihin henkivaltoihin, jotka Hän voitti ja tuomitsi. Herra rajoittaa ja hillitsee pahoja henkivaltoja, jotteivät ne voisi ihmiskuntaa sortaa. Jeesus sanoo: »Nyt käy tuo-mio tämän maailman yli; nyt tämän maailman ruhtinas heitetään ulos» (Joh. 12, 31). »Hän riisui aseet hallituk-silta ja valloilta» (Kol. 2, 15). »Kaikki polvet notkistukoot Jeesuksen nimeen, sekä niiden, jotka ovat taivaissa, että niiden, jotka ovat maan päällä, ja niiden, jotka ovat maan alla» (Fil. 2, 10). »Kristus on saattava oikeuden voittoon» (Matt. 12, 20). Kristuksen toimi tuonelassa on käsitet-tävä perustusta laskevaksi tälle hänen tulevalle toimel-leen. Hän toimitti täällä pelastussaarnan niille ihmissie-luille, jotka eivät ole maailmassa kuulleet Hänestä ja jotka ovat olleet uskollisia sille totuudelle, minkä he tun-sivat. Hän toimittaa täällä myös tuomion pimeyden val-lan yli, mutta tämä ei vielä ole lopullinen, sillä pahat hen-get työnnetään viimeisessä tuomiossa kokonaan ulos, ja heidän valtansa sorretaan. Apostoli sanoo: »Sitten on loppu, kun Hän antaa valtakunnan Jumalan ja Isän hal-tuun, kukistettuaan kaiken hallituksen ja kaiken vallan ja voiman» (1 Kor. 15, 24). Ilmestysraamatussa sanotaan: »Perkele, joka eksytti heidät, heitettiin tuli- ja tulikivi-järveen, jossa myös peto ja väärä profeetta ovat, ja heitä vaivataan yöt päivät iankaikkisesti» (20, 10). Kristuksen toimi tuonelassa tapahtui kuoleman ja ylösnousemisen väliaikana. Hänen vaikutuksensa Hengessä käy nopeam-

min kuin hänen vaikutuksensa lihassa ollen. Noin kolme päivää täällä vastaa nyt kolmen vuoden tointa maan päällä. Kuolema oli Kristukselle pyhänä luonnoton, mutta Hän kärsi sen ihmiskunnan puolesta Jumalan uhrikaritsana, joka kantaa maailman synnit. Sentähden Hän kamppaili Getseemanessa kunnes voitti, ja Hän oli kuuliainen Isän tahdolle kuolemaan asti. Tässä ilmestyi Kristuksen rakkaus täydellisenä, ja se on maailmanhistorian korkein siveellinen teko. Pyhä totuus ja rakkaus esiintyvät Kristuksen kuolemassa. Viha ympäröi Häntä Golgatan kukkulallakin, mutta Hän rukoilee murhaajiensa puolesta.

Kristuksen ylösnousemus tapahtuu Herran henkivoimasta ja Isän toimesta. Jeesus sanoo: »Niinkuin Isä, joka elää, lähetti Minut, ja Minä elän Isän kautta» (Joh. 6, 57). »Minä panen henkeni, ottaakseni sen takaisin» (Joh. 10, 17). »Hajoittakaa maahan tämä temppeli, niin Minä pystytän sen kolmessa päivässä» (Joh. 2, 19). Kristus tunkee tuonen maassa läpi kuoleman henkisen vallan, hänen Henkensä voittaa kuoleman ruumiillisenkin vallan, ja Hän nostaa pyhien kuolleita ruumiitakin ylösnousemiseen. »Haudat aukenivat, ja monta nukkuneiden pyhien ruumiista nousi ylös. Ja he läksivät haudoistansa ja tulivat hänen ylösnousemisensa jälkeen pyhään kaupunkiin ja ilmestyivät monelle» (Matt. 27, 52. 53). Kristuksen ylösnouseminen haudasta ja hänen ruumiinsa uudistus ovat salaisuus, niinkuin kaikki syntyminen, emmekä voi täydellistä käsitystä saada ylösnousseen Kristuksen ruumiista. Tämä ei ole kaikin puolin uusi, eikä se ole yhtäinen vanhan kanssa. Siinä on vielä lihaa ja luita, ja haavat ovat vielä siinä nähtävät ja tunnettavat. Hän voi syödä, vaikkei Hän ravintoa tarvitse (Joh. 21, 10). »Hän näytti heille kätensä ja jalkansa» (Luuk. 24, 40). Leivän murtamisessa opetuslapset tunsivat Hänet, ja Hän söi heidän nähden. Ennen taivaaseen astumistaan ilmenee

Kristus tämmöisessä ruumiillisuudessa, mutta Hän ei ole paikallisuuteen sidottu, vaan Hän tulee huoneeseen, vaikka ovet ovat suljetut. Eikä Hän ole tunnettava tavalliselle aistilliselle huomiolle, vaan opetuslapsen silmän tulee ensin hengellisesti avautua, eikä tämä näkeminen ole pitkittyvää. Jeesus seiso i aamulla rannalla, mutta opetuslapset eivät tietäneet, että se oli Jeesus (Joh. 21, 4). Se opetuslapsi, jota Jeesus rakasti, sanoi: »Herra se on» (v. 7). Herra tekee itsensä näkyväksi ja näkymättömäksi, miten tahtoo. Tämä viittaa henkisen ruumiin ytimeen, joka vapaasti vallitsee ilmenemysmuotoa, niinkuin enkelitkin tekevät. Tämä ylösnoussut ruumis on perustus henkiselle ja on siksi muuttumaisillaan. Kirkastuneena on Kristus esikoinen kuolleista. Ne, jotka ennen Häntä herätettiin, saivat vaan entisen sielullisen ruumiillisuuden. Henok ja Elias siirrettiin elävinä taivaaseen. Mutta vasta Kristuksen ylösnousemisessa aukenee Jumalan kirkkauden taivas. Maallinen aineellisuus ei tee ruumiin kehitystä henkiseen elämänmuotoon mahdolltomaksi, vaan sen tekee turmeltumus. Maallisen ruumiillisuuden tarkoitus on kirkastua. Henki yhdistyi luomisessa alkeisesti ruumiillisuuden kanssa, mutta se tahtoo muodostaa tämän Hengen täydelliseksi elimeksi. Henkisenä on Kristuksen ylösnousseella ruumiilla voimaa, kuolemattomuutta ja kirkkautta (1 Kor. 15, 43).

Taivaaseen astumisessa Kristuksen ruumis kokonaan kirkastuu, ja Hengen yhteys Isän kanssa tulee täydelliseksi, niin että Kristus ruumiillisesti nousee siihen kirkkauteen, mikä Hänellä ennen oli. Ihmisen Poika koroitetaan Jumalan kirkkauteen. Taivaaseen nousee uusi, henkinen ruumis, joka ei enää ole aistillisesti nähtävä ja kuultava. Kristuksen sieluruumiillinen läsnäolo omainsa parissa loppui taivaaseen astumisella, mutta henkiruumiillinen läsnäolo kestää edelleen, ja se keskittyy sakramenteissa. Ruumiin hengellistymisen kautta mahdollisentuu

Ihmisen Pojan astuminen taivaan kirkkauteen. Ihmisruumiillisuus ei katoa Kristukselta taivaaseen astumisessa, vaan se kirkastuu ja muuttuu taivaalliseksi. Kirkastetusta Ihmisen Pojasta lähtee Helluntaipäivänä Hengen vuodatus, ja nyt alkaa uskovissakin henkinen kirkastus. »Me muutamme saman kuvan kaltaisiksi kirkkaudesta kirkkauteen, niinkuin vain voi muuttaa Herra, joka on Henki» (2 Kor. 3, 18). Niin uskova ihminen lopulta pääsee taivaalliseen kirkkauteen. Kristus saavutti Ihmisen Poikana täydellisyyden taivaaseen astumisessa, ja taivaissa Hän toimii välimiehenä, kunnes Hän jättää valtakunnan Isän haltuun.

Profetian toimi kehittyi Kristuksessa määräänsä. Kaikki profeetat ennustavat Kristuksesta, ja Jumala sanoi Moosekselle: »Profeetan Minä herätän heille heidän veljiensä keskuudesta, sinun kaltaisesi, ja Minä panen sanani hänen suuhunsa; Hän puhuu heille kaikki, mitä Minä Hänelle käsken» (5 Moos. 18, 18). Kristus ilmoittaa ihmiskunnalle Jumalan valtakunnan evankeliumin, ja Ilmestysraamatussa, joka on »Jeesuksen Kristuksen ilmestys, jonka Jumala antoi Hänelle» (Ilm. 1, 1), on Jumalan ennustus päässyt määräänsä. Uusia ilmestyksiä ei enää ilmene Jumalan valtakunnasta. On maailmallisia ennustuksia, jotka eivät kuulu Jumalan valtakunnan piiriin, ja pimeyden henkimaailma matkii ennustuksia uskon piirissä. Profetian Henki kirkastaa nyt sen Jumalan sanan, jonka Kristus, apostolit ja evankelistat ovat ilmoittaneet. Pimeyden henkimaailma matkii tässäkin Jumalan tekoja ja pyytää viedä ihmisiä harhaan. Taivaissa Kristus toimii ylimäisenä pappina, ja Hän rukoilee siellä meidän edestämme. »Koska meillä siis on suuri ylimäinen pappi, läpi taivasten kulkenut, Jeesus, Jumalan Poika, niin pitäkäämme kiinni tunnustuksesta» (Hebr. 4, 14). »Jeesus Kristus on se, joka on kuollut, onpa vielä herätettykin, ja Hän on Jumalan oikealla puolella, ja Hän

myös rukoilee meidän edestämme» (Room. 8, 34). Ja Kristus on kuningas, autuuden ruhtinas, joka hallitsee valtakunnassaan. Sanotaan Jumalasta psalmeissa: »Herra on perustanut istuimensa taivaassa, ja hänen valtansa hallitsee kaikkia» (103, 19). Ja lähtiessään taivaaseen sanoo Jeesus: »Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä» (Matt. 28, 18). Tällä vallalla Jeesus toimi välimiehenä, ja »Hänen on hallittava siihen asti, kunnes on pannut kaikki vihollisensa jalkojensa alle» (1 Kor. 15, 25).

§ 58.

Maailmansovituksen perusteet Raamatussa.

Maailmansovituksen on voitettava synnin vastakkaisuus maailmassa ja luotava uusi, korkeampi elämänyhdistys Jumalan kanssa. Kristuksen lunastus laskee syvemmän valon synnin yli, ja lunastus muodostuu synnin olennon mukaan. Synnin valta ei vain turmellut ihmisen olentoa, vaan se vaikutti hajoittavasti kaikkiin elämän aloihin, kun se turmeli Jumalan ja ihmiskunnan oikean suhteen. Sentähden oli uusi liitto tarpeen, joka loi uuden yhdistyksen Jumalan ja ihmiskunnan kesken ja pani vanhurskauden ihmiskunnan elämänperustukseksi. Kristuksen välitys ei ole vain muodollinen, niin että jonkunlainen oikeudellinen toimi voisi parantaa luopumuksen tuhoja, vaan uusi liitto luo oleisen sovinnon, jonka kautta vanhurskaus pääsee hallitsemaan ihmisen elämää, ja maailma sovitetaan. Sitä ei voi ihminen saada aikaan, sillä hän on syntinen ja tarvitsee itse lunastusta. Ja jos olisikin ollut synnitöntä ihmistä, jommoista ei ole ollut, niin tämä ei olisi voinut sovittaa maailman syntejä. Maailmansovinnon voi vain Hän saada aikaan, joka oli alussa Jumalan tykönä, ja joka oli Jumala, jossa, jonka kautta ja johon kaikki luotiin, ja joka kantaa kaikki voimansa sanalla, Jeesus Kristus. Hän voi kantaa ja poisot-

taa maailman synnit. Hän edustaa Ihmisen Poikana ihmiskuntaa ja maailmaa. Apostoli esittää maailmansovituksen varsinaisen perusteen sanoissa: »Jumala oli Kristuksessa ja sovitti maailman itsensä kanssa eikä lukenut heille heidän rikkomuksiaan, ja Hän uskoi meille sovituksen sanan» (2 Kor. 5, 19). Jumala yksin voi saada aikaan maailmansovituksen, kun Hän Kristuksessa sovittaa maailman itsensä kanssa. Ratsionalismilla, joka polkee Kristuksen jumaluuden ja tekee Hänet vain ihmiseksi, ei ole mitään maailmansovitusta eikä se tiedä mitään vasituista synnistä eikä Jumalan vihasta.

Synti turmeli ihmisluonnon, niin että se jakaantui kahteen ristiriitaiseen valtaan, lihaan ja henkeen, ja tämä vastakkaisuus vaikutti kaikkiin ihmiselämän kohtiin. Perhe-elämä rappeutui ja yhteiskunnallinen ja kansallinen elämä joutui itsekkyyden valtaan. Kristus rakentaa sentähden uuden liiton Jumalan ja ihmiskunnan kesken, joka tarjoaa apua kaikille sortuneille oloille. Omassa itsiössään Hän sovittaa lihan ja hengen; perheessä Hän pyhittää Jumalan säännöt ja on kuulianen vanhemmilleen ja kunnioittaa heitä. Kansallisissa oloissa Hän asettaa rakkauden ja totuuden arvoonsa, missä Hänelle ollaan kuuliaisia. Jumalan tahto ei ole vain joku toivomus Jumalan olennossa eikä joku aatteellinen ohje ihmiselle, vaan se on Jumalan olennon sisäinen laatuisuus, koko maailman elämää kannattava Jumalan voima. Ja synti ei ole vain joku aatteellinen puute ihmisessä, taikka yksityinen poikkeus Jumalan tahdosta, vaan se on ihmisolennon väärä suhde elämän korkeimpaan perusteeseen, josta väärä kehitys lähtee ja kasvaa polvesta polveen. Synti on jumalattomuus, joka kiihtyy vihaksi Jumalaa vastaan, ja laittomuus, joka kehittyy vääryydeksi, jonka kautta ihmisessä syntyy olennollinen epäsuhde Jumalaan. Ja tämän synnin takia on Jumalassa vastenmielisyys ihmiseen ja maailmaan. Jumalan vasituinen olento

ei muutu, mutta Jumalan sisämaailmallisuus ja hänen täällä kaikkea kannattava ja määräävä tahtonsa muuttuu vihaksi. Tämä viha ei ole vain jotakin ihmisen tietoisuudessa olevaa, vaan se on Jumalan sisäisen suhteen todellinen muuttuminen. Koko Jumalan maailmanjärjestys on syntiä ja syntisiä vastaan, ja ihmisen oma perustietämys, omatunto, tuomitsee häntä. Tämän Jumalan vihan takia joutuu syntinen tuomion alaiseksi, josta kirous on sisällinen ja kuolema ulkonainen seuraus.

Ihmiskunta ei voi tätä tuomiota poistaa. Sen voi vain Jumala, joka Kristuksessa sovitti maailman itsensä kanssa. Liitekohtia on kyllä Jumalan ja ihmisen välillä. Ihminen ei ole pahan alkuperäinen synnyttäjä, eikä hän ole olentonsa puolesta kokonaan paha, vaikka hän on kaikin puolin turmeltunut. Hänessä on vielä Jumalan kuva, jossa on mahdollisuus pelastukseen. Ja Jumala ei ole viha, vaan Hän on rakkaus. Mutta Hänessä on vihaa pahaa ja syntiä vastaan. Kun rakkaus on Jumalan olennon määre, niin se vaikuttaa kaikissa Jumalan toimissa, mutta viha, joka on suhteellinen määre, voi muuttua. Viimeisen tuomion päivänä, kun Jumala purkaa kaiken vihansa ja laskee ne, jotka hylkäävät hänen armonsa, kadotukseen, loppuu Jumalan viha, sillä maailmassa ei kukaan enää silloin vastusta hänen pyhää tahtoansa, vaan uudet taivaat ja uusi maa ovat täynnä hänen vanhurskauttaan.

Mutta Jumala ei voi välittömästi poistaa vihaa ja tuomiota, sillä Hän ei voi pahaa hyväksyä ja hyvänä kohdella. Niin kauan kuin synti on olemassa, täytyy Hänen vihassa asettua sitä vastaan, sillä hänen vihansa perustuu hänen olentonsa pyhyyteen ja vanhurskauteen. Maailman suhteen täytyy muuttua toiseksi Jumalaan nähden, ja tätä uutta suhdetta valmistaa Jumalan rakkaus. Ei mikään ulkonainen asia voi tähän Jumalaa pakottaa. Jumalalla olisi valta ja oikeus hukuttaa koko

maailma, mutta Hän on rakkaus. Jumala ei kuitenkaan voi välittömästi anteeksi antaa, sillä Hän on pyhä. Ja vastakkaisuus Jumalan ja maailman kesken on olennollinen. Tämä pysyisi anteeksiantamisen jälkeenkin, ellei Jumala toimittaisi uutta armontaloutta, jossa tämä vastakkaisuus voi poistua. Vastakkaisuutta on synnin kautta syntynyt Jumalassa rakkauden ja vihan kesken, ja nämä perustuvat molemmat Jumalan pyhyyteen. Jumalan viha on pyhä, ja sen vaatimukset ovat toteutettavat syntiin nähden. Muutoin ei löydy lunastusta synnin kirouksesta. Jumalan pyhyyden piirissä on lunastus rakennettava, jossa Jumalan rakkaus ja viha sovitetään vanhurskauden tiellä, ja uusi elämäntalous syntyy.

Jumalan tahdon sopusointu ilmenee maailmassa vanhurskautena. Kaikki Jumalan vaikutus maailmassa on vanhurskauden kannattama. Sentähden esiintyy Jumalan rakkauden ja vihan välitys Jumalan vanhurskauden ilmestyksenä. Vanhurskaus on Jumalan pyhyyden ilmenemys. Se vaikuttaa elävänä sääntönä ja luo hyvän, joka yksin vastaa Jumalan luomistarkoitusta, mutta toiselta puolen se tuomitsee Jumalan tahdon vastakkaisuutena pahan ja väärän. Jumalan armo ilmenee vanhurskauden säännön mukaisena, niin että voimassa oleva paha ja vääräys tuomitaan, ja Jumalan vanhurskauden vastavaikutus pahaan pääsee täyteen oikeuteensa. Mutta tämä tuomitseva vanhurskaus alistuu Jumalan rakkauden alle, niin että maailmasuunnitelman tarkoitusta vastaava sopusointu toteentuu maailmassa. Viha ja rakkaus sovitetään vanhurskaan välityksen kautta. Oikeus voittaa vääryyden, ja elämä kuoleman (Jes. 51, 4. 5). »Siion vapahdetaan oikeudella ja sen kääntyväiset vanhurskaudella» (Jes. 1, 27).

Kun synti eroittaa ihmisen Jumalasta, voi pelastus vain tapahtua sillä tapaa, että Jumalan rakkaus välittää uuden elämänyhdistyksen Jumalan ja ihmisen välillä. Uudessa

liitossa Jumalan rakkaus ilmenee niin valtavana, että se taivuttaa ihmistä lähenemään Jumalaa. Jumalan rakkaus alottaa ja kannattaa koko lunastustyötä, mutta Jumalan pyhyys vaatii, että Jumalan vihan sisälliset seuraukset ja Jumalan tuomitsevan vanhurskauden ulkonaiset seuraukset toteutuvat. Sentähden on lunastus välttämätön, jossa syntiin kuuluva kuoleman kirous saapi rangaistuksensa. Jumalan rakkauden voima ja Jumalan vanhurskauden järjestävä valta luovat uuden elämänjärjestyksen.

Syntiä seuraa kuolema Jumalan iankaikkisen järjestyksen mukaan. Kuolema on synnin oikeudellinen seuraus, sen tuomiollinen rangaistus. Ilman kuolemaa ei ole lunastusta synnistä, ei todellista anteeksisaamista, jolla olisi oikeudellinen voima. Jumalan maailmanjärjestys olisi rikottu ja syntein anteeksianto olisi mielivallan asia, ellei lunastusta olisi. Milloin kuolema vain seuraa ulkonaisena luonnon täytymyksenä, ei siinä voi lunastusta syntyä, sillä Jumalan vanhurskauden sääntö ei silloin toteennu siveellisesti. Lunastuksen olento vaatii kuoleman, joka seuraa vapaasta itsensäantautumisesta oikeudelliseen tuomioon, joka rangaistuksena seuraa syntiä. Syyttömänä täytyy kuolevan antautua Jumalan pyhään järjestykseen ja sovittaa sen oikeuden vaatimukset, vaikkei hän ole tähän velvoitettu. Sen kautta, että kuolema yhdeltä puolen on syyttömän kärsimä ja että se toiselta puolen on vapaan kuuliaisuuden uhri, voi se saada lunastusta synnistä aikaan. Apostoli sanoo: »Niinkuin Kristuskin rakasti meitä ja antoi itsensä meidän edestämme lahjaksi ja uhriksi» (Ef. 5, 2). Vanhassa liitossa oli kysymys synnin ajallisesta rangaistuksesta, ja uhrit otettiin täällä luonnon piiristä. Uhraaja pääsi näiden uhrien kautta liiton suhteeseen Jumalaan. Ja nämä uhrit olivat rajoitetut synteihin, joita tehtiin tietämättä ja tahottomatta. Mutta rikos sen sisällisessä olemuksessa jäi so-

vittamatta. Täällä vallitsi Jumalan kärsivällisyys, ja Hän katsoi synnin ohitse. Apostoli sanoo: »Noita tietämättömyyden aikoja on Jumala kärsinyt» (Ap. t. 17, 30). Täällä ei vielä ollut täydellistä synnin anteeksisaamista, eikä iankaikkista lunastusta. Ei Kristus mennyt »kauristen ja vasikkain veren kautta, vaan oman verensä kautta kerta kaikkiaan kaikkein pyhimpään ja sai aikaan iankaikkisen lunastuksen» (Hebr. 9, 12). »Sentähden on Hän uuden liiton välittäjä, jotta sen perustuksella, että hänen kuolemansa on tapahtunut lunastukseksi ensimmäisen liiton aikuisista rikkomuksista, ne, jotka ovat kutsutut, saisivat luvatus iankaikkisen perinnön» (Hebr. 9, 15). Uuden liiton välitystyö vaatii uhrin, joka ei sovi syntiä vain sen ajallisessa ilmauksessa, vaan sitä syntiä, joka on ihmisitsiöön kotiintunut, ja jolla on ihmisluonnossa asuntonsa. Synnin sovitus vaatii siis, että Jumala Kristuksessa sovittaa maailman itsensä kanssa; se vaatii synnittömän uhrikuoleman, joka ei ole kuolemaa ansainnut, ja tämä kuolema on kärsittävä ihmisluonnon todellisuudessa. Ainoastaan tämän synnittömän uhrikuoleman omaamalla on syntiselle pelastus mahdollinen tuomiosta. Apostoli sanoo: »Kristuksen rakkaus vaatii meitä, jotka olemme tulleet tähän päätökseen: yksi on kuollut kaikkien edestä, siis myös kaikki ovat kuolleet, ja Hän on kuollut kaikkien edestä, jotta ne, jotka elävät, eivät enää eläisi itsellensä, vaan Hänelle, joka heidän edestään on kuollut ja noussut ylös» (2 Kor. 5, 14. 15). »Me kaikki, jotka olemme kastetut Kristukseen Jeesukseen, olemme hänen kuolemaansa kastetut» (Room. 6, 3). Tähän kuolemaan antaa Jumala ainosyntyisen Poikansa. Hän, joka oli alussa Jumalan tykönä ja oli Jumala, menee rakkaudesta tähän kuolemaan kuuliaisena Isän tahdolle. Kristus kärsii ihmiskunnan ja maailman synnin oikeudellisen rangaistuksen, mutta Jumala antaa itse tämän uhrin, ja Hän on Kristuksessa sovittamassa maailman synnit. Ei

tämä kuolema ole kosta, vaan se on korkein rakkauden teko. Ja tämä Kristuksen sovintokuolema sovittaa maailman synnit, sillä sovittaja on ihmiskunnan ja luomakunnan korkein edustaja.

Tämän uhrin hedelmä on sovitus. Kristuksen sovintokuolema valmisti iankaikkisen lunastuksen. »Hän on meidän syntiemme sovitus, eikä ainoastaan meidän, vaan myös koko maailman syntien» (1 Joh. 2, 2). »Jumala lähetti Poikansa meidän syntiemme sovituksiksi» (1 Joh. 4, 10). Kun Kristuksen uhrikuoleman kautta vanhurskauden sääntö on pyhitetty ja sen vaatima uhri annettu, on se kuoleman laki, joka synnin tähden on lihaan yhdistynyt, oikeaksi tunnustettu, ja vanhurskauden vaatimus on arvoonsa asetettu. Jumalan pyhän tahdon vastakkaisuus syntiin on vanhurskaana pyhitetty, ja armo voi nyt oikeudenmukaisesti kääntyä syntisen puoleen pyhällä anteeksiannolla. Tämän sovituskuoleman kautta on Jumalan suhde ihmiskuntaan muuttunut. Hän sanoo: »Minä olen antanut anteeksi heidän vääryytensä, enkä ole enää muistava heidän syntejään» (Hebr. 8, 12). Jumala määrää itse tämän uhrin, ja Hän antaa sen. »Siinä rakkaus on — ei siinä, että me rakastimme Jumalaa, vaan siinä, että Hän rakasti meitä ja lähetti Poikansa meidän syntiemme sovituksiksi» (1 Joh. 4, 10). Jumalan armo on toiminut niin, että se voi oikeudenmukaisesti kääntyä syntisen puoleen. Sentähden ettei armo sorra Jumalan oikeuden järjestystä, vaan toimittaa pelastuksen vanhurskauden säännön mukaan, sanotaan sen vaikutusta lunastukseksi. Apostoli sanoo Kristuksen sovintokuolemasta: »Jossa meillä on lunastus hänen verensä kautta, rikkomusten anteeksisaaminen» (Ef. 1, 7). Sana lunastus osoittaa, että synnit ovat tuomiollisesti kiinnitetyt itsiöön, mutta tämä voi päästä niistä irti, kun lunastusvaatimus on täytetty sovitusuhrissa. Tätä vapahdusta synnin tuomiollisista siteistä osoittaa välittömästi sana

»päästö», jota usein käytetään Raamatussa, kun on puhetta syntien anteeksiantamisesta. Jeesus sanoo: »Kaikki synnit annetaan ihmislapsille anteeksi, mutta joka herjaa Pyhää Henkeä, hän ei saa ikinä anteeksi» (Mark. 3, 28. 29). Apostoli sanoo: »Kristus on lunastanut meidät lain kirouksesta, kun tuli kiroukseksi meidän edestämme» (Gal. 3, 13). Kristus syntyi lain alaiseksi »lunastamaan lain alaiset, jotta me pääsisimme lapsen asemaan» (Gal. 4, 5); »nyt Hän on yhden ainoan kerran ilmestynyt maailman aikojen lopulla poistaakseen synnin uhraamalla itsensä» (Hebr. 9, 26). Syntein anteeksisaamista sanotaan Raamatussa myös puhdistukseksi tuomiollisessa mielessä, kun synnin tuomitseva kirous poistetaan omastatunnosta. Syynalainen, joka on sortunut omantunnon tuomion alle, mutta pääsee syntein anteeksiannossa vapaaksi henkisen tuomion siteistä, tulee tähän nähden puhtaaksi. Raamattu sanoo: »Kuinka paljoa enemmän Kristuksen veri, Hänen, joka iankaikkisen Hengen kautta uhrasi itsensä viattomana Jumalalle, on puhdistava meidän omantuntomme kuolleista teoista palvelemaan elävää Jumalaa!» (Hebr. 9, 14). Sovituksessa toteuttaa Jumalan viha pyhän vaatimuksensa, mutta vanhurskaudessa toimii samassa rakkaus, kun Jumala itse valmistaa sovituksen, josta armon runsas kehitys lähtee. Sovitus valmistaa sovinnon. Apostoli sanoo: »Jos me silloin, kun vielä olimme Jumalan vihollisia, tulimme sovitetuiksi Hänen kanssaan hänen Poikansa kuoleman kautta» (Room. 5, 10). »Kaikki on Jumalasta, joka on sovittanut meidät itsensä kanssa Kristuksen kautta» (2 Kor. 5, 18). »Antakaa sovittaa itsenne Jumalan kanssa» (2 Kor. 5, 20). Sana »sovittaa» osoittaa, että maailma on Jumalasta vieraantunut, ja uusi henkinen yhdistys on syntynyt, joka on rakkauden kannattama. Tämä sovitus kohdistuu koko maailmaan, ja pahojen henkien turmeleva vaikutuskin siihen loppuu aikanaan. Jumala näki

hyväksi, että Hän Hänen kauttaan sovittaisi itsensä kanssa kaikki» (Kol. 1, 20). »Kristus kärsi kerran kuoleman synnin tähden, vanhurskas vääräin edestä, johdattaakseen meidät Jumalan tykö» (1 Piet. 3, 18). »Koska meillä siis, veljet, on luja luottamus siihen, että meillä Jeesuksen veren kautta on pääsö kaikkein pyhimpään» (Hebr. 10, 19). Samaa osoittaa myös sana »yhteys» apostolin sanoissa: Meillä on yhteys Isän ja hänen Poikansa kanssa (1 Joh. 1, 3).

Sovitus koskee ihmisiä, sillä he olivat Jumalan vihamiehiä. Apostoli sanoo: »Teidätkin, jotka ennen olitte vieraantuneet ja mieleltänne olitte hänen vihamiehensä» (Kol. 1, 21). *Mutta se kuuluu myös Jumalaan.* »Kaikki on Jumalasta, joka on sovittanut meidät itsensä kanssa Kristuksen kautta» (2 Kor. 5, 18). Tällaiset lauseet osoittavat, että Jumalalla on jotakin ihmisiä vastaan, ja se on hänen vihansa syntiin. Mutta emme silti voi sanoa, että Jumala olisi ihmisen vihamies, sillä Hän on Isä, joka vihassakin rakastaa ja pyytää ihmiskunnan pelastusta. Mutta perkele on ihmiskunnan vihamies, joka koettaa saada sitä kadotukseen. Pyhänä on Jumala syntiä ja synnille antautunutta ihmistä vastaan, ja sentähden on lunastus tarpeen, jossa Jumalan vanhurskaus esiintyy. Sovitustyössä ei Jumalan rakkaus ole vaikuttamaton, niin että Hän vaan antaisi sovittaa itseään, vaan hänen sovittava rakkautensa pelastaa ihmisen. Sovitus ja siitä lähtevä sovinto on seuraus Jumalan rakkaudesta. »Jumala tuo ilmi rakkautensa meitä kohtaan siinä, että Kristus, meidän vielä ollessamme syntisiä, kuoli meidän edestämme» (Room. 5, 8). Jumalassa on siis rakkautta syntisiäkin kohtaan, eikä se vain synny sovituksen kautta. Raamattu ei sentähden sano: Jumala on sovitettu, eikä vain: Jumala on sovittanut maailman, vaan Raamattu sanoo: Jumala sovitti maailman itse kansansa, sillä Jumalan rakkauden täytyi omassa itsessään

voittaa vastakohta syntiseen maailmaan. Sovitus perustuu Jumlan armahtavaan rakkauteen.

Jumalan rakkaus ei vaikuta sovintoa vain siten, että se päästää ihmisen tuomiollisen vihan siteistä, vaan se vaikuttaa myös oleisesti rauhaa rakentavana. Jumala näki hyväksi, »että Hän, tehden rauhan hänen ristinsä veren kautta, Hänen kauttaan sovittaisi itsensä kanssa kaikki» (Kol. 1, 20). Ne, jotka olivat Jumalalle vieraantuneita, pääsivät sovituksen voimasta kuolemasta elämään, vihan vallasta rakkauden yhteyteen Jumalan kanssa. He ovat Jumalalle rakkaita, kun ovat sovituksen omanneet, eivätkä he enää ole vihan lapsia. »Olkaa siis Jumalan seuraajia niinkuin rakkaat lapset» (Ef. 5, 1). Kaikki elämän täydellisyys, joka vielä on tulevaisuudessa odotettavana, kehittyy elimellisesti tästä maailmansovituksesta ja on sen hedelmä (Kol. 1, 20—22). Sovitus, jossa ihminen yhdistyy Jumalan kanssa, on vastakuva syntiinlankeemukseen (Room. 5, 17). Sovituksessa on maailmansovitus tapahtunut, katsomatta yksityisen ihmisen tietämiseen, tahtomiseen ja tekemiseen. Ja sovitus ei ole olemassa vain jonakuna ulkonaisena tapahtumana, vaan se on johonkin määrään vaikuttava yksilön oloihin ja asemaan. Koko maailmalla on sovituksen kautta jotakin, mikä sillä ei ollut ennen sovitusta, niinkuin maailmalla on jotakin kärsittävää syntiinlankeemuksen kautta. Tämä edellyttää toista perustetta Jumalan maailmahallinnossa. Kun Kristus astui Jumalan hallitusistuimelle ja sai kaiken vallan taivaassa ja maan päällä, tuli armon peruste määräämään maailman hallintoa. Maailmansovitus on päässyt elimelliseen yhteyteen ihmiskunnan kanssa, kun se Kristuksessa Ihmisen Poikana toteentui, sillä Hän on inhimillisessä perusmuodossaan maailman sovitus. Toinen Aadam on tällöisenä perusitsiönä elimellisessä yhteydessä koko ihmiskunnan kanssa, ja tähän perustuu yleinen ylösnousemus, niinkuin yleinen

kuolema perustuu elimelliseen yhteyteen ensimmäisen Aadamin kanssa, joka luopui Jumalasta. Kristusta sanotaan sentähden omassa itsiössään maailman sovitukseksi. »Hän on meidän syntiemme sovitus, eikä ainoastaan meidän, vaan myös koko maailman syntien» (1 Joh. 2, 2). Kristus on meidän rauhamme (Ef. 2, 14), meidän pyhityksemme ja lunastuksemme (1 Kor. 1, 30). Maailmalla on sovitukselta se yleinen etu, ettei syntiä lueta sille esteeksi, vaan sille tarjotaan autuus sovituksen virran kautta, ja jokainen saa tulla Kristuksen tykö armoa pyytämään. Niinkuin synnistä lähtee kiusaava ja viettelevä voima, niin lähtee sovitukselta Jumalan kutsumus, joka vetää ihmisiä Kristuksen tykö ja pyytää heitä sopimaan Jumalan kanssa (Luuk. 14, 16; Joh. 12, 32). Kaikille luomuksille on evankeliumi tarjona sovituksen välimenä, mutta kaikessa jumalallisessa vaikutusvoimassaan jättää se kuitenkin siveellisen omaamisen yksilölle, ja vain tämän omaamisen kautta tulee se ihmisen itsiöliseksi omaisuudeksi.

Jumalan sovituksen vaikutusta sanotaan Raamatussa vanhurskaudeksi, ja uskova saa vanhurskauttamisessa Jumalan vanhurskauden omakseen. »Armolahja tulee monesta rikkomuksesta vanhurskaudeksi» (Room. 5, 16). Evankeliumissa »Jumalan vanhurskaus ilmenee uskosta uskoon» (Room. 1, 17), »jotta me Hänessä tulisimme Jumalan vanhurskaudeksi» (2 Kor. 5, 21). Roomalaisepistolän ensimmäisessä luvussa kuuluvat Jumalan voima ja Jumalan vanhurskaus yhteen käsitteeseen. Sentähden ei vanhurskaus ole vain joku ulkonainen suhde Jumalaan, yhtä vähän kuin voima ja viha ovat jotain semmoista, vaan se on Jumalaan kuuluva ja Jumalasta lähtevä vanhurskaus. Apostoli etsii sitä vanhurskautta, »joka tulee Kristuksen uskon kautta, joka tulee Jumalasta uskon perusteella» (Fil. 3, 9). Tämä vanhurskaus vaikuttaa evankeliumissa Jumalan voimana uskossa ja usko-

vaan, niin että ihminen elää. Se on elähyttävä Jumalan voima, jota sanotaan elämän vanhurskauttamiseksi (Room. 5, 18), ja se tekee ihmisen kuolleesta eläväksi (6, 13). Tähän kuuluu apostolin sana: »Kuka ikinä Hänessä pysyy, hän ei tee syntiä, kuka ikinä tekee syntiä, hän ei ole Häntä nähnyt eikä Häntä tuntenut. Lapsukaiset, älkää antako kenenkään eksyttää teitä. Vanhurskauden tekijä on vanhurskas, niinkuin Hän on vanhurskas. Joka syntiä tekee, hän on perkeleestä, sillä perkele on tehnyt syntiä alusta asti» (1 Joh. 3, 6—8). Uskovan ihmisen vanhurskaus perustuu siis vanhurskaan Jumalan vanhurskauttamiseen. »Osoittaaksensa vanhurskauttaan nykyajassa, jotta itse olisi vanhurskas ja vanhurskauttaisi sen, jolla on Jeesuksen usko» (Room. 3, 26). Tämä vanhurskauttamus on vapaa armon lahja. »Jos yhden ihmisen lankeemuksen tähden kuolema on hallinnut tuon yhden kautta, niin paljon enemmän ne, jotka saavat armon ja vanhurskauden lahjan runsauden, tulevat elämässä hallitsemaan tuon yhden, Jeesuksen Kristuksen kautta» (Room. 5, 17). Armosta uskova vanhurskautetaan. »Armosta te olette pelastetut uskon kautta, ette itsenne kautta, se on Jumalan lahja, ette tekojen kautta, jottei kukaan kerskaisi» (Ef. 2, 8. 9). Tämä Jumalan vanhurskauttaminen lähtee maailmansovituksesta. Jumalan vanhurskaus on Välittäjässä ja sovitusarmossa sisällisenä, ja se annetaan oleisessa todellisuudessa uskovalle, niin että Raamattu sanoo uskovan tulevan Jumalan vanhurskaudeksi (2 Kor. 5, 21). Maailmansovituksen tarkoitus on, että me Kristuksessa tulemme Jumalan vanhurskaudeksi. Tämän vaikuttaa sovitusarmo, niin että syntisen puolella on vastaanottaminen (Room. 5, 17). Jumalan armo esiintyy sekä vanhurskauden virkana (2 Kor. 3, 9), että sovituksen virkana (2 Kor. 5, 18). Ne ovat uudessa liitossa vanhurskautetut, joissa Jumalan vanhurskaus Kristuksessa on tullut sisälliseksi omaisuudeksi, ja ne ovat Raamatun mu-

kaan sovitettut, joihin Jumalan rakkaus on vuodatettu Pyhän Hengen kautta, niin että ovat vihan asemasta siirtyneet rauhan asemaan. »Toivo ei salli häpeään joutua, sillä Jumalan rakkaus on vuodatettu meidän sydämiimme Pyhän Hengen kautta, joka on meille annettu» (Room. 5, 5). Tämä henkinen omaisuus ei ole semmoinen, ettei siinä olisi omaa toimintaa tarpeen, sillä se on itsiöllisesti omattava ja kehitettävä, vaikka Jumalan rakkaus ja vanhurskaus annetaan armolahjana uskovalle.

Kun ihminen uskossa omaa vanhurskauden lahjan, saapi hän Jumalan vanhurskauden, jolla on kehitysvaima. Sovitustoimen keskitetty vaikutus on vanhurskauttaminen. Kristuksessa siirtyy Jumalan vanhurskaus uskovaan, joka omaa sen lahjana. Mutta tätä vanhurskautta ei omata siveellisenä omaisuutena, vaan vanhurskauden voimana ja kykynä. Niin on syntikin aluksi elimellinen peruste, josta synnin kehitys ja kuolema lähtee. Ennenkuin ihminen on tietoisesti syntiä tehnyt, on synti lapsessa elävä siemen ja voima. Samoin Jumalan vanhurskauden sisällisenä elämänperusteena. »Ei nyt menenä. Tuomiollinen kuoleman kehitys lakkaa vanhurskautetussa, sillä uskova omaa Kristuksessa Jumalan vanhurskauden sisällisenä elämänperusteena. »Ei nyt siis ole mitään kadotustuomiota niille, jotka Kristuksessa Jeesuksessa ovat» (Room. 8, 1). Vanhurskautettu on ristinnaulittu ja haudattu Kristuksen kanssa. Mutta Hänessä alkaa oleisesti uusi elämänkehitys, kun lain vanhurskaus täytetään hänessä. »Jumala tuomitsi synnin lihassa, jotta lain vanhurskaus täytettäisiin meissä, jotka emme vaella lihan mukaan, vaan Hengen» (Room. 8, 4). Sentähden ovat vanhurskautetut ylös nousseet Kristuksen kanssa ja vaeltavat uudessa elämässä. Usko on se sydämen asema, jota Jumala tahtoo, ja tälle perustukselle rakentuu vanhurskas elämä uskon kuuliaisuudessa.

Uskon kautta tulee Jumalan vanhurskaus Kristuksessa uskovan henkiseksi omaisuudeksi. Tuomiollinen vanhurskauttaminen tapahtuu lopullisesti tuomiopäivänä, jolloin kullekin annetaan hänen tekojensa mukaan. Silloin kysytään, kuinka ihminen on Jumalan armoa käyttänyt ja elämässä omannut. Tässä vanhurskauttamisessa saapi uskova kirkkautta, kunniaa ja rauhaa (Room. 2, 10). Mutta tätä ennen tapahtuu armonajassa vanhurskauttaminen, joka lähtee armosta uskon perustuksella, jossa Jumala ei katso tekoja, eikä tuomitse tekojen niukaan, vaan vanhurskauttaa armosta.

Jumalan toimet eivät ole ihmistoimen kaltaisia. Jumalalle on se mahdollista, mikä ihmiselle on mahdotonta. Raamattu sanoo Jumalasta: »Hän sanoi, ja se tapahtui, Hän käski, ja niin kävi» (Ps. 33, 9). Niinkuin Jumalan sana maailman luomisessa on luova, niin on se myös armon valtakunnan piirissä. Kristus sanookin ihmisen elävän jokaisesta sanasta, mikä Jumalan suusta lähtee (Matt. 4, 4). Vanhurskauttaminen on Jumalan voimatoimi, joka käy yli kaiken inhimillisen mahdollisuuden. Eroitus uuden ja vanhan liiton välillä esiintyy vanhurskauttamisessakin. Jumalan vanhurskaus ei ole uudessa liitossa vain luvattu, vaan se omaksutaan uskovalle Hengen voimassa sisällisesti. Vanhan liiton sovitukset, peseminen, puhdistus ja pyhitys, tapahtui ulkonaisissa toimissa, sentähden ne eivät voineet todella rauhoittaa omaatuntoa, eivätkä ne voineet sovittaa syntiä iankaikkisessa mielessä. Uuden liiton armoittava vanhurskauttaminen on vanhan liiton vanhurskauttamisen täyttämys, sillä tämän puhdistus ja pyhitys on sisällinen ja olennollinen, ja se vaikuttaa iankaikkisen Hengen voimassa. Rakkaus on lain täyttämys, ja uusi laki annetaan Pyhällä Hengellä sydämeen. Tämä on se vanhurskauden lahja, josta Paavali puhuu, se uusi, vahva Henki, jota Daavid pyytää. Tähän vanhurskauttamiseen kuuluu siunaaminen

»kaikella hengellisellä siunauksella taivaallisissa Kristuksessa» (Ef. 1, 3). Uudessa liitossa on eläväksi tekevä Henki; sentähden on sen vanhurskauttamus elämän vanhurskauttaminen. Kun ihminen uskoo siihen Jumalaan, joka vanhurskauttaa syntisen, niin Jumala ei lue hänelle syntiä, vaan lukee hänelle uskon vanhurskaudeksi, ja tämän uskon perustuksella saapi hän vanhurskauden armon ja lahjan Jeesuksessa Kristuksessa, niin että hän Jumalan Hengessä pestään, pyhitetään ja vanhurskautetaan. Tähän vanhurskauttamiseen liittyy kirkastus, jossa Jumalan kirkkaus tulee uskovan omaisuudeksi, ja hänen ruumiinsa tulee Kristuksen kirkkaan ruumiin kaltaiseksi.

§ 59.

Maailmansovitus.

Kristus on Jumalan Sanana alkuperäinen välittäjä Jumalan ja maailman välillä kaikkina maailmankausina. Hän on Jumalan kirkkauden säteily ja hänen olemuksensa perikuva, ja Hän edustaa omassa itsiössään Jumalaa ja maailmaa. Ihmisen Poikana Kristus keskittää itsessään koko ihmiskunnan, ja Hän voi synnittömänä ottaa päälleen maailman synnin kuolemantuomion. Kristus-itsiössä on Jumalan elämä ja ihmiskunnan elämä todellisena olemassa, sillä Hän on pelastuksen keskus-itsiö. Sentähden vaikuttaa Jumala itse Hänessä. Minkä Hän kärsii, sen kärsii ihmiskunta, ja minkä Hän Jumalta saapi, sen Hän omaa ihmiskunnan hyväksi. Uuden elämän välittäjänä Kristus ottaa synnin oikeudellisen tuomion päälleen ja menee rakkaudesta kuolemaan, perustaakseen uuden elämänyhdistyksen Jumalan kanssa. Kristuksen kuolema ei lähde luonnon välttämättömyydestä, vaan Jumalan maailmansuunnitelmasta, sillä tämä voi toteentua ainoastaan Jumalan ihmistymisen ja

Kristuksen lunastuksen kautta. Apostoli sanoo juutalaisille, että Kristus luovutettiin heille »Jumalan ennen määrätyn päätöksen ja edeltätietämyksen mukaisesti» (Ap. t. 2, 23). Juutalaiset kokoontuivat tekemään kaikki, minkä hänen kätensä ja päätöksensä oli edeltämäärännyt tapahtuvaksi (Ap. t. 4, 28). Kristuksen kärsiminen esiintyy Jumalan vaikutuksena, joka täyttää tahdonsa synnin tuomitsemisessa. Synnittömänä Kristus vapaasti Hengen voimassa toteuttaa tämän tahdon. Kristuksen uhrikuolema on vanhurskaan Jumalan rakkauden tahdon mukainen. Toiselta puolen on Kristuksen kuolema ihmiskunnan synnin seuraus. Kristuksen ristin ympärillä on edustajia kaikista kansankerroksista, ja synti esiintyy täällä valheena ja vihana Jumalan lähettämää Vapahtajaa vastaan, joka on täynnä armoa ja totuutta. Kristus menee viattomana pyhässä rakkaudessa kuolemaan ihmiskunnan synnin tähden; Hän kantaa maailman synnin ja kärsii, mitä ihmiskunnan olisi pitänyt kärsiä. Kristuksen kuolemassa yhdistyy siis synnin uhrin edellytykset: Hän pyhittää vapaasti Jumalan vanhurskauden, ja Hän kärsii syyttömänä vieraan synnin tähden. Kristus uhraa papillisesti itsensä ihmiskunnan sovinnoksi ja on meidän ylimäinen pappimme.

Kristus kantaa kärsivänä maailman synnin, ja sen kautta ottaa Hän sen pois. Johannes kastaja sanoi: »Katso, Jumalan Karitsa, joka ottaa pois maailman synnin» (Joh. 1, 29). Alkukielen sana tietää sekä »kantaa» että »ottaa pois». Uhrieläimistä sanottiin, että ne kantoiivat uhraajien synnit. Kristus kantaa ihmiskunnan synnit niin todellisesti, että apostoli sanoo: »Sen, joka ei synnistä tietänyt, Hän meidän edestämme teki synniksi» (2 Kor. 5, 21). Raamattu puhuu usein tästä Kristuksen kärsimisestä meidän tähtemme, meidän puolestamme, meidän edestämme ja meidän sijastamme. Hän »on alttiiksi annettu meidän rikostemme tähden» (Room.

4, 25); »Kristus kärsi kerran kuoleman syntien tähden, vanhurskas vääräin edestä» (1 Piet. 3, 18); Ihmisen Poika on tullut »antamaan sielunsa lunnaiksi monen edestä» (Matt. 20, 28). Alkukielessä käytetään erilaisia sanoja osoittamaan tätä Kristuksen kärsimistä ihmiskunnan edestä. Kristus kantaa kuolemassaan ihmiskunnan synnin seuraukset ja Jumalan tuomion, ja Hän kantaa sen ihmiskunnan edustajana »kaikkien edestä» (1 Tim. 2, 6). Sentähden voi apostoli sanoa: »Yksi on kuollut kaikkien edestä, siis myös kaikki ovat kuolleet» (2 Kor. 5, 14). Kun Kristus antaa sielunsa lunnaiksi, ottaa Lunastaja ihmiskunnan rikoksen ja rangaistuksen oleellisesti päälle ja antaa itsensä uhriksi, niin että Jumalan vanhurskaus pyhitetään, ja ihminen pääsee uskonsa kautta vapaaksi synnin oikeudellisista siteistä.

Ihmiskunnan luonnollisissa kärsimyksissä ja varsinkin kuolemassa ilmenee Jumalan rangaistus synnin yli. Kuoleman oleellinen todellisuus on sisäisessä yhteydessä synnin kanssa, ja se esiintyy maailmansääntönä. Maailmanelimistö on synnin kautta joutunut kuoleman kehityksen alaiseksi sen kautta, että Jumalan maailmassa oleva tahto vaikuttaa syntiä vastaan. Lain kautta tulee ihminen tietoiseksi kuoleman tuomiollisesta luonnosta. Ihminen voi kuolla niinkuin eläin, jos hän lihallistuneena ei ole tullut tietoiseksi kuoleman olennosta, mutta tämä paljastuu hänelle kauhastavassa todellisuudessa kuoleman jälkeen. Kuoleman sisäisen tuomion voima jää kuitenkin kaikille ihmisille johonkin määrään kätkeytyksi, mutta Kristuksen Hengelle on kuoleman tuomiollinen olento täysin tunnettu. Kuoleman syvä sielunvaiva on vain osaksi meille tunnettu, mutta Kristuksessa Ihmisen Poikana keskittyy kuoleman synnintuska yhteen maljaan. Jeesus sanoo: »Minä olen kasteella kastettava, ja kuinka olenkaan ahdistuksissa, kunnes se on täytetty!» (Luuk. 12, 50). »Nyt minun sieluni on järkytetty» (Joh.

12, 27). »Jos tahdot, niin ota pois Minulta tämä malja» (Luuk. 22, 42). Kristus tuntee synnittömänä syvenmin synnin kirouksen kuin ihminen. Apostoli sanoo: »Kristus tuli kiroukseksi meidän edestämme» (Gal. 3, 13). Hän tuntee uhrikaritsana Jumalan tuomion kärsimisessä. Hän maistaa kuoleman kaikkien edestä ja tuntee itsensä Jumalan hylkäämäksi. Sentähden Hän huutaa ristinpuulla: »Jumalani, Jumalani, miksi Minut hylkäsit?» (Matt. 27, 46). Raamattu sanoo: »Jotta Hän Jumalan hylkäämänä (eroitettuna Jumalasta) olisi kaikkien edestä maistanut kuoleman» (Hebr. 2, 9). Kun synti ei ollut sovitettu, kärsi Kristus kuoleman tuskassa synnin kirouksen koko sen todellisuudessa, ei vain ruumiillisena vaivana, vaan myös henkisesti Jumalan tuomiollisena kirouksena. Pimeyden valta liikkuu sillä alalla, minkä Jumala on hyljännyt, ja ihmiskunta on synnillään joutunut perkeleen vallan alaiseksi; sentähden joutui Kristuskin kuoleman tuskissa tekemisiin pimeyden maailmanvallan kanssa. Kristus astui pimeyden hetkeen ja valtaan ja tunkeutui väkevän huoneeseen ja riisti häneltä hänen aseensa. Kristus kesti kuoleman kärsimyksissä pimeyden vallan hyökkäykset, ja niinkuin synnin koko valta keskittyi kuolemassa, niin keskittyi tässä koko pimeyden valtakin.

Kristuksen lunastava vaikutus on siinä, ettei Hän ainoastaan kärsi viattomana uhrina, vaan itsetoimivana Hän menee kuolemaan ja voittaa sen Hengen voimalla. Kristus uhraisi itsensä »iankaikkisen Hengen kautta» (Hebr. 9, 14). Hän on pappi »katoamattoman elämän voimasta» (Hebr. 7, 16). Iankaikkisen Hengen voima kehittää Kristuksen omassa itsiössä kärsimisessä ja kuolemassa elämän toimen, joka voittaa kuoleman. Kristuksen kärsimisellä ei siis vain ole oikeudellista vaikutusta, vaan siihen liittyy siveellinen toimi, joka katoamattoman Hengen voimalla rakentaa henkisen lunastuksen. Kristus

toimii pappina kuolemassa ja antautuu kokonaan Jumalan tahdon kuuliaisuuteen, mutta iankaikkisen Hengen voimalla Hän voittaa täydellisesti lihan, niin että se tulee Jumalan Hengen alistuvaiseksi elimeksi. Kristus voittaa kuolemassa synnin ja kuoleman kirouksen, jonka alla ihmiskunta huokasi, ja Hän tulee elämän ruhtinaaksi, joka antaa uskovalle iankaikkisen elämän.

Tämän lunastuksen kautta luo Kristus uuden yhdistyksen Jumalan ja maailman välillä, jossa Jumalan rakkaus ja vanhurskaus yhtyvät. Kristuksen kuolemassa tulee selvimmin ilmi, että Jumalan suhde maailmaan perustuu rakkauteen ja vanhurskauteen. Pelastaakseen maailman antaa Jumala ainokaisen Poikansa kuolemaan, ja Hän rakentaa rauhan itsensä ja maailman välille lunastuksen kautta. Jumalan maailmansuunnitelma, josta Kristuksen tuleminen maailmaan lähtee, ei tarkoita maailman hylkäämistä, ei yhden ainoankaan ihmisen, vaan se tahtoo sovittaa maailman ja liittää yhteen maan ja taivaan, Jumalan ja ihmisen. Kristus on täydellisesti omannut Jumalan tahdon sekä sen tuomiolliset ehdot että sen rakkauden tarkoituksen. Jumalan rauhan ja vanhurskauden toimi saa Kristus-itsiössä keskeisen perusteen maailmassa, ja sen kautta on täällä elimellinen peruste olemassa, joka rakentaa henkisen yhteyden Jumalan ja ihmiskunnan välille. Kristuksen kuolemassa on elimöimisvälin syntynyt Kristus-itsiössä, joka luo uuden yhdistyksen lihallisen ihmisluonnon ja Jumalan henkilönnön välillä. Jeesus sanoo: »Totisesti, totisesti Minä sanon teille: jos ei vehnänjyvä putoa maahan ja kuole, niin se jää yksin; mutta jos se kuolee, niin se tuottaa paljon hedelmää» (Joh. 12, 24). On yleinen sääntö luomakunnassa, että alhaisemman elimistön muodostuminen korkeampaan, ja rajoitetun muodon monistuminen tapahtuu kuoleman välityksellä. Mutta tuossa elimistössä tulee olla sisäinen elämäntäyteys, joka kuoleman

kautta vapaantuu ja monistuu. Tämä elimöimisperuste korkeampaa elämää varten on Kristuksen kuoleman tarkoitus.

Kristus vaikuttaa verensä kautta niihin, jotka ovat uskossa Häneen yhdistyneet, synnistä puhdistavana ja Jumalan kanssa yhdistävänä perusteena. Kristuksen veri on lunastusvälin, ja siinä on puhdistusvoima uskovalle. Se on oikeudellinen pelastusvälin, jonka kautta uskova vapaantuu pimeyden vallasta. Jumala on julkiasettanut Kristuksen Jeesuksen »olemaan sovituksen välineenä uskon kautta hänen veressään» (Room. 3, 25). »Paljon ennemminhän me siis nyt, kun olemme vanhurskautetut hänen veressään, pelastumme Hänen kauttaan vihasta» (Room. 5, 9). Kun Kristuksen veri on lunastuksen elimöimisvoima sielullis-ruumiillisessa itsiössämme, on se myös Jumalan seurakunnan rakentava välin lunastavana ja yhdistävänä voimana. Kristus-itsiö vaikuttaa yhteydessä hänen verensä kanssa. Raamattu sanoo: »Lihan sielu on veressä» (3 Moos. 17, 11). Veri kannattaa sielun elämää ja elähyttää ruumiin. Sielun omituinen luonto määrää veren vaikutuksen. Syntisessä sieluelämässä ei hengellä ole elimöivää voimaa, sillä synnin turmeleva valta vaikuttaa siinä. Jeesus sanoo: »Henki se on, joka eläväksi tekee; liha ei hyödytä mitään» (Joh. 6, 63). Mutta Kristus on synnitön, ja Hän on ihmistynyt Jumalan Poika; sentähden hänen verensä vaikuttaa henkisesti elimöivällä voimalla sielullis-ruumiillisessa piirissä. Pietari sanoo: Me olemme lunastetut Kristuksen »kalliilla verellä» (1 Piet. 1, 19). Kristuksen veren lunastava voima perustuu Kristuksen ehdottomaan puhtauteen ja jumalalliseen itsiöön. »Jeesuksen Kristuksen, hänen Poikansa veri puhdistaa meidät kaikesta synnistä» (1 Joh. 1, 7). Kun Kristus vuodattaa verensä, uhraa Hän itsensä ja antaa sielunsa lunnaiksi (Matt. 20, 28). Apostoli sanoo, että Kristus on omalla verellään itselleen ansainnut seu-

rakunnan (Ap. t. 20, 28). Kristuksen iankaikkisen Hengen kautta elävä sielu vaikuttaa taivaallisella voimallaan Kristuksen veressä, ja sentähden on se lunastusvälin, joka puhdistaa omantunnon ja vaikuttaa iankaikkisen lunastuksen (Hebr. 9, 14). Kristuksen veri puhdistaa uskovan ja yhdistää hänet Jumalan kanssa, niin että uusi elämänkehitys alkaa Hengen elimöivän voiman kautta. Kristus on »vanhurskaantunut Hengessä» (1 Tim. 3, 16). Hän on uuden elämän kannattaja ihmiskunnassa, ja Hän on Jumalan valtakunnan pää, joka yhdistää henkisyyden ja ruumiillisuuden, taivaallisen ja maallisen.

Kristuksen ylösnouseminen tapahtuu Jumalan voiman vaikutuksesta, joka on Kristuksessa ja jossa Jumala kirkastaa Kristuksen. »Kristus on herätetty kuolleista Isän kirkkauden kautta» (Room. 6, 4). Rauhan Jumala tuo Kristuksen haudasta (Hebr. 13, 20), ja vanhurskas Isä kirkastaa rakkautensa Hänessä (Joh. 17, 25). Kristus on rauhamme ja vanhurskaudemme (1 Kor. 1, 30). Kristuksen koroituksessa ilmenee Jumalan rakkaus ja vanhurskaus. Ylösnousseena on Kristus elämän ruhtinas, jolla on elämä itsessään, ja joka antaa elämän uskoville (Joh. 5, 21). Kristuksen ylösnouseminen välittää ihmiskunnan yleisen ylösnousemisen, mutta elämän ylösnousemiseksi tulee se niille, jotka uskossa ovat omistaneet Hänet. Ensimmäisen Aadamın lankeemuksen kautta tulee ruumiillinen kuolema kaikille ihmisille, mutta kadotus välitetään ihmisen oman synnin kautta.

Taivaaseen astumisen kautta on Kristuksen ruumis kirkastunut, ja Kristus on Ihmisen Poikana ja maailman Lunastajana koroitettu Jumalan valtaistuimelle. Kristus on palannut Jumalan kirkkauteen, ja ihmisluonto on niin yhdistynyt Jumalan Poikaan, että sekin on pukeutunut Jumalan voimaan. Kun Kristus ihmistyi, astui Pojan kirkkaus inhimilliseen ruumiiseen, ja taivaaseen as-

tuessa siirtyy inhimillinen ruumiillisuus taivaalliseen kirkkauteen. Ja kirkastunut Kristus vuodattaa Hengensä, jonka kautta Hän antaa uskovalle oman elämänsä korkeamman kehityksen siemeneksi. Hengen ilmestyksessä ei Kristus nyt ole ruumiillisesti nähtävä, mutta ruumiillinen vaikutus ei ole silti loppunut, niinkuin ei Kristuksen ruumiillinen oleminenkaan päättynyt taivaaseen astumisessa. Ylösnousseessa Kristuksessa on ruumis kirkastuneena Hengessä, ja Hän antaa taivaallisen ruumiillisuuden voimat ja tavarat henkisesti uskoille, niin että heissäkin valmistetaan henkinen ruumiillisuus. Koroitettu Kristus antaa armonsa ihmisille sielun ja ruumiin omattaviksi henkisessä muodossa.

Taivaaseen astuneena on Kristuksella kaikki valta, ja Hän vaikuttaa voimallaan kaikessa ja kaiken kautta ja yli kaiken koko luomakunnan elimellisenä pääinä, joka määrää kaikki voimat ja perusteet tahtonsa mukaan. Koko luomakunnan talous on nyt Kristuksen pelastustoimen alaisena, ja nyt on Kristuksen valtakunta perustettu, jossa Hän hallitsee kuninkaana ja rakentaa uuden luomakunnan. Tämä Kristuksen valtakunta ei ole tästä maailmasta, vaan se on taivaan valtakuntaa. Mutta se elimöityy täällä ilman maallisia välineitä taivaallista tarkoitustaan varten. Kristuksen valtakunta vaikuttaa omilla välimillään elämän sisäpuolella, mutta se ei astu ilmenemykseen katoavan maailman elämänmuodossa, vaan se luo itselleen uudet taivaat ja uuden maan, joissa sillä on sen olennolle sopiva ulkonainen ilmenemys. Jumalan valtakunta ja Kristuksen valtakunta eivät ole ulkonaisesti eroitettavat, sillä ne ovat yhteydessä keskenään, mutta ne eivät silti ole yhtä, ennenkuin Kristuksen valtakunta on täydellisesti kehittynyt. Kristuksella on kaikki valta, mutta kaikki ei vielä alistu hänen tahtonsa alle. Nykyisen kehityksen aikana ei Kristuksen valtakunta uletu niin laajalle kuin Jumalan valtakunta, joka

luonnon valtakuntanakin toimii Jumalan voimana, hyvyytenä ja vanhurskautena. Kristuksen valtakunnan toimi riippuu uskosta, ja se pyytää armon välimillä voittaa synnin ja kuoleman vallan. Kun Kristuksen valtakunta on päässyt määräänsä, antaa Kristus »valtakunnan Jumalan ja Isän haltuun» (1 Kor. 15, 24). Silloin Jumala hallitsee välittömästi vanhurskaudessa. Kristus on Isän valtakunnassa siinä välittäjä- ja hallitusasemassa, jossa Hän oli, ennenkuin Hän tuli maailmaan. Välimuotona esiintyy Jumalan valtakunnan kehityksessä pyhien valtakunta, jossa Kristus hallitsee pyhien kanssa. »Mutta Korkeimman pyhät saavat valtakunnan» (Dan. 7, 18). Jeesus sanoo: »Kun Ihmisen Poika istuu kirkkautensa valtaistuimella, saatte tekin, jotka olette seuranneet Minua, istua kahdellatoista istuimella ja tuomita Israelin kahtatoista sukukuntaa» Matt. 19, 28). »Ettekö te tiedä, että pyhät tulevat maailmaa tuomitsemaan?» (1 Kor. 6, 2). »Kristuksen on hallittava siihen asti, kunnes Hän on pannut kaikki vihollisensa jalkojensa alle» (1 Kor. 15, 25).

Ylimäisenä pappina Kristus armon aikana antaa taivaan lahjoja ihmisille (Hebr. 6, 20) *ja toimii Jumalan tykönä ihmisten hyväksi* (Hebr. 7, 24 ss.). Pelastuksen ruhtinaana Kristus hoitaa katoamatonta pappeutta, ja Hän rukoilee Isää ihmisten puolesta. Elämänvoimallaan toimii Hän kuoleman tuomiollista voimaa vastaan ja tukee kristittyä uskon kilvoituksessa. Meillä on pyhä, viaton ylimäinen pappi, jonka kautta hengessä köyhät kääntyvät Jumalan puoleen (Hebr. 7, 25. 26), ja Hänessä ja Hänen kauttaan Jumalan rakkaus antaa syntiselle armon. Hänessä tulee syntinen tietoiseksi siitä, että hänellä on taivaissa Isä, jonka tykö hän voi lapsen luottamuksella tulla. Niinkuin evankeliumissa Jumalan vanhurskaus ilmenee uskosta uskoon, niin ilmenee Jumalan viha edelleen taivaasta kaikkea ihmisten jumalattomuutta ja

vääryyttä vastaan (Room. 1, 17. 18). Sentähden on aina uskoville ylimäinen pappi tarpeen, joka Jumalan oikealla puolella rukoilee heidän puolestaan ja edustaa heitä.

§ 60.

Maailmansovituksen vaikutus ihmiseen.

Maailmansovituksen tarkoitus on istuttaa maailmaan se Jumalan henkielämä, mikä on Jeesuksessa Kristuksessa rakkautena ja vanhurskautena, ja toteuttaa Jumalan maailmansuunnitelma, joka luo uuden ihmiskunnan ja uuden maailman. Tämä tapahtuu Kristuksen sanan julistamisella, jossa Kristuksen Henki toimii taivaallisella elämällään, joka pyytää muodostaa ihmisen sieluruumiillisen elimistön Hengen elimeksi. Tämän välittävät sakramentit, joissa Kristuksen Henki vaikuttaa luonnon aineissa. Kristuksen armo muodostaa myös inhimillisen yhdyskunnan Hengen elimeksi, joka toimii Kristuksen seurakunnassa sanan ja sakramenttien kautta, ja joka on Kristuksen ruumis (1 Kor. 12, 13). Synti asuu ihmisessä ja vaikuttaa maailmallisena turmiona ihmiskunnassa. Tätä syntiä vastaan toimii Jumalan armo sanan, sakramenttien ja Kristuksen seurakunnan kautta. Jumalan armolla on oma taloustoimensa maailmassa, joka elimellisesti vaikuttaa koko maailman elimistöön.

Kristus sovittaa maailman synnit, mutta epäusko hylkää ja ristiinnaulitsee Hänet. Maailman epäusko ei ole vielä voitettu, vaan yhä edelleen hyljätään ja kielletään Kristus maailmassa. Tietämättömyys, välinpitämättömyys ja vääryys tekevät kaikkia ihmisiä jossain määrässä syyllisiksi Kristuksen hylkäämiseen, mutta maailmansovitus vaikuttaa sen, ettei Jumala lue tätä syntiä ihmisille, vaan antaa heille armon aikaa viimeiseen päivään asti, jona jokainen tuomitaan tekojensa mukaan. Jumala antaa edelleen ajallista siunausta, vaikka

kiittämättömyys on niin suuri ihmiskunnassa, ja Hän antaa sille henkisiä lahjojaan, vaikka se on uppiniskainen Häntä vastaan. Kaikkia kehoittaa Jumala parannukseen, ja kaikille Hän tarjoo armonsa. Mutta Jumalan armo ja vanhurskaus Kristuksessa on ihmisen itsiöllisesti omattava. Uskomalla Kristukseen omaa ihminen Kristuksen ja Hänessä myös Jumalan vanhurskauden. Jeesus sanoo: »En Minä rukoile ainoastaan näiden edestä, vaan niidenkin edestä, jotka heidän sanansa kautta uskovat Minuun, että he kaikki olisivat yhtä, niin kuin Sinä, Isä, olet Minussa ja Minä Sinussa, että hekin Meissä olisivat» (Joh. 17, 20. 21). Kun Jumalan rakkaus Kristuksessa tulee Jumalan vanhurskautena uskovan sydämeen, vanhurskautetaan hän uskosta, hänellä on rauha Jumalan kanssa, ja Jumalan rakkaus vuodattetaan hänen sydämeensä (Room. 5, 1. 5). Uskova saa vanhurskauden armon ja lahjan (v. 17). Tämä on uuden liiton vanhurskaus. Vanhassa liitossa luettiin myös usko vanhurskaudeksi, mutta Jumalan vanhurskaus Kristuksessa ei ollut vielä ilmestynyt. Kun Kristus vielä on ulkopuolella ihmistä, voi tämä kyllä heränneenä toivoa aikanaan saavansa Jumalan vanhurskautta osakseen, mutta hän ei ole vielä vanhurskautettu uuden liiton vasituksessa mielessä, eikä hänellä ole rauhaa Jumalan kanssa, sillä hän ei vielä seiso armossa. Virvoitusta ja lohdutusta voi hän etsiä ja löytää Jumalan armossa, mutta sisäinen elämänasema ei ole muuttunut. »Sydämellä uskotaan vanhurskaudeksi» (Room. 10, 10). Kristus omataan uskossa ristiinnaulittuna ja ylösnousseena, niin että sydän yhdistyy Kristuksen kanssa. Ihminen kääntyy Jumalan puoleen, ja Kristus tulee sydämeen asumaan. Sentähden ei ole niissä, jotka ovat Kristuksessa Jeesuksessa, mitään kadotustuomiota (Room. 8, 1), ja elämän Hengen laki Kristuksessa vapauttaa synnin ja kuoleman laista. Jumalan Henki on uskovassa (v. 9.), niin ettei tämä vanhurs-

kauttamus vain tapahdu ajatuksissa, vaan se on elämän todellisuus. Pyhän Hengen uudistuksesta riippuu tämä uuden liiton vanhurskauttaminen (Tiit. 3, 5. 7). Jumalan valtakunta on vanhurskaus Pyhässä Hengessä (Room. 14, 17. On olemassa uskoa, jossa Jumalan armo vielä on vain lupauksena, ja on vanhurskauttamista laajemmassa mielessä, jossa Jumalan vanhurskaus ei vielä ole sydämen tavaraksi tullut. Publikaani, joka pyhäkössä löi rintaansa ja sanoi: »Jumala, ole minulle syntiselle armollinen» (Luuk. 18, 13), oli vanhurskas, vaikka hän ei tuntenut Kristusta. Tuhlaajapoika pääsee Isän armoihin, mutta ei ole tässä vielä puhetta uuden liiton vanhurskauttamisesta. Vanhassa liitossa on paljon armoa ja laupeutta tarjona, ja uskova turvaa tulevaan Messiakseen, mutta hän ei voi vielä Kristusta tuntea. Lunastuksen kautta saavat usko ja vanhurskauttamus syvemmän sisällön. Uuden liiton uskova saa lupauksen toteutettuna omakseen. Luther sanoi, että Kristus, jonka hän suullaan tunnusti ja joka asui hänen sydämessään, oli hänen vanhurskautensa. Ja niin on uuden liiton vanhurskauttamisessa Kristus meidän edestämme ja Kristus meissä uskovan henkinen omaisuus. Vanhurskautettu ei elä enää ulkopuolella Kristusta, vaan Kristuksessa. Jeesus sanoo opetuslapsilleen: »Te Minussa ja Minä teissä» (Joh. 14, 20). Se on opetuslapsen oikea asema. Uuden liiton uskova seisoo armossa (Room. 5, 2).

Usko on perusteellisin ja todellisin suhde Jumalaan, ja sentähden se on suuremmasta arvosta kuin kaikki lain teot. Vanhurskauttamisessa uskova omaa Kristuksen meidän edestämme Jumalan voimana pelastukseksi, niin että Jumalan vanhurskaus tulee ihmisen omaksi. Kristus meidän edestämme tulee Kristukseksi meissä. Siten tulee usko eläväksi ja elähyttäväksi voimaksi. Paavali, uskosta vanhurskautettuna, sanoo: »Minä elän, en enää minä, vaan Kristus elää minussa, ja minkä nyt elän lihassa,

sen elän Jumalan Pojan uskossa, joka on rakastanut minua ja antanut itsensä minun edestäni» (Gal. 2, 20). »Jolla ei ole Kristuksen Henkeä, se ei ole hänen omansa» (Room. 8, 9). »Koetelkaa itseänne, oletteko uskossa; tutkikaa itseänne. Vai ettekö tunne itseänne, että Jeesus Kristus on teissä?» (2 Kor. 13, 5). Se on pääasia kristinuskossa, että Kristus pääsee uskon kautta elämään ihmisessä. Kun vanhurskauttamisessa Jumalan vanhurskaus asuu uskovan sydämessä, ja hänet luetaan armosta vanhurskaaksi, on tämän kautta siveellinen perustus pantu ihmiseen, jossa on siveellinen velvoitus ja siveellinen voima Kristuksen seuraamiseen. Vanhurskauttaminen on Jumalan vaikutus ja toimi ihmisessä, joka semmoisena uskovassa kehittyy. Apostoli sanoo: »Kuka voi syyttää Jumalan valittuja? Jumala on se, joka vanhurskauttaa» (Room. 8, 33). Ja Paavali sanoo, että hän pyrki siihen, että vanhurskaantuisi (Gal. 20, 17), niinkuin Pietarikin. Se on siis pitkittyvä toimi. Ja Paavali sanoo: »Me odotamme uskosta vanhurskauden toivoa Hengen kautta» (Gal. 5, 5). Ja Timoteukselle hän sanoo: »Tästedes on minulle varattu vanhurskauden seppäle» (2 Tim. 4, 8).

Vanhurskautettu on rikkonut liiton synnin kanssa, mutta hänen täytyy taistella syntiä vastaan, joka on kiusaamassa häntä. Henki on vanhurskauttamisessa tullut uudeksi siveelliseksi perusteeksi, joka hallitsee uskovan elämää. »Elämän Hengen laki Krituksessa Jeesuksessa on vapauttanut sinut synnin ja kuoleman laista» (Room. 8, 2). Yksityisiin synteihin voi uskovakin hairahtua (1 Joh. 1, 8, 10; 2, 1), mutta synnin elimellinen perustus on hänessä rikottu, sillä »ne, jotka ovat Kristuksen omat, ovat ristiinnaulinneet lihansa himoineen ja haluineen» (Gal. 5, 24). Vanhurskautetut eivät ole siinä mielessä vapaat synnistä, ettei heillä sitä olisi sisällisesti ja ulkonaisesti ja ettei se heitä ahdistaisi, mutta se ei ole heille enää lakina, eikä se ole määräävä peruste, joka heitä hallitsee.

Lapsen Henki hallitsee heitä. »Kaikki, joita Jumalan Henki kuljettaa, ne ovat Jumalan lapsia» (Room. 8, 14). Synnin valta on vanhurskautetussa rikottu, ja Kristuksen Henki on hänessä sisällisenä elämänsääntönä, joka muodostaa hänet Kristuksen kuvan mukaan.

Milloin uskonoppi ja siveysoppi esitetään yhdessä, niin kuin ne Raamatussakin esiintyvät yhdessä, olisi oppi sakramenteista, armonjärjestyksestä ja Kristuksen seurakunnasta tässä yhteydessä esitettävät, mutta kun uskonoppi ja siveysoppi esitetään erikseen, on asianmukaisempaa esittää ne siveysopissa.

§ 61.

Kristuksen tulemus.

Jumala toteuttaa Kristuksessa maailmansuunnitelmansa, joka tarkoittaa uuden täydellisen maailman luomista. Kaikki Jumalan armotoimet ja kaikki hänen tuomionsa ovat valmistamassa uusien taivasten ja uuden maan esiintymistä. Hiljaisuudessa toimittaa Jumala tätä suurta työtä maailman historiassa. Ihmiset ihailevat, mitä ihmiset tekevät, mutta uskon silmä katselee tätä suurta Herran työtä. Sitä työtä varten Jumala ihmistyi, sitä varten Kristus sovitti maailman synnit ja perusti seurakunnan, joka on hänen ruumiinsa, ja sitä varten Hän nousi Isän oikealle puolelle. Kristus tulee jälleen ja täyttää silloin lunastustyönsä. Kristityn toivo liikkuu sentähden Kristuksen toisessa tulemuksessa. Apostoli sanoo: »Niin pysyvät nyt usko, toivo, rakkaus, nämä kolme» (1 Kor. 13, 13). Toivova katsoo tulevaisuuteen. Paavali sanoo tämän salaisuuden kirkkauden suureksi: »Kristus teissä, kirkkauden toivo» (Kol. 1, 27). Kun Kristus on uskon kautta päässyt sydämeen asumaan, on kristityllä elävä toivo, ja hän on aikanaan kirkastuva Kristuksen kuvan kaltaiseksi. Uuden liiton uskovalla on

sama perustehtävä kuin vanhan liiton uskovalla oli. Tämän tuli valmistautua vastaanottamaan tulevaa Messiaista, mutta juutalaiset muuntivat Jumalan lupaukset ja käsittivät niitä ulkonaisiksi. He odottivat loistavaa maailmanvaltaa, johon Messias olisi heitä auttava, ja sitä he vielä odottavat. Kun Messias tuli, niin Hän ei kansan enemmistölle kelvannut. Samoin käytetään Jumalan lupaukset uuden liiton piirissä laajalta väärin. Ulkonaista valtaa pyydetään kristikunnalle, ja sisällinen valmistus Kristuksen vastaanottamiseen laiminlyödään. Hän on tuleva päättämään työnsä, ja Hän kokoaa silloin omansa, mutta nyt jää usealta sisällinen valmistus. Kun Kristus tulee, eivät useat ole valmiit Häntä vastaanottamaan, vaikka ovat uskonnollisissa toimissa olleet.

Synnin kautta syntyi eroitus näkyväisen maailman ja näkymättömän ylimaailman välillä. Syvempi yhdistys näitten kesken oli synnin hallitessa mahdoton, mutta Kristuksen sovituksessa poistui vastakkaisuus, ja Jumalan valtakunta astui Kristuksessa elimellisenä elämänjärjestönä maailmaan. Aluksi tämä Kristuksen valtakunta uudistaa yksilöitä, mutta lopulta uudistaa se koko maailman. Uuden maan päällä hallitsee Jumalan vanhurskaus. Silloin loppuu ristiriita lihan ja hengen välillä, ja ajallisuus ja iankaikkisuus yhdistyvät. Kristuksessa on maailmansuunnitelman tarkoitus jo perusteessaan toteutunut. Hänessä on ihmisluonto kirkastunut, ja Hän on uuden ihmiskunnan ja uuden maailman perikuva. Vaikka paljon vastakkaisuuksia vielä hämmentää tätä maailmanuudistusta, niin ei mikään voima voi sitä estää; sillä Kristuksessa on tämä uudistus jo tullut todellisuudeksi. Hän on noussut yli kaikkien taivasten Jumalan hallitusistuimelle, ja kaikki valta on Hänelle annettu taivaissa ja maan päällä. Hän on vuodattanut Henkensä kaiken lihan yli, ja tämä Henki on Jumalan voima. Sentähden ovat kaikki välimet ja elimet olemassa, jotka

ovat tähän uudistustyöhön tarpeen. »Me myös odotamme Herraa Jeesusta Kristusta vapahtajaksi, joka on muuttava alennustilassa olevan ruumiimme kirkkaustensa ruumiin kaltaiseksi sillä voimallaan, jolla Hän myös voi tehdä kaikki itselleen alamaiseksi» (Fil. 3, 20. 21). Pelastuksen täyttämys on nykyisyydessä vielä toivon esineenä, mutta tämä toivo on elävä voima, sillä tuleva elämä on jo todellisuus uskossa, joka on Kristukseen yhdistynyt. Tämä toivo vaikuttaa uskovan sydämessä voimana, joka koroittaa hänet yli ajallisuuden, ja se on sisäisessä yhteydessä odotettavan täydellisen maailman kanssa. »Me itse, joilla on Hengen esikoislahja, mekin huokaamme sisimmässämme, odottaen lapsiksi ottoa, meidän ruumiimme lunastusta» (Room. 8, 23). Kristityn elämällä on sentähden päämääränsä korkeudessa. »Jos siis olette herätetyt Kristuksen kanssa, niin etsikää sitä, mikä on ylhäällä, jossa Kristus on ja istuu Jumalan oikealla puolella. Harrastakaa sitä, mikä on ylhäällä, älkääkään sitä, mikä on maan päällä. Sillä te olette kuolleet ja teidän elämänne on kätkeyty Kristuksen kanssa Jumalassa. Kun Kristus, meidän elämämme, ilmestyy, silloin tekin Hänen kanssaan ilmentytte kirkkaudessa» (Kol. 3, 1—4). Kristitty katsoo sentähden kaikkea toiselta kannalta kuin se, joka ei todella usko Häntä tulevaksi. Ei kristitty vaivu tylsään piittämättomuuteen eikä synkkään toivottomuuteen, mutta ei hän liioin antaudu hätäilevään kärsimättömyyteen ja taitamattomaan puuhaan, sillä hän tietää taivaan talouden aina olevan toimessa, ja Jumalan valtakunta vaikuttaa ylhäältä taivaallisilla välimillään ja voimillaan, ja ne noudattavat järkähtämättömiä siveellisiä sääntöjä ja tarkoituksia. Elimellisesti kehittyy kaikki alkuperäisestä perustuksesta maailmansuunnitelman täyttämiseen asti. Kaikki, mitä Jumala nykyisyydessä tekee, on siis valmistusta lopulliseen uudistukseen, joka tapahtuu

Kristuksen toisen tulemisen kautta. Hän on ainoa alkaja, ja Hän on myös ainoa täyttävä. Tässä elävässä toivossa syntyy se kestäväisyys, joka ei ole kärsimätön ja hätäilevä, mutta ei liioin tylsä ja toimeton. Se ei tee, mitä sen ei tule tehdä, vaan jota Herra on tekevä, eikä se laiminlyö, mitä hänen tulee tehdä ja mitä Herra ei tee. »Jos me toivomme, mitä emme näe, niin me odotamme sitä kärsivällisyydellä» (Room. 8, 25). Tässä kärsivällisyydessä on hiljaisuutta, tointa, odottamista ja uutteruutta.

Sitä aikaa, jona kristityn toivo odottaa uuden liiton täyttämystä, sanotaan Raamatussa Kristuksen tahi Ihmisen Pojan tulemukseksi tahi oikeammin alkukielellä läsnäoloaksi tahi Herran ilmestykseksi. Tämä aika on Herran päivä tahi viimeinen päivä. »Herran päivä» on vastakohtana ihmisten päiviin. Nykyinen aika on ihmisille annettu vapaasti käytettäväksi, mutta Herran päivänä loppuu ihmishistoria. Ihminen ei silloin enää voi käyttää aikaa niinkuin hän tahtoo, sillä Jumalan aika alkaa. Raamattu puhuu kahdesta maailmankaudesta, nykyisestä ja tulevasta. Nykyinen maailmankausi kestää Kristuksen toiseen tulemukseen. Maailman loppuaikaan lukee Raamattu myös Kristuksen ihmistymisen, sillä Kristuksessa kaikki edelliset aikakaudet pääsevät määräänsä. Maailmansuunnitelman täyttymys alkoi kehityksensä, kun Kristus täytti lunastustyönsä ja maailmansovitus Hänessä toteutui. Maailmanuudistus ei nyt enää ole vain lupauksen esineenä, vaan se on tosiasia, joka on oleellisesti alottanut toimensa. Viimeinen aikakausi on siis jo alkanut, ja sentähden lukee Raamattu sen, mikä astui näkyviin apostolein aikana, ja kaikki, mikä Kristuksen ensimmäisestä tulemuksesta on tapahtunut, viimeiseen aikaan. Raamattu sanoo: »Jumala on näinä viimeisinä päivinä puhunut meille Pojassa» (Hebr. 1, 2). Kristus oli »edeltätiedetty jo ennen maailman perustamista, mutta vasta viimeisinä aikoina ilmoitettu teitä

varten» (1 Piet. 1, 20). Kristus voitti maailman ruhtinaan, joka oli entisen maailmankehityksen kannattaja, ja Kristuksessa alkaa uusi kehitysjakso, jona Jumalan Hengen ja evankeliumin tuomitseva ja sovittava voima ohjaa kehityksen kulkua. Jeesus sanoo sentähden: »Nyt käy tuomio tämän maailman yli; nyt tämän maailman ruhtinas joutuu ulosheitettäväksi» (Joh. 12, 31). Totuuden Henki tulee ja nuhtelee maailmaa »tuomion tähden, koska tämän maailman ruhtinas jo on tuomittu» (Joh. 16, 11). Tuomio ja armo vaikuttavat lunastuksen toteuttamiseen, niin että vanha maailma hajoaa ja uusi valmistuu, niinkuin uskovassa vanha ihminen kuolee ja uusi kasvaa. Nämä armon ja tuomion yleiset toimet, jotka lähtevät kirkastuneesta Herrasta, ovat tässä maailmankaudessa yksityisiä, silloin tällöin tapahtuvia, ja ne ennustavat armon ja tuomion tulevaa, täydellistä ilmes-
tystä. Tämän maailmankauden luonne Kristuksen ensimmäisestä tulemisesta hänen toiseen tulemuksensa asti on henkinen. Sentähden onkin taivaan valtakunnan toiminnan perusluonne tänä aikana henkinen. Milloin tahdomme tätä luonnetta muuttaa, turmelemme itseämme ja muita. Ja tämä toimi yksilöllistyy, sillä se ei tahdo vielä kokonaisuutta rakentaa. Seurakunta ei vielä ilmene yhtenä ruumiina, vaan se on ulkonaisessa suhteessa hajalla asuva ja muukalainen. Apostoli sanoo: »Teidän elämänne on kätkeyty Kristuksen kanssa Jumalassa» (Kol. 3, 3). Yksityisiä armon ja tuomion aikoja esiintyy tänä maailmankautena, jotka valmistavat lopullista täyttämystä. Tämmöinen armontoimi oli uuden liiton armon tuleminen pakanoille, ja tämmöinen tuomiontoimi oli Herran tuomiollinen ilmestys Jerusalemin hävityksessä. Kristuksen toisessa ilmestymisessä astuu Herran täyttävä toimi esiin henkisestä kätköstään ja ilmenee ulkonaisesti. Viimeisen päivän omituisuus ei ole siinä, että silloin tapahtuisi jotakin, mikä ei ole koskaan

ennen tapahtunut, vaan siinä, että armo ja vanhurskaus Kristuksessa silloin astuu kehitettynä henkisestä piiristään ja esiintyy koko täydellisyydessään ulkonaisessa ilmenemyksessä. Sentähden puhuvat apostolit armosta ja armon perinnöstä siihen tapaan, että se osaksi on jotain jo olemassaolevaa, jonka uskova on omannut, ja kumminkin vielä on jotakin tulevaa, joka sisäisessä täydellisyydessään on odotettavissa. Samoin voi tuomiosta sanoa, että se jo on vaikuttamassa, ja että se on odotettavana. Ulkonaisestikin esiintyvät kyllä yksityiset tuomion vaikutukset, joissa epäuskon rangaistus tulee ilmi, mutta tämä tapahtuu vain yksitellen, ja se ilmenee sillä tapaa, että se vain on henkisesti käsitettävä. Sielullinen mieli ei näe siinä mitään Jumalan tuomiota. Armo, jonka uskova omaa, ja tuomio, joka epäuskon osaksi tulee, ovat nyt jotain näkymätöntä. Tämä armon ja tuomion vaikutus tarjoaa sentähden vain henkisesti käsitettäviä yksityiskuvauksia tulevasta yleisestä tuomion ja armon toimesta. Viimeinen tuomiopäivä asettaa kaikki päivän valoon, sillä se käsittää kaikki yksityiset tuomiontoimet yhteen täydelliseen ja kokonaiseen ilmene-mykseen. Ennustus ei koskaan sekoita yksityistä edeltävää tapausta lopullisen tapauksen kanssa, vaan se huomaa nykyisyyden ytimessä tulevaisuuden idun ja alun. Profeetan avattu silmä näkee Jumalan valtakunnan kehityksen läpi aikojen vaiheiden. Sentähden Herra itse on tulemassa, mutta Hän on myös läsnä (Matt. 28, 20). Herra on kaikkialla täyttämässä sovitustyötään henkisessä näkymättömyydessä. »Minä olen A ja O, sanoo Herra Jumala, joka on ja joka oli ja joka tuleva on, kaikkivaltias» (Ilm. 1, 8). »Minä sanon teille: tästälähin saatte nähdä Ihmisen Pojan istuvan Voiman oikealla puolella ja tulevan taivaan pilvissä» (Matt. 26, 64).

Opetuslasten kysymyksiin, milloin Jerusalemin hävitys oli tapahtuva ja mikä on hänen tulemuksensa ja

maailman lopun tunnusmerkki, antaa Herra vastauksen Matteuksen 24 luvussa: Monta tulee Kristuksen nimeen sanoen: 'Minä olen Kristus', ja he eksyttävät monta. Te saatte kuulla sotien melskettä ja sanomia sodista. Kansa nousee kansaa vastaan, ja valtakunta valtakuntaa vastaan, ja tulee nälänhätää ja ruttotauteja ja maanjäristyksiä seudusta seutuun. Silloin teidät annetaan vaivaan, ja teitä tapetaan, ja te joudutte kaikkien kansojen vihattaviksi minun nimeni tähden. Ja tämä valtakunnan evankeliumi tulee saarnattavaksi koko maailmassa todistukseksi kaikille kansoille, ja sitten tulee loppu (3—14). Sitten antaa Herra neuvoja, miten uskovaisen tulee käyttäytyä tähän aikaan. Jotka Juudeassa ovat, paetkoot vuorille. Rukoilkaa, ettei pakonne tapahtuisi talvella taikka sapattina. Ellei sitä aikaa lyhennettäisi, ei kukaan tulisi pelastetuksi. Jos joku sanoo: 'Katso, täällä on Kristus' taikka: 'tuolla' älkää uskoko, sillä monta väärää kristusta ja väärää profeettaa nousee, ja he tekevät suuria merkkejä ja tunnustähtiä, niin että, jos mahdollista olisi, valitutkin eksytettäisiin. Katso, Minä olen sen teille edeltä sanonut (14—25). Sitten Herra puhuu tulemuksestaan. Kohta näitten päivien vaivan jälkeen aurinko pimenee, ja kuu ei anna valoansa, ja tähdet putoavat taivaalta, ja taivasten voimat järkkyvät, silloin näkyy Ihmisen Pojan tunnusmerkki taivaalla, ja kaikki sukukunnat maan päällä parkuvat, ja ne näkevät Ihmisen Pojan tulevan taivaan pilvissä suurella voimalla ja kirkkaudella, ja Hän lähettää enkelinsä kokoamaan valitunsa taivaan toisesta äärestä toiseen (29—31). Lopuksi vastaa Herra opetuslasten kysymykseen, milloin tämä on tapahtuva. Kun viikunapuun oksa mehevöityy ja sen lehdet puhkeavat, niin tiedätte suven olevan läsnä; samoin tekin tietäkää sen olevan oven edessä, kun näette tämän kaiken. Taivas ja maa katoavat, mutta minun sanani eivät koskaan katoa. Mutta siitä päivästä ja het-

kestä ei tiedä kukaan, ei taivaan enkelitkään eikä myöskään Poika, vaan Isä yksin. Jerusalemin hävitys oli Herran tulemukseen kuuluva. Sen osoittaa Matt. 16, 28: »Totisesti sanon Minä teille: tässä seisovien joukossa on muutamia, jotka eivät maista kuolemaa, ennenkuin näkevät Ihmisen Pojan tulevan kuninkuudessaan.»

Aikaa, milloin Herra tulee, ei ihminen tiedä, sillä se on Jumalan viisauden määrättävä. Jumala tahtoo yhdeltä puolen jättää tilaa parannukseen. »Hän on pitkämielinen teitä kohtaan, kun ei tahdo, että kukaan hukkuu» (2 Piet. 3, 9). *Toiselta puolen katsoo Hän valittujensa ahdinkoa.* Tämä nousee lopun aikana korkeimmilleen, mutta Jumala lyhentää heille tämän vaivan ja pelastaa omansa. Kun Raamattu antaa meille tunnusmerkkejä Herran päivän tuntemiseen, mutta ei ilmoita päivää eikä hetkeä, kehoittaa se meitä valvomaan, ja meidän tulee aina odottaa Herran tulemusta. »Olkaa varuillanne, valvokaa ja rukoilkaa, sillä ette tiedä, milloin se aika tulee» (Mark. 13, 33). Ei Herran tulemus ole vain historiallinen tapaus, joka toteuntuisi hämärässä kaukaisuudessa, vaan se on oleellinen, sisäinen tosiasia, joka aina on toteentumassa, sillä Herra on todella tulemassa siitä asti, kun Hän taivaaseen astui. Kaikki yksityiset tuomion toimet ovat vain ilmauksia tästä Herran tulemisesta ja kuvauksia lopullisesta tuomiosta. Sentähden osoittaa ihmisen suhde näihin tuomion tapahtumiin hänen suhdettaan lopulliseen tuomioon. Miten uskova kunakin aikana asettuu näihin tapauksiin, asettuisi hän Herran viimeiseen tulemuksenkin. Herran odottaminen on sentähden uskon perustoimi, sillä vain täten pysyy se elävässä yhteydessä tulemassa olevan Herran kanssa. Joka odottaa Herraa tulevaksi joka aika, hän ei pety, sillä hän käsittää ajan sen sisimmässä todellisuudessa, ja Herra löytää hänet valvomasta (Matt. 24, 46). Mutta se ihminen, joka ei pysy uskonyhteydessä tulevan Herran kanssa, vaan sanoo:

»Herra viipyy tulemasta» (24, 48), hän eksyy, sillä hän on uskon perusaseman kieltänyt ja kiintynyt katoavaan nykyisyyteen. Herran päivä tapaa hänet nukkuvana. Kun loppuajan tunnusmerkit eivät ole sitä luontoa, että voisimme niiden johdosta lähemmin määrätä erityistä aikaa, tulee loppu äkkiarvaamatta uskovaistenkin yli. Jeesus sanoo opetuslapsilleen: »Sentähden olkaa tekin valmiina, sillä juuri sillä hetkellä, kun ette luule, Ihmisen Poika tulee» (Matt. 24, 44). »Kun Ihmisen Poika tulee, löytäneekö Hän uskoa maan päällä?» (Luuk. 18, 8). »Herran päivä on tuleva niinkuin varas yöllä» (2 Piet. 3, 10). Harvat odottavat Herran tulemusta.

Pahan valta ei heikkene, eikä se itsestään katoa. Niinkuin hyvä kasvaa ja kypsyy, niin pahakin, ja ennen Kristuksen tulemistä viettää pimeyden valta voittojuhliin, sillä se on silloin korkeimmilleen kehittynyt. Kyllä paha aikakauden kehittyessä monella tapaa rajoitetaan ja usein hämmennetään, mutta se kasvaa ja vahvistuu aina sisällisesti ja puhkeaa loppuajana kätköistänsä täyteen valtaan. Se vetää kaikki, mikä on sukua sen kanssa, puoleensa ja keskittää kaikki voimansa lopulliseen hyökkäykseen, mutta se ei onnistu, vaan se vaipuu silloin sorrettuna iankaikkiseen kuolemaan ja voimattomuuteen. Pimeyden valta on sokea. Se ponnistaa voimansa Jumalan valtakuntaa vastaan ja luulee voittavansa, mutta se kaivaa haudan itselleen. Ne Jumalan iankaikkiset säännöt, jotka ovat kannattamassa ihmiskunnan elämää, ovat pidättämässä maailman hajoamista. Pimeyden valta pyytää saada nämä poistetuiksi, mutta kun ne katoavat, ilmestyy Kristus ja tappaa laitoman suunsa hengellä. Silloin sortuu perkeleen valta. Puhdasta nisupeltoa ei ole tänä aikakautena olemassa, ja tosikristityt ovat hajallaan. He ovat monen kärsimyksen alaisina, mutta Kristus heitä auttaa. Paavali sanoo: »Älkää antako kenenkään vietellä itseänne millään ta-

valla. Sillä se päivä ei tule, ennenkuin luopumus tapahtuu, ja synnin ihminen ilmestyy, tuo kadotuksen lapsi, tuo vastustaja, joka koroittaa itsensä yli kaiken, jota jumalaksi tai jumaloitavaksi kutsutaan, niin että asettautuu Jumalan temppeliin ja julistaa olevansa Jumala. Nyt te tiedätte, mikä pidättää, niin että hän vasta ajallaan ilmestyy. Laittomuuden salaisuus on näet jo vaikuttamassa; kunhan vain tulee tieltä poistetuksi se, joka tätä nykyä pidättää, niin silloin ilmestyy tuo laitton, jonka Herra Jeesus on tappava suunsa hengähdyksellä ja tuhoava tulemuksensa ilmestyksellä, tuo, jonka tulemus tapahtuu saatanan vaikutuksesta valheen kaikin voimin ja tunnuksin ja ihmein» (2 Tess. 2, 3. 4. 6—9).

Mitä lähemmäksi loppu tulee, sitä enemmän valtakunnat ja kansat joutuvat pois valtiollisesta tasapainostaan. Kansallisylpeys ja vallanhimo synnyttävät verisiä sotia, joiden kautta yleinen hämmennys ja häiriö ihmiskunnassa kasvamistaan kasvaa. Valtioelämässä pääsee kaikenlainen turmio valloilleen, ja siveellinen mädännys kaluaa kansojen elämän juuria. Avioliitosta ja perhe-elämästä katoaa rakkaus, kuri ja kunnioitus. Apostoli sanoo: »Tiedä se, että viimeisinä päivinä on tuleva vaikeita aikoja, sillä ihmiset tulevat olemaan itserakkaita, rahanahneita, kerskailijoita, ylpeitä, herjaajia, vanhemmilleen tottelemattomia» (2 Tim. 3, 1—2). Kaikessa tässä turmiossa kasvaa vain väärä henkinen innostus, jota eksytyksen henki virittää, sillä teeskentelemisen taito kehittyä ja ulkokullaisuus rehoittaa. Kaavamainen taitavuus uskonnollisten puheiden muodostamisessa kehittyy. Kyky hurmata taitamattomia kasvaa, ja valhe puheutuu henkiseen vaippaan. Maallinen ja sielullinen elämänpiiri sievistyy, mutta sisäinen mädännys kasvaa. Raamattu osoittaa, että kaikki tämä pahan kehitys keskittyy luopumukseen oikeasta uskosta, jonka kautta vanha ihmisluonne esiintyy mielivallassaan ja turmiossaan.

»He sanovat: missä on lupaus hänen tulemuksestaan?» (2 Piet. 3, 4). »Henki sanoo selvästi, että tulevina aikoina moniaat luopuvat uskosta ja noudattavat villitseviä henkiä ja riivaaajien oppeja» (1 Tim. 4, 1).

Tämä luopumus ei esiinny paljaana epäuskona, vaan se pukeutuu uskonnolliseen vaippaan, jopa kristilliseenkin. Uskonnollisia kirkonmenoja ei kokonaan lakkauteta luopumuksen aikana, vaan ne muutetaan, niin että inhimillinen oppijärjestelmä ja epäjumalanpalvelus ovat niiden esineinä. Vastakkaisuus Jumalan lakiin ja korkeimpaan olentoon peitetään väärän uskonnollisuuden verhoon. Kristillisellä alalla nousee väärä kristillisyyden oikean sijalle, väärä kristus ja väärä evankeliumi pääsevät valtaan, jonka kautta suruttomuus ja väärä rauha tulevat yleisiksi. Kristuksen tulemustakin vääristellään ja käytetään lahkolaisten kiihoitusaineena, sillä se paula on mukava kietomaan taitamattomia. Ihminen jumaloidaan ja totista jumalanpalvelusta vainotaan uskonnollisten menojen peitteessä. Näissä väärissä uskonnollisissa ja kristillisissä muodoissa kasvaa viimeisinä aikoina uskonnollinen ja kristillinen hallitushimo ja vainonhenki (Matt. 24, 9). Kunnianpyyntö, ahneus ja nautinnonhimo pääsevät valtaan, eivätkä ne odota sitä aikaa, jolloin Kristus tulee itse valtakuntaansa hallitsemaan, vaan ne pyytävät pystyttää hallitusvaltaa itselleen tänä aikakautena. Jumalan pyhyys poljetaan tänä viimeisenä aikana, ja kevytmielisyyden kasvaa, joka lumoo pyhyyden varjolla ja väärällä nöyryydellä. Ulkonainen uskonnollinen muoto ja kristilliset tavat ovat jossakin arvossa, mutta hurskaus sydämessä ja elämässä kadottaa voimansa. Muodollinen hurskaus levitetään perheisiin miellyttävillä keinoilla. »Heissä on jumalisuuden ulkokuori, mutta he kieltävät sen voiman. Sillä niitä ovat ne, jotka tungettelevat taloihin ja pauloihinsa kietovat syntikuorman rasittamia ja monenlaisten himojen heiteltäviä

naisparkoja, jotka aina ovat oppimassa, eivätkä koskaan voi päästä totuuden tuntoon» (1 Tim. 3, 55—7). Omatunto poljetaan täten, mutta mielikuvitus- ja tunne-elämää kiihoitetaan. Salaisia syntejä peitetään, ja totuuden tunteminen käy yhä vaikeammaksi, sillä mieli turmeltuu, niin ettei se kammoa väärää jumalisuutta. Näissä uskonnollisissa vehkeilyissä voittaa paha aina suuremman vallan. Ihmiset viettelevät ja vietellään. Jumalan pyhän totuuden varjelevat vain ne, jotka uskollisesti pitäyvät Raamatun sanaan ja niin käyttävät tätä sanaa, että oppivat tuntemaan oikean ja väärän hurskauden. Kun apostoli puhuu näistä väärän uskon puuhista, käskee hän Timoteusta välttämään niitä ihmisiä, jotka viljelevät hurskauden muotoa ja kieltävät sen voimaa, ja hän kehoittaa häntä pysymään siinä, minkä hän on oppinut. »Kaikki, jotka tahtovat elää jumalisesti Kristuksessa Jeesuksessa, joutuvat vainottaviksi. Mutta pahat ihmiset ja petturit menevät yhä pitemmälle pahuudessa eksyttäen ja eksyen» (2 Tim. 3, 12. 13). Pahasta ja pahoista tulee sen pysyä erillään, joka tahtoo varjella itsensä turmiosta. Eikä ole kristityn kevytmielisesti uskominen kaikkea, minkä lahkolaishenki näistä pyhistä asioista puhelee ja jolla voi olla hengellinen muotokin, sillä henget ovat tutkittavat, ovatko ne Jumalasta. Väärät kristukset ja väärät profetat nousevat viimeisinä aikoina ja tekevät suuria ihmetekoja, jotka hurmaavat taitamattomia. Sentähden Kristus vakavasti varoittaa niistä. Turmion kasvaessa valtion, yhteiskunnan ja uskonnon alalla hajoaa maailmanelimistökin, ja se on jättävä sijan uudelle, paremmalle.

Evangeliumin toinen, yleinen julistaminen kuuluu myös Kristuksen tulemukseen. Herra sanoo: »Tämä valtakunnan evankeliumi tulee saarnattavaksi koko maailmassa todistukseksi kaikille kansoille, ja sitten tulee loppu» (Matt. 24, 14). Tämä loppu on maailman loppu, ja sanalla »loppu» on sentähden alkukielessä ar-

tikkeli. Mutta kolmannessatoista värsyssä sanoo Herra: »Mutta joka kestää loppuun asti, hän pelastuu.» Tällä sanalla »loppu» ei ole artikkelia. Tämä loppu tietää sen suuren vaivan loppua, mikä tulee yli koko ihmiskunnan ennen Kristuksen tulemusta. Jeesus sanoo apostoleille: »Menkää kaikkeen maailmaan ja saarnatkaa evankeliumia kaikille luoduille» (Mark. 16, 15). Apostolit vaikuttivatkin laajalta, ja Paavali sanoo: »Minä kysyn: eivätkö he ole kuulleet! Kyllä ovat! Heidän äänensä on kulkenut kaikkiin maihin ja heidän sanansa maailman ääriin asti» (Room. 10, 18). Evankeliumia on sittemmin saarnattu Herran käskyn mukaan kaikille kansoille, mutta pimeyden valta ja antikristillisyys on nyt vastustamassa ja rajoittamassa tätä evankeliumin saarnaa. Ja suuri vaino odottaa kristikuntaa ennen maailman loppua. Herra sanoo: »Silloin teidät annetaan vaivaan, ja teitä tapetaan, ja te joudutte kaikkien kansojen vihattaviksi minun nimeni tähden. Ja silloin monet loukkaantuvat, ja he antavat toisensa alttiiksi ja vihaavat toinen toistaan. Ja monta väärää profeettaa nousee, ja he eksyttävät monta» (Matt. 24, 9—11). Antikristillinen valta on toimimassa. Tämä vaino on kristikunnan edessä. Silloin saa evankeliumin saarnakin kärsiä. Mutta joka kestää tämän vaivan loppuun asti, joka ei palvo petoa eikä ota hänen merkkiään otsaansa eikä käteensä, hän pelastuu (v. 13). Kristuksen toinen tulemus tuo pelastuksen. Sentähden Herra rohkaisee omiaan: »Kun tämä alkaa tapahtua, niin rohkaiskaa itseänne ja nostakaa päänne, sillä teidän vapautuksenne on lähellä» (Luuk. 21, 28). Ja Filadelfian seurakunnan enkelille sanoo Herra: »Koska sinä olet ottanut minun kärsivällisyyteni sanasta vaarin, niin Minäkin otan sinusta vaarin ja pelastan sinut pois koetuksen hetkestä, joka on tuleva yli koko maanpiirin koetelemaan niitä, jotka maan päällä asuvat» (Ilm. 3, 10). Tämä ahdistuksen aika on tulemassa, mutta pelastus tu-

lee uskollisille Herran tulemuksen kautta. Tähän tule-
mukseen liittyy yleinen evankeliumin saarna, niinkuin
tämöinen saarna liittyi Herran ensimmäiseen tulemiseen.
Silloin toteentuu Herran sana: Tämä valtakunnan evan-
keliumi tulee saarnattavaksi koko maailmassa. Silloin
on pimeyden ruhtinas sidottu eikä antikristillisuus ole
vastustamassa tätä saarnaa. Herran tulemuksessa on
uskollisten pelastus Herran ensimmäinen toimi, sillä Hän
sortaa antikristilliset vallat. Sitten tulee suuri rauhan
aika, jona yleinen valtakunnan saarna tapahtuu kaikille
kansoille. Sen jälkeen pääsee pimeyden valta vielä irti
lyhyeksi ajaksi, mutta Herra sortaa sen, ja sitten tulee
viimeinen tuomio ja maailman loppu. Jumala luo nyt
uudet taivaat ja uuden maan. Yleinen evankeliumin
saarna esiintyy yhdessä Herran tulemuksen kanssa,
niinkuin ensimmäinen valtakunnan saarna alkoi Herran
ensimmäisellä tulemisella. Tämä toinen yleinen evankeliu-
min saarna kuuluu siis siihen aikaan, joka on suuren vai-
van ja maailman lopun välillä, milloin kääntynyt Israel-
kin on toimessa, ja Herra itse maailmanhallitsijana py-
hänsä kanssa hallitsee. Vanhan liiton ennustus ei vielä
eroita Herran ensimmäistä ja toista tulemistä.

§ 62.

Ylösnousemus, tuomio ja tuhatvuotinen valtakunta.

*Kristuksen ensimmäisessä tulemisessa Jumalan valta-
kunta tuli maailmaan, ja Kristus perusti tänne seurakun-
tansa. Tämän seurakunnan perustehtävä on uskossa
omata Kristus ja olla hänen seuraajansa. Nyt on Kristus
halpa ja ylenkatsottu maailmassa, mutta toisessa tule-
muksessaan kokoaa Hän omansa tykönsä. Ne, jotka ovat
Hänessä kuolleet, herätetään ylös, ja ne, jotka elävät
Hänessä, muutetaan ja koroitetaan kuolleista herätetty-*

jen kanssa Hänen tykönsä yläilmoihin. Täällä alkaa tuomio pimeyden henkivaltojen yli, ja se käy sitten yli koko maan, ja Kristuksen omat saavat olla tuomitsemassa ja hallitsemassa Herran kanssa. Täten syntyy tuhatvuotinen valtakunta, jossa Jumalan rauha vallitsee. Nyt saavat sävyisät periä maan (Matt. 5, 5).

Ylösnousemus on hedelmä siitä elämänvoimasta, joka asuu Kristuksessa, ja se vaikutti kuolleiden maahankin. Henki. Maailman lopussa seuraa sitten yleinen ylösnousemus, josta ne tulevat osallisiksi, joilla on Kristuksen Henki. Maailman lopussa seuraa sitten yleinen ylösnousemus. Kristuksen tulemuksessa käy tuomio pimeyden henkivallan ja jumalattomien yli, joten rauhan aika tulee mahdolliseksi. Maailman lopussa tapahtuu viimeinen tuomio. Kristuksen tulemuksessa luonto uudistuu ja pyhä maa saa erityisen siunauksen, mutta viimeisen tuomion perästä luodaan uudet taivaat ja uusi maa. Apostoli sanoo: »Jumala, joka herätti kuolleista Herran, on herättävä meidätkin voimallaan» (1 Kor. 6, 14); »jos nyt sen Henki, joka herätti Jeesuksen kuolleista, asuu teissä, niin Hän, joka herätti kuolleista Kristuksen Jeesuksen, on eläväksi tekevä teidän kuolevaiset ruumiinnekin Hengensä kautta, joka teissä asuu» (Room. 8, 11). Ylösnousemuksessa uskovan lunastus täydellisentyy, kun hän vapaantuu turmeluksen ruumiista ja saa uuden. Tähän uudistukseen on uskovalla oleellinen vakuus, kun hänellä on Kristuksen Henki, joka on tulevan kirkastuksen sinetti. »Myös me, joilla on Hengen erikoislahja, mekin huokaamme sisimmässämme» Room. 8, 23); apostoli sanoo: »Älkää saattako murheelliseksi Jumalan Pyhää Henkeä, joka on pantu teihin sinetiksi lunastuksen päivään saakka» (Ef. 4, 30). Kun Kristuksen Henki tulee uskovan henkiseksi omaisuudeksi, syntyy hänessä uusi ihminen, joka on osallinen Kristuksen elämästä. Ylösnouseminen on elävänä siemenenä olemassa uskovan

luonnossa, kun Kristuksen Henki asuu sydämessä. Mutta vanhan ruumiin täytyy ensiksi hajota, sillä se on yleinen sääntö, ettei maallinen ruumis muuten voi uudistua. »Se, minkä kylvät, ei virkoa eloon, ellei ensin kuole» (1 Kor. 15, 36). Niiden muuttuminen, jotka elävät Kristuksen tullessa, ei ole käsitettävä ilman minkäänlaista puhdistusta, sillä apostoli sanoo: »Sen sanon, veljet, ettei liha ja veri voi periä Jumalan valtakuntaa» (1 Kor. 15, 50). Mutta ylösnousemus ei synny välittömästi uudestisyntyneissä, vaan tähän on Herran vaikutus hänen tulemuksessaan tarpeen. Niiden ylösnousemus, jotka eivät ole uudestisyntyneitä, ei perustu johonkuhun itsiölliseen tilanteeseen, vaan Kristuksen yleiseen suhteeseen maailmaan, ja se tapahtuu päivien lopulla. Kristus on se elämän voima, joka kannattaa kaikkeuden; Hän on se elämän leipä, joka tulee alas taivaasta ja antaa maailmalle elämän. »Niinkuin kaikki kuolevat Adamissa, niin myös kaikki Kristuksessa eläviksi tehdään» (1 Kor. 15, 22). Yleinen ylösnousemus kuuluu sentähden maailman loppuun, mutta Kristuksessa uudestisyntyneet tulevat jo sitä ennen osalliseksi ensimmäisestä ylösnousemisesta. Apostoli sanoo, että jokainen nousee ylös vuorollaan: »esikoisena Kristus; sitten Kristuksen omat hänen tulemuksessaan; sitten tulee loppu, kun Hän antaa valtakunnan Jumalan ja Isän haltuun, kukistettuaan kaiken hallituksen ja kaiken vallan ja voiman, sillä Hänen on hallittava 'siihen asti, kunnes on pannut kaikki vihollisensa jalkojensa alle'» (1 Kor. 15, 23—25). Tässä esiintyy kolme eri aikajaksoa. Ensiksi nousee Kristus esikoisena ylös. Sitten nousevat Kristuksen omat hänen tulemuksessaan. Tämä on ensimmäinen ylösnousemus, ja silloin tapahtuu se tuomio, johon Kristuksen omat saavat ottaa osaa. Sitten tulee loppu, jolloin yleinen ylösnousemus ja viimeinen tuomio tapahtuvat.

Jumalan lapsen ylösnouseminen on Kristuksen ylös-

nousemuksen kaltainen. Apostoli sanoo: »Jos olemme Hänen kanssaan kasvaneet yhteen yhtäläisessä kuolemassa, niin kasvamme yhteen myös yhtäläisessä ylösnousemuksessa» (Room. 6, 5). Uudestisyntyneiden tila kuoleman ja ylösnousemuksen välillä ei siis ole käsitettävä tuonelassa olemiseksi, sillä Herran päivään asti ovat hänen omansa Herransa tykönä Jumalan levossa. Jumalan kansalla on sapattilepo vielä odotettavana: »Sillä joka on päässyt hänen lepoonsa, on saanut levon teoistaan, niinkuin Jumala omistaan» (Hebr. 4, 10). Ääni taivaasta sanoi: »Autuaita ovat ne kuolleet, jotka Herrassa kuolevat tästä lähtien. Niin, Henki sanoo: he saavat levätä vaivoistaan, sillä heidän tekonsa seuraavat heidän mukanaan» (Ilm. 14, 13). Joilla on Kristuksen Henki, he saavat, kun ruumiillinen maja puretaan, sielulleen taivaallisen elimen, joka on katoamaton ja joka välittää taivaallisen ruumiin muodostumisen. Apostoli sanoo: »Me tiedämme, että jos ruumiimme, tämä maallinen majamme, hajoitetaan maahan, meillä on asumus Jumalalta, iankaikkinen maja taivaissa, joka ei ole käsin tehty» (2 Kor. 5, 1). Meillä on tämä taivaallinen maja, kun maallinen puretaan. Herran päivän tullessa asetetaan Herran omat levosta vaikutukseen, ja nämä saavat Herran kanssa tuomita ja hallita mailmaa. Jeesus sanoo: »Minä olen ylösnousemus ja elämä; joka uskoo Minuun, hän elää, vaikka olisi kuollut. Ja jokainen, joka elää ja uskoo Minuun, hän ei ikinä kuole» (Joh. 11, 25. 26). »Isäni tahto on se, että jokaisella, joka näkee Pojan ja uskoo Häneen, on iankaikkinen elämä, ja Minä herätän hänet viimeisenä päivänä» (Joh. 6, 40). Kuolema ei hallitse sitä, joka on uskossa käsittänyt Kristuksen. Ruumiillinen kuolema siirtää hänet Herran tykö, sillä Kristuksen uskossa oleva on olennollisessa yhteydessä ylösnousseen Kristuksen kanssa, eikä kuolemalla ole valtaa hänen yllitsensä. Jeesus sanoo Isälleen: »Isä,

Minä tahdon, että missä Minä olen, siellä nekin, jotka olet Minulle antanut, olisivat Minun kanssani» (Joh. 17, 24). Kuolemaa seuraa siis Kristuksen omalle välittömästi autuas lepo Kristuksen tykönä. Herra sanoo pahantekijälle: »Totisesti Minä sanon sinulle: tänäpäivänä olet oleva Minun kanssani paratiisissa» (Luuk. 23, 43). Stefanus rukoilee: »Herra Jeesus, ota minun henkeni» (Ap. t. 7, 59). Ja Paavali sanoo 2 Kor. 5, 8: »Me haluamme mieluummin muuttaa pois ruumiista ja päästä kotiin Herran tykö.» »Halu minulla on täältä eritä ja olla Kristuksen kanssa, sillä se olisi monin verroin parempi» (Fil. 1, 23). Ei ole olemassa täällä mitään välitilaa, johon Herrassa kuolleet joutuisivat kuoleman jälkeen, vaan he pääsevät Herransa tykö, ja Herran tulemuksessa asettaa Herra heidät toimimaan Hänen kanssaan.

Lopullinen maailmanmuutos ei ole ajateltava tapahtuvaksi pikaisesti, vaan tämä on niinkuin Jumalan valtakunnan kehitys yleensä kehittyvää luontoa. Herran toinen tulemus on kyllä Herran päivä, mutta koko aikakausi Kristuksen ensimmäisestä tulemisesta toiseen sanotaan autuuden päiväksi, ja se on pitkä aika. »Yksi päivä on Herran edessä niinkuin tuhat vuotta ja tuhat vuotta niinkuin yksi päivä» (2 Piet. 3, 8). Herran toinen tulemus on tällainen Jumalan päivä, joka käsittää monta ajanjaksoa ja monta aikaa, joita ennustuksessa sanotaan »vihan päiväksi» taikka »lunastuksen päiväksi». Herran päivä käsittää virvoituksen aikoja ja ahdingon aikoja (Luuk. 21, 25 ss.). Eri aikakausilla on eri luonteensa, ja kristityn tulee ottaa siitä vaari, jos tahtoo oikein toimia.

Kristuksen vaikutus hänen tulemuksessaan kohdistuu ensiksi niihin, jotka ovat hänen omansa ja joilla on hänen Henkensä. Ne, jotka ovat Herrassa nukkuneet, herätetään kuolleista, ja ne, jotka elävät ja ovat Herran omia, temmataan näiden kuolleista herätettyjen kanssa Herraa vastaan yläilmoihin, joihin Herra on tullut taivaalli-

sen seurakunnan kanssa, ja ne saavat aina olla Herran kanssa. Ylhäällä oleva Jumalan seurakunta ja enkelit, jotka tulevat Herran seurassa, yhdistyvät alhaalta tulevan seurakunnan kanssa yhdeksi näkyväiseksi seurakunnaksi, jonka päänä on ilmestynyt Herra. Ensimmäisen ylösnousemuksen lapset eivät nyt nouse ylös taivaaseen, vaan he koroitetaan pilvissä Herraa vastaanottamaan yläilmoihin. Apostoli sanoo: »Itse Herra on tuleva alas taivaasta käskyhuudon, ylienkelin äänen ja Jumalan pasunan kajahtaessa, ja Kristuksessa kuolleet nousevat ylös ensin; sitten me, jotka olemme elossa, jotka olemme jääneet tänne, temmataan yhdessä heidän kanssaan pilvissä Herraa vastaan yläilmoihin; ja niin me saamme aina olla Herran kanssa. Niin lohduttakaa siis toisianne näillä sanoilla» (1 Tess. 4, 15—18). Kun Herra tämän maailmanajan päättyessä tulee viimeiselle tuomiolle, ovat pyhät hänen seurassaan. Tämä yläilma, jonne Herra kokoaa omansa, ei voi kuulua henkiseen taivaapiiriin, vaan on sen rajamaa. Se on sitä avaruutta, jonka Jumala loi toisena luomispäivänä. Maailmallinen taivaapiiri vanhenee ja muuttuu, kun maailma puhdistetaan.

Kun ensimmäinen ylösnousemus on Herran ylösnousemuksen kaltainen, niin on meidän otaksuttava, että näiden ylösnousseiden ruumiit ovat yhdenlaiset kuin Herran oli ylösnousemuksensa jälkeen, ennenkuin Hän astui taivaaseen. Tämä oli vapaa maallisista rajoituksista, mutta se ei vielä ollut kirkastettu. Herra liikkui Hengen vapaudessa, ilmeni ja katosi, niinkuin Hän tahtoi, eikä Hän tarvinnut maallista ravintoa. Kristuksen tulemuksen vaikutuksesta lähtee Herrassa kuolleen ruumis haudasta, ja Herrassa elävän ruumis muutetaan. Ei vanhaa ruumista elähytetä eikä kokonaan uutta synny, vaan maallinen ruumis muutetaan, ja ydin uudelle ruumiille tulee vanhasta, joka on »paljas jyvä» (1 Kor. 15, 37). Entinen vaatetus riisutaan vanhasta ruumiista, jonka ydin on se

perusaine, johon Hengen vaikutuksesta ylimaailmallinen elämä yhdistyy. Tähänkin soveltuu apostolin sana: »Niinkuin meillä on ollut maallisen kuva, niin meillä myös on oleva taivaallisen kuva» (1 Kor. 15, 49).

Kristus eroittaa selvästi ensimmäisen ylösnousemuksen yleisestä, ja tämä ensimmäinen ylösnousemus on kristinuskon perustotuuksia. Kun Kristus tuli alas kirkastuksen vuorelta, teroitti Hän opetuslapsilleen, etteivät kenellekään kertoisi, mitä olivat nähneet, ennenkuin vasta sitten, kun Ihmisen Poika oli noussut kuolleista (Mark. 9, 9). He pitivät sen mielessään ja tutkistelivat keskenään, mitä tuo nouseminen kuolleista oli. Papit närkäsivät siitä, että Pietari ja Johannes julistivat Jeesuksessa ylösnousemuksen kuolleista (Ap. t. 4, 2). Mutta kun Paavali Suuren Neuvoston edessä puhuu kuolleiden ylösnousemuksesta (Ap. t. 23, 6), puolustavat fariseukset häntä. Vieläkin on usealle ylösnouseminen kuolleiden joukosta loukkaukseksi, vaikka Ilmestysraamattu selvään puhuu siitä, ja vaikka Jeesus teroittamalla teroittaa sitä. Hän sanoo: »Joka syö minun lihani ja juo minun vereni, hänellä on iankaikkinen elämä, ja Minä herätän hänet viimeisenä päivänä» (Joh. 6, 54). Tämän teroittaa Herra useamman kerran samassa luvussa, ja se ei ole sama kuin yleinen ylösnousemus. Jeesus puhuu niistä, »jotka katsotaan arvollisiksi pääsemään toiseen maailman ja ylösnousemukseen kuolleista» (Luuk. 20, 35). Tämä ylösnousemus tietää, etteivät muut kuolleet vielä silloin nouse ylös. Johannes sanoo: »Minä näin valtaistuimia, ja he istuutuivat niille, ja heille annettiin tuomiovalta; ja minä näin niiden sielut, jotka olivat mestatut Jeesuksen todistuksen ja Jumalan sanan tähden, ja niiden, jotka eivät olleet kumartaneet petoa eikä sen kuvaa eivätkä ottaneet sen merkkiä otsaansa eikä käteensä; ja ne virkosivat eloon ja hallitsivat Kristuksen kanssa tuhannen vuotta. Muut kuolleet eivät vironneet

eloon, ennenkuin ne tuhannen vuotta olivat umpeen kuluneet. Tämä on ensimmäinen ylösnousemus. Autuas ja pyhä on se, jolla on osa ensimmäisessä ylösnousemuksessa; niihin ei toisella kuolemalla ole valtaa, vaan he tulevat olemaan Jumalan ja Kristuksen pappeja ja hallitsevat Hänen kanssaan ne tuhannen vuotta» (Ilm. 20, 4—6). Näin puhuu Jumalan sana, ja Ilmestysraamattu varoittaa meitä ottamasta mitään pois taikka lisäämstä mitään siihen, mitä siinä on ilmoitettu. Tähän ylösnousemukseen pyytää Paavali päästä (Fil. 3, 11). Tämän ylösnousemuksen kautta pelastetaan Kristuksen omat niistä viimeisistä, kovista tuomioista, jotka kohtaavat maailmaa ja antikristillistä valtaa, sillä he ovat Herransa tykönä. Kristus sanoo sentähden: »Valvokaa siis joka aika ja rukoilkaa, että saisitte voimaa paetaksenne tätä kaikkea, joka tuleva on, ja seisoaksenne Ihmisen Pojan edessä» (Luuk. 21, 36). Ja Hän rohkaisee opetuslapsiaan sanoilla: »Älä pelkää, sinä pikkuinen lauma; sillä Isänne on nähnyt hyväksi antaa teille valtakunnan» (Luuk. 12, 32). Kristuksen omat pääsevät kokonaan niistä viimeisistä tuomioista, jotka masentavat pimeyden vallan, ja saavat olla Herran apumiehiä tuomiossa ja hallinnossa. Ne, jotka eivät ole uskossa omanneet Kristuksen kuolemaa ja ylösnousemista, joutuvat kuollessaan tuonelaan, jossa toiset saavat Jumalan lohdutusta, mutta toisia vaivataan. Lopputuomiossa tunkee toisen kuoleman tuli esille, ja ne, jotka silloin vielä pelastuvat, tulevat Jumalan tykö, mutta he eivät pääse ilman vahinkoa, sillä Raamattu sanoo: »Jos jonkun rakennus palaa poroksi, joutuu hän vahinkoon; mutta hän itse on pelastuva, kuitenkin ikäänkuin tulen läpi» (1 Kor. 3, 15).

Armon aikana vallitsee Jumalan kärsivällisyys, ja Hän kasvattaa ihmiskuntaa Jumalan valtakuntaa varten. Jumala antaa armon aikana uskovalle lahjana Kristuksen vanhurskaudeksi. Mutta lopulta Jumala toimii oikeu-

della, ja silloin tutkitaan, miten ihminen on armon aikaa käyttänyt. Ensimmäinen tuomio liittyy Kristuksen ylösnousemukseen. Se tuomioitoimi, josta Herra puhuu Matt. 25, 31 ss., esittää Ihmisen Pojan kirkkautensa valtaistumella paimenen tapaan eroittamassa ihmisiä toisistaan, eikä täällä esiinny kuolleista ylösnousseita Herran eteen. Palvelija, joka on paha ja lyö kanssapalvelijoitaan, saa rangaistuksen Herran tullessa (Matt. 24, 51). Tyhmit neitset eivät pääse Karitsan häihin (Matt. 25, 12). Hyvä palvelija saa Herran tullessa palkan, mutta paha ja laiska palvelija saa rangaistuksen (Matt. 25, 28). Näyttää siis siltä, että Herran tuomioitoimi Matt. 25, 31 ss. myös kuuluu Kristuksen tulemuksen aikaan. Ensimmäinen tuomio alkaa yläilmoissa, taivaan avaruuksissa, josta pimeyden henkivallat hallitsevat maailmaa. Tänne tulee Kristus taivaallisen seurakunnan ja enkelien kanssa, ja tänne Hän kokoaa ne, jotka ovat Hänessä kuolleet, ja ne uskovat, jotka maan päällä Hänessä elävät. Täällä on Kristuksen tulemuksen alkuaikana Herran toiminnan keskuspaikka. Täällä käy ensiksi tuomio pimeyden henkivallan yli. Apostoli sanoo: »Mitä tulee Herramme Jeesuksen Kristuksen tulemukseen ja meidän kokoontumiseemme Hänen tykönsä» (2 Tess. 2, 1). Yläilmoissa on tämä kokoomuspaikka. Täällä tehdään loppu pimeyden vallan hallinnosta ja pyhien hallinto alkaa täällä. Kristuksen omienkin on astuttava Kristuksen tuomioistuimen eteen, mutta Herra tekee täällä tiliä uskollisten palvelijainsa kanssa ja antaa kullinkin hallitusvallan sen mukaan, kuin kukin on omannut armoa ja sitä elämässä käyttänyt. Apostoli sanoo: »Kaikkihan me asetetaan Jumalan tuomioistuimen eteen» (Room. 14, 10). »Älkää sentähden lausuko mitään tuomiota, ennenkuin aika on, ennenkuin Herra tulee; silloin kukin saa kiitoksensa Jumalalta» (1 Kor. 4, 5). Herra sanoo: »Hyvä on, sinä hyvä palvelija; koska vähimmässä olet ollut uskollinen, niin

saat hallita kymmentä kaupunkia» (Luuk. 19, 17). Ja nämä Herran omat saavat Herran apumiehinä toimittaa tuomiota ja maailmanhallintoa Herran kanssa, kun ne temmataan ylös Herran tykö yläilmoihin, josta pimeyden henkivallat työnnetään pois. Apostoli sanoo kirjeessään efesolaisille: »Jumala on eläväksi tehnyt teidät, jotka olitte kuolleet rikoksiinne ja synteihinne, joissa te ennen vaelsitte tämän maailman menon mukaan, ilma-vallan hallitsijan, sen hengen, joka nyt tekee työtään uppiniskaisuuden lapsissa» (2, 2). »Meidän taistelumme ei ole taistelua verta ja lihaa vastaan, vaan hallituksia vastaan, valtoja vastaan, tässä pimeydessä hallitsevia maailmanvaltiaita vastaan, pahuuden henkiolentoja vastaan taivaan avaruuksissa» (6, 12).

Kristuksen tuomiollinen toimi kohdistuu ensiksi korkeimpiin pimeyden henkivaltoihin ylimaailmassa, josta *nämä ovat hallinneet maailmaa, mutta jonne Herra kokoaa omansa*. Herra voittaa kaikki pahat henkivallat ja kukistaa pimeyden hallitukset. Antikristillinen valta tuomitaan koko maan päällä. Pyhät saavat hallita Kristuksen kanssa, ja he ovat Herraa auttamassa uudistustyössä. Tämä ei tapahdu vain henkisesti, sillä ylösnousseella on uusi ruumiillisuus. Daniel ennustaa: »Korkeimman pyhät saavat valtakunnan ja pitävät valtakunnan iankaikkisesti, iankaikkisesta iankaikkiseen» (7, 18). »Ja valtakunta, valta ja kaikkien taivaan alla olevien valtakuntien voima annetaan Korkeimman pyhien kansalle» (7, 27). Jeesus sanoo opetuslapsilleen: »Siinä uudestisyntymisessä, kun Ihmisen Poika istuu kirkkautensa valtaistuimella, saatte tekin, jotka olette seuranneet Minua, istua kahdellatoista istuimella ja tuomita Israelin kahtatoista sukukuntaa» (Matt. 19, 28). Kirstikunnan asema muuttuu, kun pahat henkivallat ovat voitettut ja pimeyden hallitukset maan päällä ovat kukistettut. Kristillinen oikeus hallitsee silloin maailmaa, ja kristityt ovat

täällä virkamiehiä ja pappeja. Jumalan lupaus Aabrahamille, että hänen siemenensä on perivä maan, on nyt toteentunut. Valtio ja kirkko ovat yhdistyneet. Perkele sidotaan ja heitetään syvyyteen tuhanneksi vuodeksi. Kansat nöyrytyvät suurten tuomioiden alla, ja heidän keskellään alkaa yleinen valtakunnan saarna, jossa Israel on mukana.

Kristuksen vasituinen seurakunta pääsee tuhatvuotisessa valtakunnassa maailmaa hallitsemaan Herransa kanssa. Kauan tämä seurakunta odotti Ylkäänsä, ja nyt Hän on tullut, ja Karitsan häät vietetään. Herran omat ovat muuttuneet ja ruumiin puolesta henkiseksi tulleet. Täydellinen on nyt morsiamen yhdistys Yljän kanssa. »Autuaita ovat ne, jotka ovat kutsutut Karitsan häihin» (Ilm. 19, 9). Kaikki hallitukset ja voimat, jotka ovat olleet pimeyden palveluksessa maan päällä, ovat joutuneet voimattomiksi, kun pimeyden valta on sidottu. Johannes sanoo, että Hän, joka esikoisena nousi kuolleista ja joka on maan kuningasten hallitsija, »rakastaa meitä ja on päästänyt meidät synneistämme verellään ja tehnyt meidät kuningaskunnaksi, papeiksi Jumalalleen ja Isälleen» (Ilm. 1, 5, 6). Ja Jeesus sanoo: »Joka voittaa ja loppuun asti ottaa minun teoistani vaarin, sille Minä annan vallan pakanoita hallita» (Ilm. 2, 26). Apostoli sanoo: »Ettekö tiedä, että pyhät tulevat tuomitsemaan maailman?» (1 Kor. 6, 2). Nyt on Kristuksen ylenkatso- tulle seurakunnalle tullut hallitusaika, ja Jumalan vanhurskaus hallitsee maan päällä. Tämä aika on vasituinen kristokratia, Kristusvalta. Hänelle on uudessa liitossa annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä, ja tuhatvuotisessa valtakunnassa pääsee tämä valta ulkonaisesti esiintymään. Vanhassa liitossa vallitsi teokratia, Jumalavaltio, ja se pääsee taas esille, kun Kristus jättää valtakunnan Isälleen, ja Jumala on kaikki kaikissa. Kristuksen seurakunta on olennollisesti henkinen, mutta se järjestyy tänä aikana ulkonaisestikin.

Etupäässä mainitaan tuhatvuotisen valtakunnan jäseninä marttyyrejä ja niitä, jotka eivät ole petoa kumartaneet eivätkä hänen merkkiään ottaneet otsaansa eikä käteensä, mutta Herra sanoo niidenkin tulevan osalliseksi tästä vallasta, jotka ovat olleet uskollisia totuudelle ja voittaneet viettelykset. Mutta kaikki eivät pääse tuhatvuotiseen valtakuntaan, vaan ennen kaikkea ratkaisee Jumalan sanan uskollinen kätkeminen ja kuuliaisuus sille, Kristuksen tulemuksen rakastaminen ja armon todellinen omaaminen. Tämän Herra selvästi osoittaa vertauksessaan taitavista ja tyhmistä neitseistä. Sen osoittaa myös Fil. 3, 8 ss. Ensimmäinen ylösnousemus eroittaa likeisempiä sukulaisia ja ystäviä. Herra sanoo: »Minä sanon teille: »sinä yönä on kaksi miestä yhdellä vuoteella; toinen otetaan ylös, ja toinen jätetään. Kaksi naista jauhaa yhdessä; toinen otetaan ylös, mutta toinen jätetään» (Luuk. 17, 34. 35). Esikuvina ovat Nooa ja Loot, jotka pelastuivat suurista tuomioista.

Tähän aikaan on luomakunta uudistunut, ja Jumalan siunaus lepää lupauksen maan päällä. Jerusalem on kansakuntain pääkaupunkina. Israelin kansa kääntyy Herran puoleen, ja sen jäännös astuu muiden Kristuksen omien kanssa hallitsevaan asemaan. Jumalan Israel käsittää juutalaisia ja kääntyneitä muista kansoista. Yleinen kääntymys tapahtuu, ja kaikki kansat tulevat Siioniin Jaakobin Jumalan sääntöjä kuulemaan ja vaeltamaan hänen poluillansa. Tämä aika, jolloin Kristus hallitsee, on se suuri sapattiaika, josta vanhan liiton ennustus paljon puhuu. Nämä ovat virkistuksen ajat, jotka lähtevät Herran kasvoista (Ap. t. 3, 20).

Tämä aikakausi on vanhan liiton ennustuksen vasitui-nen esine. Nyt ulettuu Messiaksen valtakunta maan äärestä toiseen (Miika 4, 1—7; 5, 1—4; 7, 11—20; Jes. 2, 1—3; 33, 20; 59, 19—21; luvut 60—66; Sef. 3, 9 ss.; Hes. luvut 33—42). Profeetta sanoo: »Vanhurskaus on

hänen lanteittensa vyö ja uskollisuus hänen kuvettensa side. Ja susi asuu lampaan kanssa ja pantteri makaa vuohen kanssa, ja vasikka ja jalopeura ja syöttöhärkä yhdessä syövät, ja poikanen niitä paimentaa. Ja lehmä ja karhu käyvät samalla laitumella, niiden poikaset makaavat vieretysten, ja jalopeura syö olkia niinkuin härkä. Ja imeväinen lapsi leikittelee vaskikäärmeen kolla, ja kyykäärmeen luolaan pistää vieroitettu kätensä. Ei kukaan tee pahaa eikä turmele koko minun pyhällä vuorellani, sillä maa on täynnä Herran tuntoa, niinkuin vedet peittävät meren. Ja tapahtuu sinä päivänä, että pakanat etsivät lisain juurta» (Jes. 11, 5—10).

Tämän aikakauden lopulla pääsee lyhyeksi ajaksi pimeyden valta irralleen, ja perkele eksyttää vielä kerran kansoja. Vaikka Jumalan lepo oli vallinnut maan päällä, joutuvat kansat kiusaajan pauloihin ja kokoontuvat hänen lippunsa ympärille. Jumalan runsainta hyvyyttä ja armoa eivät kansat olleet omanneet, sentähden he sortuvat. Yleinen luopumus syntyy sentähden, ettei Jumalan armo saanut uudistusta vaikuttaa. »Kun ne tuhannen vuotta ovat umpeen kuluneet, päästetään saatana vankeudestaan, ja hän lähtee eksyttämään maan neljällä kullalla olevia kansoja, Googin ja Magoogin, kootaksensa heidät sotaan, ja niiden luku on niinkuin meren hiekka; ja he nousivat ja kulkivat yli koko maan pinnan ja piirittivät pyhän leirin ja rakastetun kaupungin. Mutta taivaasta putosi tulta ja kulutti heidät» (Ilm. 20, 7—9). »Ennusta, ihmisen poika, ja sano Googille: näin sanoo Herra, Herra: sinä päivänä, kun kansani Israel asuu rauhassa, olet sinä sen ymmärtävä ja tuleva asuinpaikastasi, pohjan rajoilta, sinä ja monet kansat sinun kanssasi, kaikki ratsastaen hevosilla, lukuisa ja suuri sotajoukko. Ja sinä olet nouseva kansaani Israelia vastaan, niinkuin pilvi, joka maan peittää. Päivien lopulla on se tapahtuva; ja Minä annan sinun tulla minun maalleni,

että pakanat Minut tuntisivat, kun osoitan itseni pyhäksi sinussa heidän silmäinsä edessä, sinä Goog» (Hes. 38, 14—16). »Israelin vuorilla olet sinä kaatuva, sinä ja kaikki joukkosi ja ne kansat, jotka kanssasi ovat» (Hes. 39, 4). Siihen sortuu pimeyden valta.

Luopumus Jumalasta on turmellut kaikki ihmiskunnan elämän suhteet ja saanut aikaan epäjärjestyä hengen ja luonnon piirissä. Täydellisen järjestyksen aikaansaamiseen on tuomioita tarpeen. Tuomioiden kautta käy sentähden maailman uudistus. Kaikki ne valtat, jotka vastustavat ja ovat estämässä Jumalan valtakuntaa, poistetaan, ja sävyisät pääsevät hallitsemaan Herran kanssa. Jumala on pitkämielinen, mutta pyhänä Hän aikanaan tuomitsee kaiken, mikä on pahaa, ja hänen vanhurskautensa asettaa kaikki täydelliseen järjestykseen. Paha, joka on ristiriidassa Jumalan maailmasuunnitelman kanssa, työnnetään pois elämän piiristä.

Suuri on tämä tuomion päivä. Nykyinen luomakunta hajoaa, mutta Jumala uudistaa kaikki, ja ihmeellinen järjestys vallitsee luomakunnassa. Jumalan iankaikkinen voima kannattaa kaikki. Suunnattomat ovat jo ne voimat, jotka määräävät tämän aurinkokunnan liikkeitä. Ja miljoonia tähtiä kulkee määrätyillä radoillaan taivaan avaruudessa. Mutta viimeisen tuomion tullessa nämä luodut »taivaat hehkuen hajoavat, ja alkuaineet kuumuudesta sulavat» (2 Piet. 3, 12). »Herran päivä on tuleva niinkuin varas, ja silloin taivaat katoavat ryskeellä» (2 Piet. 3, 10). Tämä maailmankausi on katoava, ja kaikki on täällä muuttuvaista. Mutta tulevassa maailmankaudessa on kaikki katoamatonta. Kaikki paha eroitetaan pois uudesta maailmasta.

Perkele, joka on kansoja yllyttänyt Kristuksen seurakuntaa hävittämään, heitetään tuli- ja tulikivijärveen, »jossa myös peto ja väärä profeetta ovat, ja heitä vaivataan yöt päivät iankaikkisesta iankaikkiseen» (Ilm.

20, 10). Kaikki paha eroitetaan ainaisesti pois Jumalan elämänpiiristä. Jeesus sanoo: »Taivasten valtakunta on nuotan kaltainen, joka laskettiin mereen ja kokosi kaikenlaisia kaloja, ja kun se tuli täyteen, vetivät he sen rannalle, istuivat ja kokosivat hyvät astioihin, mutta keltottomat he viskasivat pois. Näin on käyvä maailman lopulla, enkelit lähtevät ja eroittavat pahat vanhurskaista» (Matt. 13, 47—49).

Tämä maa puhdistetaan, ja puhdistus tapahtuu tulella. Tämä tuli ei ole maailmallista, vaan se tulee taivaasta ja vaikuttaa ylimaailman voimalla sekä ruumiilliseen että henkiseen maailmaan. »Kunkin teko on tuleva näkyviin, sillä se päivä on saattava sen ilmi, koska se tulella ilmestyy, ja tuli on koetteleva, minkälainen kunkin teko on» (1 Kor. 3, 13). Se Herran tuli, jota Elias Karmelin vuorella rukoili alas taivaasta, poltti uhrin puut, kivet, mullan ja veden ojasta (1 Kun. 18, 38). Pietari sanoo: »Nykyiset taivaat ja maa ovat samalla sanalla tallennetut tulelle, säästetyt jumalattomain ihmisten tuomion ja kadotuksen päivään» (2 Piet. 3, 7). Taivaat ja maa liikutetaan, niin että ne elimelliset voimat, jotka pitävät niitä koossa, hajoavat, ja sisäinen järjestys, joka kannattaa kaikkeutta, raukeaa maailman kuolinhetkenä. Profeetta ennustaa: »Katso, Herran päivä tulee kauheana, kiukulla ja vihan vimmallalla tekemään maata autioksi ja teloittamaan sieltä sen syntisiä. Sillä taivaan tähdet ja niiden tähtikehät eivät valollansa loista, aurinko pimenee noustessaan, eikä kuu valollaan kumota» (Jes. 13, 9, 10). Kun Jumalan enkelit toimittavat tuomiota, viittaavat heidän pasunansa siihen hajoittavaan vaikutukseen, minkä he saavat aikaan. He panevat taivaat ja maan liikkumaan, ja tuomion tuli syöpi kaiken, mikä on saastaista ja pahaa. Tämä tuli puhdistaa niitä, jotka kyllä Jumalaa etsivät ja pahaa vihaavat, mutta joista synnin saasta ei vielä ole poistunut; mutta se kaluaa ja vaivaa niitä, jotka rakas-

tavat pahaa ja ovat pimeyteen kiintyneet. Jeesus sanoo: »Parempi on sinulle, että silmäpuolena menet sisälle Jumalan valtakuntaan, kuin että sinut, molemmat silmät tallella, heitetään helvettiin, jossa heidän matonsa ei kuole eikä tuli sammuu. Sillä jokainen ihminen on tulella suolattava» (Mark. 9, 47—49). Tätä puhdistusta seuraa niiden ruurniiden muuttuminen, jotka eivät ole ensimmäisen ylösnousemuksen osallisuuteen päässeet, mutta jotka vielä pelastetaan.

Viimeinen tuomio käy niiden ihmisten yli, jotka ovat kuolleet, ja niiden, jotka silloin elivät, mutta jotka eivät ole päässeet ensimmäiseen ylösnousemukseen. Raamattu ei sano, että se tapahtuu maan päällä. Valtaistuimella istujan kasvoja pakenee maa ja taivas (Ilm. 20, 11); ja Johannes näkee valtaistuimen korkeamman yläilman valossa. Täällä tapahtunee viimeinen tuomio. Johannes sanoo: »Minä näin suuren valkoisen valtaistuimen ja sillä istujan, jonka kasvoja maa ja taivas pakenivat, eikä niillä ollut sijaa missään. Ja minä näin kuolleet, suuret ja pienet seisomassa valtaistuimen edessa, ja kirjoja avattiin — ja meri antoi ne kuolleet, jotka siinä olivat, ja Kuolema ja Tuonela antoivat ne kuolleet, jotka niissä olivat» (Ilm. 20, 11—13). Kun maa ja taivas pakenevat, avautuu kuolleiden maa, ja kaikki kuolleet astuvat viimeiselle tuomiolle. Tämä tuomio on leikkuu-aika, jolloin kaikki on kypsynyt, paha ja hyvä. Sentähden ne ainai-
seksi eroitetaan toisistaan, ja kaikki saavat sen mukaan kuin ovat maan päällä eläneet, sillä tämä tuomio on maallisen elämän kylvön leikkuu. Tuonelaan joutuneet joko pääsivät virvoituksen paikkaan taikka tulivat vai-
vaan sen mukaan kuin olivat armon aikaa käyttäneet, ja täältäkin astuvat kuolleet nyt Tuomarin eteen. »Ja kirjoja avattiin; ja avattiin toinen kirja, joka on elämän kirja; ja kuolleet tuomittiin sen perusteella, mitä kirjoihin oli kirjoitettu, heidän tekojensa mukaan» (Ilm. 20, 12).

Kaikki, mikä on salassa, tulee nyt ilmi. Jumalan kirjat eivät ole ihmisten kirjojen kaltaisia, mutta niihin on kaikki kirjoitettu. Valokuvaaja antaa valon säteiden kuvata levyyn kuvamme. Valon piiri on täynnä kuvia. Mutta Jumalan kirjat ovat täydelliset.

Tuomiossa katsoo vanhurskas Tuomari siihen, mitä ihminen on Jumalalta saanut ja miten hän on sitä käyttänyt. Joka pakanakunnan piirissä on elänyt, tuomitaan sen yleisen ilmestyksen mukaan, mikä hänelle oli täällä annettu, ja sen mukaan kuin hän on sille uskollinen ollut. Joka vanhan liiton ilmestyksen piirissä on elänyt, tuomitaan sen mukaan, kuin hän on tälle ilmestykselle ollut uskollinen. Joka on evankeliumista tullut osalliseksi, tuomitaan sen mukaan, kuin hän on ollut tälle kuuliainen. Joka polkee yleisen ilmestyksen totuutta ja on tälle uskonon, hän ei saa korkeampaa totuutta osakseen. Mutta joka Jumalaa pelkäsi ja luonnon taikka vanhan liiton ilmestyksen alalla Häntä palveli sen tiedon mukaan, mikä hänen oli mahdollista saada, hän kypsyi tällä tien evankeliumille. Apostoli sanoo, että »jokaisessa kansassa se, joka pelkää Jumalaa ja tekee vanhurskautta, on Hänelle otollinen» (Ap. t. 10, 35); »tuska ja ahdistus jokaisen pahaa harjoittavan ihmisen sielulle, juutalaisen ensin, sitten myös kreikkalaisen; mutta kirkkaus ja kunnia ja rauha jokaiselle, joka harjoittaa sitä, mikä hyvää on, ensin juutalaiselle, sitten myös kreikkalaiselle, sillä Jumala ei katso henkilöön» (Room. 2, 9—11). Kun Jumalan kutsumus tulee sille, joka on Jumalaa etsinyt, on tämä hetki tahi aika hänelle ratkaiseva, sillä Jumala voi pian täyttää työnsä ihmisessä. Milloin jumalaton kääntyy vääryydestä ja todella rupeaa vanhurskaudelle elämään, siinä ei Herra lue hänelle syntiä. »Hän saa totisesti elää; ei hänen tarvitse kuolla» (Hes. 18, 21). Apostoli sanoo, että Jumala antaa »niille, jotka hyvässä työssä kestävinä etsivät kirkkautta ja kunniaa

ja katoamattomuutta, iankaikkisen elämän» (Room. 2, 7). Jeesus sanoo: »Autuaita ovat ne, jotka isoavat ja janoavat vanhurskautta, sillä heidät ravitaan» (Matt. 5, 6); ja Hän sanoo: »Tulee ihmisiä idästä ja lännestä, pohjoisesta ja etelästä, ja he aterioivat Jumalan valtakunnassa», kun ne, jotka luulivat sinne tulevansa, huomauttavat itsensä heitetyiksi ulos» (Luuk. 13, 28, 29). Missä uskonelämää ei ole ja missä luopumus tapahtuu, siinä ei lueta sitä hyvää, minkä ihminen on ennen tehnyt, vaan hänen pitää kuoleman. Jumala sanoo: »Jos vanhurskas kääntyy pois vanhurskaudestaan ja tekee vääryyttä, kaikkia niitä kauhistuksia, jota jumalaton teki, pitäisikö hänen saada elää? Koko hänen vanhurskauttansa, jota hän harjoitti, ei ole enää muistettava, vaan uskottomuutensa tähden, jota hän teki, pitää hänen kuolla» (Hes. 18, 24).

Viimeisessä tuomiossa Jumala tuomitsee tekojen mukaan, sillä armon tarkoituksena on aina ihmisen siveellinen uudistus. Teot eivät tässä määrää ilman uskoa ja armoa, vaan niiden perustuksella Jumala palkitsee sitä hyvää, minkä ihminen on tehnyt, Hän palkitsee yli kaiken ansion, mutta se on armon palkka. Ei uskokaan toiselta puolen ole sillä tapaa armon välin ja autuuden ehto, ettei tekoihin ensinkään katsottaisi, vaan teot ovat aina uskoon käsitetyt, missä usko on elävä, sillä armo ei tahdo vain anteeksi antaa, vaan se tahtoo myös luoda uudesti. Teot eivät koskaan ansaitse autuutta, sillä sen tekee yksin Kristuksen sovintotyö. Mutta teot eivät tule kysymykseen vain ulkonaisina toimina, vaan uskon hedelmänä. Se tässä ratkaisee, mistä vaikuttimesta nämä lähtevät, kuinka itsiö niissä ilmenee siveellisessä kehityksessään. Loistavat ulkonaiset teot tulevat vain tuomioksi, jos ne lähtevät huonoista vaikuttimista. Jeesus sanoo: »Joko tehkää puu hyväksi ja sen hedelmä hyväksi, taikka tehkää puu huonoksi ja sen hedelmä huo-

noksi; sillä hedelmästä puu tunnetaan. Hyvä ihminen tuo hyvästä varastostaan esille hyvää, ja paha ihminen tuo pahasta varastostaan esille pahaa» (Matt. 12, 33. 35). Teot tuovat ilmi ihmisen sisäisen mielialan ja oikean tilanteen. »Jumala tuottaa kaikki teot tuomiolle, kaikki salatutkin, joko ne ovat hyviä tai pahoja» (Saar. 12, 14). Jeesus sanoo: »Moni sanoo Minulle sinä päivänä: 'Herra, Herra, emmekö ole sinun nimesi kautta ennustaneet ja sinun nimesäsi ajaneet ulos riivaajia ja sinun nimesi kautta tehneet monta voimatekoa?' Ja silloin Minä julki lausun heille: 'en ole koskaan tuntenut teitä, menkää pois Minun luotani, te laittomuuden tekijät'.» (Matt. 7, 22. 23).

Tuomiopäivänä on kunkin ihmisen kehitys määräänsä päässyt, ja Tuomarin päätös on iankaikkisesti ratkaiseva. Järkeisusko on koettanut tehdä tätä päätöstä suhteelliseksi, mutta vain yhdeltä puolen. Ne, jotka tuomiossa saavat elämän ja autuuden, saivat sen kyllä ainaiseksi, mutta ne, jotka saavat kadotuksen, saivat sen muka vain joksikuksi ajaksi, jonka kuluttua hekin autuaiksi tulisivat. Kuoleman ja kadotuksen pelko pyytää täten saada pois Raamatusta iankaikkisen kadotuksen, mutta Raamattu ei tiedä muusta kuin iankaikkisesta kadotuksesta. Me emme saa muodostella kristinuskon opinkohtia meidän ajatustemme mukaan. Tässä toimii useimmiten se mieliala, joka tahtoo uudistusta ja pyhitystä välttää. Jos kadotukseen tuomittu voisi jälkeensä autuaaksi tulla, niin sekin, joka tuomiossa sai autuuden, voi langeta ja jälkeensä kadotetuksi tulla. Viimeisen tuomion käsite, joka lopettaa ajallisuuden ja alottaa iankaikkisuuden, ei salli tällaisia määreitä. Raamattu sanoo selvään tuomiopäätöksen muuttumattomaksi. Jeesus sanoo: »Menkää pois Minun luotani, te kirotut, siihen iankaikkiseen tuleen, joka on valmistettu perkeleelle ja hänen enkeleilleen. Ja nämä menevät pois iankaikkiseen rangaistukseen, mutta vanhurskaat iankaikkiseen

elämään» (Matt. 25, 41. 46). »Joka herjaa Pyhää Henkeä, hän ei saa ikinä anteeksi, vaan hän on vikapää iankaikkiseen syntiin» (Mark. 3, 29); jotka tulevat helvettiin, joutuvat »sammumattomaan tuleen» (Mark. 9, 43); »heitä kohtaa rangaistukseksi iankaikkinen perikato» (2 Tess. 1, 9). Ei ole tämmöisissä raamatunlauseissa mitään epäselvää. Useat sanovat, ettei alkukielen sana tiedä iankaikkista, vaan ainoastaan pitemmän ajan kestävää. Alkukielen sana käytetään kyllä ajallisuudestakin, mutta se tietää silloin aina jotain pitkittyvää, joka kestää läpi koko määrätyn aikakauden, ja sen vastakohdana on loppu. Enkeli sanoo Jeesuksesta: »Hän on oleva Jaakobin huoneen kuningas iankaikkisesti, ja hänen valtakunnallansa ei ole loppua oleva» (Luuk. 1, 33). Alkukielen sanan käsitteeseen kuuluu siis, ettei siinä ole loppua. Jos sitä käytetään ajallisuudesta, niin ei ole asialla loppua sen määrä-ajan piirissä; jos se käytetään iankaikkisuudesta, niin kestää asia kautta koko iankaikkisuuden, ja tuleva maailmankausi on tämmöistä loppumatonta iankaikkisuutta. Kun siis sana käytetään iankaikkisuudesta, osoittaa se aina jotain loppumatonta, iankaiken kestävää. Kun Jeesuksen sanoja: »Nämä menevät pois iankaikkiseen rangaistukseen, mutta vanhurskaat iankaikkiseen elämään» (Matt. 25, 46) selitetään niin, että iankaikkinen elämä tietää iankaikkista autuutta, mutta iankaikkinen rangaistus tietäisi vain jotakuta aikaa kestävää vaivaa, niin on se mielivaltaista selitystä. Jos tahdotaan selittää Herran sanoja: »Jossa heidän matonsa ei kuole eikä tuli sammu» (Mark. 9, 48) sillä tapaa, ettei mato kuole, eikä tuli sammu tätä nykyä, vaan kerran tulevaisuudessa, niin on se järjetön selitys. On sanottu sitäkin, ettei helvetin tuli ole siellä oleville vaivaksi, sillä se ei vaikuttaisi olentoihin, mikä on tyhjää lavartelemista. Alkukielen sanaan liitetään usein muitakin sanoja, jotka teroittavat iankaikkisuutta, kun puhu-

taan kadotuksesta, mutta iankaikkisesta elämästä tavallisesti ei käytetä tällaisia lisäsanoja. Onpa sanottu sitäkin, että Raamatun kadotus on ehdollinen. Milloin ihminen kääntyisi, pelastuisi hän, mutta tuomion jälkeen ei voi kääntymystä tapahtua. Koko kristinuskon käsitys lopputuomiosta särkyisi, jos se vain olisi ehdollinen. Tuomio on leikkuu-aika, jolloin paha ja hyvä on kypsynyt. Iankaikkisuuden luonne ei muutu. Se on tämän ja tulevan maailman eroitus, että kaikki täällä kehittyy, mutta tuolla on kaikki muuttumatonta. Milloin iankaikkisuudessa otaksutaan kehitystä, tehdään se ajallisuuden jatkoksi. Raamatussa ei ole yhtään paikkaa, joka osoittaisi, että kadotukseen joutunut vielä voi pelastua, ja siitä kyllä Raamatussa puhuttaisiin, jos pelastus siellä olisi mahdollinen. Vanhan liiton kansa käsitti kadotuksen iankaikkiseksi. Jos uusi liitto olisi tehnyt muutoksen siinä kohden, niin sitä olisi kyllä ilmoitettu. Tuleva kadotus on Raamatussa vastakohtana tähän armon aikaan, jolloin parannus on mahdollinen. Tämän ajan kuluttua ilmestyy Jumalan viha armon ylenkatsojille. »Hänkin on juova Jumalan vihan viiniä, joka sekoittamattomana on kaadettu hänen vihansa maljaan, ja on tulella ja tulikivellä vaivattava pyhien enkelien edessä ja Karitsan edessä. Ja heidän tuskansa savu nousee iankaikkisesta iankaikkiseen, ja ei heillä ole lepoa päivällä eikä yöllä» (Ilm. 14, 10). Sillä alkaa iankaikkinen kadotus, että iankaikkisuus alkaa, ja tuonela muuttuu helvetiksi. »Ja Kuolema ja Tuonela heitettiin tulijärveen. Tämä on toinen kuolema, tulijärvi» (Ilm. 20, 14).

Sanotaan, että Paavalin lause 1 Kor. 15, 28, jossa sanotaan itse Pojankin alistuvan Isän alle, niin että Jumala olisi kaikki kaikissa, tarkoittaisi sitä, että kaikki kerran tulisivat autuaiksi. Mutta selvää on, ettei Paavali tätä tarkoita, sillä hän sanoo edellisessä (24—26), että Kristus kukistaa kaiken hallituksen ja kaiken vallan ja voiman ja

hallitsee, kunnes Hän panee kaikki viholliset jalkainsa alle ja viimeiseksi kuoleman. Ei apostoli puhu mitään siitä, että viholliset kääntyvät, vaan ne kukistetaan. Sillä että paha masennetaan ja eroitetaan pois, tulee Jumala kaikeksi kaikissa. Perkeleetkin lankesivat Jeesuksen jalkain juureen ja tunnustivat: »Sinä olet Jumalan Poika!» (Mark. 3, 11). Hekin uskovat ja vapisevat (Jaak. 2, 19), mutta eivät he sillä autuaiksi tule. Sanotaan, että Matt. 5, 25. 26 puhuisi pelastuksesta kadotuksen vallasta, mutta tässä puhutaan vankilasta, ja vankila tietää tuonelaan (1 Piet. 3, 19). Pietari puhuu Ap. t. 3, 21 ajoista, jolloin kaikki asetetaan kohdalleen, mutta tässä ei sanota, millä tien tämä uudistus saadaan toimeen. Sen sanovat muut paikat. Paavali sanoo: »Niinkuin kaikki kuolevat Aadamissa, samoin myös kaikki tehdään eläviksi Kristuksessa» (1 Kor. 15, 22), mutta hän puhuu tässä yleisestä ylösnousemuksesta. »Koska kuolema on tullut ihmisen kautta, niin on myös kuolleiden ylösnousemus tullut ihmisen kautta» (v 21). »Kristuksessa» tietää tässä elimellistä yhdistystä Kristuksen kanssa luomissanana, niinkuin »Aadamissa» tietää tämmöistä ensimmäisen ihmisen kanssa. Ei ole tässä puhetta iankaikkisesta elämästä. Jeesus sanoo kyllä Jumalan lähettäneen Hänet pelastamaan maailmaa, mutta Hän ei sano, että koko maailma tulee autuaaksi (Joh. 3, 17), niinkuin Hän toisessa paikkaa sanoo tulleensa pelastamaan maailmaa, mutta seuraavassa värsyssä sanoo Hän, että hänen sanaan on tuomitseva sen, joka ei sitä ota vastaan (Joh. 12, 47. 48). Lunastus on yleinen, mutta ihmisen tulee omata se. Kristus sanoo tulleensa antamaan sielunsa lunnaiksi monen, ei kaikkien, edestä (Matt. 20, 28). Paavali sanoo kyllä, että »vihollisista viimeisenä kukistetaan kuolema» (1 Kor. 15, 26), mutta hän ei puhu sen hävittämisestä, vaan voimattomaksi tekemisestä, niin ettei se voi uuteen luomapiiriin vaikut-

taa. Kuolema ja Tuonela heitetään tulijärveen, ja tässä toisessa kuolemassa, jossa kuolema on kukistettuna, ovat ne hallitukset ja vallat, jotka Kristus on pannut jalcojensa alle. Jumala on kaikki kaikissa, kun kaikki viholiset ovat joutuneet toiseen kuolemaan. »Joka voittaa, on tämän perivä, ja Minä olen oleva hänen Jumalansa, ja hän on oleva minun poikani. Mutta pelkurien ja epäuskoisten ja ilkimysten ja murhaajien ja huorintekijäin ja velhojen ja epäjumalan palvelijain ja kaikkien valehtelijain osa on oleva siinä järvessä, joka tulta ja tulikiveä palaa; tämä on toinen kuolema» (Ilm. 21, 7. 8).

Jumala on kaikki koettanut, hyvyyttä ja kovuutta, armoa ja kuritusta, mutta ne, jotka eivät siitä parane, ovat auttamattomat, ja sentähden kohtaa heitä iankaikkinen tuomio. Tämän vaatii Jumalan vanhurskaus ja ne siveelliset säännöt, joiden perustukselle maailmanjärjestys perustuu. Vapaa olento, joka vapaasti pysyy ja kypsyy pahassa ja hylkää kaikki Jumalan armon tarjoukset, joutuu siveellisen vapauden sisällisestä vaatimuksesta iankaikkiseen kadotukseen. Niinkuin Jumala palkitsee ajallisen hyvän iankaikkisella autuudella, niin rankaisee Hän ajallisen pahan iankaikkisella kadotuksella. Siinä ei ole vääryyttä, sillä ihmissydämeen on iankaikkisuus luotu, ja hän on kaikissa elämänvaiheissa asetettu suhteeseen iankaikkisuuteen. Hänen omatuntonsa sanoo hänelle, että hyvälle ja pahalle annetaan palkinto ja tuomio, joka käy yli ajallisuuden. Jumalan vanhurskaus ei ole kova, kun se tuomitsee, sillä koko maailma on synnin kautta menettänyt oikeutensa olemassa-olemiseen, ja kun ihminen työntää Jumalan armon työköään, tuomitsee hän itsensä. Hän on Jumalan kärsivällisyyden vallitessa saanut hyvänsä Jumalalta tässä elämässä, mutta hän on pitänyt ajallista nautintoa iankaikkisuutta kalliimpana.

Viimeisellä tuomiolla alkaa jumalattomalle kadotus.

Tässä ihminen ei katoa, mutta ajallinen elämänmuoto lakkaa, ja oleinen kuolema kaluaa ja vaivaa sielua ja ruumista helvetissä. Jeesus sanoo: »Älkää peljätkö niitä, jotka tappavat ruumiin, mutta eivät voi tappaa sielua, vaan peljättäkää enemmän sitä, joka voi sekä sielun että ruumiin hukuttaa helvettiin» (Matt. 10, 28). Tämä ei ole vain katoavaa vaivaa, vaan se on iankaikkinen kadotus, toinen kuolema. Tämä ei ole vastakohtana tähän elämään, vaan se on vastakohta iankaikkiseen elämään. Paavali sanoo, että »monet vaeltavat Kristuksen ristin vihollisina; heidän loppunsa on kadotus» (Fil. 3, 18. 19). »Ne, jotka tahtovat rikastua, lankeavat kiusaukseen ja paulaan ja moniin mielettömiin ja vahingollisiin himoihin, jotka upottavat ihmiset turmioon ja kadotukseen» (1 Tim. 6, 9). Jeesus sanoo, että Hän varjeli opetuslapsia, »eikä heistä joutunut kadotukseen kukaan muu, kuin tuo kadotuksen lapsi, jotta kirjoitus kävisi toteen» (Joh. 17, 12). »Se portti on avara ja tie leveä, joka vie kadotukseen» (Matt. 7, 13). Vieraantuneena Jumalasta kietoutuu sielu maailmaan, ja sen henkinen kyky kuihtuu ja turmeluu, ja sielu joutuu kuoleman valtaan. Hengessä on vaikuttavuus, mutta kun henki hukkuu, katoaa kaikki omatoimisuus. Iankaikkisuuden voimat ovat häntä vastaan, eikä hän voi mitään vastustusta tehdä. Voimattomana astuu ihminen iankaikkisuuteen, mutta sielun aistillisuus toimii. Tämän vietti- ja tunne-elämä on vain vahvistunut, sillä ihminen viljeli sitä eläessään. Toisessa kuolemassa on tuli ja kolkko pimeys kauheassa sekoituksessa, ja tähän astuu kadotettu sielu, johon vaikutus käy sitä syvemmin, kun ei siinä ole henkeä. Tämä tila on iankaikkinen häpeä ja vaiva. Halut ja himot vaivaavat, mutta tyydytystä ei sielu voi niille antaa. Kadotuksessa on asteita. Jeesus sanoo: »Tyron ja Sidonin on tuomiopäivänä oleva huokeampi kuin teidän» (Matt. 11, 22). »Palvelija, joka tiesi Herransa tahdon, mutta ei

tehnyt valmistuksia eikä toiminut hänen tahtonsa mukaan, on rangaistava monilla lyönneillä. Joka taas ei tiennyt, mutta teki sellaista, mikä lyönnejä ansaitsee, on rangaistava vain harvoilla lyönneillä» (Luuk. 12, 47. 48). Tähän toiseen kuolemaan joutuu pimeyden valta ja pahat, mutta Jumalan valtakunta rakentuu uuteen kirkastettuun maailmaan.

§ 63.

Uudet taivaat ja uusi maa.

Jumalan maailmansuunnitelma tarkoittaa täydellistä maailmaa. Nykyinen maailma on muuttuvainen ja katoava, mutta tuleva maailma on katoamaton. Ruumiillisuus on siellä henkinen ja kirkastunut. Ajallisuuden ja paikallisuuden rajoitus on kadonnut. Jumalan vanhurskaus vallitsee siinä. »Jumala katsoi kaikkia, mitä Hän oli tehnyt, ja katso, ne olivat sangen hyvät» (1 Moos. 1, 31). Mutta synti turmeli ihmiskunnan ja luomakunnan. Apostoli sanoo: »Jumalan lupauksen mukaan me odotamme uusia taivaita ja uutta maata, joissa vanhurskaus asuu» (2 Piet. 3, 13). Tämä täydellinen maailma on Jumalan maailmasuunnitelman määränä, mutta ihmiskunnan luopumuksen tähden tuli maailmanlunastus tarpeelliseksi. Vanhan liiton ennustuksessa sanoo Jumala: »Katso, Minä luon uudet taivaat ja uuden maan, eikä entisiä enää muisteta, eivätkä ne enää mieleen johdu» (Jes. 65, 17). Ja seuraavassa luvussa sanoo Jumala, että ne uudet taivaat ja se uusi maa, jotka Hän on luova, ovat aina hänen kasvojensa edessä (66, 22). Nämä uudet taivaat ja tämä uusi maa ovat aikanaan ilmestyvät, sillä Jumala on sen sanonut.

Tuomion puhdistustullessa eroitetaan kuona pois tästä maailmasta, ja tuo kuona muodostuu tulijärveksi. Niinkuin uusi, kirkastettu ruumis syntyy vanhasta siten, että

tämä muutetaan, niin on uusi maailmakin elimellisessä yhdistyksessä vanhan kanssa. Vanhan puhdistettu ydin on se alkuaines, josta Jumala luo uuden maailman. Tämä syntyy siten, että ylimaailmassa oleva uusi Jerusalemin laskeutuu maahan ja yhdistyy puhdistetun maan kanssa. Uusi Jerusalemin on korkeimman valtioelämän keskuspiiri taivaassa. Jeesus sanoo: »Joka voittaa, hänestä Minä teen pylvään Jumalani temppelissä, eikä hän koskaan enää lähde sieltä ulos, ja Minä kirjoitan häneen Jumalani nimen ja Jumalani kaupungin nimen, sen uuden Jerusalemin, joka laskeutuu alas taivaasta Jumalani luota, ja minun uuden nimeni» (Ilm. 3, 12). Raamatussa sanotaan uskovista: »Te olette käyneet Siionin vuoren luo ja elävän Jumalan kaupungin, taivaallisen Jerusalemin luo» (Hebr. 12, 22). »Se Jerusalemin, joka ylhäällä on, on vapaa, ja se on meidän äitimme» (Gal. 4, 26). Kun tämä uusi Jerusalemin tulee alas taivaasta, yhdistyy Kristus ja hänen seurakuntansa puhdistetun maan kanssa, ja täten syntyy uusi maailmanjärjestö. Maailma ei muutu semmoiseksi kuin se oli alkuaikana, vaan se pääsee nyt määräänsä, ja loppu liittyy alkuun. Valtaistuimella istuja sanoi Johanneselle: »Katso, uudeksi Minä teen kaikki»; ja Hän sanoi minulle: »Kirjoita, sillä nämä sanat ovat varmat ja todet» (Ilm. 21, 5). Kaikki uudistuu tässä uudessa luomisessa, ei vain maa, vaan luodut taivaatkin. Apostoli sanoo tästä muuttumisesta: »Kun siis nämä kaikki näin hajoavat, millaisia tuleekaan teidän olla pyhässä vaelluksessa ja jumalisuudessa, odottaessanne ja jouduttaessanne Jumalan päivän tulemistä» (2 Piet. 3, 11. 12). Johannes sanoo: »Minä näin uuden taivaan ja uuden maan; sillä entinen taivas ja entinen maa ovat kadonneet, ja merta ei ole enää» (Ilm. 11. 1). Nyt on taivas yhdistynyt maan kanssa, ja Jumala asuu ihmiskunnan keskellä. Johannes kuuli suuren äänen valtaistuimelta sanovan: »Katso, Jumalan maja ihmisten keskellä! Ja Hän on asuva heidän keskellään, ja he ovat hänen kansansa, ja Jumala itse

on oleva heidän kanssaan, heidän Jumalansa» (Ilm. 21, 3). Tätä iankaikkisuuden uutta oloa ei meidän ajatuksemme voi käsittää, sillä tämä on ajallisuuden piirissä kehittynyt. Kaikki puutteellisuus ja synninturmelus on poistettu uudesta maailmasta, ja luonnossa ja ihmiskunnassa on nyt kirkastunut ruumiillisuus. Jeesus sanoo: »Vanhurskaat loistavat niinkuin aurinko Isänsä valtakunnassa» (Matt. 13, 43). Tässä maailmankaudessa on kaikki kehityksenalaista, ja kaikki muuttuu alituisen, mutta tulevassa maailmankaudessa on kaikki määräänsä tullutta ja täydellistä. Tämmöinen olotila on meille aivan uusi, emmekä voi saada selvää käsitystä siitä. Henkemme liikkuu tähän nähden vain aavistuksen piirissä. »Mitä silmä ei ole nähnyt eikä korva kuullut, mikä ei ole ihmisen sydämeen noussut, sen on Jumala valmistanut niille, jotka Häntä rakastavat» (1 Kor. 2, 9). Ihminen on olentonsa puolesta eroitettu muista taivaallisista olennoista, sillä hänen kirkastettu ruumiinsa on lähtenyt maallisesta. Hän tulee kyllä muutamassa suhteessa enkelien kaltaiseksi, mutta hän pysyy kuitenkin ihmisenä.

Ihmisen yhdistys Jumalan kanssa on nyt täydellinen, sillä ihminen on Jumalan temppeli, Jumala asuu ihmisessä, ja ihminen asuu Jumalassa. Hän näkee Jumalan kasvoista kasvoihin. Jumala on uuden Jerusalemin temppeli. »Herra Jumala, kaikkivaltias, on sen temppeli, ja Karitsa» (Ilm. 21, 22). Ja koko seurakunta on Jumalan temppeli. »Koko rakennus liittyy yhteen ja kasvaa pyhäksi temppeliksi Herrassa» (Ef. 2, 21). Johannes sanoo: »Me tiedämme tulevamme Hänen kaltaisekseen, kun Hän ilmestyy, sillä me saamme nähdä Hänet sellaisena kuin Hän on» (1 Joh. 3, 2). Tämä elämänyhdistys Jumalan ja ihmisen kesken on nyt sama kuin Kristuksen ja Jumalan kesken, sillä Jeesuksen rukous, että kaikki olisivat yhtä, niinkuin Isä on Pojassa ja Poika Isässä, on toteentunut (Joh. 17, 21). Ihminen on saavuttanut määränsä, kun

hän on kirkastunut Kristuksen kuvan kaltaiseksi. Apostoli sanoo: »Ne, jotka Hän edeltätunsi, ne Hän myös edeltämääräsi Poikansa kuvan kaltaiseksi, jotta Hän olisi esikoinen monien veljien joukossa» (Room. 8, 29). Kristuksen kirkkaus on tullut ihmisen omaksi, ja koko ihminen, sielu, ruumis ja henki, on päässyt siihen Jumalan elämäntäydellisyyteen, joka on Kristuksessa ilmentynyt, niin että hän on osallinen Jumalan luonnosta. Jumalan elämä täyttää kaikki. Mutta Jumala ei ole vain kaikki niin, että yksilön itsenäisyys katoaisi Häneen, vaan Hän on kaikki kaikissa niin, että kaikki ovat omittuisia kuvauksia Jumalan kirkkaudesta. Ihminen saavuttaa nyt korkeimman itsenäisyyden, sillä hän on määräänsä päässyt ja on Kristuksen kuvaan uudistettu. Hän on pelastunut synnistä, ja hän on omannut Jumalan pyhyyttä. Kristus on saanut muodon hänessä. Sentähden on hän autuas. Asteita on tässä autuudessakin sen mukaan kuin kukin on Jumalan luontoa omistanut. Apostoli sanoo: »Toinen on auringon kirkkaus ja toinen kuun kirkkaus ja toinen tähtien kirkkaus; onpa toisen tähden kirkkaus erilainen kuin toisen» (1 Kor. 15, 41; Dan. 12, 3; 2 Kor. 9, 6). Mutta näissä asteissa ei synnin seuraukset vaikuta, sillä synti on pyyhitty pois. Kaikki on korkeimmassa elämän sopusoinnussa, sillä kaikki elää Jumalassa. Ihminen elää pyhässä rauhassa ja täydellisessä olennollisessa ilossa. Entiset elämän varjot ovat kadonneet. »Jumala on pyyhkivä pois kaikki kyyneleet heidän silmistänsä, eikä kuolemaa ole enää oleva, eikä murhetta eikä parkua, eikä kipua ole enää oleva, sillä kaikki entinen on mennyt» (Ilm. 21, 4). Kadotettujen vai- va ei häiritse tätä rauhaa, sillä autuaat eivät nyt ajattele inhimilliseen tapaan, vaan Jumalan, ja Jumalan rauha ei tästä häiriinny. Kadotetut ovat kokonaan suljetut pois Jumalan uudesta maailmanpiiristä. Ja Jumala on ylenpalttisesti palkinnut sen, minkä pelastetut ovat menettä-

neet (Matt. 19, 27—29). Tämä autuas rauha ei kumminkaan ole toimettomuutta. Jumala lepää, mutta Hän toimii kuitenkin, ja niin autuaskin. Mutta kaikki sisäiset ja ulkonaiset esteet ja hämmennykset ovat poistettut. Autuas on papillisessa ja kuninkaallisessa toimessa, jossa ei ole mitään vastustusta voitettavana. Henkinen ja ruumiillinen vaikutus lähtee ihmisestä, niinkuin valo auringosta. Tämä ilo ei ole katkonainen, vaan se kestää aina, sillä elämä ei seisahdu, eikä täällä ole ulkonaista määrää tavoiteltavana, vaan toimi esiintyy omassa itsiössä loppumattomana itsekehityksenä, sillä Jumala on ihmisessä, niinkuin ihminen Jumalassa.

Koko luomakunta on nyt turmeluksen orjuudesta vapaaksi päässyt Jumalan lasten kirkkauden osallisuuteen. Uusi maa on sopusoinnussa sen asukasten kanssa. Kummallakin on sama kirkkaus, vaikka kehitysaste on erilainen. Maa ei ole taivaasta oleellisesti erotettu, vaan sekin on taivaaksi tullut, sillä Jumalan kirkkaus asuu täällä niinkuin taivaassa. Ihminen toimii nyt kaikkeuden keskuudessa, ja hänen tietonsa on sisällinen Jumalassa. Sentähden on tieto nyt olennollinen, eikä enää puolinainen ja hajanainen, joka vain yksityisiä asioita tietää. Autuasten yhdistys Jumalan kanssa on olennollinen. Sentähden ei täällä ole semmoista ruumiillista rajoitusta, että ihminen vain henkisesti tuntisi taikka toimisi, mutta ei ruumiillisesti, sillä ulkonaisuus ja sisällisyys ovat kokonaan yhdistyneet henkisessä ruumiissa. Autuaat muistavat ja tuntevat niitä, joiden parissa maan päällä elivät, sillä heidän elämänsä on elimellisesti kehitynyt, ja heidän tiedossaan on muinaisuus ja nykyisyys yhdistynyt.

Vaikka Jumala on kaikkien kautta ja kaikessa, on Hän kumminkin aina myös yli kaiken, sillä Hän on koroitettu yli kaikkien. Ei voi yksikään luotu Häntä täysin käsittää eikä täydellisesti lähestyä ehdottomana olentona, sillä Hän asuu valossa, mihin ei kukaan taida tulla. Kaikki

palvovat Häntä. Kristuksen sovintotoimi syntisen maailman puolesta on nyt päättynyt, sillä kaikki Jumalaa vastustavat vallat ovat kukistetut, ja koko maailma on Kristuksessa yhdistetty Jumalan kanssa. Ihmiset ovat nyt omanneet Jumalan pyhyyttä, niin etteivät enää voi syntiä tehdä, niinkuin kadotetut ovat niin pahassa kypsyneet, etteivät enää voi kääntyä ja parannusta tehdä. Kristuksen hallitus on määräänsä päässyt. Sentähden on nyt loppu, jolloin Kristus antaa valtakunnan Jumalalle ja Isälleen (1 Kor. 15, 24). Kristusvaltion sijalle astuu nyt täydellinen teokratia, Jumalvaltio. Kristus jättää nyt sen välitystoimen, jonka Hän ihmistymisessä otti omaksensa, ja Hän asettuu kirkastettuna Ihmisen Poikana, jossa ihmiskunta ja maailma alkujaan olivat olemassa, alkuperäiseen Pojan asemaan, jossa Hän on Jumalan perikuvana. Hän on ehdottomassa yhteydessä Isän kanssa, mutta kumminkin alistunut Hänen allensa (1 Kor. 15, 28), ja Hän ottaa osaa Jumalan maailmanhallintoon ja on välittäjä alkuperäisessä mielessä, sillä Jumala on kaikki kaikissa.

Korkea on kristinuskon maailmankatsomus. Se kulkee hiljaista kehityskulkuaan määräänsä asti. Kristus on tuleva päättämään lunastustyönsä. »Herra ei viivytä lupauksensa täyttämistä», »vaan Hän ei tahdo, että kukaan hukkuu, vaan että kaikki tulevat parannukseen». Ja »yksi päivä on Herran edessä niinkuin tuhat vuotta ja tuhat vuotta niinkuin yksi päivä» (2 Piet. 9, 8). Pimeyden valta ponnistaa voimansa kehittääkseen ja kypsyttääkseen pahan, ja kun se on kypsynyt, tulevat elonkorjaajat, jotka kokoavat nisut Jumalan aittaan, mutta heittävät ohdakkeet iankaikkiseen tuleen. Sentähden odottavat ja jouduttavat Kristuksen omat Jumalan päivän tulemistä (2 Piet. 3, 12). Jeesus sanoo: »Totisesti, Minä tulen pian.» Ja Johannes sanoi: »Amen, tule, Herra Jeesus!» (Ilm. 22, 20).

Sisällys:

	Sivu
Alkulause	3
Esikäsitteet	6
§ 1. Uskon arvo	6
§ 2. Uskon olento	8
§ 3. Usko on sydämen asia	10
§ 4. Usko, tieto ja siveys	13
§ 5. Aatteellinen järkeisoppi	15
§ 6. Materialismi	19
Johdanto	23
§ 7. Kristillinen tieto	23
§ 8. Kristillisen uskonopin perustus	27
Yleiskatsaus uskonopin historiaan	31
Vanhan kirkon uskonoppi § 9.	31
Keskiajan uskonoppi	33
§ 10. Skolastiikka	33
§ 11. Mystiikka	35
§ 12. Uskonpuhdistuksen valmistajia	36
§ 13. Humanismi	37
Uskonpuhdistuksen aikakausi § 14.	38
§ 15. Oikeauskoisuuden kukoistusaika	41
§ 16. Pietismi	42
Uudempi aikakausi § 17.	43
§ 18. Naturalismi	44
§ 19. Supranaturalismi	45
§ 20. Spekulatiivinen (mietiskelevä) teologia	46
§ 21. Tunneteologia	48
§ 22. Uusi teologia	51
§ 23. Kirkollinen teologia	53
§ 24. Raamatullinen teologia	53

§ 25. Kristinusko on ylimaailmallista olentoa	58
§ 26. Uskonnollinen perustus ihmisen olennossa	61
§ 27. Yleinen ilmestys	65
§ 28. Uskonnon synty	69
§ 29. Alku-uskonto	74
§ 30. Epäusko	82
§ 31. Erityinen ilmestys	97
§ 32. Ihme	104
§ 33. Ennustus	111
§ 34. Täydellinen ilmestys. Kristinusko	117
§ 35. Pyhä Raamattu	126
§ 36. Raamatun innoitus	142
§ 37. Uskonoppi	153
Luominen ja yleinen maailmantalous; luopumus ja lakitalous; maailmansovinto ja armontalous.....	157
§ 38. Oppi Jumalasta	157
§ 39. Jumalan nimet	165
§ 40. Isä Jumala ja Poika ja Pyhä Henki	172
§ 41. Isän käsite	172
§ 42. Pojan käsite	177
§ 43. Pyhän Hengen käsite	187
§ 44. Kolmiyhteys	194
§ 45. Jumalan ominaisuudet	202
§ 46. Maailmansuunnitelma eli Jumalan iankaikkinen armopäätös	212
§ 47. Maailman luominen	217
§ 48. Maailman olemassaolo	226
§ 49. Enkelit	232
§ 50. Ihminen	240
Maailmanluopumus ja Jumalan lakitalous.....	249
§ 51. Pahan alku	249
§ 52. Pahat enkelit	252
§ 53. Ihmisen lankeemus	258
§ 54. Synnin kehitys ja perisynti	263
§ 55. Kuolema ja tuonela	270

Maailmansovinto ja armontalous	279
§ 56. Jumalan ihmistyminen Kristuksessa	279
§ 57. Kristus välimiehenä	288
§ 58. Maailmansovituksen perusteet Raamatussa	297
§ 59. Maailmansovitus	311
§ 60. Maailmansovituksen vaikutus ihmiseen	320
§ 61. Kristuksen tulemus	324
§ 62. Ylösnousemus, tuomio ja tuhatvuotinen valta- kunta	337
§ 63. Uudet taivaat ja uusi maa	361

